

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΠΜΣ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΩΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΧΩΡΙΣ
ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**

Η Εποπτική Αρμοδιότητα επί των πιστωτικών ιδρυμάτων

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΧΡ. ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ

ΑΘΗΝΑ Α. ΓΕΩΡΓΑΛΗ (Α.Μ. 1207ΜΟ34)

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009

MET
TEO

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΩΣ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1. ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΈΝΩΣΗ	10
1.1.1. Πρώτη φάση: από τη Συνθήκη της Ρώμης έως την έκθεση Werner: 1957- 1970	10
1.1.1.1. Το περιεχόμενο της Συνθήκης της Ρώμης και οι στόχοι της.....	10
1.1.1.2. Η έκθεση Werner	11
1.1.2. Δεύτερη φάση: από την έκθεση Werner έως το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα: 1970-1979	12
1.1.2.1. Φίδι στη σήραγγα.....	12
1.1.2.2. Η σκέψη για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος	12
1.1.3. Τρίτη φάση: από την έναρξη του ΕΝΣ ως το Μάαστριχτ: 1979-1991	13
1.1.3.1. Τα χαρακτηριστικά του ΕΝΣ	13
1.1.3.2. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	14
1.1.3.3. Η Έκθεση Delors και τα 3 στάδια της ΟΝΕ που προτείνει.....	14
1.1.4. Τέταρτη φάση: από το Μάαστριχτ στο ευρώ και τη ζώνη του ευρώ: 1991- 1999	15
1.1.4.1. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ	15
1.1.4.2. Το πρώτο στάδιο της ΟΝΕ	16
1.1.4.3. Το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ	16
1.1.4.3.1. Τα κριτήρια συμμετοχής στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ	17
1.1.4.4. Το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.....	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.....	20
------------------	----

2.1. ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΣΚΤ	20
2.1.1. Η ίδρυση του ΕΣΚΤ.....	20
2.1.2. Η διάρθρωση του ΕΣΚΤ.....	21
2.1.2.1. Τα όργανα του ΕΣΚΤ.....	21
2.1.3. Οι στόχοι και τα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ	21
2.2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	23
2.2.1. Νομική φύση και αποστολή της ΕΚΤ.....	23
2.2.2. Τα όργανα λήψης αποφάσεως της ΕΚΤ.....	24
2.2.2.1. Το Διοικητικό Συμβούλιο	24
2.2.2.2. Η Εκτελεστική Επιτροπή	24
2.2.2.3. Το Γενικό Συμβούλιο.....	25
2.2.3. Οι κανονιστικές αρμοδιότητες της ΕΚΤ.....	26
2.2.4. Η ανεξαρτησία της ΕΚΤ	26
2.3. ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	28
3.2. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	31
3.2.1. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδος.....	31
3.3. Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	32
3.3.1. Η Γενική Συνέλευση των Μετόχων (άρθρα 11-19)	32
3.3.2. Το Γενικό Συμβούλιο (άρθρα 20-27).....	33
3.3.3. Η Εκτελεστική Επιτροπή (άρθρο 28).....	33
3.3.4. Οι Διοικητές-Υποδιοικητές (άρθρα 29-35).....	33
3.3.5. Το Συμβούλιο Νομισματικής Πολιτικής (άρθρο 35 ^Α)	34
3.3.6. Το Συμβούλιο Διευθύνσεως (άρθρα 36-37).....	34
3.3.7. Η Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων (στο εξής ΕΤΠΘ)	35
3.3.8. Οι Ελεγκτές (άρθρο 44 ΚΤτΕ)	35
3.4. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	36
3.4.1. Οι τέσσερις διαστάσεις της ανεξαρτησίας.....	36
3.4.1.1. Η θεσμική ανεξαρτησία	36
3.4.1.2. Η προσωπική ανεξαρτησία.....	37
3.4.1.3. Η οικονομική ανεξαρτησία.....	37
3.4.1.4. Η λειτουργική ανεξαρτησία	39
3.4.2. Η θεσμική συνεργασία Κυβέρνησης και Τράπεζας της Ελλάδος.....	39
3.5. Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΜΕ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ...	40
3.5.1. Η απόφαση για την ένταξη στο ΕΣΚΤ με παρέκκλιση.....	40
3.5.2. Τα κριτήρια σύγκλισης.....	40
3.5.2.1. Οι τροποποιήσεις του καταστατικού προς πλήρωση των κριτηρίων νομοθετικής σύγκλισης.....	40
3.5.2.2. Η πλήρωση των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης.....	41
3.5.2.2.1. Ο υψηλός βαθμός σταθερότητας των τιμών	42
3.5.2.2.2. Η υγιής δημοσιονομική κατάσταση.....	42
3.5.2.2.3. Σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία.....	42
3.5.2.2.4. Μεσομακροπρόθεσμο επιτόκιο.....	43

3.5.2.3. Η απόφαση κατάργησης της παρέκκλισης.....	43
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΩΣ ΠΛΗΡΕΣ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4.1. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	44
4.2. ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	46
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.....	46
4.2.1. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος.....	46
4.2.1.1. Οι κύριες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.....	46
4.2.1.1.1. Η έκδοση τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ.....	46
4.2.1.1.2. Νομισματική πολιτική.....	48
4.2.1.1.2.1. Χάραξη της νομισματικής πολιτικής.....	48
4.2.1.1.2.2. Εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής.....	49
4.2.1.1.2.2.1. Πράξεις ανοιχτής αγοράς και πάγιες διευκολύνσεις.....	50
4.2.1.1.2.2.1.1. Πράξεις ανοιχτής αγοράς.....	51
4.2.1.1.2.2.1.1.1. Κατηγορίες πράξεων ανοιχτής αγοράς.....	51
4.2.1.1.2.2.1.1.2. Μέσα διενέργειας πράξεων ανοιχτής αγοράς.....	52
4.2.1.1.2.2.1.1.2. Πάγιες διευκολύνσεις.....	52
4.2.1.1.2.2.2. Υποχρεωτικά ελάχιστα αποθεματικά.....	53
4.2.1.1.3. Συναλλαγματική πολιτική.....	54
4.2.1.1.3.1. Η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος στον τομέα της συναλλαγματικής πολιτικής στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών.....	56
4.2.1.1.3.1.1. Κατοχή και διαχείριση συναλλαγματικών διαθεσίμων.....	56
4.2.1.1.3.1.2. Πράξεις σε συνάλλαγμα.....	57
4.2.1.1.4. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού.....	57
4.2.1.1.4.1. Θέσπιση κανόνων.....	59
4.2.1.1.4.2. Επίβλεψη συστημάτων και μέσων πληρωμών.....	59
4.2.1.1.4.3. Διαχείριση.....	61
4.2.1.1.4.3.1. Σύστημα Μεγάλων Πληρωμών – TARGET 2 (Trans-European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System).....	61
4.2.1.1.4.3.2. Συστήματα Πληρωμών Λιανικής.....	61
4.2.1.1.4.3.3. Συστήματα Διακανονισμού Χρεογράφων.....	61
4.2.1.2. Άλλες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.....	62
4.2.1.2.1. Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα.....	62
4.2.1.2.2. Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων και Παροχή Συνδρομής στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.....	62
4.2.1.2.3. Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς και διενέργεια συναλλαγών.....	63
4.2.2. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος εκτός του Ευρωσυστήματος.....	63
4.2.2.1. Οι κύριες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.....	63
4.2.2.1.1. Εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.....	63
4.2.2.1.2. Ταμίας και Εντολοδόχος του Δημοσίου.....	64
4.2.2.2. Άλλες λειτουργίες της Τράπεζας της Ελλάδος.....	64
4.2.2.2.1. Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων.....	64
4.2.2.2.2. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού χρεογράφων.....	65

4.2.2.2.3. Συναλλαγματικά Διαθέσιμα	65
4.2.2.2.4. Έρευνα και Δημοσιεύσεις	65

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

5.1. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	68
5.1.1. Τα αιτήματα ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα	68
5.1.2. Η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων ως «ειδικώς εποπτευομένων επιχειρήσεων» του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και οι επιδιωκόμενοι στόχοι	69
5.2. ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΑΥΤΑ	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΕΠΟΠΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

6.1. ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	73
6.2. ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ (BANKING SUPERVISION) ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ .	74
6.2.1. Εποπτεία κατά την ίδρυση και εγκατάσταση ενός πιστωτικού ιδρύματος ...	76
6.2.2. Προληπτική εποπτεία κατά τη λειτουργία ενός πιστωτικού ιδρύματος.....	78
6.2.2.1. Εποπτεία σε ατομική και ενοποιημένη βάση των πιστωτικών ιδρυμάτων	79
6.3. ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ (BANKING REGULATION) ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	81
6.3.1. Όροι αδειοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	81
6.3.2. Τρόπος άσκησης της προληπτικής εποπτείας επί των πιστωτικών ιδρυμάτων	84
6.3.2.1. Έλεγχος φερεγγυότητας	84
6.3.2.2. Έλεγχος ρευστότητας	84
6.3.2.3. Έλεγχος κεφαλαιακής επάρκειας και συγκέντρωσης κινδύνων.....	85
6.3.2.3.1. Επιμέρους ισχύουσες Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος	86
6.3.2.3.1.1. Πυλώνας I.....	86
6.3.2.3.1.2. Πυλώνας II.....	89
6.3.2.3.1.3. Πυλώνας III.....	90
6.3.2.4. Επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης- συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων	90

6.3.2.5. Παρακολούθηση της συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους κανόνες του εποπτικού πλαισίου.....	91
6.3.3. Κυρωτική αρμοδιότητα.....	93

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	94
-------------------------------------	-----------

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ.....	97
------------------------	-----------

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ελληνικές

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΓΣΑ	Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών
ΔΙΑΣ	Διατραπεζικό Σύστημα
Δ.Σ.	Διοικητικό Συμβούλιο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕθνΚΤ	Εθνική Κεντρική Τράπεζα
Ε.Κ.	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΑΕ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕνΔΤΚ	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΝΙ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα
ΕΝΣ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Π.Α.	Εξωτερικοί Οργανισμοί Πιστοληπτικής Αξιολόγησης
Ε.Π.Ε.Υ.	Επιχείρηση Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΕτΚ	Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
ΕΤΠΘ	Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΗΛΑΤ	Ηλεκτρονική Δευτερογενής Αγορά Τίτλων
ΚΕΣΚΤ	Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών
ΚΤτΕ	Καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος
ΜΣΙ	Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών
ΜΣΙ ΙΙ	Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΙΙ
Ν.Ε.	Νομισματική Επιτροπή
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΠΔ/ΤΕ	Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
Π.Ι.	Πιστωτικό Ίδρυμα

ΠΜΔ	Πολυμερής Μηχανισμός Διαπραγμάτευσης
ΠΣΝΠ	Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής
ΣΕΕ	Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου
ΣΝΠ	Συμβούλιο Νομισματικής Πολιτικής
ΣυνθΕΕ	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΤΔΔ	Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών
ΤΠΔΑ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
Χ.Α.Α.	Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Ξενόγλωσσες

BSC	Banking Supervision Committee = Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας
CEBS	Committee of European Banking Supervisors = Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας
ECU	European Currency Unit = Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα
SEPA	Single Euro Payment Area
TARGET-2	Trans-European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διανύοντας ένα δύσβατο δρόμο, η ελληνική οικονομία έφτασε στο σημείο να επιτύχει την ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης, τα οποία έθετε η Συνθήκη του Μάαστριχτ, με αποτέλεσμα την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (στο εξής ΟΝΕ). Η ΟΝΕ ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια, ενώ η Ελλάδα ενετάχθη στο τελικό τρίτο στάδιο αρχικά ως κράτος μέλος με παρέκκλιση την 1.01.1999 και ως πλήρες μέλος αυτού την 1.01.2001. Η Νομισματική Ένωση εδράζεται οργανωτικά στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (στο εξής ΕΣΚΤ), ένα νέο θεσμό που με ομοσπονδιακή δομή, που συνδέει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (στο εξής ΕΚΤ), ως κεντρικό μέρος αυτού και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών (στο εξής ΕθνΚΤ), ως περιφερειακά μέρη του.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΟΝΕ είχε σαν επακόλουθο και την ένταξη της Τράπεζας της Ελλάδος (στο εξής ΤτΕ) στο ΕΣΚΤ, η οποία, ωστόσο, δεν απέκοψε την οργανική προέλευση και τους δεσμούς της ΤτΕ με την ελληνική έννομη τάξη, αλλά κατέστη παράλληλα και αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, στο πεδίο καθηκόντων του οποίου έχει πάψει να ασκεί αυτόνομες εθνικές αρμοδιότητες, οι οποίες έχουν περιέλθει πλέον σε κοινοτικό επίπεδο και ασκούνται στα πλαίσια του ΕΣΚΤ σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

Σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η καταγραφή του θεσμικού ρόλου της ΤτΕ στην εθνική και κοινοτική έννομη τάξη και κυρίως ο εντοπισμός και η ανάλυση των αρμοδιοτήτων της ΤτΕ, με το διαχωρισμό μεταξύ εκείνων που ασκούνται στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ, υπό την ιδιότητα της ΤτΕ ως αναπόσπαστο μέρος αυτού, και εκείνων που ασκούνται σε εθνικό επίπεδο αυτόνομα, με ιδιαίτερη έμφαση μεταξύ των τελευταίων στην εποπτική αρμοδιότητα της ΤτΕ επί των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η παρούσα διαρθρώνεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο μέρος αφορά την ένταξη της ΤτΕ στο ΕΣΚΤ και το θεσμικό ρόλο της στην εθνική και κοινοτική έννομη τάξη, ενώ το δεύτερο μέρος πραγματεύεται την αρμοδιότητα της ΤτΕ, ως κεντρικής Τράπεζας, να ασκεί την εποπτεία επί των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια, στο πρώτο εκ των οποίων επιχειρείται μία σύντομη αναδρομή στην πορεία προς την ΟΝΕ, με αναφορά των βασικότερων σταθμών αυτής της πορείας, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται επίσης συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο της ΟΝΕ, τα κύρια χαρακτηριστικά του ΕΣΚΤ, η δομή και η διάρθρωσή του, οι σκοποί και τα καθήκοντά του και ο ρόλος της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ εντός αυτού. Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μία ιστορική αναδρομή στη θεσμική εξέλιξη της ΤτΕ και εξετάζεται η νομική της φύση, η οργανωτική της δομή, τα κύρια χαρακτηριστικά της καθώς και η διαδικασία και τα στάδια ένταξής της στο ΕΣΚΤ. Στο τέταρτο, τέλος, κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια καταγραφής των στόχων και των αρμοδιοτήτων της ΤτΕ, τόσο των κύριων όσο και των δευτερευόντων, τόσο αυτών που ασκούνται στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ, όσο και αυτών που ασκούνται αυτόνομα εκ μέρους της Τράπεζας.

Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται δύο κεφάλαια, εκ των οποίων το πρώτο αποτελεί μία θεωρητική προσέγγιση της σημασίας της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει και των πιστωτικών ιδρυμάτων ως συστατικών αυτού ειδικότερα, ενώ το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει την επιμέρους εποπτική αρμοδιότητα της ΤτΕ επί των πιστωτικών ιδρυμάτων, το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας καθώς και τα επιμέρους μέσα άσκησης της αρμοδιότητας αυτής.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΩΣ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1. Οι τέσσερις φάσεις της μετάβασης προς τη σημερινή Οικονομική και Νομισματική Ένωση

1.1.1. Πρώτη φάση: από τη Συνθήκη της Ρώμης έως την έκθεση Werner: 1957-1970

1.1.1.1. Το περιεχόμενο της Συνθήκης της Ρώμης και οι στόχοι της

Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (στο εξής ΕΟΚ), γνωστή ως Συνθήκη της Ρώμης, η οποία υπεγράφη την 25^η Μαρτίου 1957 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958, είχε σα βασική αποστολή της τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Αυτή περιελάμβανε: α) την πραγματοποίηση μιας τελωνειακής ένωσης, που σημαίνει, αφενός, την εξάλειψη των τελωνειακών δασμών, των ποσοστώσεων εισαγωγής και των άλλων εμποδίων στις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών και, αφετέρου, την υιοθέτηση ενός κοινού τελωνειακού δασμολογίου έναντι των τρίτων χωρών και β) την πραγματοποίηση, μέσω κοινών πολιτικών, τεσσάρων ουσιωδών ελευθεριών: της ελεύθερης κυκλοφορίας των βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, της ελεύθερης κυκλοφορίας των μισθωτών εργαζομένων, της ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών από ανεξάρτητους επαγγελματίες και επιχειρήσεις και της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων. Οι ιδρυτές της ΕΟΚ είχαν από την αρχή το σκοπό να δημιουργήσουν, όχι μόνο μια τελωνειακή ένωση, αλλά επίσης μια κοινή αγορά¹ μέσα στην οποία τα αγαθά, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια θα μπορούσαν να ανταλλάσσονται ελεύθερα. Έβλεπαν την ολοκλήρωση των οικονομιών όχι μόνο ως μία συνταγή για οικονομική ανάπτυξη, αλλά και ως ένα μέσο για τη σταδιακή επίτευξη των συνθηκών για μια πολιτική ένωση της Ευρώπης. Γι' αυτήν την ένωση χρειαζόταν ένα στέρεο θεμέλιο και αυτό ήταν, για τους πατέρες της Κοινότητας, η τελωνειακή ένωση. Παρόλο που το θεμέλιο δεν ολοκληρώθηκε το 1968, επέτρεψε, εκτός από μία χωρίς προηγούμενο αύξηση των ανταλλαγών στα μετέχοντα κράτη, το κτίσιμο επάνω του όλου του κοινοτικού οικοδομήματος.

Οι ιδρυτές της ΕΟΚ αναγνώριζαν, έστω και διστακτικά, τη σημασία που έχουν οι μακροοικονομικές πολιτικές, και ιδιαίτερα η νομισματική πολιτική, σε συνθήκες κοινής αγοράς. Στην αρχική Συνθήκη της ΕΟΚ υπάρχουν αναφορές στους βασικούς στόχους της μακροοικονομικής πολιτικής, και στο ισοζύγιο πληρωμών ειδικότερα. Η επίτευξη αυτών των στόχων θα διευκολυνόταν από το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, χωρίς ωστόσο οι τρόποι και τα μέσα επίτευξής τους να προσδιορίζονται. Ειδική πρόβλεψη υπήρχε μόνο για τη νομισματική πολιτική, εξ' ου και η δημιουργία της Νομισματικής Επιτροπής. Η Συνθήκη της Ρώμης ανέφερε επίσης τις συναλλαγματικές ισοτιμίες ως ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος για τα κράτη

---

¹Βλ. Αλεξάκη, Π. (1994), σελ. 62, όπου αναφέρεται ότι το άρθρο 2 της Συνθήκης της Ρώμης προσδιόριζε τον αντικειμενικό σκοπό της Κοινότητας ως εξής: «Η Κοινότητα έχει σαν αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς ... να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει»

μέλη. Προβλεπόταν η δυνατότητα αμοιβαίας συνδρομής σε περίπτωση δυσκολιών στο ισοζύγιο πληρωμών, καθώς και η βαθμιαία κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων, στο βαθμό που θα ήταν απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς. Ήταν σαφές ότι δεν υπήρχε πρόθεση να εγκαθιδρυθεί περιφερειακό νομισματικό «μπλόκ». Το σύστημα του Bretton Woods αποτελούσε το διεθνές πλαίσιο και το δολάριο των ΗΠΑ την αδιαφιλονίκητη νομισματική βάση. Παράλληλα, η περιορισμένη κινητικότητα των κεφαλαίων έδινε στις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αρκετά ευρύ περιθώριο ελιγμών ως προς τη νομισματική πολιτική. Η Ευρωπαϊκή περιφερειακή ολοκλήρωση αφορούσε βασικά το εμπόριο αγαθών. Οι μακροοικονομικές πολιτικές, και ιδιαίτερα η νομισματική πολιτική, παρέμεναν αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων, με δεδομένους βέβαια τους περιορισμούς που επέβαλε το διεθνές νομισματικό σύστημα.

Στη δεκαετία του 1960 πραγματοποιήθηκαν πολλές ενδοευρωπαϊκές συζητήσεις, οι οποίες συνέβαλαν στην προετοιμασία του εδάφους για τα μετέπειτα σχέδια Ευρωπαϊκής περιφερειακής συνεργασίας βοηθώντας παράλληλα να επεκταθεί η περιορισμένη υποδομή των επιτροπών σε επίπεδο ΕΟΚ. Κατά την περίοδο αυτή επικρατούσε η αίσθηση ότι ήταν αναγκαία η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, κάτι που άρχισε να αμφισβητείται μόνο μετά το 1968². Η Συνθήκη της Ρώμης δεν προέβλεπε μια νομισματική οργάνωση της Κοινότητας, γιατί η Συνθήκη αυτή στόχευε στην υλοποίηση των δύο πρώτων σταδίων της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης: της τελωνειακής ένωσης και της κοινής αγοράς. Επιπλέον κατά την εποχή της σύνταξης της Συνθήκης της ΕΟΚ υπήρχε μια διεθνής νομισματική οργάνωση, το σύστημα του Bretton Woods, η οποία επέτρεπε τη μετατρέψιμότητα όλων των νομισμάτων του δυτικού κόσμου σε σταθερές ισοτιμίες. Αυτό το σύστημα εξασφάλιζε τη νομισματική σταθερότητα που είναι απαραίτητη μέσα σε μια κοινή αγορά.

1.1.1.2. Η έκθεση Werner

Τη στιγμή ακριβώς που κατέρρευε το σύστημα του Bretton Woods, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ ξεκίνησαν την προσπάθεια να βάλουν τάξη στις νομισματικές υποθέσεις τους μέσα σε μια οικονομική και νομισματική ένωση. Σε μία συνάντηση κορυφής στη Χάγη το 1969 οι ηγέτες της Ευρώπης ίδρυσαν μια υψηλού επιπέδου ομάδα υπό τον τότε πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου Pierre Werner, η οποία θα πρότεινε τρόπους επίτευξης της ΟΝΕ έως το 1980. Η ομάδα Werner υπέβαλε την τελική της έκθεση³ τον Οκτώβριο του 1970, η οποία όριζε μια διαδικασία τριών σταδίων για την επίτευξη της ΟΝΕ μέσα σε μια δεκαετία. Τελικός στόχος θα ήταν τα ανέκκλητα μετατρέψιμα νομίσματα, η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, και το μόνιμο κλείδωμα των ισοτιμιών ή ενδεχομένως ένα ενιαίο νόμισμα. Για να επιτευχθεί αυτό, η έκθεση ζητούσε στενότερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, με λήψη των αποφάσεων για τα επιτόκια και τη διαχείριση αποθεμάτων σε κοινοτικό επίπεδο, καθώς και συμφωνημένα πλαίσια για τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές.

²Βλ. Τσούκαλη, Α. (1998), σελ. 215-219.

³Βλ. European Commission (2007), σελ. 3, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publications6730_en.pdf.

1.1.2. Δεύτερη φάση: από την έκθεση Werner έως το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα: 1970-1979

Μετά από πρόταση της Επιτροπής εμπνευσμένη από την έκθεση Werner, το Συμβούλιο και οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών-μελών, αν και διχασμένα σχετικά με κάποιες συστάσεις της έκθεσης, εξέφρασαν με ψήφισμα της 22ας Μαρτίου 1971, τη θέλησή τους να δημιουργήσουν μια οικονομική και νομισματική ένωση σύμφωνα με ένα σχέδιο, η πρώτη φάση του οποίου άρχιζε αναδρομικά την 1^η Ιανουαρίου 1971⁴, και περιλάμβανε τη σμίκρυνση των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το πρώτο αυτό στάδιο θα δοκιμαζόταν πειραματικά, χωρίς οποιαδήποτε δέσμευση για τα άλλα στάδια.

Στο τέρμα του σχεδίου, η Κοινότητα θα αποτελούσε μια ζώνη με ενιαίο νόμισμα μέσα στους κόλπους του διεθνούς συστήματος και θα είχε στο οικονομικό και νομισματικό πεδίο τις αρμοδιότητες που θα επέτρεπαν στους θεσμούς της να διαχειρίζονται την οικονομική και νομισματική ένωση. Δυστυχώς, η στρατηγική Werner θεώρησε ως δεδομένες τις σταθερές ισοτιμίες έναντι του δολαρίου. Όταν οι ΗΠΑ ουσιαστικά άφησαν το δολάριο να κυμαίνεται ελεύθερα από τον Αύγουστο του 1971, το νέο κύμα αστάθειας στην αγορά πίεσε προς τα πάνω το γερμανικό μάρκο και διέλυσε τις ελπίδες για στενότερη σύνδεση των νομισμάτων της Κοινότητας.

1.1.2.1. Φίδι στη σήραγγα

Για να σώσουν την κατάσταση, το Μάρτιο του 1972, τα κράτη-μέλη δημιούργησαν το «φίδι στη σήραγγα» ως μηχανισμό διαχείρισης των διακυμάνσεων των νομισμάτων τους (το φίδι)⁵ σε στενά όρια έναντι του δολαρίου (η σήραγγα). Λόγω των πετρελαϊκών κρίσεων, της απόκλισης πολιτικών και της αδυναμίας του δολαρίου, μέσα σε δύο χρόνια το «φίδι» είχε χάσει πολλά από τα συστατικά του στοιχεία και δεν ήταν τίποτα περισσότερο από μια ζώνη του γερμανικού μάρκου, που περιλάμβανε τη Γερμανία, τη Δανία και τις χώρες της Μπενελούξ. Αν και εκ των υστέρων αυτή η πρώτη προσπάθεια νομισματικής ένωσης φαίνεται σαν πηδάλιο στο κενό, εφόσον δε βασιζόταν σε μια ολοκληρωμένη κοινή αγορά, ωστόσο, αυτή η πρώτη προσπάθεια της δεκαετίας 1970 επέτρεψε στα κράτη-μέλη να αποκτήσουν πολύτιμες εμπειρίες, να εφεύρουν εργαλεία και μηχανισμούς, οι οποίοι μεταβιβάστηκαν, το 1979, στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (στο εξής ΕΝΣ, το οποίο προσπάθησε με σχετική επιτυχία να σταθεροποιήσει τις συναλλαγματικές τιμές των νομισμάτων της κοινής αγοράς)⁶.

1.1.2.2. Η σκέψη για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος

Ο «γρήγορος θάνατος» του φιδιού σε καμία περίπτωση δε μείωσε το ενδιαφέρον για τη δημιουργία ενός χώρου νομισματικής σταθερότητας. Το 1977 παρουσιάστηκε μια νέα πρόταση για την ΟΝΕ από τον τότε πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Roy Jenkins⁷. Αυτή υιοθετήθηκε σε πιο περιορισμένη μορφή και εγκαινιάστηκε ως το ΕΝΣ το Μάρτιο του 1979, με τη συμμετοχή όλων των νομισμάτων των κρατών μελών, εκτός της στερλίνας.

⁴Βλ. <http://www.ena.lu/?doc=27720&lang=01>, σελ. 1-4, (EE C28, 27.03.1971).

⁵Βλ. Δούβλη, Β. (2003), σελ. 67-68.

⁶Βλ. Μούση, Ν. (2008), σελ. 126-127.

⁷Ο Roy Jenkins υπήρξε ο πρώτος και μέχρι σήμερα ο μοναδικός Βρετανός πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1977-1981), βλ. http://en.wikipedia.org/wiki/Roy_Jenkins.

Θεωρώντας ότι η Κοινότητα χρειαζόταν μια νομισματική οργάνωση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Ιούλιο του 1978, προετοίμασε το έδαφος για τη θέσπιση ενός βελτιωμένου νομισματικού συστήματος. Ακολουθώντας τις κατευθύνσεις του, το Συμβούλιο εξέδωσε, το Δεκέμβριο 1978, έναν κανονισμό σχετικά με το ΕΝΣ⁸.

1.1.3. Τρίτη φάση: από την έναρξη του ΕΝΣ ως το Μάαστριχτ: 1979-1991

1.1.3.1. Τα χαρακτηριστικά του ΕΝΣ

Ενώ στο διεθνές επίπεδο, από το 1971, οι νομισματικές αρχές μιας χώρας δεν ήταν πλέον αναγκασμένες να επεμβαίνουν για να επηρεάσουν την ισοτιμία του νομίσματός τους, ο μηχανισμός του ΕΝΣ εισήγαγε για τα συμμετέχοντα νομίσματα την υποχρέωση να περιορίζουν τις μεταξύ τους διακυμάνσεις μέσα σε ορισμένα περιθώρια. Το ΕΝΣ βασιζόταν στην έννοια των σταθερών αλλά προσαρμοσίμων συναλλαγματικών ισοτιμιών, που θα καθορίζονταν σε σχέση με τη νεοδημιουργηθείσα Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα (ECU) - ένα νομισματικό καλάθι βασισμένο στο σταθμισμένο μέσο όρο των νομισμάτων του ΕΝΣ. Εντός του ΕΝΣ, οι νομισματικές διακυμάνσεις ελέγχονταν μέσω του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) και διατηρούνταν στο 2,25% των κεντρικών ισοτιμιών, με εξαίρεση την ιταλική λιρέτα, στην οποία επιτρέπονταν διακυμάνσεις της τάξης του 6%⁹. Ενώ ο πρωταρχικός σκοπός του ΕΝΣ ήταν να μειώσει την αστάθεια των συναλλαγματικών ισοτιμιών, η οποία θεωρείτο ότι βλάπτει το εμπόριο, τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη, η δημιουργία του αναμφισβήτητα βοηθήθηκε από το γεγονός ότι τα κράτη μέλη συμφώνησαν πως ο έλεγχος και η μείωση του πληθωρισμού έπρεπε να αποτελέσει οικονομική προτεραιότητα. Το ΕΝΣ ήταν μια ριζική αλλαγή, δεδομένου ότι οι ισοτιμίες μπορούσαν να αλλάξουν μόνο κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας των συμμετεχόντων κρατών μελών και της Επιτροπής - μία άνευ προηγουμένου μεταβίβαση νομισματικής αυτονομίας¹⁰. Γενικά το ΕΝΣ απέδειξε τη σημασία του πλαισίου συλλογικής πειθαρχίας στο νομισματικό πεδίο. Αναγκάζοντας τα κράτη που ήταν μέλη του να σέβονται μια σαφή πειθαρχία ως προς τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, συνέβαλε στην καταπολέμηση του πληθωρισμού. Όμως, κατά τα τελευταία χρόνια, το ΕΝΣ είχε μετατραπεί σε πραγματική ζώνη μάρκου, μέσα στην οποία η πειθαρχία επιβαλλόταν από τη γερμανική κεντρική τράπεζα, την περίφημη Bundesbank. Αυτή η πειθαρχία έδινε καλά αποτελέσματα μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980. Από το 1990, όμως, δύο σημαντικά φαινόμενα, άρχισαν να κλονίζουν την πειθαρχία μέσα στο ΕΝΣ: η πλήρης απελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων μέσα στην Κοινότητα, η οποία ενίσχυσε τις κερδοσκοπικές δυνατότητες των χρηματοδοτικών ενδιάμεσων και η χρηματοδότηση της γερμανικής ενοποίησης, η οποία επιβάρυνε το γερμανικό προϋπολογισμό. Αλλ' όμως, κανένα σύστημα νομισματικής συνεργασίας δε μπορεί να λειτουργήσει σωστά, όταν το κράτος που εκδίδει το νόμισμα αναφοράς, δε μπορεί να εγγυηθεί τη σταθερότητά του. Όπως οι πληθωριστικές πιέσεις των ΗΠΑ είχαν αποτελειώσει το σύστημα του Bretton Woods, τα υψηλά γερμανικά επιτόκια, οδήγησαν στη διατάραξη

⁸Βλ. Κανονισμό 3181/78 του Συμβουλίου, της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1978 περί του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (*Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 379, της 30/12/1978*), ο οποίος καταργήθηκε από τον Κανονισμό 640/2006 του Συμβουλίου, της 10ης Απριλίου 2006 (*Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 115, της 28/04/2006*).

⁹Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη νομισματική σταθερότητα και το ΕΝΣ, βλ. Τσούκαλη, Λ. (1998), σελ. 221-246.

¹⁰Βλ. European Commission (2008), σελ. 4, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publications6730_en.pdf.

της λειτουργίας του ΕΝΣ. Το μάθημα που δίδαξε το ΕΝΣ ήταν ότι η νομισματική οργάνωση ήταν χρήσιμη, αλλά χρειαζόταν καλύτερους μηχανισμούς¹¹.

1.1.3.2. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Η κατάργηση των τελωνειακών φραγμών του εμπορίου, το 1968, είχε φέρει στο φως τα τεχνικά και διοικητικά εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, η ύπαρξη των οποίων ανέδειξε τη σοβαρή αδυναμία της Συνθήκης της ΕΟΚ, η οποία ενέκειτο στην αποτυχία της να τα εξαλείψει. Την αδυναμία αυτή ήρθε να τονώσει η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, από την 1^η Ιουλίου 1987. Είχε καταστεί σαφές ότι η κοινή αγορά δε θα γινόταν ενιαία αγορά όσο θα υπήρχαν ακόμη νομισματικά εμπόδια στις συναλλαγές. Γι' αυτό, οι οπαδοί της ολοκλήρωσης πίεζαν, ήδη πριν από την ολοκλήρωση της κοινής αγοράς, τους νέους εταίρους τους να προχωρήσουν στο επόμενο στάδιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εκείνο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και μάλιστα να σκιαγραφήσουν το τελευταίο στάδιο, εκείνο της πολιτικής ένωσης¹². Τον Ιανουάριο του 1985, ο πρόεδρος της Επιτροπής, Jacques Delors¹³, δήλωσε εμφαντικά ότι για να επιτευχθεί ο κύριος στόχος της Συνθήκης της ΕΟΚ, δηλαδή η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς, όλα τα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας θα έπρεπε να καταργηθούν έως το τέλος του 1992. Συμπληρώνοντας τη Συνθήκη ΕΟΚ, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη υποχρέωσε την Κοινότητα να πάρει τα μέτρα που χρειαζόνταν για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Επιφέροντας σημαντικές μεταρρυθμίσεις στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων (διεύρυνση της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), η Ενιαία Πράξη, όχι μόνο πέτυχε να καταργήσει τα τεχνικά εμπόδια των συναλλαγών και να δημιουργήσει έτσι την ενιαία αγορά, αλλά είχε σημαντικές επενέργειες διάχυσης σε πολλές κοινές πολιτικές¹⁴.

1.1.3.3. Η Έκθεση Delors και τα 3 στάδια της ΟΝΕ που προτείνει

Τον Ιούνιο 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανόβερο συνέστησε την Επιτροπή Μελέτης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, υπό τον τότε πρόεδρο της Επιτροπής Jacques Delors και με συμμετοχή όλων των διοικητών των κεντρικών τραπεζών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ομόφωνη έκθεσή τους, που υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 1989¹⁵, όριζε το στόχο της νομισματικής ένωσης ως πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, πλήρη ολοκλήρωση των χρηματοοικονομικών αγορών, αμετάκλητη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων, ανέκκλητο κλειδωμά των ισοτιμιών και πιθανή αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων με ένα ενιαίο νόμισμα. Η έκθεση ανέφερε ότι αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί σε τρία στάδια, αλλά υπογράμμισε ότι ο προσδιορισμός του χρονικού σημείου έναρξης κάθε σταδίου απαιτούσε να προηγηθεί μια πολιτική απόφαση. Το όλο εγχείρημα, λοιπόν, θα ξεκινούσε από το στενότερο οικονομικό και νομισματικό συντονισμό και θα κατέληγε σε ένα ενιαίο νόμισμα με ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και κανόνες που θα διέπουν το ύψος και τη χρηματοδότηση των εθνικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

¹¹Βλ. Μούση, Ν. (2008) σελ. 128-129 και Πουρναράκη, Ε. (2004), σελ. 264-266.

¹²Βλ. Μούση, Ν. (2008) σελ. 19-28.

¹³Ο Jacques Delors διετέλεσε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1985-1995.

¹⁴Όπως στην πολιτική των μεταφορών, της φορολογίας και της προστασίας του περιβάλλοντος.

¹⁵Committee for the Study of Economic and Monetary Union (1989), http://www.ena.lu/report_economic_monetary_union_european_community_12_april_1989-020003436.html.

Πολλές προτάσεις της Επιτροπής Delors βρήκαν έκφραση στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία πήρε το όνομά της από την Ολλανδική πόλη, όπου συναντήθηκαν οι ηγέτες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να λάβουν τις αποφάσεις τους σχετικά με την ΟΝΕ¹⁶. Το νόμισμα ήταν το μέσο, αλλά τελικός σκοπός ήταν η πολιτική ένωση. Αυτός ο ρόλος της νομισματικής ένωσης γινόταν ευρύτατα δεκτός και συνοψίστηκε εύγλωττα από του Γάλλους με τη φράση «la route royale vers l'union politique». Πρόκειται για το σχεδιασμό ενός πολύ σημαντικού βήματος προς το δρόμο για την πολυεθνική ολοκλήρωση¹⁷.

1.1.4. Τέταρτη φάση: από το Μάαστριχτ στο ευρώ και τη ζώνη του ευρώ: 1991-1999

1.1.4.1. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, την 7^η Φεβρουαρίου 1992¹⁸, ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, ένας «συγκεφαλαιωτικός» θεσμός χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που συναρθρώνει τις παραδοσιακές και νεότερες μορφές πολιτικής συνεργασίας και κοινής δράσης των κρατών-μελών της¹⁹. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής Ε.Ε.) εδράζεται σε τρεις διακριτούς πόλους ή πυλώνες (άρθρο 1§3 Συνθήκης της Ε.Ε., στο εξής ΣυνθΕΕ). Ο πρώτος και κεντρικός πυλώνας της ΕΕ περιλαμβάνει τις τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, ΕΚΑΧ²⁰, ΕΚΑΕ²¹ και ΕΟΚ, με κορμό την τελευταία, που μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα (στο εξής Ε.Κ.). Κύριο χαρακτηριστικό του πυλώνα αυτού είναι η διαρκώς διευρυνόμενη παραχώρηση εθνικών αρμοδιοτήτων των κρατών μελών στο πεδίο της οικονομίας προς τις Κοινότητες και ο επακόλουθος χειρισμός και ρύθμιση των σχετικών ζητημάτων με την υιοθέτηση κοινοτικών πολιτικών και τη θέσπιση κανόνων κοινοτικού δικαίου. Οι άλλοι δύο πυλώνες της ΕΕ προστέθηκαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και αφορούν στη διακυβερνητική συνεργασία των κρατών μελών σε τομείς εκτός της οικονομίας και ειδικότερα της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας αφενός και της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων αφετέρου. Στην ισχύουσα, σήμερα, τριπολική θεσμική δομή της ΕΕ, η ΟΝΕ εντάσσεται στον πυλώνα των Κοινοτήτων και ειδικότερα της ΕΚ. Τα άρθρα της Συνθήκης για την ΟΝΕ²² ενσωματώθηκαν στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (στο εξής ΣυνθΕΚ) και με αυτά ετέθησαν οι πολιτικές βάσεις, καθορίστηκαν οι οικονομικές προϋποθέσεις και η θεσμική διάρθρωση και προδιεγράφη το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της ΟΝΕ. Σύμφωνα με τη ΣυνθΕΚ, ο βασικός στόχος της ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και, υπό την επιφύλαξη του στόχου αυτού, η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Κοινότητα, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό. Οι δράσεις αυτές των κρατών μελών και

¹⁶Βλ. De Haan, J., Eijffinger, S., Waller, S. (2005), σελ. 1.

¹⁷Για μια λεπτομερή καταγραφή της ιστορίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, βλ. Fontaine, P. (2004), σελ. 7-10, http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/22/en.pdf.

¹⁸Βλ. άρθρο 116§3 της Συνθήκης, το οποίο καθορίζει το χρονικό σημείο έναρξης ισχύος των διατάξεων των άρθρων 98-114 της Συνθήκης. Όσες διατάξεις δεν άρχισαν να ισχύουν από την έναρξη του δευτέρου σταδίου, ή του τρίτου σταδίου, ίσχυσαν από την 1^η Νοεμβρίου 1993, ημερομηνία έναρξης εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

¹⁹Βλ. Σκανδάμη, Ν. (1997), σελ. 29-45 και Σκανδάμη, Ν. (1996), σελ. 29 επ.

²⁰Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα.

²¹Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.

²²Βλ. άρθρα 98-114 ΣυνθΕΚ.

της Κοινότητας συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων κατευθυντήριων αρχών: σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομικά, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών (άρθρο 4§3 ΣυνθΕΚ). Αν και η δημιουργία της ΟΝΕ πρέπει να θεωρείται σα μια ενιαία διαδικασία, αυτή διαμορφώθηκε σε τρία στάδια, το σημείο έναρξης και λήξης των οποίων προκύπτει μεν από τη Συνθήκη, αλλά έχει οριστεί κατά τρόπο ατελή²³.

1.1.4.2. Το πρώτο στάδιο της ΟΝΕ

Το πρώτο στάδιο, το οποίο άρχισε την 1^η Ιουλίου 1990, συγχρόνως με την εφαρμογή της Οδηγίας²⁴ για την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων, σήμανε στην πραγματικότητα την εκκίνηση της όλης διαδικασίας. Αυτή η φάση είχε σα βασικούς στόχους την επίτευξη μιας πιο μεγάλης σύγκλισης μεταξύ των οικονομικών πολιτικών και μιας πιο στενής συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των νομισματικών πρακτικών στα πλαίσια του ΕΝΣ. Σύμφωνα με το άρθρο 118 της ΣυνθΕΚ, η σύνθεση του καλαθιού του ECU πάγωσε την 1^η Νοεμβρίου 1993, ημερομηνία της θέσης σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης, της 15^{ης} και 16^{ης} Δεκεμβρίου 1995, αποφάσισε ότι από την έναρξη του τρίτου σταδίου το όνομα του ενιαίου νομίσματος θα είναι «ευρώ» (euro), όνομα το οποίο συμβολίζει την Ευρώπη και το οποίο πρέπει να είναι το ίδιο σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ε.Ε., λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης διαφορετικών αλφαβήτων, δηλαδή του λατινικού και του ελληνικού.

1.1.4.3. Το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ

Το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ άρχισε την 1^η Ιανουαρίου 1994 και τερματίστηκε την 31^η Δεκεμβρίου 1998. Κατ' αυτό το στάδιο, η Συνθήκη επέβαλλε στα κράτη-μέλη να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και να θέσουν σε κίνηση τη διαδικασία για την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, έτσι ώστε η μελλοντική νομισματική ένωση να συγκεντρώνει κράτη με υγιή δημοσιονομική διαχείριση²⁵. Στα πλαίσια της διαδικασίας για την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, η Συνθήκη απαγορεύει σε αυτές να παρέχουν στις κυβερνήσεις τη δυνατότητα υπεραναλήψεων ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις καθώς επίσης και να αγοράζουν απευθείας από τον εκδότη τους τίτλους του δημοσίου (άρθρο 101§1 ΣυνθΕΚ). Παράλληλα, με την απαγόρευση της άμεσης νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσίων ελλειμμάτων και για να υποχρεώσει τι δημόσιες αρχές να δανείζονται με βάση τους νόμους της αγοράς, η Συνθήκη ορίζει ότι απαγορεύεται κάθε μέτρο που θεσπίζει προνομιακή πρόσβαση των δημοσίων αρχών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εφόσον δεν υπαγορεύεται από λόγους προληπτικής

²³Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 130, 238 και Αγαπητό, Γ. (1993), σελ. 99-103.

²⁴Βλ. Οδηγία 88/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1988 για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της Συνθήκης (*Επίσημη Εφημερίδα L 178, της 08.07.1988, σ. 0005 – 0018*).

²⁵Για τους ορισμούς της «διαδικασίας για τα υπερβολικά ελλείμματα» (ΔΥΕ), συμπεριλαμβανομένου του ορισμού του δημοσίου χρέους βλ. Κανονισμό 3605/1993 του Συμβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 1993 σχετικά με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου για τη διαδικασία του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 332, της 31/12/1993*), ως ισχύει τροποποιηθείσα και κωδικοποιηθείσα πλέον με τον Κανονισμό 479/2009 του Συμβουλίου της 25^{ης} Μαΐου 2009 (*Επίσημη Εφημερίδα L 145, της 10/06/2009*).

εποπτείας (άρθρο 102§1 ΣυνθΕΚ). Η Συνθήκη επιδιώκει έτσι να θεσμοποιήσει ένα είδος δημοσιονομικού ελέγχου από την ίδια την αγορά²⁶.

1.1.4.3.1. Τα κριτήρια συμμετοχής στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ

Εν όψει του περάσματος προς το τρίτο στάδιο, η Συνθήκη απαιτούσε την πλήρωση ορισμένων κριτηρίων συμμετοχής, τα οποία συνοψίζονται στις κατωτέρω δύο κατηγορίες: α) συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας με διατάξεις του κοινοτικού δικαίου· τα κράτη-μέλη πρέπει να έχουν προβεί στις αναγκαίες νομοθετικές προσαρμογές, ώστε, αφενός μεν να έχει διασφαλιστεί η ανεξαρτησία της κεντρικής τους τράπεζας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 109 της ΣυνθΕΚ και οι διατάξεις της εθνικής τους νομοθεσίας να είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις του άρθρου 108 της ΣυνθΕΚ για την ανεξαρτησία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, και β) επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης· η εκτίμηση της επίτευξης από τα κράτη-μέλη του επιδιωκόμενου «υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης», γίνεται με βάση στοιχεία από τα οποία να προκύπτει αν το κράτος-μέλος πληροί τα ακόλουθα τέσσερα κριτήρια²⁷ (άρθρο 121§1 ΣυνθΕΚ), ήτοι επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών, σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών με βάση την επίτευξη «δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα», συναλλαγματική σταθερότητα και διάρκεια σύγκλισης²⁸.

Η πλήρωση των ανωτέρω κριτηρίων περιλαμβάνει τα εξής²⁹: i) η επίτευξη από ένα κράτος-μέλος υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών καταδεικνύεται από ένα ποσοστό πληθωρισμού που προσεγγίζει το αντίστοιχο ποσοστό των τριών κρατών-μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών. Ειδικότερα, το μέσο ποσοστό πληθωρισμού του κράτους-μέλους κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών πριν από την αξιολόγησή του ως δυνητικού μέλους της Ζώνης του Ευρώ δεν πρέπει να υπερβαίνει περισσότερο από 1,5% το αντίστοιχο μέσο ποσοστό πληθωρισμού των τριών κρατών-μελών με την καλύτερη επίδοση³⁰. Για τη σχετική αξιολόγηση λήφθηκαν υπόψη οι συγκρίσιμοι «εναρμονισμένοι δείκτες τιμών καταναλωτή», όπως αυτοί καθορίζονται σε μία σειρά Κανονισμών του Συμβουλίου, ii) η σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών καταδεικνύεται από την επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 104§2 ΣυνθΕΚ. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 20 «σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος», στο οποίο εξειδικεύονται οι «τιμές αναφοράς», η επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό έλλειμμα σημαίνει ότι ο λόγος του δημοσιονομικού ελλείμματος προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (στο εξής ΑΕΠ) (σε αγοραίες τιμές) δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ και ότι ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές) δεν πρέπει να υπερβαίνει το

²⁶Βλ. Κανονισμό 3604/1993 του Συμβουλίου, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 1993 περί της εξειδίκευσης των εννοιών για την εφαρμογή της απαγόρευσης προνομιακής πρόσβασης που αναφέρεται στο άρθρο 104^α της Συνθήκης (*Επίσημη Εφημερίδα L 332, της 31/12/1993, σ. 0004 – 0006*), όπου ορίζονται οι έννοιες «προνομιακή πρόσβαση», «χρηματοπιστωτικά ιδρύματα», «λόγοι προληπτικής εποπτείας» και «δημόσιες επιχειρήσεις».

²⁷Για τη χρησιμότητα της θέσπισης των κριτηρίων βλ. Δημόπουλο, Γ. (1993), σελ. 190-192.

²⁸Βλ. Μούση, Ν. (2008), σελ. 129-130 και Δούκα, Π. (1999), σελ. 89-91.

²⁹Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2000), σελ. 180-182 και του ίδιου (2006), σελ. 261-263.

³⁰Πρωτόκολλο υπ' αρ. 21 σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 121 ΣυνθΕΚ (1992), βλ. σε Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (*Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006, σ. 295-296*).

60%³¹. Επισημαίνεται με ιδιαίτερη έμφαση ότι από μόνη της η υπέρβαση των εν λόγω τιμών αναφοράς δε συνεπάγεται αυτόματα μη τήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας, καθώς συνεκτιμώνται και κάποιες άλλες παράμετροι, η αναλυτική παράθεση των οποίων παρέλκει³², iii) το κριτήριο της συναλλαγματικής σταθερότητας κρίνεται με βάση την τήρηση από το αιτούμενο κράτος-μέλος των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης του ΜΣΙ³³, χωρίς σοβαρή ένταση, για μια διετία τουλάχιστον πριν από την αξιολόγηση, και χωρίς να έχει υποτιμηθεί με δική του πρωτοβουλία η κεντρική διμερής ισοτιμία του εθνικού του νομίσματος κατά τη διάρκεια του διαστήματος αυτού έναντι οποιουδήποτε άλλου κοινοτικού νομίσματος³⁴. Η εξειδίκευση των εννοιών «κανονικά περιθώρια διακύμανσης» και «χωρίς σοβαρή ένταση» έγινε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και iv) η διάρκεια της σύγκλισης που έχει επιτευχθεί από το κράτος-μέλος και της συμμετοχής του στο ΜΣΙ αντανακλάται στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Ειδικότερα, η διαφορά ανάμεσα στο μέσο ονομαστικό επιτόκιο των μακροχρόνιων (κατά κανόνα δεκαετών) τίτλων του Δημοσίου του κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών πριν από την αξιολόγηση, και στο αντίστοιχο επιτόκιο των τίτλων που έχει εκδώσει το Δημόσιο των τριών κρατών-μελών με την καλύτερη επίδοση από άποψη σταθερότητας τιμών, δεν πρέπει να υπερβαίνει το 2%³⁵.

1.1.4.4. Το τρίτο στάδιο της ONE

Ακολουθώντας, λοιπόν, τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα που όριζε η Συνθήκη, το Συμβούλιο, κρίνοντας μετά από σύσταση της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (στο εξής ENI) σύμφωνα με το άρθρο 121 Συνθήκη, συμπέρανε ότι ένδεκα από τα δεκαπέντε κράτη μέλη που αριθμούσε τότε η Ε.Ε.³⁶, πληρούσαν τα απαραίτητα κριτήρια για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος την 1^η Ιανουαρίου 1999³⁷, ημερομηνία κατά την οποία άρχισε το τρίτο και τελευταίο

³¹Στόχοι υποκείμενοι, όμως, σε πολιτική εκτίμηση του Συμβουλίου αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία.

³²Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κανονισμό 1467/97 του Συμβουλίου, της 7^{ης} Ιουλίου 1997, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας του υπερβολικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 209 της 2/08/1997, σελ. 6*), όπως τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό 1056/2005 του Συμβουλίου, της 27^{ης} Ιουνίου 2005, (*Επίσημη Εφημερίδα L 174 της 7/07/2005, σ. 5*).

³³Βλ. Μούση, Ν. (2008), σελ. 132-133. «Ο ΜΣΙ αντικατέστησε το ΕΝΣ την 1^η Ιανουαρίου 1999, για να συνδέει τα νομίσματα των εκτός της ζώνης ευρώ κρατών μελών με το ευρώ και να τα βοηθήσει να ακολουθήσουν πολιτική σταθερότητας, έτσι ώστε να ενισχύσουν τη σύγκλιση που θα τους επιτρέψει να υιοθετήσουν αργότερα το ευρώ. Συγχρόνως, ο μηχανισμός συμβάλλει και στην προστασία όλων των κρατών μελών από αδικαιολόγητες πιέσεις στην αγορά συναλλάγματος. Μια ισοτιμία έναντι του ευρώ υπάρχει για το νόμισμα κάθε συμμετέχοντος στο μηχανισμό κράτους μέλους εκτός της ζώνης ευρώ. Για τα νομίσματα των χωρών αυτών καθορίστηκαν κεντρικές ισοτιμίες σε σχέση με το ευρώ, με κεντρικό περιθώριο διακύμανσης 15% εκατέρωθεν. Η παρέμβαση, όταν η ισοτιμία φθάσει τα όρια, θα είναι κατ' αρχήν αυτόματη και απεριόριστη, με εξαιρετικά βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση, αλλά η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες των συμμετεχόντων θα μπορούν να διακόψουν την παρέμβαση αυτή, αν αντιστρατεύεται τον κύριο στόχο τους. Περιθώρια διακύμανσης στενότερα από τα συνήθη και υποστηριζόμενα κατ' αρχήν από αυτόματη παρέμβαση και χρηματοδότηση είναι δυνατόν να οριστούν κατ' αίτηση ενός ενδιαφερόμενου κράτους εκτός της ζώνης ευρώ».

³⁴Βλ. άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 21.

³⁵Ibid, άρθρο 4.

³⁶Η Ελλάδα και η Σουηδία δεν πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης, ενώ η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο έκαναν χρήση της ρήτρας αυτοεξαιρέσεως από τη συμμετοχή στο τρίτο στάδιο.

³⁷Βλ. άρθρο 121§4 Συνθήκη, σύμφωνα με το οποίο «αν, ως το τέλος του 1997, δεν έχει οριστεί η ημερομηνία ενάρξεως του τρίτου σταδίου, το τρίτο στάδιο αρχίζει την 1^η Ιανουαρίου 1999. Πριν από την 1^η Ιουλίου 1998, το Συμβούλιο, συνεργάζομενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, ...»

στάδιο της ΟΝΕ, καρπός της οποίας είναι η δημιουργία στην Ευρώπη ενός ενιαίου διακρατικού νομισματικού χώρου με κύρια χαρακτηριστικά, εκτός από την εισαγωγή και την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, την καθιέρωση μιας ενιαίας κοινοτικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής σε αντικατάσταση των αντίστοιχων εθνικών πολιτικών και τη θεσμοθέτηση νέων κοινοτικών οργάνων για την άσκηση των εν λόγω πολιτικών. Για πρώτη φορά από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ένα μεγάλο κομμάτι της Ευρώπης μοιράζεται πλέον ένα κοινό νόμισμα. Η επικράτηση του ευρώ δημιούργησε τη δεύτερη μεγαλύτερη ενιαία νομισματική ζώνη σε παγκόσμιο επίπεδο, σε όρους οικονομικών μεγεθών, μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία που, χώρες, σε τέτοια αριθμητικά επίπεδα, και ανεξαρτήτως μεγέθους και παγκόσμιας ισχύος, αποφάσισαν σε εθελοντική βάση, αφενός να μοιραστούν ένα ενιαίο νόμισμα και αφετέρου να οργανώσουν σε ενιαία βάση τη νομισματική τους κυριαρχία³⁸. Με την έναρξη του τελικού σταδίου της ΟΝΕ, οι συμμετέχουσες σε αυτό χώρες, εγκατέλειψαν την αυτονομία στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής τους, μέσω των κεντρικών τραπεζών τους, και μετέβησαν σε υπερεθνικό καθεστώς άσκησης της νομισματικής πολιτικής. Απεμπολώνοντας, λοιπόν, τη νομισματική τους κυριαρχία, αφενός προχώρησαν στην αντικατάσταση των εθνικών τους νομισμάτων από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, το ευρώ³⁹, το οποίο αντικατέστησε το ECU, και κατέστη πλέον αυτοτελές νόμισμα, το νόμισμα των κρατών-μελών που συμμετέχουν πλήρως στην ενιαία νομισματική πολιτική, και αφετέρου εκχώρησαν σε ένα νέο κοινοτικό θεσμικό μόρφωμα, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα⁴⁰ (στο εξής ΕΚΤ), το προνόμιο να έχει απόλυτο έλεγχο στην έκδοση του εν λόγω νομίσματος⁴¹. Η ΕΚΤ αποτελεί έναν υπερεθνικό φορέα, επιφορτισμένο με τη χάραξη και την εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της Κοινότητας. Μαζί με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, η ΕΚΤ αποτελεί μέρος ενός ενιαίου συστήματος, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (στο εξής ΕΣΚΤ)⁴².

επιβεβαιώνει, ..., ποια κράτη μέλη πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος».

³⁸Βλ. De Haan, J., Eijffinger, S., Waller, S. (2005), σελ. 1.

³⁹Η Ελλάδα έγινε μέλος της περιοχής του ευρώ το 2001.

⁴⁰Η ΕΚΤ αντικατέστησε το προσωρινό ENI.

⁴¹Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 130.

⁴²Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και σύμφωνα με το άρθρο 8 ΣυνθΕΚ «ιδρύεται, με τις διαδικασίες που προβλέπει η Συνθήκη, ένα Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών, εφεξής καλούμενο «ΕΣΚΤ», και μια Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, εφεξής καλούμενη «ΕΚΤ», που δρουν μέσα στα όρια των εξουσιών που τους ανατίθενται από τη Συνθήκη και το προσαρτημένο σε αυτήν καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, το οποίο εφεξής καλείται «καταστατικό του ΕΣΚΤ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Προλεγόμενα

Ως έχει ήδη αναφερθεί, η Νομισματική Ένωση εδράζεται οργανωτικά στο ΕΣΚΤ. Πρόκειται για ένα νέο θεσμό της κοινοτικής έννομης τάξης, που διασυνδέει κατά το τελικό στάδιο της ΟΝΕ την επίσης νεοπαγή ΕΚΤ και τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών (ΕθνΚΤ). Οι ρυθμίσεις για το ΕΣΚΤ και την ΕΚΤ⁴³, που διαφοροποιούνται σημαντικά από τις παραδοσιακές οργανωτικές δομές της Κοινότητας, εντάσσονται στον κορμό του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου⁴⁴ και δύνανται να τροποποιηθούν μόνο διά της αυστηρής διαδικασίας αναθεώρησης των ιδρυτικών Συνθηκών⁴⁵.

2.1. Τα κύρια χαρακτηριστικά του ΕΣΚΤ

2.1.1. Η ίδρυση του ΕΣΚΤ

Η ίδρυση του ΕΣΚΤ προβλεπόταν απευθείας από τη ΣυνθΕΚ αλλά σε χρόνο οριστό και όχι ορισμένο καθώς είχε συνδεθεί με την όλη πορεία του χρονοδιαγράμματος για τη μετάβαση στην ΟΝΕ. Τελικά η ίδρυση του ΕΣΚΤ έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του δευτέρου σταδίου της ΟΝΕ και αφού είχαν οριστικοποιηθεί, αφενός η ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου και αφετέρου τα κράτη-μέλη που θα μετείχαν σε αυτό χωρίς παρέκκλιση. Συγκεκριμένα το άρθρο 123§1 ΣυνθΕΚ (και καθώς δεν ενεργοποιήθηκε η διαδικασία της §3 του άρθρου 121⁴⁶) όριζε ότι, *αμέσως μετά την 1^η Ιουλίου 1998, το Συμβούλιο θεσπίζει τις διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 107§6⁴⁷ και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση διορίζουν, ακολουθώντας τη διαδικασία του άρθρου 50 του καταστατικού του ΕΣΚΤ (στο εξής ΚΕΣΚΤ), τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο και τα άλλα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ. Μόλις διοριστεί η εκτελεστική επιτροπή, από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση, ιδρύονται το ΕΣΚΤ και η ΕΚΤ και προετοιμάζονται για την πλήρη λειτουργία τους όπως περιγράφεται στην παρούσα*

⁴³Βλ. Weinboerner, S. (1998), σελ. 367-371.

⁴⁴Άρθρο 105 επ. ΣυνθΕΚ και το προσαρτώμενο στη ΣυνθΕΚ Πρωτόκολλο υπ' αρ. 18 για το Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ (1992), βλ. σε Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (*Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006, σ. 256-280*).

⁴⁵Κατ' εξαίρεση, τα άρθρα 107§5,6 ΣυνθΕΚ και 41.1. του ΚΕΣΚΤ προβλέπουν απλοποιημένη διαδικασία τροποποίησης του ΚΕΣΚΤ για ορισμένα τεχνικά κυρίως θέματα, χωρίς αναθεώρηση της Συνθήκης αλλά με απόφαση του Συμβουλίου που λαμβάνεται είτε με ειδική πλειοψηφία έπειτα από σύσταση της ΕΚΤ και διαβούλευση με την Επιτροπή, είτε με ομοφωνία έπειτα από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με την ΕΚΤ και σύμφωνη γνώμη και στις δύο περιπτώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

⁴⁶Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, το Συμβούλιο, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις εκθέσεις που αναφέρονται στην §1 (της Επιτροπής και του ΕΝΙ) και τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αναφέρεται στην §2, *συνερχόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, αποφασίζει, με ειδική πλειοψηφία, όχι αργότερα από τις 31 Δεκεμβρίου 1996: βάσει των συστάσεων του Συμβουλίου που αναφέρονται στην §2, κατά πόσον η πλειοψηφία των κρατών μελών πληροί τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος, κατά πόσον είναι σκόπιμο για την Κοινότητα να εισέλθει στο τρίτο στάδιο, και εάν ναι, ορίζει την ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου.*

⁴⁷Πρόκειται για συμπληρωματική νομοθεσία.

συνθήκη και στο ΚΕΣΚΤ⁴⁸. Η πλήρης άσκηση των εξουσιών τους αρχίζει την πρώτη ημέρα του τρίτου σταδίου. Τα αρχικά μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής διορίστηκαν την 26^η Μαΐου 1998⁴⁹ με την απόφαση υπ' αριθμ. 98/345/ΕΚ⁵⁰, η οποία ελήφθη ομόφωνα σε επίπεδο Αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, με βάση τη σύσταση υπ' αριθμ. 98/318/ΕΚ⁵¹ του Συμβουλίου και αφού είχε προηγηθεί διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο του ΕΝΙ⁵² και έτσι το ΕΣΚΤ και η ΕΚΤ ανέλαβαν πλήρως την άσκηση των εξουσιών τους την 1.01.1999, ταυτόχρονα με την έναρξη του τρίτου σταδίου.

2.1.2. Η διάρθρωση του ΕΣΚΤ

Το ΕΣΚΤ έχει ομοσπονδιακή δομή και αποτελείται από την ΕΚΤ (ως κεντρικό μέρος αυτού), όργανο με νομική προσωπικότητα, και τις ΕθνΚΤ (ως περιφερειακά μέρη του), είτε αυτά πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής στο τρίτο στάδιο της ένωσης είτε όχι (άρθρο 107§1 ΣυνθΕΚ). Έτσι, το σύστημα διαθέτει δύο επίπεδα οργανωτικής δομής. Η ΕΚΤ αποτελεί ένα από αυτά τα δύο επίπεδα, ενώ το άλλο επίπεδο περιλαμβάνει τις ΕθνΚΤ. Οι περισσότερες, ωστόσο, από τις διατάξεις της ΣυνθΕΚ και του ΚΕΣΚΤ αφορούν μόνο στις ΕθνΚΤ των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση (άρθρο 122§3 ΣυνθΕΚ), για τις οποίες ισχύει ειδικό καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο τους επιτρέπεται να ακολουθούν εθνικές επιλογές στη νομισματική πολιτική και συμμετέχουν οριακά στη λήψη αποφάσεων που λαμβάνονται στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ⁵³. Για την έννοια και τα χαρακτηριστικά των κρατών-μελών «με παρέκκλιση» και εκείνων «χωρίς παρέκκλιση» θα γίνει λόγος κατωτέρω.

Το ΕΣΚΤ, σε αντίθεση με την ΕΚΤ, δεν έχει νομική προσωπικότητα, δεν αποτελεί αυτοτελές νομικό πρόσωπο αλλά συναρθρώνει σε μία ενιαία λειτουργική ενότητα την ΕΚΤ και τις 27 ΕθνΚΤ όλων ανεξαιρέτως των κρατών-μελών, είτε πρόκειται για τα κράτη-μέλη που έχουν υιοθετήσει το κοινό νόμισμα («χωρίς παρέκκλιση»), είτε πρόκειται για τα κράτη-μέλη «με παρέκκλιση»⁵⁴.

2.1.2.1. Τα όργανα του ΕΣΚΤ

Το ΕΣΚΤ διοικείται από τα πάγια όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, όπως αυτά εκτίθενται κατωτέρω υπό 2.2.2.

2.1.3. Οι στόχοι και τα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ

Σύμφωνα με το άρθρο 8 της ΣυνθΕΚ, τόσο το ΕΣΚΤ, όσο και η ΕΚΤ *δρουν μέσα στα όρια των εξουσιών που τους ανατίθενται από τη Συνθήκη και το προσαρτημένο σε αυτήν ΚΕΣΚΤ και της ΕΚΤ*. Ο κοινοτικός νομοθέτης αναθέτει στο ΕΣΚΤ και όχι στην ΕΚΤ ή τις ΕθνΚΤ ατομικά την επίτευξη των στόχων και την εκπλήρωση των καθηκόντων που συνδέονται με την υλοποίηση της ΟΝΕ. Με τα άρθρα 105§1 ΣυνθΕΚ και 2 ΚΕΣΚΤ οριοθετούνται ο πρωταρχικός και οι

⁴⁸Πρωτόκολλο για το Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, ΕΕ L 191/68 της 29.07.1992.

⁴⁹Νωρίτερα από την 1^η Ιουλίου 1998 που προέβλεπε η ΣυνθΕΚ.

⁵⁰ΕΕ L 154 της 28.05.1998 σ. 33 – 34.

⁵¹ΕΕ L 139 της 11.05.1998 σ. 36.

⁵²Για τη διαδικασία που προηγήθηκε της πλήρους ανάληψης της άσκησης των εξουσιών τους εκ μέρους του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 272-280.

⁵³Βλ. Αγραπίδη, Β. (2006), σελ. 16-17.

⁵⁴Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διακρίνουμε το ΕΣΚΤ από το «Ευρωσύστημα» καθώς το τελευταίο αποτελεί υποσύνολο του ΕΣΚΤ που αποτελείται από την ΕΚΤ και τις ΕθνΚΤ των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, ήτοι των κρατών μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ.

δευτερεύοντες στόχοι του ΕΣΚΤ. Ο πρωταρχικός στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και με την επιφύλαξη του πρωταρχικού αυτού στόχου, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Κοινότητα και ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων.

Η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση έχουν, συνεπώς, καταστεί αρμόδιες για τη χάραξη και εφαρμογή της νομισματικής και της συναλλαγματικής πολιτικής με κύριο γνώμονα τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Συνεπάγεται, λοιπόν, ότι το ΕΣΚΤ πρέπει να ασκεί τα καθήκοντά του με γνώμονα την καταπολέμηση του πληθωρισμού και όχι τον επηρεασμό άλλων οικονομικών παραμέτρων, όπως π.χ. η ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας ή η διατήρηση ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών⁵⁵.

Αντίστοιχα, τα άρθρα 105§2 ΣυνθΕΚ και 3.1 ΚΕΣΚΤ ορίζουν ότι τα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ είναι:

- Να χαράζει και να εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της Κοινότητας
- Να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 111 ΣυνθΕΚ
- Να κατέχει και να διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών μελών
- Να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών

Τέλος, σύμφωνα με τα άρθρα 105§5 ΣυνθΕΚ και 3.3 ΚΕΣΚΤ, το ΕΣΚΤ πέραν του πρωταρχικού και των βασικών στόχων του, συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμόδιων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Από τη διατύπωση των ανωτέρω διατάξεων προκύπτουν τα εξής: Στο ΕΣΚΤ παρέχεται η αρμοδιότητα του κεντρικού συντονισμού των ενεργειών στις οποίες προβαίνουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές με στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού τους συστήματος και κατ' επέκταση της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς. Η πραγμάτωση αυτού του συντονισμού επιτυγχάνεται με τη συμβολή της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας (Banking Supervision Committee, BSC) της ΕΚΤ.

Στο σημείο αυτό να υπογραμμιστεί ότι η άσκηση της προληπτικής εποπτείας, πλάι στη χορήγηση άδειας λειτουργίας και την πραγματοποίηση των ελέγχων για τη διαπίστωση της συμμόρφωσης των κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων προς τις διατάξεις του συναφούς κανονιστικού πλαισίου, εξακολουθούν να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών. Σε καμία περίπτωση, το ΕΣΚΤ ή η ΕΚΤ δεν έχουν αναχθεί σε «αρμόδια αρχή», με την έννοια των άρθρων 105§5 ΣυνθΕΚ και 3.3 ΚΕΣΚΤ. Το κύριο μέσο που διαθέτει το ΕΣΚΤ για την υλοποίηση του ανωτέρω καθήκοντος, εντοπίζεται στο άρθρο 25.1 ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με το οποίο η ΕΚΤ δύναται να παρέχει συμβουλές και να δίνει τη γνώμη της, την οποία της ζητούν το Συμβούλιο, η Επιτροπή και οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών σχετικά με την εμβέλεια και εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ωστόσο, με τις διατάξεις των άρθρων 105§6 ΣυνθΕΚ και 25.2 ΚΕΣΚΤ, καθιερώνεται η δυνατότητα αναγωγής της ΕΚΤ στο μέλλον σε μία ενιαία ευρωπαϊκή

⁵⁵Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 165-166 και του ιδίου (2000), σελ. 185-186.

εποπτική αρχή, σε αντιστοιχία με τη λειτουργία της ως ενιαίας νομισματικής αρχής. Εφόσον ενεργοποιηθούν οι ανωτέρω διατάξεις, αν και κάτι τέτοιο κρίνεται εξαιρετικά δύσκολο, λόγω της απαιτούμενης ομοφωνίας στο Συμβούλιο, μπορεί να ανατεθεί στην ΕΚΤ ο προαναφερθείς λειτουργικός ρόλος αναφορικά με την προληπτική εποπτεία όχι μόνο των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και άλλων χρηματοδοτικών ιδρυμάτων^{56, 57}.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

2.2.1. Νομική φύση και αποστολή της ΕΚΤ

Η ΕΚΤ ιδρύθηκε με βάση το κοινοτικό δίκαιο (άρθρα 8 ΣυνθΕΚ και 1.1 ΚΕΣΚΤ) και διέπεται από αυτό⁵⁸. Η ΕΚΤ δε συγκαταλέγεται στα όργανα της Κοινότητας, όπως αυτά απαριθμούνται στο άρθρο 7 ΣυνθΕΚ, αλλά αντίθετα η ίδρυση και λειτουργία της προβλέπεται διακριτώς στο άρθρο 8 ΣυνθΕΚ. Σύμφωνα με το άρθρο 9.1 ΚΕΣΚΤ, η ΕΚΤ, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 107§2 της Συνθήκης, έχει νομική προσωπικότητα, έχει σε κάθε κράτος μέλος την ευρύτερη νομική ικανότητα που αναγνωρίζεται σε νομικά πρόσωπα από το δίκαιο του κράτους μέλους. Η ΕΚΤ μπορεί ιδίως να αποκτά ή να διαθέτει κινητή ή ακίνητη περιουσία και να είναι διάδικος⁵⁹.

Η έδρα της ΕΚΤ ορίστηκε την 29^η Οκτωβρίου 1993, με κοινή απόφαση των κυβερνήσεων των κρατών μελών σε επίπεδο Αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, στη γερμανική πόλη της Φρανκφούρτης παρά τον Μάιν (Frankfurt am Main)⁶⁰.

Η ΕΚΤ⁶¹ έχει ως αποστολή της την εκπλήρωση των βασικών καθηκόντων του ΕΣΚΤ, όπως αυτά καταγράφονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ⁶², και έχουν ήδη αναλυθεί ανωτέρω. Προκειμένου να φέρει εις πέρας την αποστολή της αυτή, η ΕΚΤ δρα, είτε με δικές της ενέργειες σύμφωνα με το ΚΕΣΚΤ, είτε μέσω των ΕθνΚΤ

⁵⁶Ρητή πάντως είναι η εξαίρεση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, ακόμα και αν ενεργοποιηθεί η εν λόγω διάταξη, η ΕΚΤ δε θα μπορέσει να αναχθεί σε ενιαία εποπτική αρχή των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την τρέχουσα τάση που παρατηρείται σε πολλά κράτη ανά την υφήλιο.

⁵⁷ Η έννοια του χρηματοδοτικού ιδρύματος δεν ορίζεται ούτε στη ΣυνθΕΚ ούτε στο ΚΕΣΚΤ, αλλά από τη διατύπωση της διάταξης («πιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπών χρηματοδοτικών ιδρυμάτων»), βάσιμα μπορεί να υποστηριχθεί ότι στην έννοια αυτή εμπίπτει το σύνολο των κοινοτικών διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων και των επιχειρήσεων που παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

⁵⁸Σχετικά με τα πρότυπα κεντρικής τράπεζας (αγγλο-γαλλικό και γερμανικό) και τους λόγους επικράτησης του γερμανικού προτύπου βλ. De Grauwe, P. (2001), σελ. 223-228.

⁵⁹Η ΕΚΤ απολαύει στην επικράτεια των κρατών μελών, των προνομίων και ασυλιών για την εκπλήρωση της αποστολής της, υπό τους όρους που καθορίζονται στο Πρωτόκολλο της 8^{ης} Απριλίου 1965 περί προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (άρθρα 291 ΣυνθΕΚ και 40 ΚΕΣΚΤ). Βλ. Πρωτόκολλο υπ' αρ. 36, το οποίο προσαρτάται στις Συνθήκες περί ιδρύσεως της ΕΚ και της ΕΚΑΕ (Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006, σ. 318-324).

⁶⁰Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 187.

⁶¹Το 1998 (την 13^η Οκτωβρίου) η ΕΚΤ ανακοίνωσε τη στρατηγική της νομισματικής της πολιτικής, η οποία αποτελείται από τρία βασικά συστατικά: έναν ποσοτικό ορισμό της «σταθερότητας των τιμών», σύμφωνα με τον οποίο επιδιώκεται μεσοπρόθεσμα η διατήρηση του πληθωρισμού σε ποσοστό κάτω από το 2%, και την ονομαζόμενη «στρατηγική των δύο πυλώνων», σύμφωνα με την οποία το χρήμα διαδραματίζει έναν προεξέχοντα ρόλο στην αξιολόγηση των κινδύνων για τη σταθερότητα των τιμών (ο λεγόμενος πρώτος πυλώνας) και βάσει της οποίας προβαίνει σε μία αξιολόγηση σε ευρεία βάση των προοπτικών αυξήσεων των τιμών (ο δεύτερος πυλώνας). Βλ. De Haan, J., Eijffinger, S., Waller, S. (2005), σελ. 1-2 και De Haan, J. (2000), σελ. 133.

⁶²Βλ. Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, OJ C 191, της 29.07.1992.

σύμφωνα με τα άρθρα 12.1 και 14 ΚΕΣΚΤ (άρθρο 9.2 ΚΕΣΚΤ). Στο άρθρο 12.1 ΚΕΣΚΤ καθιερώνεται η αρχή της επικουρικότητας, με την οποία οριοθετείται η δράση των οργάνων της ΕΚΤ⁶³. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, εφόσον κρίνεται δυνατό και εύλογο, και με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος άρθρου, η ΕΚΤ προσφεύγει στις ΕθνΚΤ για την εκτέλεση των πράξεων που υπάγονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ.

2.2.2. Τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ

Το άρθρο 9.3 ΚΕΣΚΤ ορίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 107§3 της ΣυνθΕΚ, τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ⁶⁴ είναι το Διοικητικό Συμβούλιο και η Εκτελεστική Επιτροπή. Το Γενικό Συμβούλιο είναι το τρίτο, αλλά προσωρινό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, αφού η λειτουργία του προορίζεται για όσο χρονικό διάστημα υφίστανται κράτη μέλη με παρέκκλιση, και έχει θα λέγαμε περισσότερο συμβουλευτικό ρόλο (άρθρα 107§3 ΣυνθΕΚ και 45 και 47 ΚΕΣΚΤ).

2.2.2.1. Το Διοικητικό Συμβούλιο

Το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ (στο εξής Δ.Σ.) απαρτίζεται από τα έξι μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ και τους διοικητές⁶⁵ των ΕθνΚΤ των κρατών-μελών χωρίς παρέκκλιση (άρθρα 112§1 ΣυνθΕΚ και 10.1 και 43.4 ΚΕΣΚΤ). Το Δ.Σ. είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων και αποτελεί το επιτελικό όργανο της ΕΚΤ, γεγονός που δικαιολογείται από τις αρμοδιότητες που του έχουν παραχωρηθεί.

Στο σημείο αυτό, θα αναφέρουμε τις βασικές του αρμοδιότητες, οι οποίες εντοπίζονται στο άρθρο 12 ΚΕΣΚΤ. Το Δ.Σ. καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο ΕΣΚΤ σύμφωνα με τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ. Το Δ.Σ. διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων, όπου χρειάζεται, αποφάσεων σχετικών με ενδιάμεσους νομισματικούς στόχους, βασικά επιτόκια και προσφορά διαθέσιμων στο ΕΣΚΤ, και χαράζει τις απαραίτητες κατευθυντήριες γραμμές για την εκτέλεσή τους. Επιπλέον, θεσπίζει εσωτερικό κανονισμό, ο οποίος καθορίζει την εσωτερική οργάνωση της ΕΚΤ και των οργάνων λήψεως αποφάσεων, ασκεί τις συμβουλευτικές λειτουργίες που αναφέρονται στο άρθρο 4 ΚΕΣΚΤ και προς επιτέλεσή των οποίων ασκεί γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, και λαμβάνει τις αποφάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 6 ΚΕΣΚΤ σχετικά με την εκπροσώπηση του ΕΣΚΤ στο πεδίο της διεθνούς συνεργασίας (άρθρα 12.1, 12.3, 12.4 και 12.5 ΚΕΣΚΤ). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το Δ.Σ. είναι αρμόδιο για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με θέματα που άπτονται των χρηματοοικονομικών διατάξεων του ΕΣΚΤ, ενώ σε κάθε περίπτωση, έχει την ευχέρεια, με απόφασή του, να μεταβιβάζει ορισμένες εξουσίες στην Εκτελεστική Επιτροπή (άρθρο 12.1 ΚΕΣΚΤ).

2.2.2.2. Η Εκτελεστική Επιτροπή

Η Εκτελεστική Επιτροπή απαρτίζεται από έξι μέλη, μεταξύ των οποίων τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και άλλα τέσσερα μέλη (άρθρο 112§2α ΣυνθΕΚ). Τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής διορίζονται μεταξύ προσώπων αναγνωρισμένου κύρους και

⁶³Οργανωτικά, η ΕΚΤ στηρίζεται στο μοντέλο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών Federal Reserve System (FED), βλ. Πουρναράκη, Ε. (2004), σελ. 266.

⁶⁴Αν και τα όργανα αυτά διοικούν το ΕΣΚΤ, αποτελούν όργανα της ΕΚΤ, καθώς το ΕΣΚΤ στερείται νομικής προσωπικότητας.

⁶⁵Τα πρόσωπα αυτά συμμετέχουν στο Δ.Σ. της ΕΚΤ, όχι ως εκπρόσωποι των φορέων που διοικούν, αλλά με την προσωπική τους ιδιότητα, ως ανεξάρτητα πρόσωπα. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 220.

επαγγελματικής εμπειρίας σε νομισματικά ή τραπεζικά θέματα, με κοινή συμφωνία⁶⁶ από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, κατά σύσταση του Συμβουλίου, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Δ.Σ. της ΕΚΤ (άρθρο 112§2β ΣυνθΕΚ), και πρέπει να είναι υπήκοοι κράτους μέλους χωρίς παρέκκλιση. Η θητεία όλων των μελών της Εκτελεστικής Επιτροπής είναι οκταετής και μη ανανεώσιμη.

Οι βασικές αρμοδιότητες της Εκτελεστικής Επιτροπής συνοψίζονται αφενός στην εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που χαράσσει και τις αποφάσεις που λαμβάνει το Δ.Σ. (άρθρο 12.1 ΚΕΣΚΤ), και αφετέρου στην προετοιμασία των συνεδριάσεων του Δ.Σ. (άρθρο 12.2 ΚΕΣΚΤ) και τη διαχείριση των τρεχόντων θεμάτων της ΕΚΤ (άρθρο 11.6 ΚΕΣΚΤ).

2.2.2.3. Το Γενικό Συμβούλιο

Το Γενικό Συμβούλιο αποτελεί το τρίτο, προσωρινό και μεταβατικό, ωστόσο, όργανο, καθώς θα υφίσταται μόνο για όσο καιρό θα υπάρχουν κράτη μέλη με παρέκκλιση (άρθρα 123§3 ΣυνθΕΚ και 45 ΚΕΣΚΤ). Στη σύνθεση του Γενικού Συμβουλίου μετέχουν μόνο ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών όλων ανεξαιρέτως των κρατών μελών, με και χωρίς παρέκκλιση.

Οι αρμοδιότητες του Γενικού Συμβουλίου απαριθμούνται εξαντλητικά στο άρθρο 47 ΚΕΣΚΤ (άρθρο 45.3 ΚΕΣΚΤ). Από τα κατωτέρω εκτεθέντα προκύπτει ότι το όργανο αυτό της ΕΚΤ έχει ένα γενικό καθήκον συμβολής με συμβουλευτικό χαρακτήρα⁶⁷.

Αναλυτικότερα, το Γενικό Συμβούλιο:

- ασκεί τα καθήκοντα που αναφέρονται στο άρθρο 44, ήτοι τα καθήκοντα του ΕΝΙ που πρέπει να συνεχίσουν να ασκούνται κατά το τρίτο στάδιο λόγω των παρεκκλίσεων που θα ισχύουν για ένα ή περισσότερα κράτη μέλη, και τα οποία καθήκοντα ανέλαβε με την ίδρυσή της η ΕΚΤ. Επίσης, παρέχει συμβουλές κατά την προετοιμασία της κατάργησης των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στο άρθρο 122 ΣυνθΕΚ.
- συμβάλλει στις συμβουλευτικές λειτουργίες που αναφέρονται στα άρθρα 4 και 25.1 ΚΕΣΚΤ, ήτοι τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα της ΕΚΤ σχετικά με κάθε προτεινόμενη κοινοτική πράξη ή σχέδιο εθνικής νομοθετικής διάταξης που εμπίπτουν στο πεδίο της αρμοδιότητάς της (άρθρα 47.1β και 4 ΚΕΣΚΤ) καθώς και σχετικά με αυτές που αφορούν την εμβέλεια και την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για την προληπτική εποπτεία και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (άρθρα 47.1β και 25.1 ΚΕΣΚΤ).

Επίσης, το Γενικό Συμβούλιο συμβάλλει:

- στη συλλογή στατιστικών πληροφοριών που προβλέπεται στο άρθρο 5 ΚΕΣΚΤ (άρθρο 47.2α ΚΕΣΚΤ),
- στις δραστηριότητες της ΕΚΤ σχετικά με τις εκθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 15 ΚΕΣΚΤ, ήτοι συμβάλλει στη θέσπιση από το Δ.Σ. της ΕΚΤ των αναγκαίων κανόνων για την τυποποίηση της λογιστικής παρακολούθησης και την υποβολή

⁶⁶Γεγονός που ενισχύει σημαντικά τη νομιμοποίησή τους.

⁶⁷Βλ. Αγραπίδη, Β. (2006), σελ. 24-25.

εκθέσεων σχετικά με τους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ (άρθρο 47.2β ΚΕΣΚΤ),

- στις αναγκαίες προετοιμασίες για τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των κρατών μελών με παρέκκλιση έναντι των νομισμάτων, ή του ενιαίου νομίσματος, των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, όπως αναφέρεται στο άρθρο 123§5 ΣυνθΕΚ (άρθρο 47.3 ΚΕΣΚΤ).

2.2.3. Οι κανονιστικές αρμοδιότητες της ΕΚΤ

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 110§1 ΣυνθΕΚ και 34 ΚΕΣΚΤ, στα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ έχει δοθεί κανονιστική αρμοδιότητα για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο ΕΣΚΤ⁶⁸. Η ΕΚΤ συγκαταλέγεται στα νομοθετικά όργανα της κοινοτικής έννομης τάξης· τα όργανά της έχουν την αρμοδιότητα να εκδίδουν τους ίδιους τύπους νομικών πράξεων με τα όργανα της Κοινότητας, εκτός της Οδηγίας. Η ΕΚΤ εκδίδει κανονισμούς αναγκαίους προς εκτέλεση των καθηκόντων που ορίζονται στα άρθρα 3.1α (νομισματική πολιτική), 19.1 (τήρηση ελάχιστων αποθεματικών), 22 ή 25.2 (συστήματα συμψηφισμού και πληρωμών και προληπτική εποπτεία) ΚΕΣΚΤ, καθώς και στις περιπτώσεις που θα προβλεφθούν στις πράξεις του Συμβουλίου που αναφέρονται στο άρθρο 42 ΚΕΣΚΤ, λαμβάνει αποφάσεις αναγκαίες για την εκτέλεση των καθηκόντων που ανατίθενται στο ΕΣΚΤ από τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ, διατυπώνει συστάσεις και γνώμες. Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος χωρίς παρέκκλιση⁶⁹. Οι συστάσεις και γνώμες δε δεσμεύουν. Η απόφαση είναι δεσμευτική ως προς όλα της τα μέρη για τους αποδέκτες της.

2.2.4. Η ανεξαρτησία της ΕΚΤ

Το ζήτημα της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών είναι πάντοτε επίκαιρο και παρουσιάζει μεγάλο θεωρητικό και πρακτικό ενδιαφέρον⁷⁰. Είναι ευρέως διαδεδομένη η άποψη ότι η διασφάλιση της ανεξαρτησίας συνεπάγεται τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών⁷¹, μέσα από την προτεραιότητα της διατήρησης χαμηλών επιπέδων πληθωρισμού. Η ΕΚΤ απολαύει, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, ανεξαρτησίας, που κατοχυρώνεται στο πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο για όλα τα μέλη του ΕΣΚΤ. Η έννοια της ανεξαρτησίας έχει τέσσερις διαστάσεις: θεσμική, λειτουργική, προσωπική και οικονομική⁷².

Η θεσμική ανεξαρτησία της ΕΚΤ καθιερώνεται με τα άρθρα 108 ΣυνθΕΚ και 7 ΚΕΣΚΤ. Κατά την άσκηση των εξουσιών και την εκτέλεση των καθηκόντων και υποχρεώσεων που τους ανατίθενται από τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ, ούτε η ΕΚΤ, ούτε οι ΕθνΚΤ, ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών, δε ζητάει ούτε δέχεται υποδείξεις από τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμούς, από την κυβέρνηση κράτους μέλους ή από άλλο οργανισμό. Τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμοί, καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τηρούν την αρχή αυτή και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ ή των ΕθνΚΤ, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

⁶⁸Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 203.

⁶⁹Όλες οι νομικές πράξεις της ΕΚΤ δε δεσμεύουν κατ' αρχήν τα κράτη μέλη με παρέκκλιση.

⁷⁰Βλ. De Haan, J. (2000), σελ. 143-145 και Smits, R. (1997), σελ. 176-179.

⁷¹Βλ. De Haan, J., Sylvester C., Eijffinger, W. (2002), σελ. 393-407.

⁷²Για τα συστατικά στοιχεία των τεσσάρων διαστάσεων της ανεξαρτησίας, βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 195-196 και Smits, R. (1997), σελ. 155-157.

Η λειτουργική ανεξαρτησία της ΕΚΤ συνίσταται στη διασφάλιση ότι διαθέτει όλα τα μέσα για την εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής (άρθρα 17-20 ΚΕΣΚΤ).

Η προσωπική ανεξαρτησία αφορά τόσο τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ όσο και τους Διοικητές των ΕθνΚΤ και σχετίζεται με τη διάρκεια της θητείας τους και τον τρόπο απαλλαγής από τα καθήκοντά τους.

Η οικονομική διάσταση της ανεξαρτησίας της ΕΚΤ, συνίσταται αφενός μεν στο ότι η ΕΚΤ έχει δικό της προϋπολογισμό και πόρους, που εισφέρονται από τις ΕθνΚΤ και τους οποίους διαχειρίζεται αυτόνομα χωρίς δυνατότητα παρεμβάσεων από κοινοτικά ή εθνικά όργανα και υπό το λογιστικό έλεγχο ανεξάρτητων εξωτερικών ελεγκτών (άρθρο 27 ΚΕΣΚΤ) και αφετέρου δε στην προικοδότησή της με ίδια κεφάλαια ύψους τουλάχιστον πέντε δισεκατομμυρίων ευρώ (άρθρο 28 ΚΕΣΚΤ).

2.3. Οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες

Οι ΕθνΚΤ, τόσο των κρατών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα («χωρίς παρέκκλιση»), όσο και αυτές των κρατών μελών «με παρέκκλιση», αποτελούν μέλη του ΕΣΚΤ (άρθρα 107§1 ΣυνθΕΚ και 1.2 ΚΕΣΚΤ). Στη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ εντοπίζονται διατάξεις που εγγυώνται την ανεξαρτησία των ΕθνΚΤ και των Διοικητών τους. Σύμφωνα με τα άρθρα 108 ΣυνθΕΚ και 7 ΚΕΣΚΤ, οι ΕθνΚΤ απολαύουν θεσμικής ανεξαρτησίας, αντίστοιχη με αυτή που επιφυλάσσεται στην ΕΚΤ⁷³, ενώ και σε άλλα σημεία της ΣυνθΕΚ, εντοπίζονται διατάξεις που υποκρύπτουν πτυχές της ανεξαρτησίας των ΕθνΚΤ. Η υποχρέωση προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένου και του καταστατικού της ΕθνΚΤ, εκ μέρους των κρατών μελών, με βάση τις διατάξεις της ΣυνθΕΚ και του ΚΕΣΚΤ (άρθρο 109 ΣυνθΕΚ), η υποχρέωση πρόβλεψης τουλάχιστον πενταετούς θητείας για τους Διοικητές των ΕθνΚΤ (άρθρο 14.2 ΚΕΣΚΤ), ο τρόπος παύσης των Διοικητών των ΕθνΚΤ από τα καθήκοντά τους και οι δυνατότητες άμυνάς τους κατά των αποφάσεων παύσης τους, υποδηλώνουν την ανάγκη διασφάλισης της ανεξαρτησίας των ΕθνΚΤ από πιέσεις σε πολιτικό επίπεδο κυρίως.

Ωστόσο, η αντιμετώπιση των ΕθνΚΤ διαφέρει, αναλόγως με το αν πρόκειται για ΕθνΚΤ κράτους μέλους με παρέκκλιση ή χωρίς. Στο σημείο αυτό παρέκκλιση, καθώς, εν προκειμένω, θα μας απασχολήσουν τα χαρακτηριστικά και το θεσμικό πλαίσιο της Τράπεζας της Ελλάδος, ως κεντρικής τράπεζας κράτους μέλους χωρίς παρέκκλιση από την 1^η Ιανουαρίου 2002. Προκειμένου να κατανοήσουμε τη θέση των ΕθνΚΤ των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση εντός του ΕΣΚΤ, αρκεί να ανατρέξουμε στη διάταξη του άρθρου 9.2 ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με την οποία η ΕΚΤ διασφαλίζει ότι η αποστολή που έχει ανατεθεί στο ΕΣΚΤ σύμφωνα με το άρθρο 105§§2, 3 και 5 της ΣυνθΕΚ εκτελείται είτε με δικές της ενέργειες σύμφωνα με το ΚΕΣΚΤ είτε μέσω των ΕθνΚΤ σύμφωνα με τα άρθρα 12.1 και 14 ΚΕΣΚΤ. Σε περίπτωση που οι ΕθνΚΤ κληθούν να εκτελέσουν πράξεις της ΕΚΤ, οι τελευταίες ενεργούν σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ⁷⁴. Το Δ.Σ. λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίζει τη συμμόρφωση προς τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ και απαιτεί να της παρέχεται κάθε

⁷³ Η θέση των ΕθνΚΤ εντός του ΕΣΚΤ υστερεί σε σχέση με τη θέση που κατέχει η ΕΚΤ στην Ε.Ε., μη υποκειμένη στον έλεγχο των διαφόρων οργανισμών της Κοινότητας.

⁷⁴ Οι σχέσεις ανάμεσα στην ΕΚΤ και τις ΕθνΚΤ διέπονται από την αρχή της αποκέντρωσης, η οποία καθιερώθηκε με το άρθρο 12.1§3 ΚΕΣΚΤ.

αναγκαία πληροφορία (άρθρο 14.3 ΚΕΣΚΤ). Εκτός όμως από την ιδιότητά τους ως αναπόσπαστα μέλη του ΕΣΚΤ και ως μέλη του ανωτάτου οργάνου της ΕΚΤ, ήτοι του Δ.Σ., οι ΕθνΚΤ διατηρούν την εθνική τους υπόσταση, και αποτελούν εθνικά όργανα σε ό, τι αφορά την επιτέλεση λειτουργιών που δεν εντάσσονται στα πλαίσια του ΕΣΚΤ, δυνατότητα την οποία επιφυλάσσει ρητά το άρθρο 14.4 ΚΕΣΚΤ⁷⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

3.1. Ιστορική αναδρομή στη θεσμική εξέλιξη της Τράπεζας της Ελλάδος

Με τον όρο κεντρική τράπεζα εννοούμε την τράπεζα που συγκεντρώνει σωρευτικά την ιδιότητα της εκδοτικής τράπεζας με εκείνες της τράπεζας του κράτους και της τράπεζας των υπόλοιπων τραπεζών. Σημαντικότερη εξ' αυτών είναι αναμφισβήτητη η ιδιότητα της εκδοτικής τράπεζας, καθώς υποδηλώνει το κύριο έργο και αποστολή της κεντρικής τράπεζας, τη δημιουργία χρήματος⁷⁶.

Η ΤτΕ⁷⁷ ιδρύθηκε σε συνέχεια του Πρωτοκόλλου της Γενεύης της 15ης Σεπτεμβρίου 1927⁷⁸, λίγα χρόνια μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Μικρασιατική καταστροφή, και άρχισε να λειτουργεί στις 15 Μαΐου 1928⁷⁹. Η ίδρυση της στηρίζεται στη σύμβαση που υπεγράφη την 27.10.1927 μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, με την οποία η τελευταία παραιτήθηκε από το εκδοτικό προνόμιο και συστήθηκε η ΤτΕ⁸⁰. Η ίδρυση της ΤτΕ ολοκληρώθηκε με τη νομοθετική κύρωση του Πρωτοκόλλου της Γενεύης (καθώς και των παραρτημάτων και του σχεδίου του Καταστατικού της ΤτΕ, στο εξής ΚΤτΕ) με το Ν. 3423/1927 και του Ν.Δ. με το οποίο κυρώθηκε η ανωτέρω σύμβαση, με το Ν. 3424/1927.

⁷⁵ Οι ΕθνΚΤ μπορούν να εκτελούν και λειτουργίες άλλες από εκείνες που καθορίζονται στο ΚΕΣΚΤ, εκτός εάν το Δ.Σ. αποφανθεί, με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψήφων, ότι οι λειτουργίες αυτές παρακαλούν τους στόχους και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Οι εν λόγω λειτουργίες εκτελούνται υπ' ευθύνη των ΕθνΚΤ και δεν θεωρούνται ότι αποτελούν μέρος των λειτουργιών του ΕΣΚΤ.

⁷⁶ Καθώς η σχέση κεντρικής τράπεζας και χρήματος είναι θεμελιώδους σημασίας, αρκετοί συγγραφείς έχουν ασχοληθεί με την έννοια του χρήματος, τόσο από οικονομική όσο και από νομική άποψη. Σχετικά με τη νομική έννοια του χρήματος οι θεωρητικοί διακρίνουν το υπό ευρεία έννοια χρήμα, δηλαδή το χρήμα ως γενικό ανταλλακτικό μέσο, ως κοινό μέτρο αξιών, από το εν στενή έννοια χρήμα, ήτοι τα υλικά αντικείμενα που αποτελούν, διά νόμου, τα υποχρεωτικά νόμιμα μέσα πληρωμών, εντός της επικράτειας ενός κράτους. Πρόκειται για την κρατική θεωρία του χρήματος στον αντίποδα της οποίας βρίσκεται η κοινωνική θεωρία του χρήματος. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Καλλιμόπουλο, Γ. (1995), σελ. 12 επ.

⁷⁷ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ίδρυση της ΤτΕ, βλ. Τράπεζα της Ελλάδος (1978), σελ. 59-73.

⁷⁸ Βλ. Βενέζη, Η. (1955).

⁷⁹ Πρώτος Διοικητής υπήρξε ο Αλέξανδρος Διομήδης.

⁸⁰ Η σύμβαση αυτή κυρώθηκε με το Ν.Δ. 10/10.11.1927.

Η πρόταση για τη δημιουργία της κεντρικής τράπεζας έγινε από την Κοινωνία των Εθνών⁸¹ προκειμένου να στηριχθούν οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αντιμετωπίσει τα σοβαρά οικονομικά και δημοσιονομικά προβλήματα της εποχής⁸². Στην ΤτΕ παραχωρήθηκε από το κράτος, το αποκλειστικό προνόμιο έκδοσης τραπεζογραμματίων σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια⁸³, ενώ το Δημόσιο ανέλαβε την υποχρέωση να μην εκδίδει στη διάρκεια του προνομίου αυτού νομίσματα οποιασδήποτε φύσης παρά μόνο μεταλλικά κέρματα μέχρι ορισμένης, μικρής, ονομαστικής αξίας (άρθρο 3 ΚΤτΕ). Κύριο καθήκον της νεοϊδρυθείσας τράπεζας σύμφωνα με το άρθρο 4 του αρχικού Καταστατικού της ήταν η εξασφάλιση της σταθερότητας της εις χρυσόν αξίας των γραμματίων αυτής· προς τον σκοπόν τούτον θα ρυθμίζη, εντός των ορίων του Καταστατικού αυτής, την κυκλοφορίαν και την πίστιν εν Ελλάδι⁸⁴. Επιπλέον, στο ιδρυτικό αυτό στάδιο, κατοχυρώθηκε, με διατάξεις του ΚΤτΕ, η ανεξαρτησία της νέας κεντρικής τράπεζας έναντι του κράτους και η συμμόρφωση της δράσης της με την αρχή της νομιμότητας και την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία ξεκινώντας από τις ΗΠΑ, έπληξε και την ελληνική οικονομία, είχε σαν αποτέλεσμα την επιβολή νομισματικών και συναλλαγματικών περιορισμών, και ως εκ τούτου τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της ΤτΕ και την εδραίωση του ρυθμιστικού ρόλου της στο νομισματικό σύστημα, με την παροχή σε αυτήν εκτεταμένων δημόσιων εξουσιών ελεγκτικής και κυρωτικής φύσης. Την ίδια περίοδο εδραιώθηκε σταδιακά και η δεσπόζουσα θέση της ΤτΕ στο πιστωτικό σύστημα. Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της και μέχρις ότου βρει τις ισορροπίες της και αντιληφθεί τον προορισμό της ως εκδοτική τράπεζα, χορηγούσε έντοκες πιστώσεις, γεγονός που προβλεπόταν από το ΚΤτΕ⁸⁵. Ωστόσο, η περίοδος αυτή, κρίνεται επιτυχής, καθώς η ΤτΕ συνέβαλε σημαντικά στην εξασφάλιση στη χώρα μας συνθηκών σχετικής νομισματικής σταθερότητας, δεδομένων των συνθηκών που επικρατούσαν διεθνώς. Με την εισαγωγή της νέας δραχμής, το 1944⁸⁶, τη συμβολή της στις μικρές σχετικά υποτιμήσεις της δραχμής που προηγήθηκαν της κατά 50% «αναπροσαρμογής» (υποτίμησης) της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του δολαρίου, το 1953⁸⁷, προετοίμασε το έδαφος για την ένταξη της δραχμής στο

⁸¹Η Κοινωνία των Εθνών απαίτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση τη μετατροπή της, μέχρι τότε μικτής εμπορικής-εκδοτικής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, σε αμιγώς εκδοτική τράπεζα, προκειμένου να εξασφαλίσει δάνειο από το εξωτερικό με την εγγύησή της, το οποίο και χορηγήθηκε τελικά για ποσό 9 εκατομμυρίων λιρών.

⁸²Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι την πρόταση της Κοινωνίας των Εθνών για τη δημιουργία της ΤτΕ, για τους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία της, για τις αντιδράσεις από τις εμπορικές τράπεζες καθώς και για την περίοδο που ακολούθησε την ίδρυσή της, βλ. Τσουφίδη, Λ. (2003), σελ. 228-250.

⁸³Άρθρο 1 της από 27.10.1927 σύμβασης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

⁸⁴Το ελληνικό Δημόσιο, είχε παραχωρήσει στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, από την ίδρυσή της, το 1841, το προνόμιο έκδοσης τραπεζογραμματίων σε ολόκληρη την επικράτεια, προνόμιο, το οποίο είχε παραχωρηθεί και σε άλλες περιφερειακές τράπεζες για ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, αλλά, από το 1920, επιφυλάχθηκε αποκλειστικά για την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, και αφορούσε ολόκληρη την επικράτεια.

⁸⁵Οι αναφορές στο Καταστατικό της ΤτΕ αφορούν το περιεχόμενό του κατά τις αντίστοιχες χρονικές περιόδους στις οποίες αναφερόμαστε κάθε φορά, και δεν αφορούν σε καμία περίπτωση το σήμερα ισχύον κείμενο, για το οποίο θα γίνει λόγος κατωτέρω.

⁸⁶Άρθρο 1 Α.Ν. 18/1944.

⁸⁷Η υποτίμηση πραγματοποιήθηκε με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου (267/9.4.1953), η οποία κυρώθηκε με το Ν.Δ. 2415/1953.

σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, για το οποίο σύστημα έγινε λόγος ανωτέρω.

Η ΤτΕ συνεργάστηκε αρχικά στενά με τις εκάστοτε κυβερνήσεις καθότι, μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, και υπό τις συνθήκες κρίσης της εποχής, κρίθηκε ότι απαιτούνταν μία τέτοιου είδους συνεργασία κεντρικής τράπεζας και Κυβερνήσεων. Η περίοδος αυτή διακρίνεται από έναν έντονο κρατικό παρεμβατισμό στην οικονομία και το τραπεζικό σύστημα, ο οποίος επισφραγίστηκε και θεσμοποιήθηκε με τη δημιουργία, το 1946, της Νομισματικής Επιτροπής (στο εξής ΝΕ⁸⁸). Η ΝΕ περιελάμβανε αρχικά τον Υπουργό Συντονισμού, ως πρόεδρο, τον Υπουργό των Οικονομικών, το Διοικητή της ΤτΕ και δύο μέλη⁸⁹ με αλλοδαπή εθνικότητα, ένα βρετανικής και ένα αμερικάνικης, διοριζόμενα με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Η ΝΕ ήταν κυβερνητικό όργανο έχον την αποφασιστική εξουσία για τον έλεγχο και τη ρύθμιση της νομισματικής κυκλοφορίας και τη διατήρηση της συναλλαγματικής σταθερότητας, ενώ μετέπειτα προστέθηκε σε αυτές ο καθορισμός της ακολουθητέας πιστωτικής πολιτικής καθώς και ο διοικητικός έλεγχος των τραπεζών (κρατική εποπτεία)⁹⁰, ο οποίος αφορούσε όλα τα στάδια της ίδρυσης, λειτουργίας, εξυγίανσης και εκκαθάρισής τους. Υπό το καθεστώς αυτό, η ΤτΕ υποβαθμίστηκε σε εκτελεστικό όργανο της ΝΕ, αποσιλωμένο από τις αποφασιστικές εξουσίες που της είχαν παραχωρηθεί αρχικά. Ωστόσο, η ενσωμάτωση της ΤτΕ στο μηχανισμό άσκησης κρατικού παρεμβατισμού, την κατέστησε στην ουσία καθοριστικό όργανο έχον την ευθύνη του σχεδιασμού και της πρότασης των μέτρων πολιτικής που, κατά κανόνα, υιοθετούνταν από τη ΝΕ.

Μετά τη de facto κατάρρευση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών (σύστημα Bretton Woods), την πλήρη αποσύνδεση της δραχμής από το χρυσό και την πρόσδεσή της με το δολάριο στο νέο συναλλαγματικό καθεστώς των κυμαινόμενων ισοτιμιών, η ΤτΕ εξουσιοδοτήθηκε⁹¹ να καθορίζει καθημερινά την ισοτιμία της δραχμής με τα υπόλοιπα νομίσματα (πλην του δολαρίου), με βάση την κυμαινόμενη σχέση αυτών προς το δολάριο. Με το Ν. 1086/1980 θεσμοθετήθηκε το σύστημα της ελεύθερης διαμόρφωσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας του εθνικού νομίσματος και η ΤτΕ απέκτησε την αρμοδιότητα να ρυθμίζει κανονιστικά την οργάνωση και τη λειτουργία της αγοράς συναλλάγματος.

Με το Ν. 1266/1982 καταργήθηκε η ΝΕ και οι παραχωρηθείσες σε αυτήν αρμοδιότητες μεταβιβάστηκαν αυτοδικαίως στην ΤτΕ, γεγονός που οδήγησε σταδιακά στην αποκατάσταση του θεσμικού ρόλου της ως κεντρική τράπεζα και στην ανάκτηση της αυτονομίας της. Η ΤτΕ συγκεντρώνει πλέον τις εξουσίες της ΝΕ για την άσκηση της νομισματικής, συναλλαγματικής, και πιστωτικής πολιτικής και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Η ΤτΕ αποκτά έναν πιο έντονο δημόσιο χαρακτήρα και αναδεικνύεται σε φορέα άσκησης της κρατικής οικονομικής πολιτικής.

Η περίοδος που ακολουθεί σηματοδοτείται από ριζικές αλλαγές στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, ως απόρροια της προσαρμογής του στην κοινοτική έννομη τάξη. Οι πρώτες μεταβολές επήλθαν με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ. Η άρση των συναλλαγματικών περιορισμών, η οποία ολοκληρώθηκε το 1994 και η

⁸⁸Η ΝΕ συνεστήθη με τον Α.Ν. 1015/1946 σε εκτέλεση της Δημοσιονομικής Συμφωνίας του 1946 με τη Μ. Βρετανία.

⁸⁹Το 1954 καταργήθηκε η συμμετοχή τους στη ΝΕ.

⁹⁰Η ανάθεση της κρατικής εποπτείας των τραπεζών έγινε με τον Α.Ν. 1665/1951.

⁹¹Άρθρο 3 του Ν.Δ. 229/1973.

απελευθέρωση της διεθνούς διασυνοριακής κίνησης κεφαλαίων, η απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος (ελεύθερα διαπραγματεύσιμοι και συμβατικά διαμορφούμενοι όροι χορηγήσεων πιστώσεων) και η καθιέρωση της ΤτΕ ως κεντρικής εποπτεύουσας Αρχής των ημεδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων⁹², συνιστούν το περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύσσεται πλέον τις δραστηριότητές της η ΤτΕ.

3.2. Η νομική φύση της Τράπεζας της Ελλάδος

Η ΤτΕ συνεστήθη και λειτουργεί ως ανώνυμη εταιρία, με έδρα την Αθήνα και διάρκεια μέχρι την 31.12.2020 (άρθρο 1 ΚΤτΕ). Ωστόσο, οι διατάξεις του Ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιριών» και οι άλλοι τραπεζικοί νόμοι δεν εφαρμόζονται στην ΤτΕ, στο μέτρο που αντιβαίνουν στις διατάξεις του ΚΤτΕ (άρθρο 72 ΚΤτΕ). Ο τύπος της ανώνυμης εταιρίας προκρίθηκε ως νομική μορφή της ΤτΕ, επειδή ανταποκρίνεται καλύτερα στην ιδιαίτερη φύση των λειτουργιών της⁹³. Αποτελεί τραπεζική εταιρία, αφ' ης στιγμής δύναται, βάσει των άρθρων 55 επ. ΚΤτΕ, να διενεργεί αφ' ενός μεν τις εργασίες της αποδοχής καταθέσεων και χορήγησης πιστώσεων, αφ' ετέρου δε και άλλες τραπεζικές εμπορικές εργασίες π.χ. αγορά και πώληση με πράξεις όψεως ή προθεσμίας κάθε είδους περιουσιακών στοιχείων σε συνάλλαγμα (άρθρο 55 περ. 3 ΚΤτΕ).

Η διενέργεια από την ΤτΕ τραπεζικών εμπορικών πράξεων και ο έντονος δημόσιος χαρακτήρας της, ως έχουσα, από της ιδρύσεώς της, το νομικό μονοπώλιο της έκδοσης του νομίσματος, δημιουργεί ερωτηματικά σχετικά με τη νομική της φύση. Το Συμβούλιο της Επικρατείας, έρχεται να απαντήσει, εντάσσοντας την ΤτΕ, από τη δεκαετία του 1930, στη νομολογιακά διαπλασμένη κατηγορία των «διφυών» ή «μικτών» νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου⁹⁴. Ναι μεν η ΤτΕ ιδρύθηκε και λειτουργεί ως ΝΠΔ, ωστόσο, σε ορισμένες δραστηριότητές της (άσκηση εκδοτικού προνομίου, άσκηση νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής) ενεργεί ως ΝΠΔΔ, επιδιώκοντας την επίτευξη σκοπών δημοσίου δικαίου και ασκώντας δημόσια εξουσία με την κανονιστικών πράξεων του διοικητή της (ΠΔ/ΤΕ) ή άλλων εντεταλμένων οργάνων της, οι οποίες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (στο εξής ΕτΚ)⁹⁵. Ακόμα και οι εμπορικές πράξεις που διενεργεί κατατείνουν στην επίτευξη σκοπών δημοσίου χαρακτήρα, όπως η σταθερότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Με την ένταξή της στο ΕΣΚΤ, η ΤτΕ μετεξελίχθηκε σε έναν διφυή οργανισμό της εθνικής και κοινοτικής έννομης τάξης, καθώς, χωρίς να απωλέσει την εθνική της ταυτότητα και την οργανική προέλευση και ένταξή της στην ελληνική έννομη και θεσμική τάξη, κατέστη «αναπόσπαστο μέρος» του ΕΣΚΤ, στα πλαίσια του οποίου ασκεί τις βασικές λειτουργίες της, ως κεντρική τράπεζα, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζει πρωτίστως η κοινοτική έννομη τάξη, έχοντας μεταβιβάσει εθνικές κυριαρχικές αρμοδιότητές της στην ανεξάρτητη και υπερεθνική ΕΚΤ.

3.2.1. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδος

Οι κανόνες που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία της ΤτΕ είναι ειδικοί και προσαρμοσμένοι στα ιδιαίτερα γνωρίσματά της. Σε ειδικό νομοθετικό καθεστώς

⁹²Με το Ν. 2076/1992, ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι διατάξεις της δεύτερης συντονιστικής τραπεζικής Οδηγίας (89/646/ΕΟΚ, ΕΕ L 386, της 30/12/1989), για τη δημιουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς τραπεζικών υπηρεσιών.

⁹³Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος (1978), σελ. 76.

⁹⁴Βλ. Βελέντζα, Γ. (2004), σελ. 154.

⁹⁵Βλ. Ρόκα, Ν. (2002), σελ. 27.

υπόκεινται όλες σχεδόν οι κεντρικές τράπεζες. Οι σχετικοί κανόνες περιέχονται στον οργανικό νόμο ή το καταστατικό της κεντρικής τράπεζας και ρυθμίζουν λεπτομερώς την οργανωτική μορφή, τα νομικά μέσα δράσης και τις σχέσεις με το κράτος και την ιδιωτική οικονομία. Βασική πηγή των σχετικών κανόνων της ΤτΕ είναι το ΚΤτΕ. Συμπληρωματικές πηγές του νομικού καθεστώτος της ΤτΕ, με τις οποίες ρυθμίζονται ζητήματα που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με την κεντρική τράπεζα⁹⁶, και έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα προς το ΚΤτΕ, αποτελούν οι διατάξεις αναγκαστικών νόμων, νομοθετικών διαταγμάτων, νόμων και προεδρικών διαταγμάτων.

Ιδιαίτερη πηγή αποτελούν και οι κατά νομοθετική εξουσιοδότηση εκδιδόμενες πράξεις των οργάνων της ΤτΕ. Η γενική κανονιστική αρμοδιότητα της ΤτΕ θεμελιώθηκε για πρώτη φορά ρητά στο θετικό δίκαιο με τον Ν. 1266/1982. Οι σχετικές πράξεις του Διοικητή και των συλλογικών οργάνων της ΤτΕ έχουν χαρακτήρα κανονιστικών διοικητικών πράξεων και νομοθετικό έρεισμά τους είναι γενικές εξουσιοδοτικές ρήτρες (άρθρο 1 Ν. 1266/1982), που παρέχουν στα όργανα της ΤτΕ διακριτική ευχέρεια τόσο για την πρωτοβουλία και το χρόνο έκδοσης όσο και για το περιεχόμενο των θεσπιζόμενων ρυθμίσεων. Κύριο δε αντικείμενό τους είναι η εξειδίκευση και υλοποίηση της ρυθμιστικής παρέμβασης της ΤτΕ στους τομείς ευθύνης της (νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, εποπτεία χρηματοπιστωτικών αγορών και επιχειρήσεων κλπ.) και η αντιμετώπιση των συναφών ζητημάτων με ταχύτητα, ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

3.3. Η Οργανωτική δομή της Τράπεζας της Ελλάδος

Το ΚΤτΕ, στα Τμήματα III, IV και VII και στα άρθρα 11-37 και 44, προβλέπει την οργανωτική διάρθρωση της ΤτΕ, την οποία συνθέτουν τα εξής όργανα, μία συνοπτική περιγραφή των οποίων θα επιχειρηθεί κατωτέρω. Τα όργανα αυτά είναι⁹⁷:

3.3.1. Η Γενική Συνέλευση των Μετόχων (άρθρα 11-19)

Η Γενική Συνέλευση των Μετόχων είναι το ανώτατο όργανο της ΤτΕ και εκπροσωπεί το σύνολο των μετόχων. Οι αποφάσεις της υποχρεώνουν όλους τους μετόχους (άρθρο 11 ΚΤτΕ).

Η τακτική Γενική Συνέλευση συνέρχεται ετησίως (άρθρο 12α' ΚΤτΕ) και είναι μόνη αρμόδια να αποφασίζει περί του τρόπου διεξαγωγής των εργασιών της και επί των ακόλουθων θεμάτων (άρθρο 19 ΚΤτΕ):

- Εγκρίσεως της ετήσιας Έκθεσης και του Ισολογισμού, καταβολών σε αποθεματικά και άλλα ειδικά κεφάλαια, προσδιορισμού του μερίσματος και εν γένει διάθεσης των καθαρών κερδών,*
- Εκλογής ή ανακλήσεως των μελών του Γενικού Συμβουλίου και των Ελεγκτών και καθορισμού των αμοιβών τους,*
- Απαλλαγής του Γενικού Συμβουλίου και των Ελεγκτών από κάθε προσωπική ευθύνη.*

⁹⁶Π.χ. ίδρυση και εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και του χρηματοπιστωτικού τομέα της εγχώριας οικονομίας, νομική οργάνωση του νομισματικού συστήματος, δημοσιονομική διαχείριση του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ, κτήση και διάθεση στην ημεδαπή αλλοδαπών μέσων πληρωμών.

⁹⁷Η εσωτερική οργάνωση της ΤτΕ υποδηλώνει τη θεσμική της ιδιομορφία καθώς τα καταστατικά όργανά της διακρίνονται από «δυσισμό». Εξ' αυτών, το Γενικό Συμβούλιο και η Γενική Συνέλευση των Μετόχων, αποτελούν τα εταιρικά όργανα της εταιρίας και διέπονται από τις διατάξεις του ΚΤτΕ, ενώ το ΣΝΠ, ο Διοικητής και οι Υποδιοικητές, αποτελούν τα διοικητικά όργανα της ΤτΕ, και διορίζονται απ' ευθείας από την Κυβέρνηση.

- Προτάσεων περί τροποποιήσεως του ΚΤτΕ, οι οποίες στη συνέχεια υποβάλλονται στη Βουλή διά της Κυβερνήσεως, και
- Προτάσεων επί παντός άλλου θέματος που υποβάλλεται από το Γενικό Συμβούλιο.

3.3.2. Το Γενικό Συμβούλιο (άρθρα 20-27)

Το Γενικό Συμβούλιο αποτελείται από το Διοικητή, τους δύο Υποδιοικητές, τα λοιπά (τρία) μέλη του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής (στο εξής ΣΝΠ) και έξι Συμβούλους (άρθρο 21§1 ΚΤτΕ). Το Γενικό Συμβούλιο ασκεί τη γενική διαχείριση των υποθέσεων της ΤτΕ, υπεύθυνο προς τη Γενική Συνέλευση, λαμβάνει δε αποφάσεις και ασκεί πάσα εξουσία, εντός των ορίων του ΚΤτΕ, επί θεμάτων που δεν υπάρχουν στην αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης ή του ΣΝΠ ή του Διοικητή (άρθρο 20 ΚΤτΕ).

3.3.3. Η Εκτελεστική Επιτροπή (άρθρο 28)

Η Εκτελεστική Επιτροπή απαρτίζεται από το Διοικητή, έναν από τους Υποδιοικητές και δύο άλλα μέλη του Γενικού Συμβουλίου, και δρα, όταν, προκειμένου περί υποθέσεων για τις οποίες απαιτείται απόφαση του Γενικού Συμβουλίου, παρίσταται ανάγκη λήψεως επειγόντως αποφάσεως. Οι αποφάσεις της επικυρώνονται από το Γενικό Συμβούλιο κατά την αμέσως επόμενη συνεδρία του.

3.3.4. Οι Διοικητές-Υποδιοικητές (άρθρα 29-35)

Ο Διοικητής και οι δύο Υποδιοικητές διορίζονται για μία εξαετία⁹⁸ με Προεδρικό Διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 29 ΚΤτΕ)⁹⁹. Πρόκειται για το ισχυρότερο ατομικό όργανο της ΤτΕ, με ευρύτατες εξουσίες ιστορικά, οι οποίες διευρύνθηκαν περαιτέρω μετά την κατάργηση της ΝΕ το 1982 και τη μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων της στην ΤτΕ. Ωστόσο, η ίδρυση του ΣΝΠ, για το οποίο θα γίνει λόγος κατωτέρω, είχε σαν απότοκο τη αποδυνάμωση των εξουσιών του, η οποία, βέβαια, αντισταθμίζεται, από τη συμμετοχή του, στο Δ.Σ. της ΕΚΤ, με την προσωπική του ιδιότητα (άρθρα 22 ΚΤτΕ και 10.1, 45.2 ΚΕΣΚΤ).

Ο Διοικητής προεδρεύει των συνεδριάσεων του Γενικού Συμβουλίου (άρθρο 30§1 ΚΤτΕ) και του ΣΝΠ. Εκπροσωπεί την ΤτΕ ενώπιον των Δικαστηρίων και εξωδίκως (άρθρο 30§2 ΚΤτΕ). Ασκεί, εξ' ονόματος του Γενικού Συμβουλίου, διαρκή έλεγχο επί της διαχειρίσεως του ενεργητικού και των γενικών εργασιών της ΤτΕ και λαμβάνει αποφάσεις επί πάντων των θεμάτων, που δεν επιφυλάσσονται ειδικά στο Γενικό Συμβούλιο ή το ΣΝΠ, ούτε διέπονται από κανονισμούς, οι οποίοι εκδίδονται από τα Συμβούλια αυτά (άρθρο 31§1 ΚΤτΕ). Με εξαίρεση τα θέματα που ανατίθενται στο ΣΝΠ, ο Διοικητής αποφασίζει επί των λοιπών θεμάτων που εμπíπτουν στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ (άρθρο 31§2 ΚΤτΕ). Επίσης, ασκεί τις αρμοδιότητες της εποπτείας επί των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (άρθρο 55^A ΚΤτΕ). Ο Διοικητής δύναται να αναθέτει οποιοδήποτε από τα καθήκοντά του στους Υποδιοικητές (άρθρο 32§1 ΚΤτΕ). Ο αρχαιότερος Υποδιοικητής αναπληρώνει το Διοικητή, σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του, σε όλη την έκταση των καθηκόντων του.

⁹⁸Το ΚΕΣΚΤ ορίζει στο άρθρο 14.2 ότι «τα καταστατικά των ΕθνΚΤ προβλέπουν ειδικότερα ότι η θητεία του διοικητή ΕθνΚΤ δεν είναι μικρότερη από πέντε έτη».

⁹⁹Η θητεία του προβλέπεται απεριόριστα ανανεώσιμη. Μάλιστα, οι περισσότεροι Διοικητές της ΤτΕ παρέμειναν στη θέση αυτή για περισσότερες από μία θητείες.

Ως προς το Διοικητή της ΤτΕ εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με το οποίο, οι λόγοι παύσης του απαριθμούνται περιοριστικά, και αφορούν μόνο την περίπτωση κατά την οποία *δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων του ή υποπέσει σε βαρύ παράπτωμα* (άρθρο 14.2 ΚΕΣΚΤ).

3.3.5. Το Συμβούλιο Νομισματικής Πολιτικής (άρθρο 35^A)¹⁰⁰

Το ΣΝΠ αποτελεί το νεότερο όργανο της ΤτΕ¹⁰¹, στο οποίο έχουν παραχωρηθεί αποφασιστικές αρμοδιότητες σε θέματα νομισματικής πολιτικής. *Το ΣΝΠ είναι εξαμελές και συγκροτείται από το Διοικητή της ΤτΕ ως πρόεδρο, τους δύο Υποδιοικητές¹⁰² και άλλα τρία μέλη που διορίζονται με εξαετή θητεία, με Προεδρικό Διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, ύστερα από γνώμη του Διοικητή* (άρθρο 35^A§3 ΚΤτΕ), *μεταξύ προσώπων αναγνωρισμένου κύρους και επαγγελματικής εμπειρίας σε νομισματικά ή τραπεζικά θέματα* (άρθρο 35^A§4 ΚΤτΕ). Πριν την εισαγωγή του ευρώ, ως εθνικού νομίσματος, το ΣΝΠ ήταν αρμόδιο να αποφασίζει για τη *χάραξη και άσκηση της νομισματικής πολιτικής, καθώς και επί των θεμάτων που αφορούν την άσκηση της συναλλαγματικής πολιτικής, τη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και την έκδοση τραπεζογραμματίων* (άρθρο 35^A§1 ΚΤτΕ). Μετά την υποκατάσταση του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, οι αρμοδιότητες του ΣΝΠ που συνδέονται ευθέως με τη νομισματική πολιτική περιορίζονται στην:

- εφαρμογή των οδηγιών της ΕΚΤ σχετικά με την άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής,
- ανάλυση των οικονομικών και νομισματικών εξελίξεων και εξέταση της επίδρασης της νομισματικής πολιτικής που χαράσσεται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος,
- απόφαση επί θεμάτων που αφορούν στη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και των συστημάτων διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωχρηματοπιστωτικών συναλλαγών επί χρηματοπιστωτικών μέσων, καθώς και στη θέση σε κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων ευρώ.

3.3.6. Το Συμβούλιο Διευθύνσεως (άρθρα 36-37)

Το Συμβούλιο Διευθύνσεως αποτελείται από το Διοικητή, τους Υποδιοικητές και τους Διευθυντές και συνενστήθη προς *εξασφάλιση ενιαίας κατευθύνσεως και μεθόδου στη λειτουργία των διαφόρων Τμημάτων της ΤτΕ* (άρθρο 36§1 ΚΤτΕ).

Το Συμβούλιο Διευθύνσεως υποβάλλει μηνιαίως προς το Γενικό Συμβούλιο λεπτομερή έκθεση των εργασιών και της καταστάσεως της ΤτΕ, ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά τις προεξοφλήσεις και πιστώσεις και εκφέρει γνώμη επί πάντων των θεμάτων που παραπέμπονται σε αυτό από το Γενικό Συμβούλιο (άρθρο 37 ΚΤτΕ).

¹⁰⁰Το ΣΝΠ καταρτίζει κανονισμό της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας του (ΠΣΝΠ 17/1999).

¹⁰¹Ιδρύθηκε με το άρθρο 6 του Ν. 2548/1997.

¹⁰²Οι οποίοι συμμετέχουν στο ΣΝΠ «εκ της ιδιότητάς τους» και η θητεία τους διαρκεί για όσο χρόνο έχουν την ιδιότητα αυτή.

3.3.7. Η Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων (στο εξής ΕΤΠΘ¹⁰³)

Η άσκηση εκ μέρους της ΤτΕ των εποπτικών της αρμοδιοτήτων ρυθμίζεται στα άρθρα 55^A ΚΤτΕ και 25 του ν. 3601/2007 και πραγματοποιείται με Πράξεις του Διοικητή της ή εξουσιοδοτημένων από αυτόν οργάνων. Στο πλαίσιο αυτό, με Πράξη του Διοικητή της ΤτΕ (ΠΔ/ΤΕ 336/29.2.1984, περίπτωση Π, Α, όπως ισχύει), έχουν ανατεθεί στην ΕΤΠΘ οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που ανήκουν στην ΤτΕ, βάσει των διατάξεων του ΚΤτΕ της και του ν. 3601/2007, όπως ισχύουν, ή έχουν περιέλθει σε αυτήν με το άρθρο 1 του ν. 1266/1982, όπως ισχύει, έκδοση αποφάσεων, περιλαμβανομένων ιδίως εκείνων που αφορούν στην ίδρυση και τους όρους λειτουργίας και την άσκηση των εργασιών των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, καθώς και στη λήψη μέτρων και στην επιβολή κυρώσεων και προστίμων σε νομικά και φυσικά πρόσωπα, και
- Η, σύμφωνα με το άρθρο 1§2 του α.ν. 1611/1950, όπως ισχύει, έκδοση ειδικής εγκριτικής απόφασης για την αποδέσμευση διαθεσίμων των, κατά την έννοια του άρθρου 1 του ως άνω νόμου, δημοσίων οργανισμών (προς παροχή δανείων ή διενέργεια επενδύσεων οι οποίες δεν πληρούν τους προβλεπόμενους από ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας «περί επενδύσεων δημοσίων οργανισμών» όρους), εξαιρουμένων των φορέων που υπάγονται στον ν. 3586/2007.

Ο Διοικητής διατηρεί το δικαίωμα να ασκεί με Πράξεις του τις αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί στην ΕΤΠΘ με την ΠΔ/ΤΕ 336/29.2.1984, όπως ισχύει. Η ΕΤΠΘ συγκροτείται από τα πιο κάτω πρόσωπα: Το Διοικητή της ΤτΕ, ως πρόεδρο, τους δύο Υποδιοικητές και τους Διευθυντές των Διευθύνσεων Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος, Εργασιών Δημοσίου, Νομικών Υπηρεσιών, Χρηματοοικονομικών Δραστηριοτήτων και Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Ο Διοικητής, σε περίπτωση απουσίας ή καλύματος, αναπληρώνεται ως Πρόεδρος της ΕΤΠΘ από έναν εκ των Υποδιοικητών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 32 ΚΤτΕ.. Χρέη γραμματέων και αναπληρωτών τους εκτελούν υπάλληλοι της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος.

3.3.8. Οι Ελεγκτές (άρθρο 44 ΚΤτΕ)

Η πρώτη Γενική Συνέλευση και μετά από αυτή κάθε ετήσια Γενική Συνέλευση, εκλέγει τρία κατάλληλα πρόσωπα ως Ελεγκτές και δύο αναπληρωτές τους, για να εξετάζουν και να υποβάλλουν έκθεση επί του Ισολογισμού που υποβάλλεται στην επόμενη ετήσια Γενική Συνέλευση, ενώ παράλληλα ορίζει και την αμοιβή αυτών. Σύμβουλοι ή υπάλληλοι της ΤτΕ δεν είναι εκλέξιμοι ως Ελεγκτές κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους¹⁰⁴. Αντί των ανωτέρω φυσικών προσώπων η Γενική Συνέλευση δύναται να εκλέξει ως ελεγκτή εταιρεία ή κοινοπραξία ορκωτών ελεγκτών¹⁰⁵. Οι Ελεγκτές δικαιούνται να λαμβάνουν πάσα αναγκαία εξήγηση ή

¹⁰³ Οι πληροφορίες σχετικά με την ΕΤΠΘ έχουν αντληθεί από το διαδικτυακό τόπο της Τράπεζας της Ελλάδος, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/Organization/governingbodies/default.aspx>.

¹⁰⁴ Λόγω της εισαγωγής των μετοχών της ΤτΕ στο χρηματιστήριο, ελεγκτές εκλέγονται υποχρεωτικά πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του ορκωτού λογιστή, άρθρο 4§2 α.ν. 148/1967.

¹⁰⁵ Άρθρο 8 στ. 4 ν. 3193/2003 (ΦΕΚ Α' 266/20 Νοεμβρίου 2003). «Κύρωση της από 22.4.2003 απόφασης της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της ΤτΕ, περί τροποποίησης άρθρων του Καταστατικού της».

πληροφορία από τους Διοικητές ή Διευθυντές και να εξετάζουν τα βιβλία και τα έγγραφα της ΤτΕ.

3.4. Η Ανεξαρτησία της Τράπεζας της Ελλάδος

Η αρχή της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας καθιερώθηκε ρητά στο εσωτερικό δίκαιο με το άρθρο 3 του Ν. 2548/1997, σύμφωνα με το οποίο *«κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, η ΤτΕ και τα μέλη των οργάνων της δε ζητούν ούτε δέχονται οδηγίες από την Κυβέρνηση ή οργανισμούς. Η Κυβέρνηση και οι λοιποί φορείς πολιτικής εξουσίας δεν επιδιώκουν να επηρεάζουν τα όργανα της Τράπεζας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους»*¹⁰⁶. Η διάταξη αυτή θεσπίστηκε σε συμμόρφωση με τις επιταγές των άρθρων 109 ΣυνθΕΚ και 14.1 ΚΕΣΚΤ (*«κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει, το αργότερο μέχρι και την ημερομηνία ίδρυσης του ΕΣΚΤ, ότι η εθνική νομοθεσία του, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της ΕθνΚΤ, συμφωνεί με τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ»*)¹⁰⁷ και ενσωματώθηκε στο ΚΤτΕ ως νέο άρθρο 5^Α με το Ν. 2609/1998, με τον οποίο κυρώθηκε σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 7 ΚΤτΕ η από 19.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της ΤτΕ για τροποποίηση του ΚΤτΕ. Το άρθρο 5^Α αναπαράγει τη διάταξη των άρθρων 108 ΣυνθΕΚ και 7 ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με τα οποία *«Κατά την άσκηση των εξουσιών και την εκτέλεση των καθηκόντων και υποχρεώσεων που τους ανατίθενται από τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ, ούτε η ΕΚΤ, ούτε οι ΕθνΚΤ, ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών, δε ζητάει ούτε δέχεται υποδείξεις από τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμούς, από την κυβέρνηση κράτους μέλους¹⁰⁸ ή από άλλο οργανισμό. Τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμοί, καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τηρούν την αρχή αυτή και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ ή των εθνικών κεντρικών τραπεζών, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους»*.

3.4.1. Οι τέσσερις διαστάσεις της ανεξαρτησίας

3.4.1.1. Η θεσμική ανεξαρτησία

Το άρθρο 5^Α ΚΤτΕ κατοχυρώνει τη θεσμική ανεξαρτησία της ΤτΕ και των οργάνων της, δηλαδή τη δυνατότητα να ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με το νόμο, αλλά χωρίς να δεσμεύονται από οδηγίες και να υπόκεινται σε έλεγχο από την Κυβέρνηση και άλλους οργανισμούς. Η κατοχυρούμενη από το άρθρο 5^Α ΚΤτΕ θεσμική ανεξαρτησία¹⁰⁹ της ΤτΕ αφορά την ίδια την ΤτΕ ως κεντρική τράπεζα μέλος του ΕΣΚΤ, αλλά και τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεών της. Οι φορείς από τους οποίους απαγορεύεται να δέχεται υποδείξεις η ΤτΕ είναι τα κοινοτικά όργανα

¹⁰⁶Για την αναγκαιότητα μιας ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας και τα επιχειρήματα που έχουν εκφραστεί υπέρ και κατά αυτής βλ. Ευθυμίουπουλο, Α. (2000), σελ. 42-53 και Απέργη, Ν. (1999), σελ. 37 επ.

¹⁰⁷Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (1997), σελ. 95-96 και (1998), σελ. 75-76.

¹⁰⁸«Από τις κυβερνήσεις κρατών μελών», κατά ακριβέστερη μετάφραση του αγγλικού όρου «any government of a member state» ή του αντίστοιχου γερμανικού «regierungen der mitgliedstaaten».

¹⁰⁹Η θεσμική ανεξαρτησία της ΤτΕ καλύπτει την άσκηση όλων των αρμοδιοτήτων της που ορίζονται στο άρθρο 2 ΚΤτΕ, ωστόσο με διαφορετική έκταση σε ό, τι αφορά τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, όπου και εκδηλώνεται κυρίως, μετά την υποκατάσταση του ευρώ στο εθνικό νόμισμα. Μικρότερο βαθμό θεσμικής ανεξαρτησίας απολαμβάνει κατά την άσκηση εποπτείας επί των ιδρυμάτων και επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα και κατά την επίβλεψη των συστημάτων πληρωμών και των εξωχρηματοπιστηριακών συναλλαγών επί χρεογράφων, ενώ κατά την παροχή δημοσιονομικών και τραπεζικών υπηρεσιών προς το Δημόσιο, η ΤτΕ ενεργεί σύμφωνα με τις οδηγίες των αρμόδιων δημόσιων αρχών (άρθρο 45 ΚΤτΕ).

(άρθρο 7 ΣυνθΕΚ), οι κοινοτικοί οργανισμοί, η ελληνική Κυβέρνηση και οποιοσδήποτε άλλος ελληνικός οργανισμός. Η ανωτέρω απαγόρευση είναι ευρεία και αφορά σε υποδείξεις που μπορεί να ζητήσουν ή να δεχτούν η ίδια η ΤτΕ, και τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων και καλύπτει την εκτέλεση του συνόλου των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων που έχουν ανατεθεί στην ΤτΕ και τα προαναφερθέντα πρόσωπα από τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ.

Στο ίδιο άρθρο, και στο εδάφιο β' αυτού, η απαγόρευση επαναλαμβάνεται μετατροπόμενη αυτή τη φορά σε υποχρέωση εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων, των κοινοτικών οργανισμών και της ελληνικής Κυβέρνησης¹¹⁰ να τηρούν την αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας, όπως αυτή καθιερώνεται στο εδάφιο α' του ίδιου άρθρου, σε σχέση με τα μέλη των οργάνων της ΤτΕ, όχι όμως και με την ίδια την ΤτΕ, και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τα πρόσωπα που αναφέρονται στο εδάφιο α' κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

3.4.1.2. Η προσωπική ανεξαρτησία

Η αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας ενισχύεται από τις εγγυήσεις προσωπικής ανεξαρτησίας που επιφυλάσσει το άρθρο 35^Α ΚΤτΕ για τα μέλη του ΣΝΠ¹¹¹, στις οποίες περιλαμβάνονται, τα απαιτούμενα προσόντα διορισμού, η διάρκεια της θητείας τους (εξαετής)¹¹², οι προϋποθέσεις για την ανάληψη εκ μέρους τους δραστηριοτήτων και θέσεων αφενός μεν στην ίδια την ΤτΕ και αφετέρου δε σε άλλους τομείς, η περιοριστική απαρίθμηση των λόγων πρόωρης παύσης και ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων διορισμού και παύσης των μελών αυτών.

3.4.1.3. Η οικονομική ανεξαρτησία

Η θεσμική και προσωπική διάσταση της ανεξαρτησίας¹¹³ της ΤτΕ, για τις οποίες οι ισχύουσες ρυθμίσεις του εσωτερικού δικαίου αντλήθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους από το κοινοτικό δίκαιο, πλαισιώνονται και εμπλουτίζονται περαιτέρω από την οικονομική αυτονομία που απολαμβάνει από την ίδρυσή της. Σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 2 ΣυνθΕΚ, «κάθε κράτος μέλος θεσπίζει, όπου χρειάζεται, τα κατάλληλα μέτρα για την τήρηση των απαγορεύσεων του άρθρου 101 και του άρθρου 102§1 ΣυνθΕΚ», πριν από την 1.01.1994, ημερομηνία έναρξης του δευτέρου σταδίου της ΟΝΕ. Τα άρθρα 101 και 102§1 ΣυνθΕΚ προβλέπουν ότι «απαγορεύονται οι υπερανάληψεις¹¹⁴ ή οποιοδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις¹¹⁵ από την

¹¹⁰ Η υποχρέωση αφορά μόνο την ελληνική Κυβέρνηση και όχι τους ελληνικούς οργανισμούς σύμφωνα με τη διατύπωση των άρθρων 108 ΣυνθΕΚ και 7 ΚΕΣΚΤ σε συνδυασμό με το άρθρο 5^Α ΚΤτΕ. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 198.

¹¹¹ Στα μέλη του ΣΝΠ, περιλαμβάνεται ο Διοικητής της ΤτΕ, για τον οποίο, και κυρίως γι' αυτόν, επιφυλάσσονται οι ίδιες εγγυήσεις προσωπικής ανεξαρτησίας.

¹¹² Το άρθρο 14.2 ΚΕΣΚΤ, από το οποίο επηρεάστηκε το εθνικό δίκαιο, προβλέπει τουλάχιστον πενταετή θητεία.

¹¹³ Οι οικονομολόγοι διακρίνουν επίσης μεταξύ ανεξαρτησίας μέσω και ανεξαρτησίας σκοπών της κεντρικής τράπεζας, βλ. Ευθυμίουπουλο, Α. (2000), σελ. 42.

¹¹⁴ Ως «υπερανάληψη» νοείται κάθε διάθεση χρηματικών πόρων υπέρ του δημόσιου τομέα, η οποία λαμβάνει ή ενδέχεται να λάβει τη μορφή χρεωστικού υπολοίπου σε σχετικό λογαριασμό. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 148.

¹¹⁵ Ως «άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις» νοούνται οι απαιτήσεις έναντι του δημοσίου που υφίστανται μετά την 1.01.1994, εξαιρουμένων των απαιτήσεων με προθεσμία λήξης που αποκτήθηκαν πριν από την ημερομηνία αυτή, καθώς και κάθε πράξη με το δημόσιο τομέα που λαμβάνει ή ενδέχεται να λάβει τη μορφή απαίτησης έναντι αυτού. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 148, όπου και αναφορά σχετικά με το τι δεν εμπίπτει στην έννοια των πιστωτικών διευκολύνσεων. Για την επεξήγηση της έννοιας των ανωτέρω ορισμών βλ. Κανονισμό 3603/1993 (ΕΕ L 332, της 31/12/1993).

ΕΚΤ ή από τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών, οι οποίες εφεξής αποκαλούνται «εθνικές κεντρικές τράπεζες», προς κοινοτικά όργανα ή οργανισμούς, κεντρικές κυβερνήσεις, περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών μελών· απαγορεύεται επίσης να αγοράζουν απευθείας χρεόγραφα, από τους οργανισμούς ή τους φορείς αυτούς, η ΕΚΤ ή οι ΕθνΚΤ». «Η §1 δεν ισχύει για τα πιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν στο δημόσιο, στα οποία οφείλουν να επιφυλάσσουν οι ΕθνΚΤ και η ΕΚΤ την ίδια μεταχείριση όπως και στα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τη διάθεση αποθεμάτων από τις κεντρικές τράπεζες». Επίσης, «απαγορεύεται κάθε μέτρο που θεσπίζει προνομιακή πρόσβαση των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών, των κεντρικών κυβερνήσεων, των περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημόσιων αρχών, των άλλων οργανισμών δημοσίου δικαίου ή των δημόσιων επιχειρήσεων των κρατών μελών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εφόσον δεν υπαγορεύεται από λόγους προληπτικής εποπτείας».

Τα ανωτέρω άρθρα, εισάγουν μία σειρά απαγορεύσεων με τις οποίες επιδιώχθηκε η κατάργηση πρακτικών που ακολουθούσε ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα αλλά και στα υπόλοιπα κράτη μέλη του ΕΣΚΤ, επί μακρό χρονικό διάστημα, και αφορούσε τη χρηματοδότηση των δαπανών του, υπό όρους που έρχονται σε αντίθεση με την αρχή της οικονομία της ανοιχτής αγοράς. Καταρχήν καθιερώνεται η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εκ μέρους της κεντρικής τράπεζας, των δαπανών των κοινοτικών οργάνων και των κοινοτικών οργανισμών, των κεντρικών κυβερνήσεων των κρατών μελών, των περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημοσίων αρχών των κρατών μελών και οι δημόσιες επιχειρήσεις¹¹⁶ των κρατών μελών¹¹⁷, η οποία λάμβανε χώρα με την αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας, ώστε να διασφαλιστεί ότι το ΕΣΚΤ θα είναι σε θέση να ανταποκρίνεται χωρίς περιορισμούς στον πρωταρχικό του στόχο που συνίσταται στη διατήρηση της σταθερότητας του επιπέδου των τιμών, όπως αναλυτικά εκτέθηκε ανωτέρω, υπό 2.1.3.

Η ανωτέρω απαγόρευση έχει ευρεία έκταση και αφορά κάθε είδους άμεση χρηματοδότηση των προαναφερθέντων φορέων και οργανισμών από τις κεντρικές τράπεζες μέλη του ΕΣΚΤ. Τέτοιες μορφές άμεσης χρηματοδότησης συνιστά τόσο η παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων όσο και η αγορά χρεωγράφων έκδοσης των εν λόγω φορέων και οργανισμών στην πρωτογενή αγορά («απευθείας»)¹¹⁸.

Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η απαγόρευση του άρθρου 102§1 ΣυνθΕΚ, το οποίο καθιερώνει τον κανόνα της απαγόρευσης κάθε μέτρου¹¹⁹ που θεσπίζει την προνομιακή πρόσβαση των προαναφερθέντων φορέων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα¹²⁰ που είναι εγκατεστημένα στην Κοινότητα. Η απαγόρευση αυτή στοχεύει στην κατάργηση της πρακτικής των κρατών μελών να επιβάλλουν στα πιστωτικά

¹¹⁶Για την έννοια της δημόσιας επιχείρησης βλ. σχετικά άρθρο 8§1 Κανονισμού 3603/1993 (ΕΕ L 332, της 31/12/1993).

¹¹⁷Ρητά εξαιρούνται από την έννοια του δημοσίου τομέα η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ, *ibid*, άρθρο 8§2.

¹¹⁸Αντίθετα, επιτρέπεται η αγορά χρεωγράφων στη δευτερογενή αγορά, στο πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής μέσω πράξεων ανοιχτής αγοράς. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 148, όπου και αναφορά στο τι δεν αποτελεί απευθείας αγορά από την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ.

¹¹⁹Για το θεματικό πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης του άρθρου 102§1 ΣυνθΕΚ και κυρίως για τα μέτρα που εμπίπτουν στην ανωτέρω απαγόρευση ως παρέχοντα προνομιακή πρόσβαση, βλ. Κανονισμό 3604/1993 (ΕΕ L 332, της 31/12/1993) και για μία συμπυκνωμένη απόδοση βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 152.

¹²⁰Για το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης του άρθρου 102§1 ΣυνθΕΚ και ιδίως για την έννοια του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, βλ. άρθρο 4§1 Κανονισμού 3604/1993, ενώ στο άρθρο 4§2 περιλαμβάνονται οι φορείς που δεν εμπίπτουν στην ανωτέρω έννοια.

ιδρύματα την υποχρέωση επένδυσης συγκεκριμένου ποσοστού επί των καταθέσεών τους σε τίτλους του δημοσίου. Εξαιρούνται από την απαγόρευση αυτή, τα μέτρα που, αν και εισάγουν προνομιακή μεταχείριση, υπό την ανωτέρω έννοια, υπαγορεύονται από λόγους προληπτικής εποπτείας¹²¹ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων¹²².

3.4.1.4. Η λειτουργική ανεξαρτησία

Τέλος, η λειτουργική διάσταση της ανεξαρτησίας της ΤτΕ, η οποία συνίσταται, στη διασφάλιση της χορήγησης σε αυτήν, ως κεντρική τράπεζα, όλων των μέσων που είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση των καθηκόντων της (για τα οποία θα μιλήσουμε εκτενέστερα κατωτέρω), και ιδίως για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, κατοχυρώνεται στα άρθρα 17-20 του ΚΕΣΚΤ, τα οποία αφορούν το άνοιγμα από την ΤτΕ λογαριασμών υπέρ πιστωτικών ιδρυμάτων, δημόσιων οργανισμών και άλλων φορέων της αγοράς, και την αποδοχή περιουσιακών στοιχείων, περιλαμβανομένων τίτλων υπό μορφήν λογιστικής εγγραφής, ως ασφάλεια (άρθρο 17 ΚΕΣΚΤ), τη διενέργεια εκ μέρους της ΤτΕ πράξεων ανοιχτής αγοράς και πιστωτικών εργασιών καθώς και τη συμμετοχή σε συναλλαγές αυτού του είδους (άρθρο 18 ΚΕΣΚΤ) και την υποχρέωση διατήρησης, εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα, ελάχιστων αποθεματικών σε λογαριασμούς τους στην ΤτΕ (άρθρο 19.1 ΚΕΣΚΤ).

3.4.2. Η θεσμική συνεργασία Κυβέρνησης και Τράπεζας της Ελλάδος

Η ανεξαρτησία της ΤτΕ, όπως αυτή εξετάθη ανωτέρω, σε όλες της τις διαστάσεις, δε συνεπάγεται σε καμία περίπτωση και αποξένωσή της από την Κυβέρνηση. Η θεσμική συνεργασία μεταξύ της Κυβέρνησης και της ΤτΕ (και ταυτόχρονα και ο έλεγχος¹²³ της ΤτΕ από την Κυβέρνηση¹²⁴) θεσμοθετείται μέσω του άρθρου 5B ΚΤτΕ σύμφωνα με το οποίο *ο Διοικητής της ΤτΕ δύναται να εμφανίζεται κατόπιν κλήσεώς του ενώπιον αρμόδιας επιτροπής της Βουλής προκειμένου να ενημερώσει σχετικά με θέματα που άπτονται της αρμοδιότητας της ΤτΕ*, ενώ την πρόσκλησή του μπορεί να προκαλέσει και ο ίδιος ο Διοικητής της ΤτΕ, κατόπιν αιτήματός του προς τον Πρόεδρο της Βουλής (άρθρο 5B εδ. β΄ ΚΤτΕ). Η ίδια ανωτέρω δυνατότητα επιφυλάσσεται στο Διοικητή της ΤτΕ και σχετικά με τις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου ή αρμοδίων επιτροπών του, όταν συζητούνται θέματα που σχετίζονται με τους σκοπούς και τις αρμοδιότητες της ΤτΕ (άρθρο 5B εδ. γ΄ ΚΤτΕ). Τέλος, με το άρθρο 5B εδ. δ΄ ΚΤτΕ παραχωρείται επίσης η δυνατότητα στην ΤτΕ να εκφέρει τη γνώμη της για κάθε σχέδιο νόμου που αφορά τις αρμοδιότητες του άρθρου 2 ΚΤτΕ (για τις οποίες θα γίνει λόγος αναλυτικά κατωτέρω) και να διατυπώνει με δική της πρωτοβουλία προτάσεις προς την Κυβέρνηση επί θεμάτων της αρμοδιότητάς της.

¹²¹ Για την έννοια των «λόγων προληπτικής εποπτείας» βλ. άρθρο 2 Κανονισμού 3604/1993.

¹²² Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 151.

¹²³ Ο έλεγχος της ΤτΕ εκ μέρους της Κυβέρνησης είναι άμεσα συνδεδεμένος με την ανεξαρτησία της ΤτΕ, ως κεντρική τράπεζα, καθότι σε μία δημοκρατική κοινωνία το αίτημα δημοκρατικής νομιμοποίησης ενός φορέα άσκησης δημόσιας εξουσίας είναι αυτονόητο και ο κίνδυνος εμφάνισης δημοκρατικού ελλείμματος είναι εμφανής. Σχετικά με τον προβληματισμό αυτό βλ. Χριστοδουλόπουλο, Α. (1998), σελ. 72.

¹²⁴ Την κάλυψη του δημοκρατικού ελλείμματος επιχειρεί να καλύψει ο προβλεπόμενος από το άρθρο 5B ΚΤτΕ έλεγχος της ΤτΕ από την Κυβέρνηση, ο οποίος προβλέπει την εκ μέρους της ΤτΕ υποβολής ετήσιας έκθεσης για τη νομισματική πολιτική του προηγούμενου και του τρέχοντος έτους στη Βουλή και στο Υπουργικό Συμβούλιο και συμπληρωματικής έκθεσης για τις νομισματικές εξελίξεις και τη νομισματική πολιτική (άρθρο 5B εδ. α΄ ΚΤτΕ).

3.5. Η ιδιότητα του κράτους μέλους με παρέκκλιση και η κατάργησή της

3.5.1. Η απόφαση για την ένταξη στο ΕΣΚΤ με παρέκκλιση

Σε ό, τι αφορά το πρώτο κύμα¹²⁵ κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, προκειμένου αυτά να λάβουν μέρος στην τρίτη φάση της ΟΝΕ, ήταν υποχρεωμένα να εκπληρώσουν κάποιους προκαθορισμένους, και κοινούς για όλους τους ενδιαφερόμενους, στόχους, γνωστούς με το φραστικό προσδιορισμό *κριτήρια σύγκλισης*, η πλήρωση των οποίων συνεπάγεται την απαιτούμενη, για την υιοθέτηση του ευρώ, νομοθετική και οικονομική σύγκλιση. Την έναρξη της διαδικασίας για τη διαπίστωση της πλήρωσης των κριτηρίων αυτών ανέλαβε η Επιτροπή και το ΕΝΙ, υποβάλλοντας σχετική έκθεση στο Συμβούλιο Ecofin¹²⁶, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών, τη λεγόμενη *έκθεση σύγκλισης*, προκειμένου να εκτιμηθεί από το Συμβούλιο Ecofin, μετά από σύσταση της Επιτροπής, η επίτευξη ή μη *υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης* εκ μέρους των υποψηφίων κρατών μελών με βάση συγκεκριμένα κριτήρια¹²⁷. Τα πορίσματα του Συμβουλίου Ecofin διαβιβάστηκαν στο Συμβούλιο, σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, το οποίο αποφάσισε, με ειδική πλειοψηφία, λαμβάνοντας υπόψη του τις εκθέσεις του ΕΝΙ¹²⁸ και της Επιτροπής¹²⁹, και σχετική γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τα κράτη μέλη που πληρούσαν τότε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος. Η τελική Απόφαση ελήφθη την 3^η.05.1998¹³⁰.

3.5.2. Τα κριτήρια σύγκλισης

3.5.2.1. Οι τροποποιήσεις του καταστατικού προς πλήρωση των κριτηρίων νομοθετικής σύγκλισης

Η συμμόρφωση προς τις επιταγές της Συνθήκης του Μάαστριχτ, οδήγησε σε τροποποιήσεις του ΚΤτΕ, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 7 αυτού καταστατική διαδικασία (απόφαση γενικής συνέλευσης των μετόχων κυρούμενη με τυπικό νόμο). Οι σημαντικότερες μέχρι σήμερα τροποποιήσεις του ΚΤτΕ επήλθαν με τις από 22 Δεκεμβρίου 1997 και 25 Απριλίου 2000 αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της ΤτΕ που κυρώθηκαν με τους ν. 2609/11.5.1998 και 2832/13.6.2000 αντιστοίχως, με στόχο την πλήρωση της βασικής προϋπόθεσης συμμετοχής στην ΟΝΕ, σύμφωνα με το άρθρο 109 ΣυνθΕΚ, ήτοι την επίτευξη της «νομοθετικής σύγκλισης»¹³¹, με την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και του ΚΤτΕ προς τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ¹³².

¹²⁵Για το «δάνειο» της φράσης «πρώτο κύμα», βλ. Γκόρτσο, Χ. (1998), ΔΕΕΤ, Α', σελ. 91, υποσημ. υπ' αρ. 68.

¹²⁶Πρόκειται για το Συμβούλιο των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Για τη διαφορά του από το Συμβούλιο συνεργόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ibid, σελ. 83, υποσημ. υπ' αρ. 1 και σελ. 85, υποσημ. υπ' αρ. 17.

¹²⁷Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης, ibid, σελ. 84-85.

¹²⁸Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (1998).

¹²⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998).

¹³⁰Βλ. Απόφαση 1998/317/ΕΚ (ΕΕ L 139 της 11.5.1998, σ. 30-35), η οποία ελήφθη σύμφωνα με το άρθρο 121§4 ΣυνθΕΚ.

¹³¹Για τα κριτήρια «οικονομικής σύγκλισης» που προβλέπονται στο άρθρο 121 ΣυνθΕΚ, τα οποία αφορούσαν τα θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη (ΑΕΠ, πληθωρισμός, δημόσιο έλλειμμα και χρέος, μακροχρόνια επιτόκια) έγινε λόγος ανωτέρω υπό 1.1.4.3.1. Η εξέταση της νομοθετικής σύγκλισης

Συγκεφαλαιωτικά, το ΚΤεΕ, όπως ήδη ισχύει, ορίζει, πλέον ρητώς, ως θεμελιώδη στόχο της ΤεΕ τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών, καθορίζει τις βασικές της αρμοδιότητες, κατοχυρώνει την ανεξαρτησία της και προσδιορίζει τις σχέσεις της με τη Βουλή και την Κυβέρνηση. Ως ανωτέρω εξετέθη, απαγορεύεται πλήρως η χρηματοδότηση των πάσης φύσεως δημοσίων φορέων και οργανισμών από την ΤεΕ. Ένα νέο συλλογικό όργανο συστήνεται στην κορυφή της εσωτερικής ιεραρχίας της ΤεΕ, το ΣΝΠ, αποκλειστικά αρμόδιο για τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική. Προβλέπεται, επίσης, ότι, από της υποκατάστασής του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, η ΤεΕ λειτουργεί ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, τόσο κατά την επιδίωξη του πρωταρχικού της σκοπού, όσο και ως προς σειρά βασικών αρμοδιοτήτων της, ενεργώντας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ.

Ωστόσο, κατά τη διενέργεια των ανωτέρω τροποποιήσεων, διαπιστώθηκε μία ατέλεια, η οποία συνίστατο στο γεγονός ότι το τροποποιημένο καταστατικό για την περιλάμβανε και ορισμένες εξουσίες της ΤεΕ, της οποίες θα διέθετε μόνο για το διάστημα που η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει το ευρώ και η ΤεΕ δεν αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ. Η ατέλεια αυτή εντοπίζεται σε δύο σημεία, αφενός μεν στην εξουσία της ΤεΕ να επιβάλλει ελάχιστα αποθεματικά και κυρώσεις στην περίπτωση μη συμμόρφωσης, διάταξη που δεν αναγνώριζε την αρμοδιότητα της ΕΚΤ στον τομέα αυτό και αφετέρου δε στη συμμετοχή της ΤεΕ σε διεθνείς νομισματικούς και οικονομικούς οργανισμούς χωρίς αναφορά στο δικαίωμα έγκρισης εκ μέρους της ΕΚΤ

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις - αλλαγές προετοίμασαν το έδαφος για τη συμμετοχή της ΤεΕ στο ΕΣΚΤ από την ίδρυσή του, την 1^η Ιουνίου 1998, ως κράτος μέλος με παρέκκλιση και της επέτρεψαν, με την πλήρωση και των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης, για τα οποία θα γίνει λόγος κατωτέρω, να αιτηθεί την κατάργηση της παρέκκλισης και να καταστεί πλήρες μέλος της ΟΝΕ (κράτος μέλος χωρίς παρέκκλιση) από την 1.01.2001. Η δραχμή κλείνει, λοιπόν, έναν πολυετή κύκλο ζωής και παραχωρεί τη θέση της στο ευρώ, το οποίο από 1.01.2002 αποτελεί το επίσημο νόμισμα της χώρας. Η ΤεΕ αποχαιρετά μαζί με τη δραχμή την ιδιότητά που από την ίδρυσή της τη χαρακτήριζε, εκείνη της εκδοτικής κεντρικής τράπεζας και καθίσταται πλήρες και αναπόσπαστο μέλος του ΕΣΚΤ. Η προσαρμογή στις ρυθμίσεις για την ΟΝΕ και το ΕΣΚΤ ήρθε να επισφραγίσει την εκτεταμένη διείσδυση του κοινοτικού δικαίου στο πλέγμα των εθνικών κανόνων του εσωτερικού δικαίου, που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία της ΤεΕ.

3.5.2.2. Η πλήρωση των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης

Με την απόφαση της 3^{ης} Μαΐου 1998 του Συμβουλίου αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα¹³³ δεν πληρούσε τα κριτήρια οικονομικής σύγκλισης για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος και εισήλθε στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ με παρέκκλιση (άρθρα 122§1 εδ. β', 3, 5 και 6 ΣυνθΕΚ) και η ΤεΕ συμμετείχε στο ΕΣΚΤ με ορισμένες παρεκκλίσεις σε σχέση με τα κράτη μέλη χωρίς παρέκκλιση, όπως αυτές προσδιορίζονται στο άρθρο 43 ΚΕΣΚΤ (43.1 και 43.2 ΚΕΣΚΤ)¹³⁴.

διακρίνεται σε τρία τμήματα: τους στόχους των ΕθνΚΤ, την ανεξαρτησία της ΕθνΚΤ και την ενσωμάτωση στο ΕΣΚΤ και τη λουτή νομοθεσία.

¹³²Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000), σελ. 13.

¹³³Στην ίδια θέση με την Ελλάδα βρέθηκε και η Σουηδία.

¹³⁴Για λεπτομέρειες σχετικά με το καθεστώς της παρέκκλισης, βλ. Γκόρτσο, Χ. (1998), σελ. 86-91.

3.5.2.2.1. Ο υψηλός βαθμός σταθερότητας των τιμών

Ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού (ΕνΔΤΚ) στην Ελλάδα σε δωδεκάμηνη βάση τον Ιανουάριο 1998 ήταν 5,2%, πολύ πάνω από την τιμή αναφοράς 2,7%, και την υπερέβαινε για ολόκληρη την περίοδο από το Δεκέμβριο 1996, μολονότι η διαφορά είχε μειωθεί. Η πρωτική τάση του ρυθμού πληθωρισμού στην Ελλάδα συνεχίστηκε και κατά τα δύο επόμενα, του έτους 1996, έτη, με μία διακοπή στα μέσα του 1998. Από τους τελευταίους μήνες του έτους 1999, ο πληθωρισμός αυξήθηκε, επηρεασμένος κυρίως από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου, όπως συνέβη και στα άλλα κράτη μέλη. Ο μέσος πληθωρισμός σε δωδεκάμηνη βάση, που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της σύγκλισης, μειωνόταν σταθερά από τα τέλη του 1996, οπότε ανερχόταν σε 8%. Η διαφορά από την τιμή αναφοράς περιορίστηκε σταδιακά και μηδενίστηκε το Δεκέμβριο 1999. Τους επόμενους τρεις μήνες, ως το Μάρτιο 2000, το μέσο ποσοστό πληθωρισμού στην Ελλάδα παρέμεινε κάτω από την τιμή αναφοράς. Το Μάρτιο 2000, η τιμή αναφοράς ήταν 2,4%, υπολογισμένη ως ο αριθμητικός μέσος όρος, σε δωδεκάμηνη βάση, του μέσου πληθωρισμού στα τρία κράτη μέλη με την καλύτερη επίδοση (Γαλλία, Αυστρία και Σουηδία) συν 1,5 εκατοστιαίες μονάδες. Το αντίστοιχο μέσο ποσοστό πληθωρισμού στην Ελλάδα ήταν 2,0%, ήτοι κάτω από την τιμή αναφοράς.

3.5.2.2.2. Η υγιής δημοσιονομική κατάσταση

Το 1998 η Ελλάδα συγκαταλεγόταν στις χώρες με υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα. Μολονότι σημειώθηκε πολύ σημαντική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος από 13,8% του ΑΕΠ το 1993, σε 4,0% το 1997, το έλλειμμα παρέμενε πάνω από την τιμή αναφοράς 3%. Ο δείκτης του ακαθάριστου δημόσιου χρέους ήταν επίσης ιδιαίτερα υψηλός¹³⁵. Στα έτη που ακολούθησαν, η Ελλάδα πραγματοποίησε περαιτέρω πρόοδο στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δείκτη ακαθάριστου δημόσιου χρέους. Το 1998, το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε σε 2,5% του ΑΕΠ και μειώθηκε περαιτέρω σε 1,6% το 1999, ενώ ο δείκτης δημόσιου χρέους μειώθηκε επίσης σημαντικά¹³⁶.

3.5.2.2.3. Σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία

Η δραχμή εισήλθε στο ΜΣΙ την 16^η.03.1998, ενώ η εκτίμηση του κριτηρίου για τη συναλλαγματική ισοτιμία εκτείνεται κατά τη διετία από τον Απρίλιο 1998 έως το Μάρτιο 2000 παραμένοντας σχετικώς σταθερή έναντι των νομισμάτων του ΜΣΙ κατά την υπό εξέταση περίοδο. Ωστόσο, σε ορισμένες στιγμές υπέστη πιέσεις, οι οποίες εξουδετερώθηκαν με την αύξηση των εγχώριων επιτοκίων και μέσω παρεμβάσεων στην αγορά συναλλάγματος. Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 η δραχμή συμμετέχει στο νέο ΜΣΙ (ΜΣΙ ΙΙ). Η ισοτιμία της δραχμής κυμαινόταν σε επίπεδο ανώτερο της κεντρικής της ισοτιμίας έναντι του διάμεσου νομίσματος¹³⁷ στο ΜΣΙ καθ' όλη την περίοδο Απριλίου-Δεκεμβρίου 1998. Από την εισαγωγή του ευρώ και του ΜΣΙ ΙΙ, η δραχμή παρέμεινε πάντα σε επίπεδα υψηλότερα της κεντρικής της τιμής έναντι του ευρώ στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ. Παρότι η δραχμή γνώρισε ορισμένες εντάσεις στο αποκορύφωμα της αναταραχής που σημειώθηκε στις διεθνείς χρηματαγορές, το καλοκαίρι του 1998, οι πιέσεις αυτές είχαν μόνο προσωρινό χαρακτήρα και δεν επηρέασαν σημαντικά τη θέση του ελληνικού νομίσματος στο

¹³⁵ Έφτασε την ανώτατη τιμή του 111,6% του ΑΕΠ το 1996, πριν μειωθεί σε 108,7% το 1997.

¹³⁶ Το 1998 μειώθηκε περαιτέρω σε 106,0% του ΑΕΠ και σε 104,4% του ΑΕΠ το 1999.

¹³⁷ Ως διάμεσο νόμισμα στο πλαίσιο του ΜΣΙ ορίζεται το νόμισμα, του οποίου η τιμή fixing σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία βρίσκεται πλησιέστερα στην κεντρική του τιμή έναντι του ευρώ.

ΜΣΙ. Η μέση απόκλιση της ισοτιμίας της δραχμής στην αγορά από την κεντρική της τιμή έναντι του μέσου νομίσματος και επομένως του ευρώ, ήταν 6,4%. Η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής (έναντι του DEM μέχρι την 31^η.12.1998 και έναντι του ευρώ στη συνέχεια) παρουσίασε γενικώς χαμηλή και μειούμενη μεταβλητότητα, κατά την υπό κρίση περίοδο, με εξαίρεση το διάστημα της αναταραχής στις χρηματαγορές κατά τους τελευταίους μήνες του 1998.

3.5.2.2.4. Μεσομακροπρόθεσμο επιτόκιο

Το μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο στην Ελλάδα σε δωδεκάμηνη βάση, έως τον Ιανουάριο 1998, ανερχόταν σε 9,8%, ήτοι σαφώς ανώτερο της τιμής αναφοράς του 7,8%. Η αντιπληθωριστική πολιτική που ακολούθησε η ΤτΕ κατά τη δεκαετία του 1990, η οποία βασίστηκε σε αυστηρή νομισματική πολιτική και σε ισχυρή συναλλαγματική ισοτιμία, οδήγησε τα μακροπρόθεσμα επιτόκια σε υποχώρηση προς τα επίπεδα των χωρών της ζώνης ευρώ, παρότι η απόκλιση παρέμενε σημαντική. Η σύγκλιση διακόπηκε προσωρινά κατά την περίοδο της αναταραχής στις διεθνείς χρηματαγορές, με αποτέλεσμα τον Οκτώβριο 1998 η διαφορά απόδοσης μεταξύ των ελληνικών ομολόγων και του μέσου όρου των δεκαετών ομολόγων αναφοράς της ζώνης ευρώ έφτασε τις 4,7 εκατοστιαίες μονάδες. Μέχρι τον Ιανουάριο 1999, η διαφορά αυτή είχε υποχωρήσει στα προ της κρίσης επίπεδα, και έκτοτε σημειώθηκε πρόοδος προς την κατεύθυνση της σύγκλισης των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Το Μάρτιο 2000, η διαφορά απόδοσης των δεκαετών ομολόγων μεταξύ Ελλάδας και της ζώνης ευρώ είχε υποχωρήσει στα 80 σημεία βάσης. Σε ό, τι αφορά τον ετήσιο μέσο όρο του μακροπρόθεσμου επιτοκίου στην Ελλάδα, αυτός παρουσιάστηκε μειούμενος σταθερά από το 1996, για να φτάσει στην τιμή αναφοράς τον Οκτώβριο 1999 και έκτοτε παρέμεινε σε επίπεδο κατώτερο της τιμής αυτής. Η τιμή αναφοράς¹³⁸, το Μάρτιο 2000, ήταν 7,1% και ο δωδεκάμηνος μέσος όρος της απόδοσης των δεκαετών ελληνικών ομολόγων αναφοράς, κατά την περίοδο αυτή, ήταν 6,4%, ήτοι κατώτερος από την τιμή αναφοράς.

3.5.2.3. Η απόφαση κατάργησης της παρέκκλισης

Η Ελλάδα, την 9^η.03.2000, έκανε χρήση της δυνατότητας του άρθρου 122§2 ΣυνθΕΚ, σύμφωνα με το οποίο *τουλάχιστον μία φορά κάθε δύο χρόνια, ή όποτε το ζητήσει κράτος μέλος με παρέκκλιση, η Επιτροπή και η ΕΚΤ υποβάλλουν έκθεση στο Συμβούλιο ακολουθώντας τη διαδικασία του άρθρου 121§1. Μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αφού συζητηθεί το θέμα στο Συμβούλιο, συνεννόημενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία μετά από πρόταση της Επιτροπής, ποια κράτη μέλη με παρέκκλιση πληρούν, βάσει των κριτηρίων του άρθρου 121§1, τις αναγκαίες προϋποθέσεις και καταργεί τις παρεκκλίσεις για τα συγκεκριμένα κράτη μέλη, αιτούμενη να εξεταστεί η πορεία της σύγκλισής της.*

Την 25^η.04.2000 η γενική συνέλευση των μετόχων της ΤτΕ ενέκρινε ορισμένα σχέδια τροποποίησης του ΚΤτΕ, τα περισσότερα από τα οποία αφορούσαν τεχνικές προσαρμογές προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής του ΕΣΚΤ. Μεταξύ των σχεδίων τροποποιήσεων υπάρχουν και ρυθμίσεις σχετικά με τις δύο ατέλειες που εντοπίστηκαν στην έκθεση για τη σύγκλιση του 1998, σύμφωνα με τις οποίες το νέο ΚΤτΕ αναγνωρίζει την αρμοδιότητα της ΕΚΤ στους τομείς που

¹³⁸ Η τιμή αναφοράς προκύπτει από το μέσο όρο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων στη Γαλλία, Αυστρία και Σουηδία συν 2 εκατοστιαίες μονάδες.

εντοπίστηκαν ως ελλιπούς ρύθμισης, από την ημερομηνία κατά την οποία η Ελλάδα θα ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ. Οι ανωτέρω τροποποιήσεις κυρώθηκαν με το άρθρο 18 του Ν. 2832/2000, με το οποίο επιδιώχθηκε η περαιτέρω εναρμόνιση του ΚΤτΕ προς τις διατάξεις της ΣυνθΕΚ, ενόψει της εντάξεως της Ελλάδος στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Θεμελιώδους σημασίας είναι η πρόβλεψη του ισχύοντος ΚΤτΕ, ότι από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, η ΤτΕ λειτουργεί, τόσο κατά την επιδίωξη του πρωταρχικού της σκοπού, όσο και κατά την άσκηση βασικών της αρμοδιοτήτων, ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, ενεργώντας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ¹³⁹.

Με την Απόφαση 2000/427/ΕΚ¹⁴⁰ του Συμβουλίου της 19^{ης}.06.2000, ληφθείσα κατ' εφαρμογή του άρθρου 122§2 ΣυνθΕΚ, καταργήθηκε¹⁴¹ από 1.01.2000 η παρέκκλιση της Ελλάδας για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Προκειμένου να εξεταστεί το ενδεχόμενο κατάργησης της παρέκκλισης, και κατ' εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, οι διατάξεις της ΣυνθΕΚ για τα κριτήρια σύγκλισης έπρεπε να ερμηνευτούν και να εφαρμοστούν με τον ίδιο τρόπο όπως και το 1998¹⁴².

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΩΣ ΠΛΗΡΕΣ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4.1. Οι στόχοι της Τράπεζας της Ελλάδος

Μία από τις αλλαγές που έγιναν στο ΚΤτΕ προκειμένου αυτό να καταστεί συμβατό με τη ΣυνθΕΚ και το ΚΕΣΚΤ, και συγκεκριμένα με τα άρθρα 105§1 ΣυνθΕΚ και 2 ΚΕΣΚΤ, ήταν και η τροποποίηση του άρθρου 4 ΚΤτΕ, το οποίο κατά την ίδρυση της ΤτΕ προσδιόριζε ως κύριο καθήκον της ΤτΕ την εξασφάλιση της εις χρυσόν αξίας των γραμματίων αυτής και την προς τούτο ρύθμιση της κυκλοφορίας και της πίστης εν Ελλάδι. και το οποίο άρθρο έπεσε σε αχρησία μετέπειτα¹⁴³. Στα χρόνια που ακολούθησαν, πρωταρχικός στόχος της κεντρικής τράπεζας σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατέστη η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης για να εγκαταλειφθεί σταδιακά από τη δεκαετία του 1970 και να υποκατασταθεί έπειτα από μία αντιπληθωριστική πολιτική¹⁴⁴, σύμφωνα με την οποία, θεμελιώδης στόχος κάθε κεντρικής τράπεζας όφειλε να είναι η σταθερότητα των τιμών. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ ήρθε να

¹³⁹Βλ. ΚΤτΕ (2000), σελ. 2.

¹⁴⁰ΕΕ L 167 της 7^{ης}.07.2000.

¹⁴¹Εάν αποφασιστεί, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 122§2, να καταργηθεί μια παρέκκλιση, το Συμβούλιο, με ομόφωνη απόφαση των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση και του συγκεκριμένου κράτους μέλους, μετά από πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ, θεσπίζει την ισοτιμία με την οποία το Εcu αντικαθιστά το νόμισμα του συγκεκριμένου κράτους μέλους, και αποφασίζει τα λοιπά μέτρα που είναι αναγκαία για την εισαγωγή του Εcu ως ενιαίου νομίσματος στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

¹⁴²Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000), σελ. 8.

¹⁴³Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα καθήκοντα της ΤτΕ από την ίδρυση της και έπειτα βλ. Ζολώτα, Ξ. (1978), σελ. 764 επ.

¹⁴⁴Στην Ελλάδα η αντιπληθωριστική πολιτική καθυστέρησε να εμφανιστεί σε σχέση με τις υπόλοιπες δυτικές οικονομίες, αν και τα επίπεδα πληθωρισμού ήταν υψηλά κατά την περίοδο αυτή και ο αντιπληθωριστικός προσανατολισμός υιοθετήθηκε τελικώς από το 1985 και έπειτα.

επισφραγίσει αυτή την τάση καθιερώνοντάς την ως πρωταρχικό στόχο του ΕΣΚΤ και ως αποστολή της ίδιας της Κοινότητας (άρθρα 2 και 4§3 ΣυνθΕΚ).

Σύμφωνα με το άρθρο 4 ΚΤτΕ, όπως αυτό ισχύει σήμερα, τροποποιηθέν αρχικά με την από 22.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, η οποία κυρώθηκε με το Ν. 2609/1998 και εκ νέου με την από 25.04.2000 απόφαση της ίδιας συνέλευσης, κυρωθείσα με το Ν. 2832/2000, *πρωταρχικός στόχος της ΤτΕ είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών· με την επιφύλαξη του πρωταρχικού σκοπού η ΤτΕ στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης· από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, η ΤτΕ επιδιώκει τον πρωταρχικό σκοπό της διατηρήσεως της σταθερότητας των τιμών, ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, και κατά τους όρους του άρθρου 105§1 ΣυνθΕΚ.* Το, ως άνω, άρθρο 4 ΚΤτΕ αποτελεί ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη των διατάξεων των άρθρων 105§1 ΣυνθΕΚ και 2 ΚΕΣΚΤ, προσαρμοσμένων βέβαια στα δεδομένα και τις ιδιαιτερότητες της ΤτΕ, ως εθνικής κεντρικής τράπεζας.

Το πρώτο εδάφιο του ανωτέρω άρθρου, καθορίζει τον πρωταρχικό στόχο της ΤτΕ, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Πρόκειται για στόχο που απηχεί το θεμελιώδες ιστορικά καθήκον της ΤτΕ, και αναφέρεται χρονικά στην περίοδο μέχρι την εισαγωγή του ευρώ. Η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των εγχώριων τιμών σε δραχμές, κρίθηκε το αναγκαίο βήμα, προκειμένου να εκπληρωθεί το κριτήριο της οικονομικής σύγκλισης για τη συμμετοχή της Ελλάδας στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ. Το δεύτερο εδάφιο του ίδιου εν λόγω άρθρου, καθορίζει ως πρωταρχικό στόχο της ΤτΕ, για την περίοδο μετά την υποκατάσταση του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, πλέον ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, και σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 105§1 ΣυνθΕΚ. Η σταθερότητα των τιμών έχει ήδη επιτευχθεί, και η ΤτΕ καλείται πλέον να τη διατηρήσει, ασκώντας τα καθήκοντά της προς την κατεύθυνση της πρόληψης¹⁴⁵, περιστολής¹⁴⁶ και αντιστάθμισης των πληθωριστικών πιέσεων.

Πλάι στον πρωταρχικό στόχο της, και με την επιφύλαξη αυτού, η ΤτΕ έχει ως επιπρόσθετο καθήκον της τη στήριξη της γενικής οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης. Η επιφύλαξη αυτή, εισάγει μία ιεράρχηση των σκοπών που οφείλει να επιδιώκει η ΤτΕ, σύμφωνα με την οποία η στήριξη των γενικών οικονομικών αποφάσεων της Ελληνικής Κυβέρνησης, είναι θεμιτή, μόνο στο βαθμό που δε θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα των τιμών. Ωστόσο, από την πλήρη ένταξη της Ελλάδος στο ΕΣΚΤ, η εκπλήρωση του δευτερεύοντος αυτού στόχου εκ μέρους της ΤτΕ, και η κατά τον ίδιο τρόπο στήριξη της εθνικής οικονομικής πολιτικής εκ μέρους όλων των ΕθνΚΤ, μελών του ΕΣΚΤ, συμβάλλει στο ζητούμενο εκ του άρθρου 105§1 ΣυνθΕΚ, ήτοι την εκ μέρους του ΕΣΚΤ στήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Κοινότητα¹⁴⁷, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι της, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 2 ΣυνθΕΚ.

¹⁴⁵Η αποτροπή εμφάνισης του πληθωρισμού δεν καθίσταται πάντοτε δυνατή δεδομένου ότι και εξωγενείς παράγοντες μπορούν να προκαλέσουν πληθωριστικές πιέσεις (εισαγόμενος πληθωρισμός).

¹⁴⁶Για τα αίτια εμφάνισης του πληθωρισμού βλ. Αλογοσκούφη, Γ. (1995), σελ. 17.

¹⁴⁷Σε αντίθεση με την ενιαία νομισματική πολιτική του ΕΣΚΤ, υφίστανται πολλαπλές οικονομικές πολιτικές στην ΟΝΕ, γεγονός που ρητά ορίζεται στα άρθρα 4 (στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών) και 105§1 (γενικές οικονομικές πολιτικές) ΣυνθΕΚ.

4.2. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

Προλεγόμενα

Η ένταξη της χώρας μας στο ΕΣΚΤ αρχικά ως κράτος μέλος με παρέκκλιση και στη συνέχεια, με την είσοδο της χώρας στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ και την κατάργηση της παρέκκλισης, ως πλήρες μέλος αυτού, επέφεραν αλλαγές στον τρόπο άσκησης των κυρίων αρμοδιοτήτων της κεντρικής τράπεζας, οι οποίες καθορίζονται στο άρθρο 2 του ΚΤτΕ, όπως αυτό ισχύει, τροποποιηθέν με την από 22.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, κυρωθείσα με το Ν. 2609/1998. Οι αρμοδιότητες της ΤτΕ, όπως αυτές κατονομάζονται στο ομώνυμο άρθρο του ΚΤτΕ, συνιστούν τον τρόπο θετικής δράσης της, για την οποία θα γίνει λόγος κατωτέρω. Συνοπτικά θα λέγαμε ότι οι αρμοδιότητες αυτές αφορούν α) στο εκδοτικό προνόμιο, β) στη νομισματική πολιτική, γ) στη συναλλαγματική πολιτική, δ) στα συστήματα πληρωμών, διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων και λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων, ε) στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων οργανισμών και επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα και στ) στη δράση της ΤτΕ ως ταμίας και εντολοδόχου του Δημοσίου.

Οι πρώτες τέσσερις εξ αυτών (α-δ) ασκούνται από 1.01.2001 στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ, γεγονός που συνεπάγεται την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου ως προς αυτές και την εφαρμογή των άρθρων 98-124 ΣυνθΕΚ, των διατάξεων του ΚΕΣΚΤ, και των νομικών πράξεων της ΕΚΤ, βάσει των κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών της οποίας ενεργεί¹⁴⁸. Το ίδιο το άρθρο 2 ΚΤτΕ ορίζει ρητά ότι η ΤτΕ από της υποκατάστασής του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, παύει να ασκεί αυτοτελώς ορισμένες από τις αρμοδιότητές της, αλλά συμβάλλει, ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, στην άσκηση των καθηκόντων του Συστήματος, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΚΕΣΚΤ, και ενεργεί σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ, κατά τα άρθρα 105§§2,3 και 111 της ΣυνθΕΚ καθώς και τα άρθρα 3, 12, 14§ 3, 30 και 31 ΚΕΣΚΤ. Εκ των ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι, κύριο χαρακτηριστικό της μετά ευρώ εποχής, αποτελεί η μεταβίβαση των εθνικών κυριαρχικών νομισματικών εξουσιών (εκδοτικό προνόμιο, νομισματική και συναλλαγματική πολιτική) σε κοινοτικό επίπεδο, γεγονός που συνεπάγεται έλλειψη διακριτικής ευχέρειας ως προς την άσκησή τους¹⁴⁹.

4.2.1. Οι αρμοδιότητες¹⁵⁰ της Τράπεζας της Ελλάδος στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος

4.2.1.1. Οι κύριες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

4.2.1.1.1. Η έκδοση τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ

Κύριο έργο και αποστολή της κεντρικής τράπεζας, διαχρονικά, αποτελούσε η έκδοση χρήματος, ως συστατικό στοιχείο της κυριαρχικής εξουσίας του κράτους. Το εκδοτικό προνόμιο επιφυλασσόταν μονοπωλιακά σε μία και μόνο κεντρική τράπεζα.

¹⁴⁸ Άρθρα 2 ΚΤτΕ και 14.3. ΚΕΣΚΤ.

¹⁴⁹ Σύμφωνα με τα άρθρα 9.2 και 12.1 ΚΕΣΚΤ, η ΤτΕ είναι αρμόδια για την εφαρμογή στην Ελλάδα των αποφάσεων και της πολιτικής του ΕΣΚΤ στο βαθμό και στην έκταση που το κρίνει αναγκαίο και ελόγιο η ΕΚΤ.

¹⁵⁰ Για την έννοια του όρου «αρμοδιότητα» βλ. Δαγτόγλου, Π. (1997), σελ. 450-453.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα¹⁵¹ παραχωρήθηκε από το κράτος στην ΤτΕ, από την ίδρυσή της¹⁵² και αφορούσε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Το άρθρο 4 του αρχικού ΚΤτΕ¹⁵³ όριζε ότι η ΤτΕ θα ρυθμίζει, εντός των ορίων του Καταστατικού αυτής, την κυκλοφορία και την πίστην εν Ελλάδι, προς εκπλήρωση του κυρίου καθήκοντός της που συνίσταντο στην εξασφάλισιν της σταθερότητος της εις χρυσόν αξίας των γραμματίων αυτής¹⁵⁴.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 ΚΤτΕ, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, η ΤτΕ εκδίδει τραπεζογραμμάτια (ευρώ) που κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 106 ΣυνθΕΚ και 16 ΚΕΣΚΤ. Το άρθρο 106 ΣυνθΕΚ, προβλέπει το καθεστώς έκδοσης και κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου, και αφορά αποκλειστικά και μόνο τα κράτη μέλη χωρίς παρέκκλιση και τις κεντρικές τους τράπεζες. Με το άρθρο αυτό καθιερώνεται η αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΚΤ ως προς την έγκριση έκδοσης τραπεζογραμματίων μέσα στην Κοινότητα, η οποία εκχωρήθηκε σε αυτήν από τα κράτη μέλη και ασκείται από το Δ.Σ. της ΕΚΤ (άρθρο 16 εδ. α' ΚΕΣΚΤ). Στην έννοια του όρου «έκδοση» εμπίπτουν όχι μόνο η θέση των τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία, αλλά και όλες οι υπόλοιπες ενέργειες που συνδέονται με την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων, περιλαμβανομένης της ακύρωσης και της απόσυρσής τους. Συνεπώς, όλες οι εν λόγω ενέργειες υπόκεινται στην έγκριση του Δ.Σ. της ΕΚΤ.

Το άρθρο 106, λοιπόν, καθιέρωσε ένα σύστημα πλειονότητας φορέων έκδοσης τραπεζογραμματίων στην Κοινότητα, ο καθορισμός των οποίων αφέθηκε στη διακριτική ευχέρεια του Δ.Σ. της ΕΚΤ, ώστε σήμερα να υφίσταται παράλληλη-πολλαπλή αρμοδιότητα έκδοσης τραπεζογραμματίων ευρώ εκ μέρους της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ, οι τελευταίες όμως υπό την επιφύλαξη της έγκρισης από την ΕΚΤ (άρθρο 16 εδ. β' ΚΕΣΚΤ).

Σε αντίθεση με την έκδοση των τραπεζογραμματίων, η έκδοση κερμάτων σε ευρώ, μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, δεν αποτελεί αρμοδιότητα της ΕΚΤ, αλλά παραμένει αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση (άρθρο 106§2 ΣυνθΕΚ), τα οποία καθορίζουν σύμφωνα με την εσωτερική τους νομοθεσία ποιος φορέας έχει τη σχετική εξουσία. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εξουσία αυτή έχει επιφυλαχθεί στην ΤτΕ. Η αρμοδιότητα της ΤτΕ για την έκδοση κερμάτων στην ευρωζώνη υπόκειται πάντως, σύμφωνα με τη ΣυνθΕΚ σε δύο περιορισμούς: α) καταρχήν, η ποσότητα των κερμάτων που κυκλοφορούν στην ευρωζώνη τελεί υπό την έγκριση της ΕΚΤ. Η ΕΚΤ δε θα ήταν δυνατό να είναι αμέτοχη στη διαδικασία έκδοσης των κερμάτων, καθώς η ποσότητα των κυκλοφορούντων κερμάτων αποτελεί, όπως και αυτή των τραπεζογραμματίων, τμήμα της νομισματικής βάσης και επηρεάζει την προσφορά χρήματος και συνεπώς την ενιαία νομισματική πολιτική της Κοινότητας, και β) επιπλέον, δόθηκε στο Συμβούλιο η αρμοδιότητα να θεσπίζει μέτρα για την εναρμόνιση της ονομαστικής αξίας και των τεχνικών προδιαγραφών όλων των κερμάτων που πρόκειται να κυκλοφορήσουν, στο

¹⁵¹Το εκδοτικό προνόμιο της ΤτΕ ρυθμίζονταν απευθείας από το Πρωτόκολλο της Γενεύης της 15^{ης} 09.1927.

¹⁵²Άρθρο 1 της Σύμβασης Δημοσίου-Εθνικής Τράπεζας της 27^{ης} 10.1927.

¹⁵³<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>.

¹⁵⁴Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις λειτουργίες που επιτελούσε τότε η ΤτΕ, βλ. Τράπεζα της Ελλάδος (1978), σελ. 43 επ. και 69 επ.

βαθμό που είναι απαραίτητα για την ομαλή κυκλοφορία τους μέσα στην Κοινότητα (άρθρο 106§2 εδ. β ΣυνθΕΚ)¹⁵⁵.

Η ΤτΕ, ως εκ τούτου, είναι αρμόδια για την έκδοση¹⁵⁶ και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα, τα οποία και αποτελούν νόμιμο χρήμα σε όλα τα κράτη μέλη του Ευρωσυστήματος. Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους. Ακόμη, μεριμνά για τη διασφάλιση απρόσκοπτων συναλλαγών στην αγορά και τον ομαλό εφοδιασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων σε όλη την επικράτεια με τις εκάστοτε αναγκαίες ποσότητες τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, μέσω του δικτύου της. Επεξεργάζεται και ελέγχει το σύνολο των τραπεζογραμματίων και κερμάτων που συγκεντρώνεται από τις συναλλαγές ή κατατίθεται από τα πιστωτικά ιδρύματα με μηχανές υψηλής τεχνολογίας, διασφαλίζοντας τόσο την ποιότητα¹⁵⁷ των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων όσο και τη γνησιότητά τους¹⁵⁸.

4.2.1.1.2. Νομισματική πολιτική

Η νομισματική πολιτική υποδηλώνει την παρέμβαση της κεντρικής τράπεζας στην οικονομία του κράτους και αποτελεί το βασικότερο μέσο της κεντρικής τράπεζας για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΟΝΕ συρρίκνωσε τις αρμοδιότητες της ΤτΕ στο πεδίο της νομισματικής πολιτικής, εφόσον, με την είσοδο της χώρας στο τρίτο στάδιο, απεμπολώντας τη νομισματική της κυριαρχία, το ΕΣΚΤ, και συγκεκριμένα η ΕΚΤ ως φορέας αυτού, κατέστη αρμόδιο για τη χάραξη και εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 στ. α' ΚΤτΕ, η ΤτΕ *χαράσσει και ασκεί τη νομισματική πολιτική. Ωστόσο, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας η ΤτΕ παύει να ασκεί αυτοτελώς την αρμοδιότητά της αυτή, αλλά, ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ*, μιας και, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο Διοικητής της ΤτΕ είναι μέλος του Δ.Σ. της ΕΚΤ, το οποίο λαμβάνει τις αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής. Επιπλέον, ενημερώνει το ελληνικό κοινό για τη νομισματική πολιτική που ακολουθείται στη ζώνη του ευρώ, μέσα από τις τακτικές εκδόσεις της (Εκθεση Διοικητή, Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική)¹⁵⁹.

Στην έννοια της νομισματικής πολιτικής περιλαμβάνεται και η πιστωτική πολιτική, ήτοι η δημιουργία του λεγόμενου λογιστικού ή πιστωτικού χρήματος, το οποίο αποτελεί προϊόν της πιστοδοτικής δραστηριότητας των εμπορικών τραπεζών.

4.2.1.1.2.1. Χάραξη της νομισματικής πολιτικής

Πριν την είσοδο στην ΟΝΕ, η αρμοδιότητα της χάραξης της νομισματικής πολιτικής ανήκε στην ελληνική Κυβέρνηση, ως αρμόδια για την χάραξη της οικονομικής, και όχι μόνο, πολιτικής της χώρας, ενώ ο ρόλος της ΤτΕ περιοριζόταν

¹⁵⁵Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 180-184.

¹⁵⁶Ητοι κατασκευή και θέση σε κυκλοφορία.

¹⁵⁷Απόφαση ΕΚΤ/2003/4 (ΕΕ L 78 της 25^{ης}.03.2003).

¹⁵⁸<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx#eu5> σε συνδυασμό με http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.el.html.

¹⁵⁹<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosystem/monetary.aspx>.

στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής όπως αυτή είχε καθοριστεί από την Κυβέρνηση. Η αναγκαία προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Συνθήκης και του ΚΕΣΚΤ, ενόψει της συμμετοχής της χώρας μας στην ΟΝΕ, οδήγησαν στην ανάθεση της χάραξης της νομισματικής πολιτικής στην ΤτΕ, ως κεντρική τράπεζα, με το άρθρο 2§1 ν. 2548/1997, προς εκπλήρωση των ορισμών των άρθρων 105§2 Συνθήκης και 3.1 ΚΕΣΚΤ, τα οποία «κάνουν λόγο» για ΕθνΚΤ, όταν αναφέρονται στις αρμοδιότητες αυτές. Με την είσοδο της χώρας στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, το Δ.Σ. της ΕΚΤ ανέλαβε σύμφωνα με το άρθρο 12.1 ΚΕΣΚΤ, τη *διαμόρφωση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων, όπου χρειάζεται, αποφάσεων σχετικών με ενδιάμεσους νομισματικούς στόχους, βασικά επιτόκια και προσφορά διαθέσιμων στο ΕΣΚΤ, και τη χάραξη των απαραίτητων κατευθυντηρίων γραμμών για την εκτέλεσή τους*. Η ΤτΕ απεκδύεται των αποφασιστικών εξουσιών της στον τομέα αυτό¹⁶⁰. Η χάραξη της νομισματικής πολιτικής περιλαμβάνει τον καθορισμό των γενικών αρχών της νομισματικής πολιτικής και της στρατηγικής που πρόκειται να ακολουθηθεί προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της διασφάλισης της σταθερότητας των τιμών (στόχος πληθωρισμού). Η διαδικασία αυτή προϋποθέτει την αξιολόγηση από την ΕΚΤ των πληροφοριών που συλλέγονται αναφορικά με την εξέλιξη του επιπέδου των τιμών στην Κοινότητα, στην οποία περιλαμβάνεται η αξιολόγηση των βραχυχρόνιων παραγόντων που επηρεάζουν τις εξελίξεις του επιπέδου των τιμών, με έμφαση τόσο στη δραστηριότητα του πραγματικού τομέα όσο και στις χρηματοπιστωτικές συνθήκες της οικονομίας και σε ένα δεύτερο επίπεδο η αξιολόγηση, σε μεσομακροπρόθεσμη προοπτική, των ενδείξεων που προηγήθηκαν¹⁶¹.

4.2.1.1.2.2. Εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής

Τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής ακολουθεί η εφαρμογή της. Διαχρονικά, στην Ελλάδα, η ΤτΕ, είναι αρμόδια για την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, το πλαίσιο της οποίας στο παρελθόν προσδιοριζόταν από την Κυβέρνηση και αργότερα από την ίδια την ΤτΕ. Η εξουσία άσκησης της νομισματικής πολιτικής δεν άλλαξε χέρια με το πέρασμα του χρόνου για να καταλήξουμε σήμερα να μιλάμε ακόμη για αρμοδιότητα της ΤτΕ ως προς αυτή. Η ένταξη της χώρας μας στο ΕΣΚΤ δε μετέβαλε το καθεστώς αυτό, το οποίο θεσμοθετείται στο άρθρο 12.1§2 ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με το οποίο *η Εκτελεστική Επιτροπή θέτει σε εφαρμογή τη νομισματική πολιτική σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αποφάσεις που θεσπίζονται από το Δ.Σ., και, εφόσον κρίνεται δυνατό και εύλογο, και με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 12, η ΕΚΤ προσφεύγει στις ΕθνΚΤ¹⁶² για την εκτέλεση των πράξεων που υπάγονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ* (άρθρο 12.1§3 ΚΕΣΚΤ), στα οποία συγκαταλέγεται και η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής.

¹⁶⁰Βλ. και άρθρο 35^Α ΚΤτΕ (ν. 2832/2000), όπου από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα οι συνδεδεμένες ευθέως με τη νομισματική πολιτική αρμοδιότητες του ΣΝΠ περιορίζονται ως εξής: το ΣΝΠ αναλύνει τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις και εξετάζει την επίδραση της νομισματικής πολιτικής που χαράσσεται στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ, με την επιφύλαξη της ανεξαρτησίας του Διοικητή από οδηγίες, όπως προβλέπεται στο άρθρο 22 ΚΤτΕ. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ΕΣΚΤ το ΣΝΠ ενεργεί σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ.

¹⁶¹Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 167.

¹⁶²Βλ. European Central Bank (2000), σελ. 4 και European Central Bank (2002), σελ. 4., σύμφωνα με τις οποίες στο βαθμό που κρίνεται εφικτό και σκόπιμο και προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία, η ΕΚΤ προσφεύγει στις ΕθνΚΤ για την εκτέλεση των πράξεων που εντάσσονται στα καθήκοντα του Ευρωσυστήματος. Οι πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος εκτελούνται υπό ομοιόμορφους όρους σε όλα τα κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της λειτουργικής τους ανεξαρτησίας, τόσο η ΕΚΤ, όσο και οι ΕθνΚΤ, εν προκειμένω και η ΤτΕ, έχουν στη διάθεσή τους όλα τα πρόσφορα μέσα για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, τα οποία εντοπίζονται στις διατάξεις των άρθρων 17-24 ΚΕΣΚΤ, 55 ΚΤτΕ, και εξειδικεύονται μέσω Κατευθυντηρίων Γραμμών του Δ.Σ. της ΕΚΤ.

Η ΤτΕ, στο πλαίσιο της εφαρμογής της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, διενεργεί πράξεις νομισματικής πολιτικής, κατά τις οποίες κυρίως παρέχει ρευστότητα στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα (πράξεις κύριας και πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης), ήτοι πράξεις ανοιχτής αγοράς, παρέχει πάγιες διευκολύνσεις οριακής χρηματοδότησης και αποδοχής καταθέσεων στα πιστωτικά ιδρύματα για τη χορήγηση και απορρόφηση ρευστότητας, αντιστοίχως, και πραγματοποιεί παρεμβάσεις στη διατραπεζική αγορά, και, τέλος, διατηρεί τους λογαριασμούς, στους οποίους κατατίθενται τα ελάχιστα αποθεματικά από τις τράπεζες (και άλλους διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικούς φορείς) που δραστηριοποιούνται στη χώρα¹⁶³. Το Δ.Σ. της ΕΚΤ, ωστόσο, μπορεί να αποφασίσει, με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψήφων, τη χρησιμοποίηση και άλλων λειτουργικών μεθόδων νομισματικού ελέγχου, τις οποίες κρίνει κατάλληλες, σύμφωνα με το άρθρο 2¹⁶⁴. Το Συμβούλιο, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 42 ΚΕΣΚΤ¹⁶⁵, καθορίζει την εμβέλεια των μεθόδων αυτών, εάν με αυτές επιβάλλονται υποχρεώσεις σε τρίτους (άρθρο 20 ΚΕΣΚΤ).

4.2.1.1.2.2.1. Πράξεις ανοιχτής αγοράς και πάγιες διευκολύνσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 18.1 ΚΕΣΚΤ, για την επίτευξη των στόχων του ΕΣΚΤ και την εκτέλεση των καθηκόντων του, η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ μπορούν α) να συναλλάσσονται στις χρηματαγορές, αγοράζοντας και πωλώντας είτε με οριστικές πράξεις (άμεσης και προθεσμιακής εκτελέσεως), είτε με σύμφωνο επαναγοράς, είτε δανειζοντας και δανειζόμενες απαιτήσεις και διαπραγματεύσιμους τίτλους, εκφρασμένους σε κοινοτικά ή μη κοινοτικά νομίσματα, (πράξεις ανοικτής αγοράς), καθώς και πολύτιμα μέταλλα, και β) να διενεργούν πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις με πιστωτικά ιδρύματα και άλλους φορείς της αγοράς, με επαρκή ασφάλεια προκειμένου για δάνεια (πάγιες διευκολύνσεις). Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 18.2 ΚΕΣΚΤ, η ΕΚΤ καθορίζει τις γενικές αρχές για πράξεις ανοικτής αγοράς και πιστωτικές εργασίες που διενεργούνται από την ίδια ή τις ΕθνΚΤ, περιλαμβανομένης της ανακοίνωσης των όρων υπό τους οποίους δέχονται να μετάσχουν σε συναλλαγές αυτού του είδους.

Στις διατάξεις του άρθρου 18.1 ΚΕΣΚΤ, αντιστοιχούν, σε συμμόρφωση προς το κοινοτικό δίκαιο οι ρυθμίσεις των άρθρων 55 αρ. 8¹⁶⁶ και 55 αρ. 10¹⁶⁷ ΚΤτΕ, οι οποίες προβλέπουν ότι η ΤτΕ, ενεργώντας σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις της που διέπουν το ΕΣΚΤ, δύναται: 8) να συναλλάσσεται στις αγορές

¹⁶³<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx#eu1>, σε συνδυασμό με Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 167-168.

¹⁶⁴Προς το σκοπό της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών.

¹⁶⁵Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, είτε έπειτα από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την ΕΚΤ, είτε έπειτα από σύσταση της ΕΚΤ και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή.

¹⁶⁶Όπως τροποποιήθηκε με την από 22.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που κυρώθηκε με το ν. 2609/1998.

¹⁶⁷Όπως τροποποιήθηκε αρχικά με την από 22.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που κυρώθηκε με το ν. 2609/1998 και στη συνέχεια με την από 25.04.2000 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που κυρώθηκε με το ν. 2832/2000.

χρήματος και κεφαλαίου επί απαιτήσεων ή τίτλων σε οποιοδήποτε νόμισμα, καθώς και επί πολύτιμων μετάλλων, και 10) να ενεργεί πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις με πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα πρόσωπα που μετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Οι παρεχόμενες πιστώσεις πρέπει να καλύπτονται από επαρκείς ασφάλειες¹⁶⁸.

4.2.1.1.2.2.1.1. Πράξεις ανοικτής αγοράς

Το ισχύον λειτουργικό πλαίσιο διέπεται από την Κατευθυντήρια Γραμμή της ΕΚΤ (ΕΚΤ/2000/7)¹⁶⁹ της 31^{ης} 08.2000, εκδοθείσα από το Δ.Σ. της ΕΚΤ σύμφωνα με την πρόβλεψη του άρθρου 18.2 ΚΕΣΚΤ. Οι πράξεις ανοικτής αγοράς αποτελούν το βασικό μέσο άσκησης νομισματικής πολιτικής, και διενεργούνται με πρωτοβουλία της ΤτΕ και για ίδιο λογαριασμό, με στόχο τον επηρεασμό της διάρθρωσης των επιτοκίων, τη διαχείριση των συνθηκών ρευστότητας στην αγορά και τη σηματοδότηση της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής¹⁷⁰.

4.2.1.1.2.2.1.1.1. Κατηγορίες πράξεων ανοικτής αγοράς

Οι πράξεις ανοικτής αγοράς¹⁷¹ του Ευρωσυστήματος κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες όσον αφορά στους στόχους, την τακτικότητα και τις διαδικασίες τους: α) πράξεις βασικής αναχρηματοδότησης, οι οποίες παρέχουν τακτικά ρευστότητα μέσω αντίστροφων συναλλαγών (reverse transactions) με εβδομαδιαία συχνότητα και διάρκεια μιας εβδομάδας¹⁷², και οι οποίες εκτελούνται από την ΤτΕ με τυποποιημένες δημοπρασίες, β) πιο μακροπρόθεσμες πράξεις αναχρηματοδότησης, οι οποίες είναι αντίστροφες συναλλαγές παροχής ρευστότητας με μηνιαία συχνότητα και διάρκεια τριών μηνών, και οι οποίες στοχεύουν στην παροχή πρόσθετης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης στους αντισυμβαλλόμενους και εκτελούνται από την ΤτΕ βάσει των τυποποιημένων δημοπρασιών· στις πράξεις αυτές, το Ευρωσύστημα, καταρχήν, δε σκοπεύει να σηματοδοτήσει το επίπεδο των επιτοκίων στην αγορά και, επομένως, κανονικά ενεργεί ως αποδέκτης τιμών, γ) πράξεις ανοικτής αγοράς για την εξομάλυνση βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της ρευστότητας, οι οποίες εκτελούνται σε ad hoc βάση, με στόχο τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά και, ειδικότερα, προκειμένου να αμβλύνουν τις επιπτώσεις στα επιτόκια που προκαλούνται από απροσδόκητες διακυμάνσεις ρευστότητας· οι πράξεις αυτές εκτελούνται πρωτίστως ως αντίστροφες συναλλαγές, αλλά μπορούν, επίσης, να λάβουν τη μορφή οριστικής πράξης (αγοράς ή πώλησης), ανταλλαγής νομισμάτων και αποδοχής καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας. Οι πράξεις εξομάλυνσης βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας διενεργούνται κανονικά από την ΤτΕ μέσω ταχείας δημοπρασίας, αν και μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν διμερείς διαδικασίες. Το Δ.Σ. της ΕΚΤ αποφασίζει εάν, υπό εξαιρετικές περιστάσεις, οι πράξεις εξομάλυνσης βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας μπορούν να διενεργηθούν από την ίδια την ΕΚΤ, και δ) διαρθρωτικές πράξεις, με τις οποίες η

¹⁶⁸ Οι οποίες μπορεί να συνίστανται και σε ενέχυρο επί τίτλων με λογιστική μορφή ή και σε αγορά τίτλων με σύμφωνο επαναπωλήσεως ή με άλλες ειδικές συμφωνίες. Η μορφή και οι γενικοί όροι των ασφαλειών καθορίζονται από το ΣΝΠI κατά τα προβλεπόμενα από τις ισχύουσες διατάξεις στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ.

¹⁶⁹ Κατευθυντήρια γραμμή ΕΚΤ/2000/7 (ΕΕ L 310 της 11.12.2000), ως ισχύει τροποποιηθείσα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές ΕΚΤ/2005/2, ΕΚΤ/2005/17, ΕΚΤ/2006/12, ΕΚΤ/2007/10, ΕΚΤ/2008/13 και ΕΚΤ/2009/1.

¹⁷⁰ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 169.

¹⁷¹ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος (2001), Νομισματική Πολιτική 2000-2001, Μάρτιος και Μαλινδρέτος, Π. (2000), σελ. 142-143.

¹⁷² ΠΣΝΠI 54/27.2.2004, όπως τροποποιήθηκε με την ΠΣΝΠI 69/27.1.2009.

ΕΚΤ επιθυμεί να ρυθμίσει τη διαρθρωτική θέση του Ευρωσυστήματος έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα (είτε σε τακτική είτε σε μη τακτική βάση)· οι πράξεις αυτές και η έκδοση των πιστοποιητικών χρέους διενεργούνται από την ΤτΕ μέσω τυποποιημένων δημοπρασιών και εκτελούνται μέσω των διμερών διαδικασιών¹⁷³.

4.2.1.1.2.2.1.1.2. Μέσα διενέργειας πράξεων ανοικτής αγοράς

Για τη διενέργεια των ανωτέρω πράξεων, η ΤτΕ, ως αναπόσπαστο μέρος του Ευρωσυστήματος, διαθέτει πέντε είδη μέσων που χρησιμοποιούνται είτε εναλλακτικά είτε αποκλειστικά για κάθε μια από αυτές: α) αντίστροφες-αντιστρεπτές συναλλαγές (reverse transactions), που αποτελούν το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται για όλες τις κατηγορίες πράξεων και συνίστανται στην αγορά ή πώληση αποδεκτών περιουσιακών στοιχείων με συμφωνία επαναγοράς ή στη χορήγηση δανείων έναντι ενεχύρου επί αποδεκτών περιουσιακών στοιχείων, β) άμεσες-οριστικές συναλλαγές (outright transactions), μέσω των οποίων η ΤτΕ αγοράζει ή πωλεί στην αγορά αποδεκτά περιουσιακά στοιχεία μέχρι τη λήξη τους· οι πράξεις αυτές διενεργούνται για την εξομάλυνση των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας, ενώ μέσω αυτών μπορεί να επιδιωχθεί η προσαρμογή της διαρθρωτικής θέσης του Ευρωσυστήματος έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα¹⁷⁴, γ) έκδοση πιστοποιητικών χρέους της ΕΚΤ (issuance of debt certificates), των οποίων εκδότης είναι η ΕΚΤ και όχι η ΤτΕ και των οποίων η έκδοση αποσκοπεί στην προσαρμογή της διαρθρωτικής θέσης του Ευρωσυστήματος έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα ώστε να δημιουργεί (ή να διευρύνει) έλλειμμα ρευστότητας στην αγορά, δ) πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων (foreign exchange swaps), οι οποίες διενεργούνται για τους σκοπούς της νομισματικής πολιτικής, αποτελούνται από δύο ταυτόχρονες συναλλαγές, μία άμεση (spot) και μία προθεσμιακή (forward), όπου ανταλλάσσονται ευρώ με ξένο νόμισμα, και οι οποίες χρησιμοποιούνται για την εξομάλυνση των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας, κυρίως με σκοπό τη διαχείριση των συνθηκών ρευστότητας στην αγορά και τον επηρεασμό των επιτοκίων και τέλος ε) αποδοχή προθεσμιακών καταθέσεων (collection of fixed-term deposits), κατά την οποία η ΤτΕ αποδέχεται με πρωτοβουλία της έντοκες καταθέσεις καθορισμένης διάρκειας από αντισυμβαλλόμενους που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα· προβλέπεται μόνο για λόγους εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας με σκοπό την απορρόφηση ρευστότητας από την αγορά¹⁷⁵.

4.2.1.1.2.2.1.2. Πάγιες διευκολύνσεις

Συμπληρωματικά προς τις πράξεις ανοικτής αγοράς, βασικό μέσο άσκησης νομισματικής πολιτικής αποτελούν και οι πάγιες διευκολύνσεις¹⁷⁶, που αποσκοπούν στην εκ μέρους της ΤτΕ, ως κεντρική τράπεζα, και σε αποκεντρωμένη βάση, παροχή και απορρόφηση ρευστότητας με διάρκεια μίας ημέρας (μέχρι την επόμενη εργάσιμη ημέρα), τη σηματοδότηση της γενικής κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής και τον επηρεασμό των επιτοκίων της αγοράς για τοποθετήσεις διάρκειας μίας ημέρας. Δύο είναι οι πάγιες διευκολύνσεις που δύναται να παρέχει η ΤτΕ: α) τη διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης, προκειμένου τα πιστωτικά ιδρύματα να αποκτούν

¹⁷³<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosysteem/means/open.aspx>.

¹⁷⁴ ΠΣΝΠ 54/27.2.2004, όπως τροποποιήθηκε με την ΠΣΝΠ 64/13.11.2007.

¹⁷⁵ Για τις κατηγορίες των πράξεων ανοικτής αγοράς και την ανάλυση των εννοιών των επιμέρους κατηγοριών πράξεων και συναλλαγών, οι πληροφορίες έχουν αντληθεί από: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2006), σελ. 15-21.

¹⁷⁶ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 170, οι διευκολύνσεις παρέχονται για τη διάρκεια των μη εργάσιμων ωρών από την ΤτΕ και αφορούν τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα.

ρευστότητα σε οριακές περιπτώσεις, όταν δηλαδή έχουν έκτακτο έλλειμμα ρευστότητας, που δε δύναται να καλυφθεί από τη διατραπεζική αγορά ή άλλη πηγή, και παρέχεται έναντι ασφάλειας με τη μορφή αποδεκτών περιουσιακών στοιχείων¹⁷⁷. το επιτόκιο της πάγιας διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης καθορίζεται από την ΕΚΤ και συνήθως οριοθετεί προς τα άνω το επιτόκιο της αγοράς για τοποθετήσεις διάρκειας μίας ημέρας, και β) τη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων, μέσω της οποίας η ΤτΕ αποδέχεται, είτε με ίδια πρωτοβουλία, είτε κατόπιν αιτήματος των πιστωτικών ιδρυμάτων, εντόκως, καταθέσεις χρηματικών διαθεσίμων διάρκειας μίας ημέρας, μέσω ειδικού λογαριασμού καταθέσεων που τηρούν στην ΤτΕ. Το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων συνήθως οριοθετεί προς τα κάτω το επιτόκιο της αγοράς για τοποθετήσεις διάρκειας μίας ημέρας. Υπό κανονικές συνθήκες, οι πάγιες διευκολύνσεις δεν υπόκεινται σε ποσοτικούς ή άλλους περιορισμούς.

4.2.1.1.2.2. Υποχρεωτικά ελάχιστα αποθεματικά

Πρόκειται για το μέσο άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, με το οποίο επιδιώκεται η σταθεροποίηση των επιτοκίων στην αγορά χρήματος, η δημιουργία ή διεύρυνση ενός διαρθρωτικού ελλείμματος ρευστότητας¹⁷⁸ και η συμβολή στον έλεγχο της νομισματικής επέκτασης¹⁷⁹.

Το άρθρο 19.1 ΚΕΣΚΤ, προβλέπει επ' αυτού ότι, *σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 2 ΚΕΣΚΤ, ήτοι την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, η ΕΚΤ μπορεί να απαιτεί από τα πιστωτικά ιδρύματα (στο εξής π.ι.) που είναι εγκατεστημένα στα κράτη μέλη την υποχρέωση της διατήρησης ελάχιστων αποθεματικών σε λογαριασμούς τους στην ΕΚΤ και στις ΕθνΚΤ στα πλαίσια των στόχων της νομισματικής πολιτικής. Οι κανόνες υπολογισμού και προσδιορισμού των ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών μπορούν να ορίζονται με αποφάσεις του Δ.Σ. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, η ΕΚΤ έχει την εξουσία να επιβάλλει επιτόκια ποινής και άλλες κυρώσεις με ανάλογο αποτέλεσμα. Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 42 ΚΕΣΚΤ, ορίζει τη βάση για τα ελάχιστα υποχρεωτικά αποθεματικά και τις μέγιστες επιτρεπόμενες αναλογίες μεταξύ των αποθεματικών αυτών και της βάσης τους, καθώς και τις κατάλληλες κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης (άρθρο 19.2 ΚΕΣΚΤ).*

¹⁷⁷ Η ΤτΕ αποδέχεται εμπορεύσιμα και μη εμπορεύσιμα περιουσιακά στοιχεία των αντισυμβαλλόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων ως ασφάλειες για τη διενέργεια πράξεων νομισματικής πολιτικής και παροχής ενδοημερήσιας πίστωσης. Η πρόβλεψη υπάρχει στο άρθρο 55 αρ. 10 ΚΤτΕ, σύμφωνα με το οποίο *οι παρεχόμενες πιστώσεις πρέπει να καλύπτονται από επαρκείς ασφάλειες, η μορφή και οι γενικοί όροι των οποίων καθορίζονται από το ΣΝΠ κατά τα προβλεπόμενα από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ*. Για τις κατηγορίες των ασφαλειών, βλ. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2006), σελ. 38, όπου αναφέρεται ότι το Ευρωσύστημα έχει αναπτύξει ενιαίο πλαίσιο για τα αποδεκτά περιουσιακά στοιχεία, κοινό για όλες τις πιστοδοτικές πράξεις αυτού. Αυτό το ενιαίο πλαίσιο (που καλείται και "ενιαίος κατάλογος") ισχύει από 1.1.2007 και αντικατέστησε το σύστημα δύο βαθμίδων, το οποίο ίσχυε από την έναρξη της ΟΝΕ. Το ενιαίο πλαίσιο περιλαμβάνει δύο κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων – τα εμπορεύσιμα και τα μη εμπορεύσιμα. Δε γίνεται διάκριση μεταξύ των δύο κατηγοριών όσον αφορά την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων ή την καταλληλότητά τους για τα διάφορα είδη πράξεων νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, με τη μόνη διαφορά ότι τα μη εμπορεύσιμα περιουσιακά στοιχεία δε χρησιμοποιούνται από το Ευρωσύστημα στις οριστικές συναλλαγές. Τα περιουσιακά στοιχεία που γίνονται αποδεκτά στις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως ασφάλεια για την παροχή ενδοημερήσιας πίστωσης. Τα κριτήρια καταλληλότητας για τις δύο κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων είναι ομοιόμορφα σε όλη τη ζώνη του ευρώ.

¹⁷⁸ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2006), σελ. 65.

¹⁷⁹ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 171.

Κατ' αντιστοιχία προς το κοινοτικό δίκαιο, το ΚΤτΕ στο άρθρο 55 αρ. 21 προβλέπει ότι, ενώ, *μέχρι την υποκατάσταση του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, η ΤτΕ* μπορούσε να επιβάλει αυτόνομα στα νομισματικά χρηματοδοτικά ιδρύματα να διατηρούν σε αυτήν καταθέσεις, έντοκες ή άτοκες, και να επιβάλει σε περίπτωση παράβασης διοικητικές κυρώσεις κατά το άρθρο 55B, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, η ανωτέρω δυνατότητα ρυθμίζεται αποκλειστικά από τις διατάξεις που διέπουν το ΕΣΚΤ. Οι αρμοδιότητες της ΤτΕ στο πεδίο αυτό είναι περιορισμένες και εμφανίζουν έντονο διεκπεραιωτικό χαρακτήρα, χωρίς δυνατότητα πρωτοβουλιών εκ μέρους της.

Εφαρμογής τυγχάνουν, εν προκειμένω, ο Κανονισμός 2531/1998 του Συμβουλίου και ο Κανονισμός 1745/2003 της ΕΚΤ¹⁸⁰, ως έχοντες άμεση ισχύ στο εθνικό δίκαιο. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού 1745/2003 της ΕΚΤ, υπόχρεα προς τήρηση ελάχιστων αποθεματικών στην ΤτΕ είναι τα ημεδαπά π.ι., τα υποκαταστήματα αλλοδαπών π.ι., κοινοτικών και μη, ενώ ως προς τα υποκαταστήματα ημεδαπών π.ι. γίνεται διάκριση, ώστε, όσα είναι εγκατεστημένα σε κράτος μέλος της Ευρωζώνης εκπληρώνουν στην εκεί κεντρική τράπεζα την υποχρέωσή τους και όσα είναι εγκατεστημένα εκτός Ευρωζώνης απαλλάσσονται πλήρως από αυτή. Για τον υπολογισμό του ύψους των τηρητέων υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών στην ΤτΕ η εκκίνηση είναι μία βάση υπολογισμού, στην οποία περιλαμβάνονται στοιχεία του ισολογισμού των π.ι., ήτοι αποδοχή καταθέσεων και έκδοση χρεογράφων χωρίς να υπολογίζονται οι υποχρεώσεις έναντι άλλων υπόχρεων π.ι., έναντι της ΤτΕ και των άλλων εθνικών κεντρικών τραπεζών και της ΕΚΤ, ενώ οι υποχρεώσεις αυτές σταθμίζονται με ένα συντελεστή, κατά κανόνα 2%. Η διακράτηση των ελάχιστων αποθεματικών αποφέρει τόκο στα υπόχρεα π.ι., βάσει του επιτοκίου των πράξεων κυρίας αναχρηματοδότησης, ενώ η μη τήρηση των υποχρεώσεων αυτών επισύρει κυρώσεις, οι οποίες επιβάλλονται από την ΕΚΤ και όχι την ΤτΕ, η οποία όπως επεσημάνθη δε διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο, εν προκειμένω.

4.2.1.1.3. Συναλλαγματική πολιτική

Η συναλλαγματική ισοτιμία ενός νομίσματος, ήτοι η εξωτερική του αξία, η οποία εκφράζει την ανταλλακτική του σχέση με τα αλλοδαπά νομίσματα, αποτελεί ένα οικονομικό μέγεθος που επηρεάζει όλα τα θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη. Ως εκ τούτου, η χάραξη της πολιτικής της συναλλαγματικής ισοτιμίας, ξεκίνησε ως έργο της Κυβέρνησης, ως εκδήλωση της κρατικής παρέμβασης στο πεδίο της συναλλαγματικής πολιτικής, η οποία στην Ελλάδα εκφραζόταν μέσω της ανάθεσης της αρμοδιότητας χάραξης αυτής στο Υπουργικό Συμβούλιο με τα άρθρα 1 και 3 του ν. 1266/1982 και παρέμεινε έτσι μέχρι την πλήρη ένταξη της χώρας μας στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Η σταθερή ισοτιμία της δραχμής θεσπιζόταν νομοθετικά, μέχρι και την κατάρρευση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods, για το οποίο έγινε λόγος ανωτέρω, ώσπου μετά από μία μεταβατική περίοδο, κατά την οποία η ΤτΕ είχε εξουσιοδοτηθεί να καθορίζει με δική της πρωτοβουλία και σε καθημερινή βάση τις ισοτιμίες της δραχμής, εισήλθαμε στην εποχή της ελεύθερης διαμόρφωσης της εξωτερικής αξίας της δραχμής, μέσω της λειτουργίας μιας διατραπεζικής αγοράς συναλλάγματος (το λεγόμενο «fixing»), μέσω της οποίας προέκυπτε καθημερινά η επίσημη τιμή συναλλάγματος της δραχμής έναντι στα αλλοδαπά νομίσματα. Η αρμοδιότητα της ΤτΕ, εν προκειμένω, εξαντλούνταν στην εποπτεία της διαδικασίας διαμόρφωσης της τιμής fixing, και στη συμμετοχή σε αυτήν, προς επηρεασμό της. Η

¹⁸⁰ΕΚΤ/2003/9 (ΕΕ L 250, της 2ας.10.2003), σελ. 10.

αγορά συναλλάγματος, όπως ανωτέρω προσδιορίστηκε, συνέχισε τις εργασίες της και κατά την ένταξη της δραχμής στο ΜΣΙ και στο ΜΣΙ ΙΙ¹⁸¹, από τους οποίους προέκυπτε η κεντρική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ECU και έναντι του ευρώ αντίστοιχα. Η ΤτΕ στην περίπτωση αυτή μπορούσε να παρεμβαίνει στην αγορά συναλλάγματος, προκειμένου η τιμή συναλλάγματος να κυμαίνεται στα όρια που θέτει η κεντρική ισοτιμία.

Σημειωτέον ότι, με το άρθρο 4 του ν. 2842/2000, καταργήθηκε η διατραπεζική αγορά συναλλάγματος «fixing», και αντικαταστάθηκε από τη δημοσίευση, εκ μέρους της ΤτΕ, καθημερινά ενός δελτίου τιμών αναφοράς των συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ έναντι των ξένων νομισμάτων με βάση τα αντίστοιχα δελτία της ΕΚΤ, αν και η ισοτιμία του ευρώ καθορίζεται, για τις εγχώριες πράξεις συναλλάγματος, καταρχήν ελεύθερα από τους συναλλασσόμενους. Πλέον, ο ρόλος της ΤτΕ σχετικά με την εγχώρια αγορά συναλλάγματος συνίσταται στη ρύθμιση των θεμάτων λειτουργίας και εποπτείας της αγοράς συναλλάγματος και την πρόβλεψη των κυρώσεων σε περίπτωση παραβάσεων, τις οποίες δύναται να επιβάλλει.

Τα ανωτέρω αναφερθέντα, σχετικά με το ρόλο της ΤτΕ διαχρονικά, αντανακλώνται στη διάταξη του άρθρου 2 περ. β' ΚΤτΕ, σύμφωνα με το οποίο η ΤτΕ ασκεί την πολιτική της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι των άλλων νομισμάτων, σύμφωνα με το πλαίσιο της συναλλαγματικής πολιτικής που προκρίνει η Κυβέρνηση ύστερα από διαβουλεύσεις με την ΤτΕ. Ωστόσο, με την ένταξη της Ελλάδας στο ΕΣΚΤ, ως κράτος μέλος χωρίς παρέκκλιση πλέον, ήτοι, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, η ΤτΕ παύει να ασκεί αυτοτελώς και αυτήν της την αρμοδιότητα, αλλά, ως αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, δε συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας συναλλαγματικής πολιτικής, για την οποία αρμόδιο είναι το κατεξοχήν πολιτικό όργανο της Κοινότητας, αλλά μόνο στην εφαρμογή αυτής, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ.

Σύμφωνα με το άρθρο 111 ΣυνθΕΚ, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα ύστερα από σύσταση της ΕΚΤ¹⁸² ή της Επιτροπής, μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να συνάπτει τοπικές συμφωνίες για ένα σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ, έναντι μη κοινοτικών νομισμάτων. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, μετά από σύσταση της ΕΚΤ ή της Επιτροπής, και μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ, μπορεί να εγκρίνει, να προσαρμόσει ή να εγκαταλείψει τις κεντρικές ισοτιμίες του ευρώ εντός του συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών και εφόσον δεν υπάρχει σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών έναντι ενός ή περισσότερων μη κοινοτικών νομισμάτων, μπορεί (το Συμβούλιο), αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, είτε μετά από σύσταση της Επιτροπής και διαβούλευση με την ΕΚΤ, είτε μετά από σύσταση της ΕΚΤ, να διατυπώνει γενικούς προσανατολισμούς για την πολιτική των συναλλαγματικών ισοτιμιών έναντι αυτών των νομισμάτων. Αυτοί οι γενικοί προσανατολισμοί δε θίγουν τον πρωταρχικό στόχο του ΕΣΚΤ, που είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Στο σημείο αυτό, θα τονίσουμε ότι και τα άρθρα 105§2 ΣυνθΕΚ και 3.1 ΚΕΣΚΤ, παραπέμπουν στο ανωτέρω άρθρο, όταν αναφέρονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ, στα οποία συγκαταλέγεται η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 111 ΣυνθΕΚ, ήτοι σύμφωνα με τις ληφθείσες, όταν τυχόν ληφθούν, από

¹⁸¹ Αφορά τα νομίσματα των κρατών μελών με παρέκκλιση.

¹⁸² Μέσω αυτής εμπλέκεται το ΕΣΚΤ στη λήψη των αποφάσεων σχετικά με την ενιαία συναλλαγματική πολιτική.

το Συμβούλιο, αποφάσεις σχετικά με την πλαίσιο της ενιαίας συναλλαγματικής πολιτικής.

4.2.1.1.3.1. Η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος στον τομέα της συναλλαγματικής πολιτικής στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών

Στην εφαρμογή της συναλλαγματικής πολιτικής εκ μέρους της ΤτΕ αναφέρεται το άρθρο 2 περ.γ' ΚΤτΕ, σύμφωνα με το οποίο, *η ΤτΕ κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας, στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της ΤτΕ και του Δημοσίου, και ενεργεί πράξεις σε συνάλλαγμα, και, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα χάνει την αυτονομία στην άσκηση ακόμα μίας αρμοδιότητας.* Το ανωτέρω άρθρο μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του κοινοτικού δικαίου και συγκεκριμένα του ΚΕΣΚΤ, σύμφωνα με το άρθρο 3.1 του οποίου, καθήκον του ΕΣΚΤ αποτελεί η *διενέργεια πράξεων συναλλάγματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 111 ΣυνθΕΚ*, καθώς και η *κατοχή και διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών μελών.*

4.2.1.1.3.1.1. Κατοχή και διαχείριση συναλλαγματικών διαθεσίμων

Παραδοσιακά, η ΤτΕ κατείχε το συναλλαγματικό μονοπώλιο, το οποίο κατοχυρώθηκε αρχικά με το ν. 5422/1932 και διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του αιώνα για να επικυρωθεί και μετά την ένταξη της χώρας μας στο ΕΣΚΤ. Μάλιστα, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της Ελλάδας, η αρμοδιότητα αυτή διέπεται από τα άρθρα 30 και 31 ΚΕΣΚΤ. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 30.1 ΚΕΣΚΤ και σύμφωνα με την πρόβλεψη του άρθρου 49.1 ΚΕΣΚΤ¹⁸³, η ΤτΕ, με την κατάργηση της παρέκκλισης¹⁸⁴, την 1.01.2001, μεταβίβασε στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμά της¹⁸⁵, ως εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπείχαν όλα τα κράτη μέλη χωρίς παρέκκλιση. Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, έπρεπε να είναι εκφρασμένα σε οποιοδήποτε ελεύθερα διαπραγματευόμενο νόμισμα, εκτός των νομισμάτων των κρατών μελών, του ευρώ, των αποθεματικών θέσεων του ΔΝΤ, των ειδικών τραβηχτικών δικαιωμάτων και του χρυσού¹⁸⁶. Το σύνολο της υποχρέωσης αυτής ανερχόταν για όλα τα κράτη μέλη χωρίς παρέκκλιση σε ποσό ισοδύναμο με 50 δισεκατομμύρια ευρώ. Με τη μεταβίβαση στην οποία προέβη η ΤτΕ, πιστώθηκε από την ΕΚΤ με μια απαίτηση ισοδύναμη προς την εισφορά της (άρθρο 30.3 ΚΕΣΚΤ).

Ενώ, λοιπόν, η ΕΚΤ έχει πλήρως το δικαίωμα να κατέχει και να διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που της μεταβιβάζονται και να τα χρησιμοποιεί για τους σκοπούς που ορίζονται στο ΚΕΣΚΤ, ωστόσο, η ΤτΕ, μπορεί να προβαίνει σε πράξεις διαχείρισης των συναλλαγματικών διαθεσίμων της ΕΚΤ, στο πλαίσιο της αρχής της αποκέντρωσης, και δρώντας για λογαριασμό της ΕΚΤ, βάσει του πλαισίου που καθορίζεται συγκεντρωτικά από τα όργανα της ΕΚΤ και οι οποίες ΠΡΑΞΕΙΣ

¹⁸³Η κεντρική τράπεζα κράτους μέλους του οποίου καταργήθηκε η παρέκκλιση καταβάλλει το μερίδιό της στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο της ΕΚΤ στην ίδια έκταση όπως και οι κεντρικές τράπεζες των άλλων κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, και μεταβιβάζει στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμα σύμφωνα με το άρθρο 30.1 ΚΕΣΚΤ.

¹⁸⁴Για τα κράτη μέλη, για τα οποία καταργείται το καθεστώς της παρέκκλισης, έχουν εφαρμογή κάποιες μεταβατικές διατάξεις, για τις οποίες βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 174-175.

¹⁸⁵Για πληροφορίες σχετικά με τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που μεταβίβασε η ΤτΕ, βλ. σχετικά Απόφαση ΕΚΤ/2000/14, της 16^{ης}.11.2000, (ΕΕ L 336/2000, 30.12.2000), σελ. 110 επ.

¹⁸⁶Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 173.

συνίστανται στη διενέργεια και το διακανονισμό συναλλαγών που είναι απαραίτητες για την επένδυση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της ΕΚΤ¹⁸⁷.

Ως προς τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που παραμένουν στην κατοχή της ΤτΕ μετά τη διενέργεια των μεταβιβάσεων προς την ΕΚΤ, καθώς και ως προς εκείνα που χαρακτηρίζονται ως τρέχοντα ταμειακά διαθέσιμα σε συνάλλαγμα¹⁸⁸, η ΤτΕ έχει την αρμοδιότητα να διενεργεί αυτόνομα συναλλαγές, οι οποίες, εφόσον υπερβαίνουν κάποιο όριο που έχει καθορίσει το Δ.Σ. ή μπορεί να επηρεάσουν τις συναλλαγματικές ισοτιμίες ή τις εγχώριες συνθήκες ρευστότητας¹⁸⁹, υπόκεινται στην έγκριση της ΕΚΤ, προκειμένου να διασφαλισθεί η συνέπεια με τη νομισματική πολιτική και την πολιτική συναλλαγματικών ισοτιμιών της Κοινότητας (άρθρο 31.2 ΚΕΣΚΤ). Οι συναλλαγές που διενεργεί η ΤτΕ, συνίστανται συνήθως στη διάθεση των αναγκαίων κεφαλαίων για τη συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς (π.χ. το ΔΝΤ) και τη διαχείριση δοσοληψιών του Ελληνικού Δημοσίου σε ξένα νομίσματα, και την εξασφάλιση της απαιτούμενης ετοιμότητας της ΤτΕ στα πλαίσια του Ευρωσυστήματος, για την παροχή πρόσθετης ρευστότητας σε συνάλλαγμα προς την ΕΚΤ, σε περίπτωση που καταστεί αναγκαία η παρέμβασή της στις αγορές συναλλάγματος.

4.2.1.1.3.1.2. Πράξεις σε συνάλλαγμα

Η δυνατότητα εκ μέρους της ΤτΕ να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος καθώς και ο προσδιορισμός αυτών, προβλέπεται στα άρθρα 55 αρ. 3, 9, 17 ΚΤτΕ και 23 ΚΕΣΚΤ, και περιλαμβάνει την αγορά και την πώληση με πράξεις όψεως ή προθεσμίας κάθε είδους περιουσιακών στοιχείων σε συνάλλαγμα, καθώς και πολύτιμα μέταλλα· ως περιουσιακά στοιχεία σε συνάλλαγμα νοούνται τίτλοι και κάθε άλλο περιουσιακό στοιχείο εκφρασμένο σε οποιοδήποτε νόμισμα ή σε λογιστικές μονάδες, την κατοχή και διαχείριση των πιο πάνω περιουσιακών στοιχείων, τη δράση ως πράκτορας ή ανταποκριτής άλλων τραπεζών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, τη σύναψη σχέσεων με κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών καθώς και με διεθνείς οργανισμούς, τη διεξαγωγή κάθε είδους τραπεζικών συναλλαγών στο πλαίσιο σχέσεων με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, περιλαμβανομένων των δανειοληπτικών και δανειοδοτικών πράξεων.

4.2.1.1.4. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού

Τα συστήματα πληρωμών¹⁹⁰ αποτελούν μέσο για την κυκλοφορία των μέσων πληρωμών¹⁹¹, ήτοι για τη μεταφορά κεφαλαίων προς διενέργεια πληρωμών εντός του

¹⁸⁷http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.el.html, και European Central Bank (2000), σελ. 53, όπου αναφέρεται ότι *The ECB's foreign reserves are managed in a decentralised manner. Nevertheless, the strategic and tactical investment framework is determined centrally by the decision making bodies of the ECB. This framework includes the currency distribution, the trade off between interest rate risk and return, and the credit risk and liquidity requirements. The investment decisions are then conveyed to the NCB's, in the form of investment benchmarks and limits, to be implemented. When implementing the ECB's investment decisions, NCB's act on behalf of the ECB, on a disclosed agency basis, so that the ECB's counterparties in the international financial markets can distinguish the operations carried out by the NCB's on behalf of the ECB from those carried out by NCB's in the course of managing their own reserves.*

¹⁸⁸Για τα τρέχοντα ταμειακά συναλλαγματικά διαθέσιμα προβλέπει το άρθρο 3.2 ΚΕΣΚΤ: σύμφωνα με το άρθρο 105§3 ΣυνθΕΚ, η τρίτη περίπτωση του άρθρου 3.1 δε θίγει την εκ μέρους των κυβερνήσεων των κρατών μελών κατοχή και διαχείριση των τρεχόντων ταμειακών υπολοίπων σε συνάλλαγμα.

¹⁸⁹http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.el.html.

¹⁹⁰Σύμφωνα με το άρθρο 55 αρ. 5 ΚΤτΕ, στα συστήματα πληρωμών υπάγονται και τα συστήματα συμψηφισμού, διακανονισμού, και εν γένει εκκαθάρισης πληρωμών, καθώς και τα συστήματα

τραπεζικού συστήματος, χωρίς τη φυσική μετακίνηση μετρητών. Η ύπαρξη υγιών συστημάτων πληρωμών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής και των αγορών χρήματος και όχι μόνο¹⁹². Κάθε κεντρική τράπεζα χειρίζεται και εποπτεύει το δικό της εθνικό σύστημα πληρωμών. Όλα αυτά τα συστήματα συνδέονται μεταξύ τους και σχηματίζουν το TARGET, το σύστημα πληρωμών για το ευρώ¹⁹³. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλα ιδιωτικά συστήματα πληρωμών και διακανονισμού τίτλων, τα οποία υπόκεινται σε εποπτεία προκειμένου να διασφαλίζεται η ομαλή τους λειτουργία¹⁹⁴.

Σύμφωνα με το άρθρο 2, εδ. ε' ΚΤτΕ, κύρια αρμοδιότητα της ΤτΕ, είναι η *προώθηση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων και μέσων πληρωμών, καθώς και συστημάτων διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωχρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων και λοιπών χρηματιστηριακών μέσων*. Στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να ασκήσει την ανωτέρω αρμοδιότητά της, ήτοι της επίβλεψης, η ΤτΕ θέτει κανόνες λειτουργίας των ανωτέρω συστημάτων, ενώ η διαχείριση των συστημάτων αυτών εκ μέρους της ΤτΕ, γίνεται με την επιφύλαξη των επιταγών και των στόχων του ΕΣΚΤ. Και η επίβλεψη των μέσων πληρωμής, ωστόσο, διενεργείται σύμφωνα και με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ (άρθρο 55 αρ. 5 ΚΤτΕ)¹⁹⁵, εφόσον και η αρμοδιότητα αυτή της ΤτΕ, από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, δεν ασκείται αυτοτελώς, αλλά, στα πλαίσια του ΕΣΚΤ, και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ.

Στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος, και σύμφωνα με τα άρθρα 105§2 ΣυνΘΕΚ και 3.1 ΚΕΣΚΤ, μεταξύ των καθηκόντων του συγκαταλέγεται και η *προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών*. Στο άρθρο 22 ΚΕΣΚΤ, λοιπόν, προβλέπεται η εξουσία των ΕθνΚΤ (και της ΕΚΤ) να παρέχει διευκολύνσεις, ενώ η ΕΚΤ μπορεί να θεσπίζει κανονισμούς με σκοπό την εξασφάλιση αποτελεσματικών και υγιών συστημάτων συμψηφισμού και πληρωμών¹⁹⁶ εντός της Κοινότητας και με άλλες χώρες. Η διαφορά που παρατηρούμε σε σχέση με την πρόβλεψη του ΚΤτΕ, είναι ότι το τελευταίο φαίνεται να χορηγεί στην ΤτΕ πιο ευρείες εξουσίες σχετικά με τα συστήματα πληρωμών, αφού εκτός από την προώθηση και επίβλεψή τους περιλαμβάνει και την θέσπιση κανόνων λειτουργίας σχετικά με αυτά (ρυθμιστική αρμοδιότητα)¹⁹⁷, αλλά και τη διαχείρισή τους.

διενέργειας, συμψηφισμού, διακανονισμού, και εν γένει εκκαθάρισης εξωχρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων σε αξιολογική ή λογιστική μορφή και λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων.

¹⁹¹Μέσα πληρωμών αποτελούν τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα και οι καταθέσεις όψεως, βλ. Γκόρτσο, Χρ. (2007), σελ. 26.

¹⁹²European Central Bank (2002), σελ. 47.

¹⁹³Για τις επιπτώσεις της εισαγωγής του ευρώ στα συστήματα πληρωμών, βλ. Simon, P. (1998), σελ.55-62.

¹⁹⁴http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.el.html.

¹⁹⁵Όπως τροποποιήθηκε με την από 22.04.2003 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που κυρώθηκε με το ν. 3193/2003 (άρθρο 18).

¹⁹⁶Υποστηρίζεται η άποψη ότι και το ΚΕΚΣΤ απονέμει στις κεντρικές τράπεζες την αρμοδιότητα αυτή όπως την προβλέπει το ΚΤτΕ, ήτοι περιλαμβανομένων των συστημάτων διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωχρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων και λοιπών χρηματιστηριακών μέσων. Βλ. σχετικά European Central Bank (2002), σελ. 52.

¹⁹⁷European Central Bank (2002), σελ. 49, όπου ανάμεσα στα εργαλεία των κεντρικών τραπεζών συγκαταλέγεται και η ρυθμιστική αρμοδιότητα: they can set safety and efficiency standards which, if necessary, can be implemented through the use of certain regulatory powers.

4.2.1.1.4.1. Θέσπιση κανόνων

Σε ό, τι αφορά τη ρυθμιστική αρμοδιότητα της ΤτΕ σχετικά με τα συστήματα πληρωμών, όπως αυτή της απονέμεται από το άρθρο 55 αρ. 5 ΚΤτΕ, αυτή συνίσταται στη δυνατότητα να θέτει κανόνες λειτουργίας των συστημικώς σημαντικών συστημάτων πληρωμών¹⁹⁸, ήτοι εκείνων που πληρούν τουλάχιστον μία από τις πιο κάτω προϋποθέσεις: α) είναι το μοναδικό ή το κυριότερο σύστημα πληρωμών στη χώρα ως προς το συνολικό ύψος πληρωμών που διαχειρίζεται, β) διαχειρίζεται κυρίως πληρωμές μεγάλης αξίας, γ) χρησιμοποιείται για το διακανονισμό συναλλαγών των χρηματοπιστωτικών αγορών ή για το διακανονισμό πληρωμών άλλων συστημάτων (ΠΣΝΠ 50/31.07.2002, Κεφάλαιο Ι, περ. ιε'). Στην προαναφερθείσα ΠΣΝΠ υπάρχουν λεπτομερείς προβλέψεις σχετικά με τις γενικές αρχές λειτουργίας αυτού του είδους των συστημάτων πληρωμών και των συστημάτων ηλεκτρονικού χρήματος.

4.2.1.1.4.2. Επίβλεψη συστημάτων και μέσων πληρωμών

Σχετικά με το πλαίσιο αρχών και προτύπων που πρέπει να διέπουν τη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και των μέσων πληρωμής, ο τρόπος και τα εργαλεία για την άσκηση της επίβλεψης εκ μέρους της ΤτΕ, καθώς και τα στοιχεία και οι πληροφορίες που οι εμπλεκόμενοι φορείς στη διαχείριση συστημάτων πληρωμών ή/και την παροχή υπηρεσιών πληρωμών οφείλουν να υποβάλλουν στην ΤτΕ, εφαρμογή έχει η ΠΣΝΠ 50/31.7.2002. Σύμφωνα με αυτήν, η ΤτΕ ασκεί, μέσω της Διεύθυνσης Συστημάτων Πληρωμών, την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό¹⁹⁹ τη διασφάλιση α) της σταθερότητας, αξιοπιστίας, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους, με στόχο την πρόληψη και έγκαιρη αντιμετώπιση των κινδύνων²⁰⁰, στους οποίους είναι εκτεθειμένα τα συστήματα πληρωμών, καθώς και β) της ταχύτητας διακανονισμού των πληρωμών, ώστε το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους χρήστες να καθορίζεται σε επίπεδο ανάλογο των υπηρεσιών αυτών, τη διασφάλιση της διαφάνειας σχετικά με τους όρους λειτουργίας τους, προκειμένου να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός και της σωστής διάρθρωσής τους και την προώθηση της λειτουργικής αξιοπιστίας και της νομικής ασφάλειας των μέσων πληρωμών που ως εκ τούτου επικεντρώνεται στον περιορισμό των κινδύνων που ενδέχεται να διαταράξουν την εμπιστοσύνη του κοινού σε αυτά και γενικότερα στο νόμισμα.

Η επίβλεψη εκ μέρους της ΤτΕ²⁰¹ αφορά όλα τα συστήματα πληρωμών της χώρας, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που διαχειρίζεται η ΤτΕ, κάθε σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων φορέων της αγοράς, που ρυθμίζεται νομοθετικά, κανονιστικά ή συμβατικά με κοινούς και τυποποιημένους κανόνες, το αντικείμενο της οποίας συνίσταται στην εκτέλεση εντολών πληρωμής μεταξύ τους και η οποία διέπεται από το ελληνικό δίκαιο ή λειτουργεί στην Ελλάδα, τα συστήματα ηλεκτρονικού χρήματος²⁰², τα χρησιμοποιούμενα στο πλαίσιο λειτουργίας των

¹⁹⁸Σκέψεις σχετικά με τον τρόπο διαπίστωσης της ύπαρξης ενός συστημικώς σημαντικού συστήματος πληρωμών παρατίθενται σε Bank for International Settlements (2001), σελ. 14.

¹⁹⁹Κεφάλαιο ΙΙ.

²⁰⁰Όπως είναι ο νομικός, ο πιστωτικός, ο λειτουργικός και ο κίνδυνος ρευστότητας.

²⁰¹Κεφάλαιο ΙΙΙ.

²⁰²Σύμφωνα με το Κεφάλαιο Ι περ. ιζ' της ΠΣΝΠ 50/31.07.2002, σύστημα ηλεκτρονικού χρήματος είναι η υποδομή που επιτρέπει την έκδοση, χρήση και εξαργύρωση ηλεκτρονικού χρήματος. Το σύστημα επιτρέπει την αποθήκευση χρηματικής αξίας σε ηλεκτρονικό υπόθεμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρέως για τη διενέργεια πληρωμών προς επιχειρήσεις άλλες από αυτές του εκδότη, χωρίς απαραίτητα την κίνηση τραπεζικών λογαριασμών, αλλά υπό τη μορφή ενός προπληρωμένου μέσου πληρωμής, το

συστημάτων πληρωμών μέσα πληρωμής και οι τρόποι πρόσβασης σε αυτά, καθώς και τα υποστηρικτικά των πληρωμών προϊόντα και υπηρεσίες. Εντός του ΕΣΚΤ, τα συστήματα πληρωμών κατηγοριοποιούνται ως προς τη σημαντικότητά τους και αξιολογούνται έναντι των Θεμελιωδών Αρχών για τα Συστημικά Σημαντικά Συστήματα Πληρωμών²⁰³. Όσον αφορά στα μέσα πληρωμής, η επίβλεψη ασκείται με βάση τα ενιαία πρότυπα επίβλεψης για τις κάρτες πληρωμών, τις εντολές μεταφοράς πίστωσης SEPA²⁰⁴ (Single Euro Payment Area) και τις άμεσες χρεώσεις SEPA, τα οποία δύνανται να εφαρμοστούν και στα εθνικά μέσα πληρωμής. Επίσης, το Ευρωσύστημα έχει ορίσει πλαίσιο ασφαλείας για τα σχήματα ηλεκτρονικού χρήματος.

Κατά την άσκηση της επίβλεψης, και με την επιφύλαξη των διατάξεων της νομοθεσίας για την προληπτική εποπτεία των π.ι., η ΤτΕ εξετάζει την πληρότητα και καταλληλότητα των κανονισμών λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών και τη συμβατότητά τους με το εκάστοτε ισχύον νομικό πλαίσιο, την επάρκεια διαχείρισης των κινδύνων από τους φορείς διαχείρισης των εν λόγω συστημάτων, την επάρκεια της τεχνικής υποδομής και των διαδικασιών τους, τους όρους χρήσης των μέσων πληρωμής από το κοινό και του τρόπου με τον οποίο διενεργούνται οι ηλεκτρονικές πληρωμές. Επιπλέον, για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων της σε ό, τι αφορά τα συστήματα πληρωμών, η ΤτΕ παρακολουθεί τις εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο και τις υποδομές μεταφοράς κεφαλαίων διεθνώς, συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και αναλύει στατιστικά στοιχεία για τις πληρωμές, καταρτίζει στατιστικά δελτία, διερευνά τις δυνατότητες βελτίωσης των μεθόδων για την αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων που συνδέονται με τα συστήματα πληρωμών και τη λειτουργία των υποδομών, και τις αναθεωρεί εάν αυτό κρίνεται σκόπιμο. Προς τούτο, προτείνει αλλαγές στον κανονισμό λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών στους φορείς διαχείρισής τους και τους υποδεικνύει τροποποιήσεις, ενώ υποδεικνύει και στους φορείς των μέσων πληρωμών, τάσσοντας προθεσμία προς συμμόρφωση και επιβάλλοντας κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με βάση τα άρθρα 55B και 55Γ του ΚΤτΕ, αρμοδιότητα, η οποία από της υποκαταστάσεως του ευρώ στο εθνικό νόμισμα, ισχύει στην έκταση που δεν προβλέπεται αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΚΤ να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις σύμφωνα με τα άρθρα 19 ΚΕΣΚΤ (υποχρεωτικά ελάχιστα αποθεματικά) και 34.3 ΚΕΣΚΤ (νομικές πράξεις ΕΚΤ) και ασκείται σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες που ισχύουν κάθε φορά στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ.

οποίο έχει εκδοθεί κατόπιν καταβολής χρηματικού ποσού. Στον παρόντα ορισμό εμπίπτουν τα συστήματα ηλεκτρονικού χρήματος που είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα, διέπονται από το ελληνικό δίκαιο και λειτουργούν εγχώρια ή και διασυνοριακά, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

²⁰³Bank for International Settlements (2001), *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, January.

²⁰⁴Ο SEPA είναι ένας χώρος στον οποίο οι καταναλωτές, οι εταιρίες και οι λοιποί οικονομικοί παράγοντες θα είναι σε θέση να διενεργούν και να δέχονται εγχώριες και διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ με τους ίδιους βασικούς όρους και τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση. Σκοπός του SEPA είναι η δημιουργία μιας ενοποιημένης, ανταγωνιστικής και καινοτόμου αγοράς πληρωμών μικρής αξίας στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου οι πληρωμές σε ευρώ χωρίς μετρητά θα διενεργούνται με τη χρήση ενός μόνο τραπεζικού λογαριασμού και μιας ενιαίας δέσμης μέσων πληρωμών.

4.2.1.1.4.3. Διαχείριση

4.2.1.1.4.3.1. Σύστημα Μεγάλων Πληρωμών – TARGET 2 (Trans-European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System)

Η ΤτΕ από τις 19 Μαΐου 2008 συμμετέχει στο νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο, το TARGET 2²⁰⁵, απόγονο του TARGET, που χρησιμοποιείται κυρίως για τις μεταφορές κεφαλαίων μεγάλης αξίας μεταξύ τραπεζών και για τη διεξαγωγή πληρωμών που συνδέονται με την άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Στα συστήματα διακανονισμού σε συνεχή βάση, κάθε εντολή πληρωμής διακανονίζεται κατά την εισαγωγή της στο σύστημα με άμεση χρέωση του λογαριασμού του εντολέα και αντίστοιχη πίστωση του λογαριασμού του παραλήπτη. Η ΤτΕ λειτουργεί επιχειρησιακά την ελληνική συνιστώσα (TARGET 2-GR) του συστήματος αυτού, το οποίο χαρακτηρίζεται από μία ενιαία κοινή τεχνική πλατφόρμα και το οποίο είναι νομικά οργανωμένο ως ένα σύνολο πολλαπλών συστημάτων πληρωμών (συνιστώσες του TARGET 2)²⁰⁶, μεταξύ των οποίων το ελληνικό. Το σύστημα διαχειρίζεται συνολικά η ΕΚΤ, για το ενιαίο της λειτουργίας του. Το έργο της ΤτΕ επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στην παρακολούθηση της ροής των πληρωμών και των αναγκών σε ενδοημερήσια ρευστότητα και στη συγκέντρωση και επεξεργασία στοιχείων που αφορούν στη διαχείριση του συστήματος²⁰⁷.

4.2.1.1.4.3.2. Συστήματα Πληρωμών Λιανικής

Στην κατηγορία αυτή των συστημάτων πληρωμών περιλαμβάνονται εν συντομία το Διατραπεζικό Σύστημα ΔΙΑΣ, το οποίο αποτελεί ένα ιδιωτικό σύστημα πολυμερούς συμψηφισμού πληρωμών μικρής αξίας, ήτοι ένα σύστημα συμψηφισμού πληρωμών όπου οι αμοιβαίες απαιτήσεις των μελών του συμψηφίζονται συγκεντρωτικά και το καθαρό αποτέλεσμα του πολυμερούς συμψηφισμού διακανονίζεται με χρεωστικές και πιστωτικές εγγραφές στους λογαριασμούς που τηρούν τα μέλη στο διαχειριστή του συστήματος, και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών (ΓΣΑ), που αποτελεί ένα σύστημα πολυμερούς συμψηφισμού επιταγών, το οποίο λειτουργεί στις εγκαταστάσεις της ΤτΕ, στελεχώνεται από υπαλλήλους της και ιδρύθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 55 αρ. 15 ΚΤτΕ, σύμφωνα με το οποίο η ΤτΕ δύναται να υποβοηθήσει την ίδρυση συμψηφιστικού γραφείου και να παράσχει ευκολίας προς διεξαγωγή των εργασιών αυτού εις κατάσταση ανήκον εις την ΤτΕ.

4.2.1.1.4.3.3. Συστήματα Διακανονισμού Χρεογράφων

Στα Συστήματα Διακανονισμού Χρεογράφων συγκαταλέγονται α) το Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή και β) τα Συστήματα Διακανονισμού συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (στο εξής Χ.Α.Α.). Το πρώτο από αυτά αποτελεί σύστημα διακανονισμού συναλλαγών επί τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, διαχειριστής του οποίου είναι η ΤτΕ. Το σύστημα αυτό διασφαλίζει στους συμμετέχοντες ότι η διάθεση και η πληρωμή τίτλων θα πραγματοποιούνται ταυτόχρονα (delivery versus payment). Η ταυτοποίηση των συναλλαγών που εκκαθαρίζονται μέσω του συστήματος βασίζεται στην αρχή της διπλής ειδοποίησης του συστήματος από τους συμβαλλομένους. Ο διακανονισμός των συναλλαγών γίνεται για κάθε συναλλαγή χωριστά (μια προς μια συναλλαγή) σε

²⁰⁵ Για τον Κανονισμό λειτουργίας του συστήματος βλ. ΠΣΝΠ 66/8.04.2008.

²⁰⁶ ΠΣΝΠ 65/13.11.2007.

²⁰⁷ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx#eu3>.

συνεχή χρόνο καθ' όλη τη διάρκεια της ενδοημερήσιας λειτουργίας του συστήματος. Μέσω του συστήματος αυτού, πραγματοποιείται η εκκαθάριση και ο διακανονισμός των συναλλαγών με αντικείμενο άυλους τίτλους που είναι καταχωρισμένοι σε λογαριασμούς φορέων στο σύστημα. Το σύστημα αξιολογείται από την ΕΚΤ, από άποψη τήρησης των διεθνώς αποδεκτών κανόνων, για την εκκαθάριση και τον διακανονισμό τίτλων, ενόψει του ότι, οι άυλοι τίτλοι χρησιμοποιούνται ως εμπράγματη ασφάλεια σε συναλλαγές νομισματικής πολιτικής, καθώς και για την παροχή ενδοημερήσιας ρευστότητας στις τράπεζες από την ΤτΕ, σύμφωνα με τους κανόνες που έχει θέσει η ΕΚΤ. Από την άλλη μεριά τα συστήματα διακανονισμού συναλλαγών του Χ.Α.Α. αποτελούν μονάδες της Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε., οι οποίες πραγματοποιούν την εκκαθάριση και το διακανονισμό των συναλλαγών στις αγορές τίτλων και παραγώγων του Χ.Α.Α.

4.2.1.2. Άλλες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

4.2.1.2.1. Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα

Καθήκον του ΕΣΚΤ συνιστά σύμφωνα με τα άρθρα 105§5 ΣυνθΕΚ και 3.3 ΚΕΣΚΤ η συμβολή στην εκ μέρους των αρμοδίων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος· η ΤτΕ, ως εκ τούτου, έχει ως καθήκον της τη συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας ως προς το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, εντοπίζει τους παράγοντες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αστάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη χώρα και προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων, σε συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές της χώρας, αφού προηγουμένως έχει αξιολογήσει το βαθμό ανθεκτικότητας του συστήματος. Επίσης, παρακολουθεί τους τραπεζικούς κινδύνους, αναλύει τις εξελίξεις που τους επηρεάζουν και διαμορφώνει προτάσεις, ενώ παρακολουθεί και τις εξελίξεις στις ασφαλιστικές και επενδυτικές εταιρίες καθώς και σε άλλους φορείς, για την εποπτεία των οποίων δεν έχει αρμοδιότητα.

4.2.1.2.2. Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων και Παροχή Συνδρομής στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Συμφώνως προς το άρθρο 5 ΚΕΣΚΤ, οι ΕθνΚΤ συνδράμουν την ΕΚΤ στη συλλογή των αναγκαίων στατιστικών πληροφοριών, προκειμένου η τελευταία να εκπληρώσει τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Προς τούτο, η ΕΚΤ, χρειάζεται ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και χρηματοπιστωτικών στοιχείων, τη συλλογή των οποίων από τα εθνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πραγματοποιούν οι ΕθνΚΤ. Η ΤτΕ αναλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 2§2 ΚΤτΕ, και προς εκπλήρωση των καθηκόντων της που απορρέουν από τη συμμετοχή της στο ΕΣΚΤ, τη συλλογή των αναφερόμενων στο άρθρο 55Γ ΚΤτΕ στοιχείων από τα νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Τα στοιχεία αυτά αφορούν τα τραπεζικά επιτόκια καθώς και στοιχεία που απαρτίζουν τη νομισματική στατιστική (δάνεια, καταθέσεις και λοιπά στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού των ανωτέρω ιδρυμάτων) και αποστέλλονται στην ΕΚΤ, προκειμένου να τη συνδράμουν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών της που αφορούν στις αγορές χρήματος, τις τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές αγορές, το ισοζύγιο πληρωμών και τα διεθνή διαθέσιμα του Ευρωσυστήματος και την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών λογαριασμών, ενώ συνεκτιμώνται στον υπολογισμό του μέσου ύψους των τραπεζικών επιτοκίων στη ζώνη του ευρώ και στην κατάρτιση των συγκεντρωτικών νομισματικών και

πιστωτικών μεγεθών, βάσει των οποίων λαμβάνονται οι αποφάσεις νομισματικής πολιτικής.

4.2.1.2.3. Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς και διενέργεια συναλλαγών

Η τελευταία παράγραφος του άρθρου 2 ΚΤτΕ, προβλέπει τη συμμετοχή της Ελλάδος σε διεθνείς νομισματικούς και οικονομικούς οργανισμούς με την έγκριση του Δ.Σ. της ΕΚΤ, κατ' εφαρμογή του άρθρου 6.2 ΚΕΣΚΤ. Από το συνδυασμό των άρθρων 23 και 31.1 ΚΕΣΚΤ, και του προσαρμοσμένου αναλόγως σε αυτό άρθρο 55 αρ. 17 ΚΤτΕ, προκύπτει η δυνατότητα της ΤτΕ να συνάπτει σχέσεις με κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε άλλες χώρες και, όπου ενδείκνυται, με διεθνείς οργανισμούς. Επίσης, δύναται να διεξάγει παντός τύπου τραπεζικές συναλλαγές με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, περιλαμβανομένων δανειοληπτικών και δανειοδοτικών πράξεων, καθώς και συναλλαγές με χρήση των συναλλαγματικών διαθεσίμων που κατέχονται από αυτήν σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων της προς διεθνείς οργανισμούς. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η συμμετοχή της ΤτΕ στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών²⁰⁸ (στο εξής ΤΔΔ), ένα forum διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, οι οποίες και είναι μέλη της. Βάσει των άρθρων 55 αρ. 13, 14 και 17 ΚΤτΕ, η ΤτΕ μετέχει στο κεφάλαιο της ΤΔΔ και μπορεί να τελεί από κοινού με την τελευταία, κάθε εργασία, την οποία η ΤΔΔ δικαιούται να ενεργεί, προκειμένου να ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, και η οποία θα ήταν σύμφωνη με τη νομισματική πολιτική της ΤτΕ.

4.2.2. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος εκτός του Ευρωσυστήματος

Το ΚΕΣΚΤ προβλέπει στο άρθρο 14.4 αυτού, τη δυνατότητα των ΕθνΚΤ να εκτελούν και λειτουργίες άλλες από αυτές που καθορίζονται σε αυτό, εκτός εάν το Δ.Σ. αποφανθεί, με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψήφων, ότι οι λειτουργίες αυτές, παρακωλύουν τους στόχους και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ, όπως αυτά έχουν εκτεθεί αναλυτικώς ανωτέρω· οι λειτουργίες αυτές εκτελούνται υπ' ευθύνη των ΕθνΚΤ και δεν αποτελούν μέρος του ΕΣΚΤ. Οι ανωτέρω προβλέψεις του ΚΕΣΚΤ εντοπίζονται και στο ΚΤτΕ, προς συμμόρφωση προς τη ΣυνθηΚΕ και το ΚΕΣΚΤ, και έχουν ως εξής: η ΤτΕ μπορεί να ενεργεί και άλλες εργασίες (πέραν αυτών δηλαδή που προβλέπονται στο άρθρο 55 ΚΤτΕ), εφόσον αυτές δεν παρακωλύουν την άσκηση της νομισματικής πολιτικής και δεν αντίκεινται στους στόχους και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Σύμφωνα, λοιπόν, με το ΚΤτΕ, η νομισματική πολιτική αποτελεί το όριο των αρμοδιοτήτων της ΤτΕ, καθότι η διενέργεια εργασιών άλλων από εκείνες που προβλέπει το ΚΤτΕ, επιτρέπεται μόνο στο βαθμό που αυτές δεν παρακωλύουν την άσκηση της νομισματικής πολιτικής.

4.2.2.1. Οι κύριες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

4.2.2.1.1. Εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας

Πλάι στο καθήκον του ΕΣΚΤ να συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμοδίων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, τοποθετείται το, με αντίστοιχο τρόπο ασκούμενο, καθήκον του για την προληπτική εποπτεία των π.ι., σύμφωνα με τα άρθρα 105§5

²⁰⁸Για τις δραστηριότητες και την ιστορία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών βλ. <http://www.bis.org/about/functions.htm>, και <http://www.bis.org/about/history.htm>.

ΣυνθΕΚ και 3.3 ΚΕΣΚΤ, εφόσον ούτε το ΕΣΚΤ ούτε η ΕΚΤ έχουν αναχθεί σε αρμόδιες εποπτικές αρχές²⁰⁹. Ωστόσο, η αρμοδιότητα της άσκησης της εποπτείας των π.ι. στην Ελλάδα, ανήκει στην ΤτΕ, η οποία την ασκεί αυτόνομα και εκτός του πεδίου καθηκόντων του ΕΣΚΤ. Ωστόσο, για την εποπτική αρμοδιότητα της ΤτΕ, επί των π.ι., καθώς και ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας θα γίνει λόγος αναλυτικά στο δεύτερο μέρος της παρούσης.

4.2.2.1.2. Ταμίας και Εντολοδόχος του Δημοσίου

Κατά το άρθρο 2 στ. ζ' ΚΤτΕ, η ΤτΕ είναι αρμόδια να ενεργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου, σύμφωνα με τα άρθρα 45 επ. του ΚΤτΕ. Συμφώνως προς αυτά, και βάσει προβλέψεως και του άρθρου 55 αρ. 4 ΚΤτΕ²¹⁰, η ΤτΕ, δύναται, κατόπιν αναθέσεως από το Δημόσιο, να αναλάβει τη διεξαγωγή τραπεζικών συναλλαγών του στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό (άρθρο 45§1 εδ. α' ΚΤτΕ), να τηρεί έντοκους τρεχούμενους και προθεσμιακούς λογαριασμούς του Δημοσίου και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΙΔΔ) σε ευρώ και συνάλλαγμα (άρθρο 45§1 εδ. β' και γ' ΚΤτΕ), αφενός για την ικανοποίηση εγχώριων αναγκών και αφετέρου για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους. Επίσης, ενεργεί για λογαριασμό του Δημοσίου εντολές πληρωμών και εισπράξεων (άρθρο 45§3 εδ. α' ΚΤτΕ) που συνδέονται με ξένους αντισυμβαλλόμενους και παρέχει διαμεσολαβητικές υπηρεσίες για τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητές τους στον διεθνή χώρο. Ωστόσο, το άρθρο 46 ΚΤτΕ σε συνδυασμό και με τα καταργηθέντα άρθρα 55 αρ. 6 και 11 και το άρθρο 101 ΣυνθΕΚ, επιβεβαιώνει το γεγονός ότι η ΤτΕ, δε δύναται να παρέχει στο Δημόσιο πιστωτικές διευκολύνσεις, να προβαίνει σε νομισματική χρηματοδότηση αυτού ή να καλύπτει το δημοσιονομικό έλλειμμα.

4.2.2.2. Άλλες λειτουργίες της Τράπεζας της Ελλάδος

4.2.2.2.1. Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων

Η ΤτΕ, πέραν των στατιστικών στοιχείων που συλλέγει στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ και τα οποία υποβάλλει στην ΕΚΤ προκειμένου να τη συνδράμει στο έργο της, συγκεντρώνει στοιχεία για τα νομισματικά και πιστωτικά μεγέθη που αφορούν γενικά την ελληνική οικονομία, τα οποία δημοσιεύει στο «Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας», καθώς και επιμέρους στοιχεία και πληροφορίες από πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα και άλλους φορείς της αγοράς, απαραίτητα για την κατάρτιση του ισοζυγίου πληρωμών και των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών της χώρας. Επιπλέον, διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες για θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητές της (π.χ. έρευνες για το βαθμό χρέωσης των ελληνικών νοικοκυριών). Η συλλογή στατιστικών στοιχείων αποβλέπει, τόσο στην κάλυψη των αναγκών της ίδιας της ΤτΕ για στατιστική πληροφόρηση, όσο και στην εκπλήρωση των σχετικών υποχρεώσεών της προς την ΕΚΤ και άλλους διεθνείς οργανισμούς

²⁰⁹Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 176, για τις αντιδράσεις των κρατών μελών στην προοπτική αναγωγής της ΕΚΤ σε εποπτική αρχή.

²¹⁰Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, η ΤτΕ δύναται να τηρεί και λογαριασμούς πιστωτικών ιδρυμάτων, νομικών και φυσικών προσώπων και άλλων συμμετεχόντων στις αγορές με ασφάλεια που μπορεί να συνίσταται και σε ενέχυρο επί τίτλων με λογιστική μορφή, καθώς και σε ενέχυρο επί απαιτήσεων (προσθήκη με την από 15.04.2009 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που κυρώθηκε με το ν. 3763/2009, άρθρο 48).

αλλά και στην πληροφόρηση του κοινού και των ερευνητών στην Ελλάδα και το εξωτερικό²¹¹.

4.2.2.2.2. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού χρεογράφων

Η ΤτΕ έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Αυλοι Τίτλοι). Πρόκειται ουσιαστικά για το σύστημα παρακολούθησης των συναλλαγών κατά την έκδοση και διακίνηση στην πρωτογενή και δευτερογενή αγορά τίτλων σε λογιστική μορφή του Δημοσίου (ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου). Επίσης, αναλαμβάνει τον ταμειακό διακανονισμό των συναλλαγών των χρεογράφων του Χ.Α.Α. και του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών με σκοπό τον αξιόπιστο, ασφαλή και οριστικό διακανονισμό των συναλλαγών αυτών. Έτσι, όλες οι απαραίτητες χρεώσεις και πιστώσεις κεφαλαίων για τον διακανονισμό των χρηματιστηριακών συναλλαγών πραγματοποιούνται μέσω των λογαριασμών των εμπλεκόμενων φορέων που τηρούνται στην ΤτΕ. Τέλος, έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ). Πρόκειται για ένα ηλεκτρονικό σύστημα που καλύπτει την εκτός χρηματιστηρίου δευτερογενή αγορά τίτλων του Δημοσίου. Ιδρύθηκε με στόχο τη δημιουργία μιας συγκροτημένης και αποτελεσματικής αγοράς, η οποία είναι σε θέση να διασφαλίσει διαφάνεια στη διαμόρφωση των τιμών και μεγαλύτερη ρευστότητα. Επίσης, στο πεδίο των συστημάτων πληρωμών, η επίβλεψη τους ασκείται από την ΤτΕ.

4.2.2.2.3. Συναλλαγματικά Διαθέσιμα

Η ΤτΕ κατέχει και διαχειρίζεται τα εθνικά συναλλαγματικά διαθέσιμα, τα οποία δε μεταβιβάστηκαν στην ΕΚΤ και στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της ΤτΕ και του Ελληνικού Δημοσίου και άλλων κρατικών φορέων, τα οποία τηρούνται σε λογαριασμούς στην ίδια την ΤτΕ. Ωστόσο, καθότι η αρμοδιότητα αυτή της ΤτΕ για αυτόνομη διαχείριση των εθνικών συναλλαγματικών διαθεσίμων, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες των άλλων ΕθνΚΤ δύναται να επηρεάσει αρνητικά την ενιαία συναλλαγματική και νομισματική πολιτική του ΕΣΚΤ, όταν οι πράξεις και οι συναλλαγές επ' αυτών υπερβαίνουν ένα όριο που έχει θέσει το Δ.Σ. της ΕΚΤ, τότε απαιτείται η προηγούμενη έγκριση της ΕΚΤ για την πραγματοποίησή τους. Οι ρυθμίσεις αυτές προκύπτουν από το ΚΕΣΚΤ και συγκεκριμένα από τα άρθρα 31.2 και 31.3 αυτού.

4.2.2.2.4. Έρευνα και Δημοσιεύσεις

Στους σκοπούς της ΤτΕ περιλαμβάνεται η παρακολούθηση και ανάλυση της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής. Για το σκοπό αυτό, δημοσιεύεται κάθε χρόνο, στα τέλη Απριλίου, η Έκθεση του Διοικητή για την ελληνική οικονομία, προκειμένου να δώσει μια αντικειμενική και ολοκληρωμένη πληροφόρηση ως προς τις οικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Επιπλέον, ετησίως δημοσιεύονται δύο εκθέσεις για τη νομισματική πολιτική, η Ετήσια Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής το Φεβρουάριο, και η Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής, τον Οκτώβριο, που υποβάλλονται στη Βουλή και το Υπουργικό Συμβούλιο και περιγράφουν τη νομισματική πολιτική και τις οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ. Στους κόλπους της ΤτΕ πραγματοποιείται καινοτόμος έρευνα για να προαχθεί η κατανόηση της

²¹¹<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx>. και άρθρο 55Γ ΚΤτΕ.

επιστημονικής κοινότητας και του ευρύτερου κοινού σε θέματα νομισματικής πολιτικής, εθνικής και περιφερειακής ανάπτυξης, οικονομίας των αγορών και εποπτικής πολιτικής, τα πορίσματα της οποίας δημοσιεύονται. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ διοργανώνει εξειδικευμένα επιμορφωτικά σεμινάρια, ημερίδες και επιστημονικά συνέδρια, όπου Έλληνες και ξένοι ερευνητές πραγματοποιούν διαλέξεις και συνεργάζονται με τους ερευνητές της ΤτΕ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΟΙ ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

5.1. Σκοπιμότητα της ρυθμιστικής παρέμβασης και της εποπτείας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

5.1.1. Τα αιτήματα ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα ορίζεται ως το σύστημα εκείνο μέσω του οποίου επιτελείται η διοχέτευση δανειακών κεφαλαίων από τους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας (συνήθως τα νοικοκυριά) στους αρνητικούς αποταμιευτές (συνήθως το δημόσιο και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις). Η λειτουργία την οποία επιτελεί, συνεπώς, το χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι θεμελιώδης και, ως εκ τούτου, υπόκειται σε ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε όλα τα κράτη. Η κύρια δικαιολογητική βάση της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα όλων των κρατών (ωστόσο όχι και η μοναδική) είναι η διασφάλιση της σταθερότητας αυτού, η οποία μπορεί να τεθεί σε διακινδύνευση λόγω της επέλευσης των καλουμένων «συστημικών κρίσεων». Στο πλαίσιο της ρυθμιστικής αυτής παρέμβασης παρουσιάζονται πλείονα αιτήματα πολιτικής, μεταξύ των οποίων, και μάλιστα βασικότατο, είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος²¹².

Καθόσον τα τραπεζικά συστήματα είναι ιδιαίτερος επιρρεπή σε συστημικές κρίσεις, οι οποίες εκδηλώνονται με τη μορφή αλυσιδωτής μετάδοσης προβλημάτων ρευστότητας ή/και φερεγγυότητας από μία τράπεζα σε άλλες, η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, με την αποτροπή της επέλευσης των εν λόγω αρνητικών αλυσιδωτών αντιδράσεων μεταξύ των π.ι. (π.χ. πανικός των καταθετών) καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση διαφόρων προληπτικών μέτρων καθώς και παρεμβατικών και προστατευτικών πολιτικών. Το σύνολο αυτών των πολιτικών διασφάλισης της απαιτούμενης σταθερότητας συνθέτει το καλούμενο «δίκτυο ασφαλείας» του τραπεζικού συστήματος (bank safety net), στο οποίο, κάθε μία από τις πολιτικές αυτές έχει ειδικό ρόλο στην ανακοπή της εξέλιξης κρίσεων. Συστατικά στοιχεία αυτού του προστατευτικού πλέγματος, αποτελούν: α) οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας σε ένα πιστωτικό ίδρυμα από τις εποπτικές αρχές, που αποσκοπεί στον περιορισμό των κινήτρων για αλόγιστη ανάληψη εξαιρετικά επικίνδυνων δραστηριοτήτων, β) η προληπτική εποπτεία (prudential supervision), με την οποία επιδιώκεται ο έλεγχος της έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα, γ) η παρεμβατική πολιτική, ήτοι η έγκαιρη παρέμβαση των αρμοδίων αρχών (εποπτικών ή άλλων) με σκοπό την εξυγίανση ή εκκαθάριση των προβληματικών π.ι., δ) η εγγύηση καταθέσεων, ως μηχανισμός ανακοπής κρίσεων (κυρίως κρίσεων πανικού²¹³) και ε) ο

²¹²Βλ. Στεφάνου, Κ., Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 184-186, όπου αναπτύσσονται αναλυτικά όλες οι δικαιολογητικές βάσεις της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τα αιτήματα πολιτικής που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αυτής της ρυθμιστικής παρέμβασης.

²¹³Όπως καταδεικνύει η εγχώρια και διεθνής ιστορική εμπειρία το φαινόμενο της μαζικής ανάληψης καταθέσεων, το οποίο προκαλείται από τον κλονισμό της εμπιστοσύνης του κοινού, δεν εξαντλείται στην προβληματική τράπεζα, αλλά επεκτείνεται και σε άλλες φερέγγυες τράπεζες, γεγονός που επιφέρει την εξάπλωση των αρνητικών επιπτώσεων σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα και να πλήττουν κατά συνέπεια το σύνολο της εθνικής οικονομίας.

τελικός αναγκασματοδοτικός δανεισμός ή δανεισμός έσχατης προσφυγής (lender of last resort)²¹⁴, προκειμένου να αποφευχθεί η περιέλευση ενός π.ι. σε κατάσταση αφερεγγυότητας λόγω της έκτακτης και εκτεταμένης έκθεσής της στον κίνδυνο ρευστότητας²¹⁵.

5.1.2. Η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων ως «ειδικώς εποπτευόμενων επιχειρήσεων» του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και οι επιδιωκόμενοι στόχοι

Όπως ανωτέρω εξετάθη, προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, ως κλάδου του εν γένει χρηματοπιστωτικού συστήματος²¹⁶, είναι απαραίτητη η ρυθμιστική παρέμβαση σε αυτό και η εφαρμογή επιμέρους προστατευτικών μέτρων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η εφαρμογή πολιτικών άσκησης προληπτικής εποπτείας επί των π.ι.

Τα π.ι. συγκαταλέγονται στους ειδικώς εποπτευόμενους «τύπους» επιχειρήσεων, ήτοι σε εκείνους, οι οποίοι συνδέονται με την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση δραστηριοτήτων επιφυλασσόμενες ειδικώς σε επιχειρήσεις που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις και υπόκεινται σε κανόνες προληπτικής εποπτείας. Αυτό σημαίνει ότι μόνο επιχειρήσεις που υπάγονται σε ειδικό καθεστώς εποπτείας και κατόπιν ελέγχου καταλληλότητας²¹⁷, επιτρέπεται να ασκούν τις οικείες δραστηριότητες ή να παρέχουν τις οικείες υπηρεσίες. Το ειδικό δίκαιο της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων συνδέεται με το χαρακτήρα των τραπεζικών εργασιών, που αποτελούν αντικείμενο των δραστηριοτήτων τους. Η ιδιαίτερη σημασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την εθνική οικονομία, σε συνδυασμό ιδίως με το γεγονός ότι οι τράπεζες, ως αποδέκτες καταθέσεων, διαχειρίζονται σε μεγάλο βαθμό ξένα κεφάλαια, αυτά των αποταμιευτών πελατών τους, θεμελιώνει την ανάγκη θέσπισης ουσιαστικών κανόνων εποπτείας τους.

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος οδήγησε στην αλλαγή του περιεχομένου και της ποιότητας των εποπτικών κανόνων. Οι νέοι κανόνες προληπτικής εποπτείας είναι ουσιαστικοί και έχουν ως στόχο τη δημιουργία αυστηρού θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των τραπεζών, το οποίο τους παρέχει, ωστόσο, τη δυνατότητα ελεύθερης ανάπτυξης της επιχειρηματικής τους πολιτικής. Αποβλέπουν στη θέσπιση πλαισίου δραστηριοποίησης των τραπεζών, με σκοπό την πρόληψη του συστημικού κινδύνου και την κατοχύρωση της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στόχος των εποπτικών διατάξεων είναι ο εξοπλισμός των τραπεζών με οργανωτικούς και κεφαλαιακούς μηχανισμούς κατάλληλους προς αντιμετώπιση των χαρακτηριστικών κινδύνων του κλάδου, οι οποίοι μεταλαμπαδεύονται εκτός των τραπεζών, μπορούν να δημιουργήσουν συστημικό κίνδυνο και η επιβολή διαγνωστικών μηχανισμών, που διασφαλίζουν τον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων με δυναμική συστημικού κινδύνου, η ανάπτυξη των οποίων θα είχε αρνητικές συνέπειες στο όλο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η εποπτεία αυτή αποσκοπεί στην επίτευξη πληροφορικής και λειτουργικής αποτελεσματικότητας, προωθώντας έμμεσα την ανάπτυξη του υγιούς και ανόθευτου ανταγωνισμού, και όχι στην αυθαίρετη επιβολή επιχειρηματικής φύσεως αποφάσεων,

²¹⁴Ως προς το ρόλο των ΕθνΚΤ ως τελικών αναγκασματοδοτικών δανειστών δεν υφίσταται ρυθμιστικό πλαίσιο. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2004), σε Προβόπουλο, Γ., Γκόρτσο, Χ., σελ. 203 και Rochet, J. - C. (2008), σελ. 37-40, 72-75.

²¹⁵Βλ. Στεφάνου, Κ., Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 183-193.

²¹⁶Για τους κλάδους του χρηματοπιστωτικού δικαίου, βλ. Γκόρτσο, Χ. (2008a), σελ. 11.

²¹⁷Ο έλεγχος καταλληλότητας αντιδιαστέλλεται από τον έλεγχο νομιμότητας και σκοπιμότητας.

που συνιστά άμεση παρέμβαση στο μηχανισμό της αγοράς. Θέτει, δηλαδή, το πλαίσιο για την επί ίσοις όροις ανάπτυξη υγιούς ανταγωνισμού (fair play/level playing field) και δημιουργεί μηχανισμούς για να επισημανθούν εγκαίρως και να προβλεφθούν προβλήματα, τα οποία εγκυμονούν τον κίνδυνο διατάραξης της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος²¹⁸.

Η θεωρητική δικαιολόγηση της εποπτείας συνδέεται καταρχήν με το επιχείρημα της «αποτυχίας των αγορών» που στηρίζεται σε τρεις άξονες: πρώτον, την παρουσία μονοπωλιακής ή ολιγοπωλιακής δομής, δεύτερον, τη σημασία των εξωτερικών οικονομιών και τρίτον, την ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ αγοραστών και πωλητών. Ο λόγος για τον οποίο τα π.ι. έχουν ιστορικά προσελκύσει τόσο έντονη ελεγκτική παρουσία, θα πρέπει να αναζητηθεί αρχικά στο γεγονός ότι, στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας τα π.ι. εξαρτώνται απόλυτα από την εμπιστοσύνη του κοινού στη διαχείριση του χαρτοφυλακίου δανείων και τίτλων. Ο εποπτικός έλεγχος, επομένως, θεωρείται ως παράγοντας εξασφάλισης αυτής της εμπιστοσύνης. Οι τράπεζες εποπτεύονται επειδή τυχόν κατάρρευσή τους θα προκαλούσε σοβαρές αρνητικές εξωτερικές οικονομίες στους πελάτες τους και ιδιαίτερα στους αποταμιευτές.

Ένας δεύτερος λόγος για την τραπεζική εποπτεία είναι ότι, σε συνθήκες έντονης κρίσης, την ομαλή συνέχιση της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος μπορούν να εγγυηθούν μόνο οι οικονομικές αρχές (κυβέρνηση ή κεντρική τράπεζα). Όλες, όμως, οι κυβερνήσεις επιθυμούν να περιορίσουν κατά το δυνατόν το κόστος παρέμβασης σε περιόδους κρίσεις, επιβάλλοντας κανόνες προληπτικής εποπτείας σε ομαλές περιόδους.

Η πιο ισχυρή, όμως, δικαιολογητική βάση για την άσκηση προληπτικής εποπτείας στα π.ι., συνδέεται με τον τρίτο από τους παραπάνω άξονες, δηλαδή την ασυμμετρία πληροφόρησης. Η αδυναμία των αποταμιευτών να γνωρίζουν με πληρότητα την ποιότητα του επενδυτικού χαρτοφυλακίου των π.ι. είναι εύλογο να οδηγήσει σε μία τάση των τελευταίων να ακολουθούν τολμηρότερες στρατηγικές ανάληψης κινδύνων από τις θεωρούμενες ως κοινωνικά άριστες. Ο ηθικός αυτός κίνδυνος γίνεται ακόμη μεγαλύτερος στην περίπτωση π.ι. με μεγάλο μέγεθος. Η αντίληψη που επικρατεί είναι ότι τα μεγάλα π.ι. είναι πρακτικά αδύνατο να καταρρεύσουν (too-big-to-fail), είτε επειδή είναι πολύ ισχυρά, είτε γιατί οι νομισματικές αρχές δε θα το επιτρέψουν, αναλαμβάνοντας ρόλο δανειστή ύστατης προσφυγής μέσω της παροχής της απαιτούμενης ρευστότητας, εφόσον χρειαστεί.

Τέλος, ο εποπτικός έλεγχος συνδέεται με τη θεώρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας ως δημόσιου αγαθού. Έτσι, ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποφυγή των συστημικών απειλών είναι απαραίτητο, εφόσον το κοινωνικό κόστος από την κατάρρευση ενός π.ι. υπερβαίνει το ιδιωτικό κόστος. Το δυνητικό κοινωνικό κόστος, όμως, δεν ενσωματώνεται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων από ένα π.ι.

Η κατάρρευση ενός π.ι. αποτελεί συστημική απειλή ανάλογη του μεγέθους του. Τα π.ι. συνδέονται μέσω της διατραπεζικής αγοράς, όπου επιχειρούν να εξομαλύνουν τις διακυμάνσεις στη ρευστότητά τους, δανείζοντας το ένα το άλλο. Συνεπώς, τυχόν αιφνίδια αδυναμία ενός π.ι. να αντιμετωπίσει τις υποχρεώσεις του μπορεί να προκαλέσει ισχυρούς κραδασμούς στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα π.ι., άλλωστε, έχουν περιορισμένες δυνατότητες να προστατευθούν

²¹⁸Βλ. Τσιμπανούλη, Δ. (2005), σελ. 282-284.

έναντι αυτών των κινδύνων. Τα στοιχεία του παθητικού τους είναι περισσότερο ρευστοποιήσιμα σε σύγκριση με τα στοιχεία του ενεργητικού τους. Το μεγαλύτερο μέρος του επενδυτικού χαρτοφυλακίου τους δεν είναι διαπραγματεύσιμο στην αγορά, ενώ ένας τραπεζικός πανικός θα οδηγούσε σε κατακόρυφη πτώση της αξίας των διαπραγματεύσιμων στοιχείων του ενεργητικού.

Ακόμη και όταν η πιθανότητα να προκληθεί συστημική κρίση από την κατάρρευση ενός π.ι. είναι πολύ μικρή, εάν αυτή τελικώς συμβεί, μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοβαρή και το κόστος ιδιαίτερα υψηλό. Υπό αυτήν την έννοια, το κόστος του εποπτικού ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί ως ένα επασφάλιστρο για την κάλυψη έναντι ενός ενδεχομένου χαμηλής πιθανότητας. Επιπλέον, η ύπαρξη οικονομικών κλίμακας στη διαδικασία εποπτικού ελέγχου αποτελεί έναν πρόσθετο λόγο εγκαθίδρυσης μιας εποπτικής αρχής που αποσκοπεί στην εξασφάλιση αποτελεσματικότητας.

Στις περισσότερες χώρες, το κύριο βάρος του εποπτικού ελέγχου κατευθύνεται προς τα π.ι. και λιγότερο προς τους υπόλοιπους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Η αιτία είναι ότι παραδοσιακά τα π.ι. αποτελούσαν τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ήταν το βασικό κανάλι μέσω του οποίου οι αποταμιεύσεις μετατρέπονταν σε πιστώσεις. Έτσι, ενδεχόμενη κατάρρευσή τους μπορεί να επηρεάσει πολύ περισσότερο την οικονομία από ό, τι η κατάρρευση άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Ο κεντρικός όμως ρόλος των π.ι. τείνει προοδευτικά να αποδυναμώνεται. Ωστόσο, οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και οι υπόλοιποι εποπτικοί κανόνες παραμένουν αυστηρότεροι για τα π.ι. σε σχέση με το υπόλοιπο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Και τούτο, διότι, τα στοιχεία ενεργητικού των εταιριών επένδυσης χαρτοφυλακίου, αμοιβαίων κεφαλαίων και ασφαλιστικών ταμείων είναι στο σύνολό τους άμεσα ρευστοποιήσιμα στις αγορές. Παράλληλα, στο βαθμό που δεν υφίσταται για τους οργανισμούς αυτούς κάποια μορφή εγγύησης των αποταμιεύσεων ή κάποιος μηχανισμός ανάλογος με το δανειστή της ύστατης προσφυγής, δεν αναφέρονται στον ίδιο βαθμό τα προβλήματα που συνδέονται με τον ηθικό κίνδυνο²¹⁹.

Η ειδική εποπτεία των π.ι. εκδηλώνεται σε πρώτη φάση στο ιδρυτικό στάδιο και αφορά τη χορήγηση άδειας λειτουργίας στο π.ι., ως προϋπόθεση της έναρξης δραστηριοποίησής της στον τραπεζικό τομέα, από την ΤτΕ, ως αρμόδια εποπτική αρχή²²⁰. Αντικείμενο της εποπτείας κατά το ιδρυτικό στάδιο αποτελεί ο έλεγχος βασικών χαρακτηριστικών του π.ι. που πρόκειται να δραστηριοποιηθεί στον τραπεζικό τομέα, σε σχέση κυρίως, με τους βασικούς της μετόχους, τη διοίκησή της, την οργάνωση, τα τεχνικά και οικονομικά της μέσα. Η εποπτεία, ωστόσο, εκτείνεται και κατά τη διάρκεια λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος και καταλαμβάνει θέματα οργάνωσης, λειτουργίας, αρχών δραστηριοποίησής του, καθώς και οικονομικά στοιχεία αυτού²²¹.

Τα π.ι., λοιπόν, υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς προληπτικής εποπτείας, που έχει ως αντικείμενο τόσο τη χορήγηση σε αυτές ειδικής άδειας λειτουργίας από την

²¹⁹Βλ. Προβόπουλο, Γ., Καπόπουλο, Π. (2004), σελ. 79-80.

²²⁰Την ΤτΕ προκειμένου περί πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς προκειμένου περί εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και επιχειρήσεων που διαχειρίζονται συλλογικά κεφάλαια των επενδυτών, και την Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης προκειμένου περί ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Για την αναγκαιότητα συνεργασίας μεταξύ όλων των ανωτέρω εποπτικών αρχών βλ. Τσιμπανούλη, Δ. (1989), σελ. 195.

²²¹Βλ. Τσιμπανούλη, Δ. (2005), σελ. 256-260.

εποπτική αρχή, κατόπιν ελέγχου καταλληλότητας της διοίκησης, των κυρίων μετόχων και της εν γένει οργάνωσης και υποδομής τους, όσο και τη διαρκή εποπτεία και παρακολούθηση, καθ' όλη τη διάρκεια δραστηριοποίησής τους, για τη διασφάλιση της αρχής της συνέχειας, των παραπάνω θεμάτων, καθώς και της φερεγγυότητας, ρευστότητας και, γενικώς, των παραγόντων εκείνων που επηρεάζουν τους ειδικούς κινδύνους των τραπεζών²²². Η καθιέρωση του γενικού (καθολικού) τραπεζικού συστήματος (universal banking system) και η μετατροπή των π.ι. από επιχειρήσεις αποκλειστικού σκοπού, στενά προσδιορισμένου νομοθετικά και περιορισμένου, κυρίως, σε παραδοσιακές, κλασικές τραπεζικές εργασίες, σε φορείς που επιτρέπεται να παρέχουν ευρύ φάσμα υπηρεσιών, είτε ευθέως, είτε, σε μεγαλύτερο βαθμό, μέσω χρηματοοικονομικών ομίλων επιχειρήσεων, τους οποίους τα π.ι. δημιουργούν ή στους οποίους εντάσσονται, αυξάνει τις απαιτήσεις εποπτείας τους και επιβάλλει ιδιαίτερη επιμέλεια για την αντιμετώπιση κινδύνων συγκρούσεως συμφερόντων μεταξύ των π.ι. και των πελατών τους, αλλά και μεταξύ των π.ι. και των μετόχων επιχειρήσεων, στις οποίες συμμετέχουν τα π.ι.²²³

5.2. Μοντέλα εποπτείας και η προβληματική γύρω από αυτά

Η θεσμική οργάνωση της εποπτείας των χρηματοπιστωτικών αγορών σε εθνικό επίπεδο συνίσταται στα αναφερόμενα κατωτέρω εναλλακτικά μοντέλα/προσεγγίσεις: το παραδοσιακό μοντέλο της εποπτείας ανά κλάδο δραστηριοποίησης των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, το λεγόμενο θεσμικό μοντέλο (institutional model), ή αλλιώς τομεακή προσέγγιση²²⁴, το μοντέλο εποπτείας των επιμέρους «λειτουργιών» των εποπτευόμενων ιδρυμάτων (functional model), το μοντέλο εποπτείας βάσει των αντικειμενικών κανονιστικών στόχων των εποπτικών αρχών (model by objectives), και τέλος το ενοποιημένο εποπτικό μοντέλο (unified/integrated model)²²⁵. Ωστόσο, βασικές και επικρατούσες εκ των ανωτέρω προσεγγίσεων σχετικά με την οργανωτική δομή της τραπεζικής εποπτείας, είναι η λειτουργική και η θεσμική προσέγγιση. Σύμφωνα με την πρώτη, το εποπτικό έργο εστιάζεται στις συγκεκριμένες δραστηριότητες που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εκτελούν ανεξάρτητα από το τι είδους ιδρύματα είναι. Για παράδειγμα, οι ασφάλειες ζωής πρέπει να εποπτεύονται ενιαία ως δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το εάν η συγκεκριμένη δραστηριότητα εκτελείται από μια εξειδικευμένη ασφαλιστική εταιρία ή από μια τράπεζα. Συνεπώς, σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, θα πρέπει να υπάρχουν ειδικές εποπτικές αρχές για κάθε ξεχωριστή δραστηριότητα. Η δεύτερη προσέγγιση, η θεσμική, επικεντρώνεται στο είδος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ανεξάρτητα από το μίγμα των εργασιών που αυτά εκτελούν. Το σκεπτικό της ενασχόλησης με τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, και όχι με τις δραστηριότητες που αυτοί αναπτύσσουν είναι, ότι οι οργανισμοί, και όχι οι επιμέρους δραστηριότητες, γίνονται αφερέγγυοι και καταρρέουν.

Η διάκριση μεταξύ των δύο προσεγγίσεων είναι μικρής σημασίας, όταν οι διάφοροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί εξειδικεύονται σε ένα στενό φάσμα δραστηριοτήτων. Αντίθετα, στην περίπτωση που οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αναμιγνύονται σε μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων, η διάκριση αυτή αποκτά μεγάλη αξία. Ένα μεγάλο μειονέκτημα της λειτουργικής προσέγγισης είναι ότι μπορεί να

²²²Βλ. Γεωργακόπουλο, Α. (1999), σελ. 179 επ.

²²³Βλ. Τσιμπανούλη, Δ. (2004), σελ. 405-407.

²²⁴Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2008), σελ. 9-12.

²²⁵Di Giorgio, G., Di Noia, C. (2005), σελ. 147-152 και Χατζηεμμανουήλ, Χ. (2005), σελ. 5-13.

αποκρύπτει την πραγματικότητα σχετικά με τη φερεγγυότητα και τους κινδύνους που αναλαμβάνει το π.ι., αφού δεν υπάρχει μια εποπτική αρχή που να έχει την ευθύνη για τον έλεγχο της συνολικής διαχείρισης ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Ένα δεύτερο μειονέκτημα συνδέεται με το γεγονός ότι η πλήρης εφαρμογή της λειτουργικής προσέγγισης συνεπάγεται ότι διαφορετικές εποπτικές αρχές μπορεί να υιοθετήσουν διαφορετικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις στην ίδια δραστηριότητα. Αυτό συνεπάγεται μια κοινωνικά δαπανηρή διαδικασία διπλού ελέγχου.

Σε όλες τις εν λόγω προσεγγίσεις, στην εφαρμογή τους στο τραπεζικό σύστημα, τίθεται το ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ της κεντρικής τράπεζας και άλλων ανεξάρτητων αρχών²²⁶. Ως προς τις θεσμικές δομές άσκησης της τραπεζικής εποπτείας, σε ό, τι αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ στο παρελθόν η κεντρική τράπεζα αποτελούσε την πιο συνηθισμένη εποπτική αρχή, πρόσφατα το σκηνικό έχει αλλάξει και έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των χωρών στις οποίες η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος ασκείται από ανεξάρτητες αρχές²²⁷.

Στην επικαιρότητα βρίσκεται στις μέρες μας και το ζήτημα της επιλογής ανάμεσα σε ένα μεγάλο ενιαίο επόπτη και σε πλείονες εξειδικευμένες εποπτικές αρχές. Πολλές χώρες, όπως η Αγγλία, η Σουηδία, ο Καναδάς και η Δανία, έχουν μειώσει τον αριθμό των εποπτικών αρχών και σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν δημιουργήσει έναν ενιαίο μεγάλο εποπτικό οργανισμό. Αυτό το υπόδειγμα οργάνωσης του εποπτικού πλαισίου είναι γνωστό ως το υπόδειγμα της μεγάλης ενιαίας εποπτικής αρχής, το οποίο έχει υιοθετηθεί και από το Ηνωμένο Βασίλειο. Άλλες χώρες έχουν επιλέξει να έχουν πολλά εποπτικά όργανα²²⁸.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΕΠΟΠΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

6.1. Οι καταστατικές βάσεις της εποπτικής αρμοδιότητας της Τράπεζας της Ελλάδος

Μία από τις κύριες αρμοδιότητες της ΤτΕ, σύμφωνα με το άρθρο 2 στ. δ' ΚΤτΕ είναι η *άσκηση της εποπτείας των π.ι. και άλλων επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, σύμφωνα με το άρθρο 55^A ΚΤτΕ*. Πέραν των π.ι., η ΤτΕ, σύμφωνα με το άρθρο 55^A ΚΤτΕ, ασκεί εποπτεία σε: α) *εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης*, β) *εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, γ) *εταιρίες αμοιβαίων εγγυήσεων*, δ) *ταμεία αντεγγύησης*, ε) *ανταλλακτήρια συναλλάγματος*, στ) *εταιρίες διαμεσολάβησης στις διατραπεζικές αγορές*, ενώ και άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών μπορούν να υπάγονται στην εποπτεία της ΤτΕ, ως νόμος ορίζει, αρκεί για κάθε σχέδιο νόμου που αφορά την εποπτική αρμοδιότητα της ΤτΕ και δη των εποπτευομένων από αυτήν επιχειρήσεων και οργανισμών, να ζητείται η γνώμη της, ενώ η ΤτΕ μπορεί να διατυπώνει προτάσεις προς την Κυβέρνηση επί των θεμάτων που άπτονται της εν λόγω αρμοδιότητας (άρθρο 55^A§2 ΚΤτΕ σε συνδυασμό με άρθρο 5B§4 ΚΤτΕ). Στόχοι της εποπτείας είναι η

²²⁶Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2008), σελ. 9, υποσ. υπ' αρ. 46.

²²⁷European Central Bank (2006), σελ. 5, www.ecb.int/pub/pdf/other/report_on_supervisory_structures.en.pdf.

²²⁸Βλ. Προβόπουλο, Γ., Καπόπουλο, Π. (2001), σελ. 217-225.

σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του πιστωτικού συστήματος και γενικότερα του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, καθώς και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των υποκειμένων σε αυτή.

Την αρμοδιότητα αυτή την ασκεί η ΤτΕ αυτόνομα, σε αντίθεση με άλλες αρμοδιότητές της που, ως ανωτέρω αναφέρθηκε, τις ασκεί στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ. Μάλιστα, επ' αυτού, η ΣυνθΕΚ δε χορηγεί εποπτικές αρμοδιότητες στο ΕΣΚΤ αλλά προβλέπει στο άρθρο 105§5 αυτής ότι, *το ΕΣΚΤ συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμοδίων αρχών άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των π.ι. και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος*. Το ΕΣΚΤ, λοιπόν, στο άρθρο 3.3 του Καταστατικού του οποίου, επαναλαμβάνεται αυτούσια η πρόβλεψη της ΣυνθΕΚ, έχει την ευθύνη του κεντρικού συντονισμού των ενεργειών στις οποίες προβαίνουν οι αρμόδιες εθνικές εποπτικές αρχές, προκειμένου να διασφαλίσουν τη σταθερότητα του εθνικού τραπεζικού τους συστήματος, στοιχείο απαραίτητο για τη σταθερότητα της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς. Με το έργο αυτό έχει επιφορτιστεί η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας (Banking Supervision Committee, BSC), η οποία λειτουργεί στους κόλπους της ΕΚΤ, με την τελευταία να συμμετέχει στην ανωτέρω διαδικασία μέσω της συμβουλευτικής-γνωμοδοτικής αρμοδιότητας στο πεδίο της προληπτικής εποπτείας, την οποία της χορηγεί το άρθρο 25.1 ΚΕΣΚΤ. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, *η ΕΚΤ δύναται να παρέχει συμβουλές και να δίνει τη γνώμη της την οποία της ζητούν το Συμβούλιο, η Επιτροπή και οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών σχετικά με την εμπέδεια και εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά την προληπτική εποπτεία των π.ι. και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος*²²⁹.

6.2. Τραπεζική Εποπτεία (Banking Supervision)²³⁰ και Τράπεζα της Ελλάδος

Η ΤτΕ, από την ίδρυσή της, είναι αρμόδια για την εποπτεία των ελληνικών π.ι., καθώς και ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας. Το ρυθμιστικό πλαίσιο άσκησης της εποπτείας από την ΤτΕ, εντοπίζεται, σε ό, τι αφορά την εθνική έννομη τάξη, στους νόμους 2076/1992²³¹, «ανάλυση και άσκηση δραστηριότητας π.ι. και άλλες συναφείς διατάξεις», ως ισχύει τροποποιηθείς, 3601/2007²³² «ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα π.ι., επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των π.ι. και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις» και 3606/2007²³³ «αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις», οι δύο τελευταίοι εκ των οποίων είναι απόρροια της ενσωμάτωσης στο ελληνικό δίκαιο των διατάξεων των κοινοτικών οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ²³⁴ καθώς και της οδηγίας 2004/39/ΕΚ²³⁵, οι οποίες με τη

²²⁹ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2000), σελ. 192, και του ίδιου (1999), σελ. 96-98.

²³⁰ Στο πλαίσιο αυτό είναι, επίσης, χρήσιμο να γίνει η ακόλουθη εννοιολογική διασαφήνιση. Η διάκριση μεταξύ κανόνων βάσει των οποίων ασκείται η ρυθμιστική παρέμβαση και φορέων που είναι αρμόδιοι για την άσκηση των μέσων υλοποίησης αυτών των αιτημάτων ανταποκρίνεται στην καθιερωμένη διάκριση που υφίσταται σύμφωνα με την αγγλική ορολογία, μεταξύ «financial regulation» και «financial supervision», αντίστοιχα. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2009), σελ. 6.

²³¹ ΦΕΚ Α' 130/1.08.1992.

²³² ΦΕΚ Α' 178/1.08.2007.

²³³ ΦΕΚ Α' 195/17.08.2007.

²³⁴ Με το ν. 3601/2007 σκοπείται η ενσωμάτωση στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία των διατάξεων των Οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2006/48/ΕΚ «σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ L 177/30.06.2006), 2006/49/ΕΚ «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων» (ΕΕ L 177/30.06.2006), 2000/46/ΕΚ «για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος» (ΕΕ L 275/27.10.2000), καθώς και η

σειρά τους είναι συμβατές με τις αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία²³⁶, και το αναθεωρημένο πλαίσιο, το νέο πλαίσιο, της Βασιλείας II, και οι οποίες έχουν εμπλουτιστεί περαιτέρω από την ίδια την ΤτΕ με τη θέσπιση διατάξεων προληπτικού χαρακτήρα που ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής αγοράς²³⁷ και αφορούν κυρίως τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, τον έλεγχο της εν γένει φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, της επάρκειας και αποτελεσματικότητας της εταιρικής διακυβέρνησης και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων των διαδικασιών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η ΤτΕ καθορίζει επίσης κανόνες για τη διαφάνεια και σαφήνεια των όρων των συναλλαγών. Η αρμοδιότητα της εποπτείας περιλαμβάνει την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχετικού θεσμικού πλαισίου και τη δυνατότητα λήψης διορθωτικών μέτρων και επιβολής διοικητικών κυρώσεων, περιλαμβανομένης της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας των εποπτευόμενων ιδρυμάτων. Τις εποπτικές της αρμοδιότητες η ΤτΕ τις ασκεί με

αντικατάσταση και συμπλήρωση υπάρχουσών διατάξεων της τραπεζικής νομοθεσίας με σκοπό την προσαρμογή της στις τρέχουσες εξελίξεις. Οι οδηγίες αυτές αποτελούν, με ορισμένες προσαρμογές, ενσωμάτωση και του νέου αντίστοιχου πλαισίου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία. Το νέο πλαίσιο, (Βασιλεία II), καθιερώνει 3 θεμελιώδεις άξονες εποπτείας («Πυλώνες»), για τους οποίους βλ. Καλφάογλου, Φ. (2006), σελ. 69 επ.

²³⁵Με το ν. 3606/2007 πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωση στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία των διατάξεων της Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2004/39/EK «για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/EOK και 93/6/EOK του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/EOK του Συμβουλίου» της 21ης Απριλίου 2004 (*EE L 145/30.4.2004*).

²³⁶Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision), στο εξής Επιτροπή της Βασιλείας, είναι ένας από τους διεθνείς φορείς που συστάθηκαν με στόχο την επεξεργασία κανόνων που έχουν θετική συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Συνεστήθη το 1974 με άτυπη απόφαση των Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G-10 και του Διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας. Εδρεύει στην ελβετική πόλη της Βασιλείας και λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, η οποία της παρέχει μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη. Βλ. Στεφάνου, Κ., Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 259-307, όπου περισσότερες λεπτομέρειες για τα μέλη και το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, καθώς και στο διαδίκτυο <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>. Μολονότι οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία δεν έχουν νομικά εξαναγκαστό χαρακτήρα, η επιρροή του έργου της είναι σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της, καθώς μεγάλο μέρος του έργου της έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δε συμμετέχουν στη σύνθεσή της, ενώ το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά στην προληπτική εποπτεία των τραπεζών στην ενιαία ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά (ιδίως σε ό, τι αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τη διασυννοριακή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών). Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει δημοσιεύσει ένα κείμενο με τις βασικές αρχές για μια αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία. Για λεπτομέρειες σχετικά με τις αρχές που πρέπει να εφαρμόζουν τα κράτη κατά την άσκηση εκ μέρους των αρμόδιων εποπτικών αρχών της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, Basel Committee on Banking Supervision, (2006), σε <http://www.bis.org/publ/bcbs129.pdf>.

²³⁷Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 176.

πράξεις του Διοικητή²³⁸ της ή εξουσιοδοτημένων από αυτόν οργάνων, ιδίως δε, Επιτροπών²³⁹.

Η εποπτεία που ασκεί η ΤτΕ μπορεί να διακριθεί αφενός μεν σε εκείνη, που ασκείται σε πιστωτικά ιδρύματα προληπτικά, κατά τη σύσταση και την έναρξη της λειτουργίας τους, ήτοι κατά την ίδρυση ή εγκατάσταση ή την παροχή υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση, και εκδηλώνεται με τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, αφετέρου δε σε εποπτεία, που ασκείται κατά τη λειτουργία τους, κατά την άσκηση, δηλαδή, των δραστηριοτήτων τους²⁴⁰.

6.2.1. Εποπτεία κατά την ίδρυση και εγκατάσταση ενός πιστωτικού ιδρύματος

Κάθε κοινοτικό π.ι. πριν αρχίσει να ασκεί δραστηριότητα σε κράτος μέλος της Κοινότητας, πρέπει να έχει λάβει άδεια λειτουργίας από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους, στο οποίο θα είναι εγκατεστημένη η καταστατική του έδρα και η κεντρική του διοίκηση, ήτοι του κράτους μέλους καταγωγής του²⁴¹. Η κατά τη σύσταση ενός π.ι. εποπτεία της ΤτΕ επικεντρώνεται στον έλεγχο των προϋποθέσεων που απαιτούνται για να χορηγηθεί από αυτήν η σχετική άδεια, κατά την προβλεπόμενη στο νόμο και οριοθετημένη διακριτική της ευχέρεια. Στο πλαίσιο αυτού του σκέλους της εποπτικής της αρμοδιότητας, η ΤτΕ, είναι αρμόδια να χορηγεί άδεια λειτουργίας, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου, σε:

- i. όλα τα π.ι. και στις περισσότερες κατηγορίες χρηματοδοτικών ιδρυμάτων²⁴², με καταστατική έδρα και πραγματική κεντρική διοίκηση²⁴³ στην Ελλάδα (ελληνικά π.ι.),
- ii. υποκαταστήματα²⁴⁴ π.ι. με καταστατική έδρα σε τρίτα, εκτός Ε.Ε. κράτη,
- iii. υποκαταστήματα ελληνικών π.ι. σε τρίτα, εκτός Ε.Ε. κράτη,
- iv. υποκαταστήματα π.ι. που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την αρμόδια αρχή κράτους μέλους²⁴⁵, αλλά προτίθενται να ασκήσουν στην Ελλάδα δραστηριότητες οι οποίες, είτε δεν καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας του κράτους μέλους καταγωγής, είτε καλύπτονται μεν αλλά δεν απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης, μη περιλαμβανόμενες στις περιοριστικές αναφερόμενες δραστηριότητες των άρθρων

²³⁸Με τις ΠΔ/ΤΕ 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, και 2596/20.08.2007, ολοκληρώθηκε η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

²³⁹Βλ. Ψυχομάνη, Σ. (2006), σελ. 179.

²⁴⁰Ibid, σελ. 179-180.

²⁴¹Οδηγία 2006/48/ΕΚ, άρθρο 6, εδ. α'. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2009α), σελ. 37.

²⁴²Ως χρηματοδοτικό ίδρυμα ορίζεται η επιχείρηση, η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα υπό στ. β'-ιβ' της § 1 του άρθρου 11 ν. 3601/2007. Δε δύναται δηλαδή, για παράδειγμα να προβαίνει σε αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων, να εκδίδει ηλεκτρονικό χρήμα ή να παρέχει επενδυτικές υπηρεσίες.

²⁴³Βλ. Βελέντζα, Γ. (2004), σελ. 178, υποσ. υπ' αρ. 20.

²⁴⁴Ως υποκατάστημα, ορίζεται η μονάδα εκμετάλλευσης ενός π.ι., η οποία δεν έχει αυτοτελή νομική προσωπικότητα και η οποία διενεργεί απευθείας όλες ή μερικές από τις πράξεις που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της δραστηριότητας του π.ι. (άρθρο 2 στ. 3 ν. 3601/2007).

²⁴⁵Με τον όρο κράτος μέλος νοείται κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. και κάθε άλλο κράτος που έχει κυρώσει τη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Ε.Ο.Χ.) (άρθρο 2 στ. 7 ν. 3601/2007). Στον Ε.Ο.Χ. περιλαμβάνονται εκτός από τα κράτη μέλη της Ε.Ε., η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία.

11§1 ν. 3601/2007 και 4§§1,2 ν. 3606/2007 (για π.ι. που επιθυμούν να ασκούν επενδυτικές δραστηριότητες²⁴⁶), και

ν. ελληνικά π.ι. που επιθυμούν να ιδρύσουν υποκατάστημα ή γραφείο αντιπροσωπείας σε τρίτη, εκτός Ε.Ε. χώρα ή σε χώρα που δεν έχει κυρώσει τη Σύμβαση για τον Ε.Ο.Χ²⁴⁷.

Με την Οδηγία 89/646/ΕΟΚ²⁴⁸, γνωστή και ως Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία, υιοθετήθηκε η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης από όλα τα κράτη μέλη των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που υιοθετούν τα υπόλοιπα, και αφορούν στις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας στα κοινοτικά π.ι.²⁴⁹. Κατά συνέπεια, και κατ' εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αδειών που διέπει το κοινοτικό δίκαιο, ως προβλέπει και η Οδηγία 2006/48/ΕΚ²⁵⁰, η άδεια λειτουργίας που χορηγεί η ΤτΕ έχει για τα ελληνικά π.ι. την ισχύ κοινοτικού διαβατηρίου («ενιαία άδεια λειτουργίας»)²⁵¹.

α) *Ίδρυση υποκαταστήματος ή διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών ελληνικού π.ι. σε κράτος μέλος της Ε.Ε. ή σε τρίτες χώρες.*

Ελληνικό π.ι. μπορεί να ασκεί τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 11§1 ν. 3601/2007 και 4§§1,2 ν. 3606/2007²⁵² σε άλλα κράτη μέλη, είτε σε διασυνοριακή βάση, είτε μέσω υποκαταστήματος, εφόσον αυτές καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας του, χωρίς άδεια από την ΤτΕ, αλλά ελεύθερα²⁵³, με την προϋπόθεση ότι προβαίνει προηγουμένως σε γνωστοποίηση στην ΤτΕ, των στοιχείων που η τελευταία απαιτεί (πχ. το κράτος μέλος όπου πρόκειται να ιδρυθεί το υποκατάστημα ή των δραστηριοτήτων που απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης και προτίθεται να παρέχει στο άλλο κράτος μέλος) και ότι ακολουθεί η αντίστοιχη ανακοίνωση των εν λόγω στοιχείων από την ΤτΕ στην αρμόδια εποπτική αρχή του κράτους μέλους υποδοχής, στην οποία κοινοποιεί, στην περίπτωση της ίδρυσης υποκαταστήματος, και το ύψος των ιδίων κεφαλαίων και το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων του π.ι. (άρθρα 12 και 15§1 ν. 3601/2007). Στην περίπτωση ίδρυσης υποκαταστήματος σε τρίτες χώρες από ελληνικό π.ι., το τελευταίο απαιτείται να λάβει άδεια από την ΤτΕ, ως και ανωτέρω εξετέθη, ενώ για τη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών τις οποίες καλύπτει η χορηγηθείσα άδεια απαιτείται κοινοποίηση της πρόθεσης αυτής στην ΤτΕ (άρθρο 14§§1,5^α ν. 3601/2007).

β) *Ίδρυση υποκαταστήματος ή διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών κοινοτικού π.ι. στην Ελλάδα.*

Σε ό, τι αφορά τα κοινοτικά π.ι., για την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος, ή για τη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών εκ μέρους τους,

²⁴⁶Για τις κύριες επενδυτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες, βλ. Avgouleas, E. (2008), σελ. 32-33.

²⁴⁷Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 176.

²⁴⁸Οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας ενσωματώθηκαν στην κωδικοποιητική οδηγία 2000/12/ΕΚ (ΕΕ L 126/26.05.2001), τις οποίες οι διατάξεις κωδικοποιήθηκαν εκ νέου με την οδηγία 2006/48/ΕΚ, ως ισχύει σήμερα.

²⁴⁹Βλ. Προβόπουλο, Γ., - Γκόρτσο, Χ. (2004), σελ.205.

²⁵⁰Άρθρο 23, τμήμα 1, Τίτλος III.

²⁵¹Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2000), σελ. 146-147.

²⁵²Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η παροχή των κύριων και παρεπόμενων επενδυτικών υπηρεσιών από ένα ελληνικό π.ι., προϋποτίθεται η περίληψη των δραστηριοτήτων αυτών στην άδεια λειτουργίας που έχει χορηγηθεί από την ΤτΕ. Συνεπώς κάθε κίνηση για παροχή επενδυτικών υπηρεσιών από ελληνικό π.ι. μέσω εγκατάστασης ή διασυνοριακά θα πρέπει να καλύπτεται από τη χορηγηθείσα άδεια λειτουργίας.

²⁵³Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 175.

ισχύουν τα αντίστοιχα με τα ανωτέρω υπό α) αναφερθέντα για τα ελληνικά π.ι.· μετά την κοινοποίηση των απαραίτητων πληροφοριών στην ΤτΕ, από την αρμόδια εποπτική αρχή του κράτους μέλους καταγωγής, η ΤτΕ μόνο στην περίπτωση του υποκαταστήματος οργανώνει την εποπτεία του (άρθρα 13 και 15§3 ν. 3601/2007). Σε κάθε περίπτωση, η άσκηση των δραστηριοτήτων εκ μέρους των κοινοτικών π.ι. οφείλει να πραγματοποιείται με τρόπο που επιδεικνύει σεβασμό του δημοσίου συμφέροντος²⁵⁴.

γ) Ίδρυση υποκαταστήματος ή διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών π.ι. τρίτων χωρών στην Ελλάδα.

Για την ίδρυση και λειτουργία στην Ελλάδα υποκαταστημάτων π.ι. που εδρεύει σε τρίτη χώρα, χορηγείται άδεια από την ΤτΕ. Η άδεια αυτή χορηγείται εφόσον τηρούνται οι αρχές της αμοιβαιότητας και της μη ευνοϊκότερης από τα κοινοτικά π.ι. μεταχείρισης, εισάγεται «προϊκώο» κεφάλαιο και πληρούνται οι λοιπές προβλεπόμενες προϋποθέσεις (υποβολή στοιχείων και πληροφοριών, αρμόδια για τη διεύθυνση του υποκαταστήματος κατάλληλα πρόσωπα), που απαιτούνται και για τα υποκαταστήματα κοινοτικών π.ι.²⁵⁵, ενώ άδεια από την ΤτΕ (με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας) προϋποθέτει και η διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών, οι οποίες περιλαμβάνονται σε αυτές των άρθρων 11§1 ν. 3601/2007 και 4§§1,2 ν. 3606/2007, στην Ελλάδα από μη κοινοτικό π.ι., στην οποία άδεια καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις άσκησης της δραστηριότητας, λαμβανομένου υπόψη του ισχύοντος καθεστώτος εποπτείας στην τρίτη χώρα (άρθρο 14§§2,5^β ν. 3601/2007).

6.2.2. Προληπτική εποπτεία κατά τη λειτουργία ενός πιστωτικού ιδρύματος

Η προληπτική εποπτεία των π.ι., την οποία ασκεί η ΤτΕ συνίσταται στον έλεγχο της φερεγγυότητας και της ρευστότητάς τους, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων, της επάρκειας της εταιρικής διακυβέρνησης, περιλαμβανομένων των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και των στρατηγικών και των διαδικασιών για τη διασφάλιση της διατήρησης των ιδίων κεφαλαίων των π.ι. στο επίπεδο που απαιτείται για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν, καθώς και στην παρακολούθηση της συμμόρφωσής τους με τους κανόνες του εποπτικού πλαισίου²⁵⁶. Η προληπτική εποπτεία των κοινοτικών π.ι. ασκείται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών καταγωγής, οι οποίες είναι εκείνες που τους χορηγούν και την άδεια λειτουργίας τους. Δεδομένου ότι, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης καθιερώθηκε και αναφορικά με ορισμένες βασικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των π.ι., οι ίδιες ανωτέρω αρχές του κράτους μέλους καταγωγής είναι επίσης αρμόδιες και για τον έλεγχο της φερεγγυότητας των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλα κράτη μέλη και για εκείνον της ρευστότητάς τους την οποία πραγματοποιούν σε συνεργασία μάλιστα με τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής²⁵⁷.

Η ΤτΕ έχει την αρμοδιότητα να ασκεί προληπτική εποπτεία:

²⁵⁴ Ως δημόσιο συμφέρον του οποίου η προστασία είναι απαραίτητη, ορίζεται η προστασία των επενδυτών και καταναλωτών τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών.

²⁵⁵ Βλ. Ψυχομάνη, Σ. (2006), σελ. 180.

²⁵⁶ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2000), σελ. 286-288.

²⁵⁷ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2004), σελ. 206.

i. επί όλων των π.ι. με καταστατική έδρα και κεντρική διοίκηση στην Ελλάδα, στα οποία έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας, περιλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους στην αλλοδαπή (σε άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτες ώρες) σε ατομική βάση και σε ενοποιημένη βάση (άρθρο 25§1^α ν. 3601/2007). Σε ό, τι αφορά τα υποκαταστήματα των ελληνικών π.ι. σε άλλα κράτη μέλη, η ΤτΕ είναι αρμόδια για τον έλεγχο φερεγγυότητας, ενώ ο έλεγχος της ρευστότητας ασκείται σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής. Για τα υποκαταστήματα των ελληνικών π.ι. σε τρίτες, μη κοινοτικές χώρες, η προληπτική εποπτεία ασκείται ανεξάρτητα από την εξουσία των εποπτικών αρχών στις εν λόγω τρίτες χώρες υποδοχής να ασκούν εκ παραλλήλου τον ίδιο έλεγχο.

ii. επί των εγκατεστημένων στην Ελλάδα υποκαταστημάτων των π.ι. που εδρεύουν σε τρίτες χώρες. Τα εν λόγω υποκαταστήματα δεν υπάγονται στους ισχύοντες στην Ελλάδα κανόνες που αφορούν το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, μόνο εφόσον διέπονται από ισοδύναμο πλαίσιο με το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια (Βασιλεία ΙΙ) και οι περιορισμοί ως προς τη συγκέντρωση κινδύνων είναι ισοδύναμοι με τους προβλεπόμενους στις οδηγίες 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ²⁵⁸, αλλιώς ο έλεγχος φερεγγυότητας ασκείται κανονικά από την ΤτΕ. Ο έλεγχος ρευστότητας επ' αυτών δύναται να πραγματοποιείται με τη θέσπιση μέτρων με τα οποία να μην εισάγεται άνιση ή περιοριστική μεταχείριση σε βάρος των υποκαταστημάτων κοινοτικών π.ι. στην Ελλάδα. Δύναται, ωστόσο, η ΤτΕ, να μην εφαρμόζει κανόνες ρευστότητας στα ανωτέρω υποκαταστήματα εφόσον υπάρχουν επαρκείς εξασφαλίσεις ρευστότητας των υποκαταστημάτων από τα π.ι. με έδρα στο εξωτερικό (άρθρα 25§1β και 21§§1^{αβγ} ν. 3601/2007).

iii. επί των εγκατεστημένων στην Ελλάδα υποκαταστημάτων των π.ι. που εδρεύουν σε κράτη μέλη της Ε.Ε., μόνο όμως ως προς τον έλεγχο ρευστότητας σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής, θεσπίζοντας μέτρα με τα οποία να μην εισάγεται άνιση ή περιοριστική μεταχείριση σε βάρος των υποκαταστημάτων άλλων κοινοτικών π.ι. στην Ελλάδα. Δύναται, ωστόσο, η ΤτΕ, να μην εφαρμόζει κανόνες ρευστότητας στα ανωτέρω υποκαταστήματα εφόσον υπάρχουν επαρκείς εξασφαλίσεις ρευστότητας των υποκαταστημάτων από τα π.ι. με έδρα στο εξωτερικό (άρθρα 25§2 και 21§§1^{αβγ} ν. 3601/2007).

6.2.2.1. Εποπτεία σε ατομική και ενοποιημένη βάση των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η προληπτική εποπτεία την οποία ασκεί η ΤτΕ επί των π.ι., ως ανωτέρω εξετέθη, διακρίνεται σε εποπτεία σε ατομική βάση και σε εποπτεία σε ενοποιημένη βάση.²⁵⁹ Η εποπτεία των π.ι. που ασκείται από την ΤτΕ, σύμφωνα με τα ανωτέρω, είναι καταρχήν εποπτεία σε ατομική βάση και περιλαμβάνει τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις για ύπαρξη ενός πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, με τις διατάξεις για την κεφαλαιακή επάρκεια

²⁵⁸ Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 177.

²⁵⁹ Ως εποπτεία σε ατομική βάση ορίζεται εκείνη, η οποία συνίσταται σε άσκηση του οικονομικού ελέγχου (ρευστότητα, φερεγγυότητα, κεφαλαιακή επάρκεια κ.λ.π.) επί των οικονομικών καταστάσεων εκάστου, υποκειμένου στην εποπτεία της ΤτΕ, π.ι., ανεξάρτητα από την υπαγωγή του και σε καθεστώς ενοποίησης, ενώ εποπτεία σε ενοποιημένη βάση είναι εκείνη, η οποία αφορά τον οικονομικό έλεγχο συνδεδεμένων (με σχέση μητρικής προς θυγατρική ή με άμεση ή έμμεση συμμετοχή στο 20% τουλάχιστον του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου) π.ι. στη βάση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και ενοποιημένης έκθεσης διαχείρισης, που υποχρεούνται να συντάσσουν τα μητρικά π.ι., υπό τους όρους του νόμου. Ο οικονομικός αυτός έλεγχος αφορά τουλάχιστον τη φερεγγυότητα, τους πιστωτικούς κινδύνους, την κεφαλαιακή επάρκεια, τη συγκέντρωση κινδύνων και τις ειδικές συμμετοχές ενός π.ι. σε άλλες επιχειρήσεις. Βλ. Ψυχομάνη, Σ. (2006), σελ. 294-297.

και την απόφαση της ΤτΕ για την ύπαρξη μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων (άρθρο 30§1 ν. 3601/2007), ενώ, εάν τα π.ι. αποτελούν θυγατρικές π.ι. με έδρα στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος μέλος, ήτοι σε περίπτωση ύπαρξης τραπεζικού ομίλου, είναι δυνατή και η παράλληλη υπαγωγή τους σε εποπτεία σε ενοποιημένη βάση από την ίδια την ΤτΕ ή από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους αντίστοιχα. Η αρχή της παράλληλης εφαρμογής ατομικής και ενοποιημένης εποπτείας, καθιερώθηκε για τα π.ι. που υπόκεινται στην εποπτεία της ΤτΕ με το άρθρο 35 ν. 3601/2007. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι, η υπαγωγή ενός π.ι. στην ενοποιημένη εποπτεία της ΤτΕ δεν το απαλλάσσει καταρχήν από την υποχρέωση τήρησης των διατάξεων για την ατομική εποπτεία, ενώ η ΤτΕ δύναται να εξαιρέσει από την ενοποιημένη εποπτεία ενός ομίλου τις θυγατρικές επιχειρήσεις π.ι., υπό προϋποθέσεις, και εφόσον δεν παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον για τους σκοπούς της εποπτείας (άρθρο 37 ν. 3601/2007).

Σε ό, τι αφορά την αρμοδιότητα της ΤτΕ να ασκεί εποπτεία σε ενοποιημένη βάση επί των π.ι., η αρμοδιότητά της αυτή είναι αποκλειστική επί των μητρικών π.ι. που έχουν έδρα στην Ελλάδα και δεν αποτελούν θυγατρικές π.ι. με έδρα σε άλλο κράτος μέλος ή επί των π.ι. που έχουν έδρα στην Ελλάδα και ως μητρική, χρηματοδοτική εταιρία συμμετοχών, επίσης εδρεύουσα στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς όμως στη δεύτερη περίπτωση, η μητρική να διαθέτει στο κράτος της έδρας της ή σε άλλο κράτος μέλος πλην της Ελλάδος και δεύτερο θυγατρικό π.ι. (άρθρο 34 ν. 3601/2007). Στο πλαίσιο αυτό, π.ι. που υπόκειται σε εποπτεία σε ενοποιημένη βάση στην Ελλάδα, μπορεί να μην υπαχθεί σε ατομική βάση σε κάποιες υποχρεώσεις του, όπως π.χ. στις διατάξεις που αφορούν στις απαιτούμενες στρατηγικές και διαδικασίες για την αξιολόγηση και τη διατήρηση της επάρκειας του εσωτερικού κεφαλαίου (άρθρο 30§§1,2 ν. 3601/2007). Η ΤτΕ δύναται να εξαιρέσει από την εποπτεία σε ατομική βάση, με σχετική απόφασή της, π.ι. που αποτελούν τμήμα ενός ομίλου, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις με τις οποίες διασφαλίζεται με άλλον τρόπο η εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων (άρθρο 31 ν. 3601/2007).

Η ΤτΕ, στην περίπτωση που ασκεί ενοποιημένη εποπτεία, έχει την ευθύνη συντονισμού, συγκέντρωσης και γνωστοποίησης των στοιχείων που απαιτούνται για την εποπτεία προς όλες τις αρμόδιες αρχές των υπολοίπων κρατών μελών, προκειμένου να αποφεύγονται οι επικαλύψεις μεταξύ των αρμοδίων αρχών της χώρας έδρας της μητρικής του ομίλου και των αρχών που ασκούν εποπτεία επί των θυγατρικών (άρθρο 41 ν. 3601/2007). Έχει, επίσης, νομική υποχρέωση να διαβιβάζει πληροφορίες για διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών στο έδαφος των οποίων λειτουργούν θυγατρικές π.ι., στα οποία η ΤτΕ ασκεί ενοποιημένη εποπτεία (άρθρο 42 ν. 3601/2007), ενώ προκειμένου να πάρει αποφάσεις σημαντικές σε σχέση με τα εποπτικά καθήκοντα των αρμοδίων αρχών άλλων κρατών μελών, διαβουλεύεται προηγουμένως μαζί τους (άρθρο 45 ν. 3601/2007). Η αρχή της συνεργασίας της ΤτΕ, επεκτείνεται και σε σχέση με τις άλλες εποπτικές αρχές (άρθρο 47 ν. 3601/2007), στο πλαίσιο της εποπτείας ομίλων, στους οποίους λειτουργούν επιχειρήσεις διαφορετικής φύσης και κυρίως διαφορετικής εποπτικής μεταχείρισης,

Τέλος, η ΤτΕ, έχει υποχρέωση να ελέγχει αν π.ι. που έχει πάρει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα και αποτελεί θυγατρική επιχείρησης που εδρεύει σε τρίτη χώρα, υπόκειται σε εποπτεία σε ενοποιημένη βάση ισοδύναμη με εκείνη που εφαρμόζεται από την ΤτΕ. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει ισοδύναμη εποπτεία, η ΤτΕ, κατόπιν διαβούλευσης με τις άλλες εμπλεκόμενες αρμόδιες αρχές, εφαρμόζει αναλογικά τις μεθόδους που ακολουθεί σύμφωνα με το νόμο ή άλλες κατάλληλες

εποπτικές τεχνικές, ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση (άρθρο 49 ν. 3601/2007).

6.3. Μέσα άσκησης της εποπτείας (Banking Regulation) επί των πιστωτικών ιδρυμάτων

Έχοντας αναλύσει ανωτέρω την έκταση της αρμοδιότητας της ΤτΕ σχετικά με την εποπτεία των π.ι., στο σημείο αυτό θα εκτεθεί ο τρόπος με τον οποίο υλοποιείται η αρμοδιότητά της αυτή και τα μέσα, τα οποία μετέρχεται για την εκπλήρωση των στόχων της εποπτείας, ως αυτοί προσδιορίστηκαν ανωτέρω.

6.3.1. Όροι αδειοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων²⁶⁰

Ο ν. 3601/2007, προβλέπει τη διαδικασία χορήγησης άδειας λειτουργίας από την ΤτΕ σε *α) όλα τα π.ι. που έχουν την έδρα τους και λειτουργούν στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, με εξαίρεση την ΤτΕ και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔΑ), καθώς και άλλα π.ι. που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη και έχουν ρητά εξαιρεθεί από την Οδηγία 2006/48/ΕΚ²⁶¹, και β) τα εποπτευόμενα από την ΤτΕ χρηματοδοτικά ιδρύματα (άρθρο 3§§1^α,2,3). Ως π.ι. ορίζεται α) επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της, ή β) ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος, κατά την έννοια της παραγράφου 19 του παρόντος άρθρου (άρθρο 2§1). Ως ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος ορίζεται η επιχείρηση, εκτός του πιστωτικού ιδρύματος της περίπτωσης α' ανωτέρω, η οποία εκδίδει μέσα πληρωμής υπό μορφή ηλεκτρονικού χρήματος²⁶² (άρθρο 2§19). Τα π.ι. στην Ελλάδα επιτρέπεται να ιδρύονται²⁶³ και να λειτουργούν μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας ή με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού²⁶⁴ (άρθρο 5§1), ενώ τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος μόνο με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας (άρθρο 53§1).*

Η κατά τη σύσταση ενός π.ι. εποπτεία επικεντρώνεται στον έλεγχο των προϋποθέσεων, που απαιτούνται προκειμένου να χορηγηθεί η σχετική άδεια²⁶⁵ από την ΤτΕ, κατά την προβλεπόμενη στο νόμο και οριοθετημένη διακριτική της ευχέρεια. Για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη λειτουργίας ενός π.ι. απαιτείται η υποβολή σχετικής αίτησης από τους ενδιαφερόμενους (άρθρο 5§10). Βασικές προϋποθέσεις²⁶⁶ για τη

²⁶⁰Όπου στο παρόν, υπό στοιχεία 6.3.1., κείμενο αναφέρονται άρθρα χωρίς αναφορά του νόμου στον οποίο ανήκουν, τότε τα άρθρα αυτά αφορούν στο ν. 3601/2007.

²⁶¹Η Οδηγία 2006/48/ΕΚ αποτελεί κωδικοποίηση της τραπεζικής Οδηγίας 2000/12/ΕΚ, που είχε ήδη ενσωματωθεί στην τραπεζική νομοθεσία. Βλ. αναλυτικά για την Οδηγία αυτή Βελέντζα, Γ. (2004), σελ. 169 επ.

²⁶²Ως ηλεκτρονικό χρήμα, ορίζεται η νομισματική αξία, η οποία αντιστοιχεί σε απαίτηση έναντι του εκδότη και η οποία επιπλέον: α) είναι αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό υπόθεμα, β) έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού, και γ) γίνεται δεκτή ως μέσο πληρωμής από επιχειρήσεις άλλες, εκτός από την εκδότρια (άρθρο 2§20).

²⁶³Τα π.ι. που ιδρύονται και λειτουργούν στην Ελλάδα οφείλουν να έχουν και την πραγματική κεντρική διοίκησή τους στην Ελλάδα (άρθρο 5§2).

²⁶⁴Για τους πιστωτικούς συνεταιρισμούς βλ. ν. 1667/1986 (ΦΕΚ Α 196/6.12.1986), όπως ισχύει.

²⁶⁵Η σχετική απόφαση της ΤτΕ συνιστά ατομική διοικητική πράξη, και, ως εκ τούτου, υπόκειται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (άρθρο 9).

²⁶⁶Καθώς ισχύει η αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης των αδειών λειτουργίας, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα καθιέρωσης αυστηρότερων όρων για την αδειοδότηση των εγχώριων π.ι. Το σύνολο των όρων αδειοδότησης των π.ι. που ισχύουν στα κράτη μέλη πρέπει να γνωστοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2009α), σελ. 37.

χορήγηση άδειας λειτουργίας σε π.ι. (και σε συνεταιριστική τράπεζα) και σε ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος αποτελούν οι εξής:

i. καταβολή ελαχίστου αρχικού κεφαλαίου, το οποίο ανέρχεται σε δεκαοκτώ εκατομμύρια (18.000.000) ευρώ για τα π.ι., σε εννέα εκατομμύρια (9.000.000) ευρώ για υποκαταστήματα π.ι. που εδρεύουν σε τρίτη χώρα (άρθρο 5§4), και σε τρία εκατομμύρια (3.000.000) ευρώ για τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος²⁶⁷ (άρθρο 53§2), ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα αναπροσαρμογής των ορίων αυτών σε ποσά όχι μικρότερα των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ²⁶⁸ για τα π.ι. (άρθρο 5§5) και του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ για τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (άρθρο 53§5),

ii. Υποβολή συγκεκριμένου προγράμματος επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ΤτΕ (άρθρο 5§10 στ. δ'), στο οποίο αναφέρονται ιδίως το είδος²⁶⁹, και η έκταση των εργασιών, το χρονοδιάγραμμα επίτευξης των στόχων του π.ι., η διάρθρωση του ομίλου στον οποίο τυχόν ανήκει το π.ι., καθώς και το πλαίσιο της οργανωτικής του δομής, του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, περιλαμβανομένων των λειτουργιών της Εσωτερικής Επιθεώρησης, Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτό κάθε π.ι. που εδρεύει στην Ελλάδα οφείλει να διαθέτει άρτιο και αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και επαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων κατάλληλων διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών (άρθρο 26§1).

Σε περίπτωση που το π.ι. προτίθεται να παρέχει και επενδυτικές υπηρεσίες εφαρμογής τυγχάνουν και οι εκάστοτε επιβαλλόμενες υποχρεώσεις, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ν. 3606/2007²⁷⁰ που αφορούν την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών από π.ι.²⁷¹ (άρθρο 5§10 στ. δ'). Κάθε π.ι. στην Ελλάδα που αιτείται άδεια λειτουργίας, η οποία να καλύπτει την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και την άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων, οφείλει α) να δηλώσει κατά την υποβολή της αίτησης το εγκεκριμένο σύστημα αποζημίωσης επενδυτών²⁷² στο οποίο συμμετέχει και να γνωστοποιεί αυτό υποχρεωτικά προς τους πελάτες του πριν από την έναρξη παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (άρθρο 19 ν. 3606/2007), β) να συμμορφώνεται με

²⁶⁷ Οδηγία 2000/46/ΕΚ (ΕΕ L 275/27.10.2000), άρθρο 4§1.

²⁶⁸ Το ποσό των 5.000.000 ευρώ απαιτείται ως ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο για τα π.ι. από την Οδηγία 2006/48/ΕΚ, άρθρο 9§1 εδ. α'.

²⁶⁹ Στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ περιλαμβάνεται ένας κατάλογος των δραστηριοτήτων που απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης. Ωστόσο, ο κατάλογος αυτός δεν οριοθετεί το είδος των δυναμένων να ασκούνται δραστηριοτήτων εκ μέρους των π.ι., εξουσία που έχει αφεθεί στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών· εάν τα κράτη μέλη επιφυλάσσουν μεγαλύτερο εύρος δραστηριοτήτων στα π.ι., όσες από τις δραστηριότητες αυτές δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο του Παραρτήματος Ι, δεν απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης· τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος επιτρέπεται, εκτός από την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος²⁶⁹, να ασκούν περιοριστικά μόνο τις εξής δραστηριότητες: παροχή υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικών και μη, οι οποίες συνδέονται στενά με την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, όπως η διαχείριση ηλεκτρονικού χρήματος, με τη διενέργεια λειτουργικών και άλλων βοηθητικών εργασιών που σχετίζονται με την έκδοσή του, καθώς και έκδοση και διαχείριση άλλων μέσων πληρωμής, με εξαίρεση οποιαδήποτε πιστοδοτική δραστηριότητα, και αποθήκευση στοιχείων στο ηλεκτρονικό υπόθεμα για λογαριασμό επιχειρήσεων ή φορέων του δημόσιου τομέα (άρθρο 54§1).

²⁷⁰ Εφαρμογής τυγχάνουν εν προκειμένω οι διατάξεις των άρθρων 11,12 και 14 της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ.

²⁷¹ Ο ν. 3606/2007 δεν εφαρμόζεται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος.

²⁷² Το σύστημα αποζημίωσης επενδυτών οφείλει να καλύπτει τους επενδυτές μιας επιχείρησης επενδύσεων, αν με απόφαση, είτε των αρμοδίων αρχών ή δικαστικής αρχής του κράτους μέλους καταγωγής διαπιστωθεί ότι η επιχείρηση επενδύσεων βρίσκεται σε αδυναμία ή ενδέχεται να περιέλθει σε αδυναμία να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της που προκύπτουν από απαιτήσεις επενδυτών αναφορικά με την επιστροφή χρημάτων ή τίτλων. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2009α), σελ. 44.

κάποιες επιπλέον οργανωτικές απαιτήσεις, οι οποίες στοχεύουν στην εξασφάλιση ότι δεν επηρεάζονται αρνητικά τα συμφέροντα των πελατών λόγω ύπαρξης συγκρούσεων συμφερόντων, ότι η εκτέλεση των επενδυτικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων είναι συνεχής και τακτική, ότι αποφεύγεται κάθε επιδείνωση του λειτουργικού κινδύνου, ότι έχουν υγιείς διοικητικές και λογιστικές διαδικασίες, μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, αποτελεσματικές διαδικασίες εκτίμησης των κινδύνων και κατάλληλους μηχανισμούς ελέγχου και ασφάλειας των συστημάτων ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων²⁷³ και γ) πέραν των ανωτέρω προϋποθέσεων, τα π.ι. που επιθυμούν να λάβουν άδεια λειτουργίας Πολυμερούς Μηχανισμού Διαπραγμάτευσης (ΠΜΔ)²⁷⁴, θεσπίζουν κανόνες και διαδικασίες δίκαιης και ομαλής διαπραγμάτευσης και αντικειμενικά κριτήρια για την εκτέλεση των εντολών καθώς και μηχανισμούς αποτελεσματικού διακανονισμού των συναλλαγών που διενεργούνται στα εν λόγω συστήματα. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διαπιστώνει τη συνδρομή των υπό στοιχεία α-γ προϋποθέσεων, ενώ η άδεια χορηγείται από την ΤτΕ (άρθρο 15 ν. 3606/2007).

ii. Γνωστοποίηση στην ΤτΕ της ταυτότητας, είτε των φυσικών ή νομικών προσώπων που θα κατέχουν, άμεσα ή έμμεσα, τουλάχιστον το 5%²⁷⁵ του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου ενός π.ι., είτε των δέκα μεγαλύτερων μετόχων, είτε των φυσικών προσώπων που ασκούν τον έλεγχο του π.ι. (άρθρο 5§10 στ. β'),

iii. Ύπαρξη δύο τουλάχιστον έμπειρων και αξιόπιστων προσώπων που θα είναι υπεύθυνα για τον καθορισμό του προσανατολισμού της δραστηριότητάς του και τα οποία θα συμμετέχουν, ως μέλη, στο Δ.Σ. του π.ι. και γνωστοποίηση της ταυτότητάς τους στην ΤτΕ (άρθρο 5§10 εδ. γ')· επίσης, επιβάλλεται η γνωστοποίηση στην ΤτΕ των λοιπών μελών του Δ.Σ. και των επικεφαλής των λειτουργιών του,

iv. Έλεγχος της ύπαρξης «στενών δεσμών»²⁷⁶ μεταξύ του π.ι. και άλλων φυσικών ή νομικών προσώπων. Η ύπαρξη τέτοιων δεσμών του π.ι. με άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ή η ύπαρξη νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων τρίτης χώρας στις οποίες υπάγονται ένα ή περισσότερα πρόσωπα με τα οποία το π.ι. έχει στενούς δεσμούς, δεν πρέπει να παρεμποδίζουν την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής της ΤτΕ στον τομέα της εποπτείας (άρθρο 7§1 στ. στ').

Πλέον των ανωτέρω, η ΤτΕ, προς εκπλήρωση σκοπών εποπτείας και για λόγους διαφάνειας, έχει την ευχέρεια να ζητήσει την υποβολή περαιτέρω στοιχείων και πληροφοριών προτού χορηγήσει την άδεια λειτουργίας του π.ι.

²⁷³Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά βλ. άρθρο 12 ν. 3606/2007.

²⁷⁴Πρόκειται για ένα πολυμερές σύστημα το οποίο τελεί υπό τη διαχείριση Επιχείρησης Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, π.ι. ή διαχειριστή αγοράς και εντός του οποίου συναντώνται πλείονα συμφέροντα τρίτων για την αγορά και την πώληση χρηματοπιστωτικών μέσων, εντός του συστήματος και σύμφωνα με κανόνες που δεν παρέχουν διακριτική ευχέρεια κατά τρόπο καταλήγοντα στη σύναψη σύμβασης. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά βλ. Ταρνανίδου, Χ. (2008), σελ. 85-94.

²⁷⁵Βάσει της αρχής της ελάχιστης εναρμόνισης των όρων χορήγησης της άδειας λειτουργίας π.ι. από την ΤτΕ, το ποσοστό 5% του ελληνικού νόμου είναι μικρότερο από εκείνο που ορίζει η Οδηγία 2006/48/ΕΚ, στο άρθρο 4 στ. 11, ήτοι 10%.

²⁷⁶Με τον όρο «στενοί δεσμοί» περιγράφεται η κατάσταση κατά την οποία δύο ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα συνδέονται: α) δια μέσου συμμετοχής, δηλαδή της άμεσης ή με δεσμό έλεγχου κατοχής του 20% ή περισσότερο του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου μιας επιχείρησης, ή β) με δεσμό έλεγχου δηλαδή με σχέση μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική, ή με παρεμφερή σχέση μεταξύ οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου και μιας επιχείρησης, ή γ) με μόνιμο τρόπο με το ίδιο πρόσωπο με σχέση μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική (άρθρο 2 στ. 12,16).

6.3.2. Τρόπος άσκησης της προληπτικής εποπτείας επί των πιστωτικών ιδρυμάτων

6.3.2.1. Έλεγχος φερεγγυότητας

Σε ό, τι αφορά την προληπτική εποπτεία της ΤτΕ, το κέντρο βάρους του εποπτικού ενδιαφέροντός της είναι εντοπισμένο αρχικά στον έλεγχο της φερεγγυότητας των ελληνικών π.ι., ο οποίος περιλαμβάνει διατάξεις που αποβλέπουν στον περιορισμό της έκθεσης στον πιστωτικό κίνδυνο, στον οποίο εκτίθενται, και στην ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης αυτού του κινδύνου. Ως φερεγγυότητα ενός π.ι. νοείται η λυσιτελής σχέση μεταξύ των «ιδίων κεφαλαίων» του προς τη συνολική ονομαστική αξία των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων του ενεργητικού του, η οποία, ωστόσο, προσδιορίζεται για κάθε στοιχείο με βάση προκαθορισμένο ποσοστιαίο συντελεστή, ανάλογα με τον πιστωτικό του κίνδυνο (συντελεστές στάθμισης κινδύνων). Η σχέση αυτή προσδιορίζεται με την πρόβλεψη ενός ποσοστιαίου συντελεστή (συντελεστή φερεγγυότητας), ο οποίος εκφράζει τα ίδια κεφάλαια ως ποσοστό του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού, σταθμιζομένων με βάση τους επίσης προβλεφθέντες συντελεστές επικινδυνότητας²⁷⁷.

Με την ΠΔ/ΤΕ 2524/23.07.2003²⁷⁸ καθορίζεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για τα π.ι. που εδρεύουν στην Ελλάδα, ο οποίος πρέπει να διατηρείται μονίμως σε ύψος όχι κατώτερο του 8%. Ο συντελεστής φερεγγυότητας θα υπολογίζεται τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο. Η ΤτΕ, ωστόσο, δύναται να απαιτεί τον υπολογισμό του σε συχνότερα χρονικά διαστήματα, ή και να ορίζει ακόμη υψηλότερο συντελεστή. Στην περίπτωση που ο συντελεστής φερεγγυότητας κατέλθει του 8%, η ΤτΕ μεριμνά ώστε το οικείο π.ι. να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, για να επαναφέρει, το ταχύτερο δυνατόν, τον εν λόγω συντελεστή στο ελάχιστο όριο, συστήνοντας αρχικά στο π.ι. να συμμορφωθεί και παρακολουθώντας την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων, επιβάλλει κυρώσεις σε περιπτώσεις μη επιτεύξεως του στόχου.

6.3.2.2. Έλεγχος ρευστότητας

Ως ρευστότητα θεωρείται η ταμειακή ευχέρεια ενός π.ι. να προβαίνει οποτεδήποτε σε πληρωμές τοις μετρητοίς προς εξόφληση χρηματικών του υποχρεώσεων, με άλλα λόγια η ετοιμότητα πληρωμών του²⁷⁹. Με την ΠΔ/ΤΕ 2560/1.04.2005, ως ισχύει τροποποιηθείσα²⁸⁰, θεσπίστηκαν ελάχιστοι υποχρεωτικοί δείκτες ρευστότητας τους οποίους οφείλουν να τηρούν διαρκώς τα π.ι. (σε κάθε χρονική στιγμή). Σε περίπτωση ύπαρξης σημαντικής επί το έλαττον απόκλισης, ήτοι μεγαλύτερης των δύο εκατοστιαίων μονάδων, των υποχρεωτικών δεικτών από τα ελάχιστα όρια, αυτή πρέπει να γνωστοποιείται αμέσως στην ΤτΕ. Την ίδια υποχρέωση τήρησης των ανωτέρω διατάξεων, έχουν και τα υποκαταστήματα στην Ελλάδα των π.ι. που εδρεύουν στην αλλοδαπή. Η ΤτΕ μπορεί να άρει, κατά περίπτωση και σύμφωνα με το άρθρο 21§1γ του ν. 3601/2007, την υποχρέωση για

²⁷⁷ Βλ. Ψυχομάνη, Σ. (2006), σελ. 219-220.

²⁷⁸ «Κωδικοποίηση των διατάξεων της ΠΔ/ΤΕ 2054/18.3.92, όπως ισχύει, για το συντελεστή φερεγγυότητας των π.ι. που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα».

²⁷⁹ Βλ. Ψυχομάνη, Σ. (2006), σελ. 222.

²⁸⁰ ΠΔ/ΤΕ 2614/7.04.2009, «πλαίσιο ελέγχου από την ΤτΕ της επάρκειας ρευστότητας των π.ι.».

τήρηση των ελαχίστων ορίων των υποχρεωτικών δεικτών, υπό την προϋπόθεση ότι τα ανωτέρω π.ι. δεσμεύονται έναντι της ΤτΕ ότι σε κάθε χρονική στιγμή θα καλύπτουν τις ανάγκες ρευστότητας των υποκαταστημάτων τους στην Ελλάδα κατά ισοδύναμο τρόπο.

Τέλος, θεσπίζονται ελάχιστες αρχές διαχείρισης της ρευστότητας. Τα π.ι. οφείλουν να εφαρμόζουν τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και να αξιολογούν τις μελλοντικές εισροές/εκροές ή και τη μεταβλητότητα των στοιχείων που προσδιορίζουν τη συνολική τους ρευστότητα, ώστε να διαχειρίζονται με αποτελεσματικότερο τρόπο, τόσο υπό κανονικές όσο και υπό έκτακτες συνθήκες, τις άμεσες και αναμενόμενες ανάγκες ρευστότητας²⁸¹.

6.3.2.3. Έλεγχος κεφαλαιακής επάρκειας και συγκέντρωσης κινδύνων

Ο όρος «κεφαλαιακή επάρκεια» υποδηλώνει την ανάγκη διαρκούς διατήρησης «ιδίων κεφαλαίων», ως κεφαλαίων υπέγγυων έναντι κινδύνων που είναι δυνατόν να προέλθουν από ορισμένες υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου τραπεζικές συναλλαγές επί τίτλων, επιτοκίων και συναλλάγματος. Το ζήτημα αντιμετώπισε η ΤτΕ, με τη θέσπιση της αρχής της υποχρέωσης των π.ι. να διαθέτουν ίδια κεφάλαια, τα οποία σε διαρκή βάση πρέπει να υπερβαίνουν ή να ισούνται με το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου, των κινδύνων συναλλάγματος, θέσης, διακανονισμού, αντισυμβαλλομένου και των λοιπών κινδύνων (άρθρο 27§1 ν. 3601/2007). Με μία σειρά ΠΔ/ΤΕ²⁸² ολοκληρώνεται, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 25§7 του ν. 3601/2007, η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των εξειδικευμένων διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ, σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των π.ι. και των Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Ε.Π.Ε.Υ.)²⁸³. Το νέο αυτό πλαίσιο (Βασιλεία ΙΙ), καθιερώνει τρεις Πυλώνες εποπτείας με τους οποίους²⁸⁴:

i. Θεσπίζονται νέες μέθοδοι που αφορούν στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων που επιβάλλονται στα π.ι. για την κάλυψή τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου²⁸⁵, και για πρώτη φορά, την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψή τους έναντι της έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο²⁸⁶ (Πυλώνας Ι – Ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις έναντι του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου).

ii. Καθορίζονται οι αρχές, τα κριτήρια και οι διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των π.ι. και για την αξιολόγηση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων κάθε π.ι. χωριστά, σε σχέση με τους πάσης φύσεως κινδύνους, στους οποίους αυτό εκτίθεται ή ενδέχεται να εκτεθεί, πέραν από εκείνους που αντιμετωπίζονται στον Πυλώνα Ι (Πυλώνας ΙΙ – Διαδικασία εποπτικής εξέτασης).

²⁸¹<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/LegalF/creditinstitutions/supervisionrules/liquidity.aspx>.

²⁸²Πρόκειται για τις ΠΔ/ΤΕ 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596 και 2598/20.08.2007.

²⁸³Για την έννοια της Ε.Π.Ε.Υ. βλ. Κορδή – Αντωνοπούλου, Μ. (2008), σελ. 45-46.

²⁸⁴Βλ. Κωστόπουλο, Γ. (2001), σελ. 8 επ.

²⁸⁵Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα περιέλευσης του οφειλέτη μιας χρηματικής ενοχής σε αδυναμία εκπλήρωσης των συμβατικών του υποχρεώσεων. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2007), σελ. 55.

²⁸⁶Στην έννοια του λειτουργικού κινδύνου εμπίπτουν οι ζημιές που οφείλονται στην ανεπάρκεια/ακαταλληλότητα των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, σε ανθρώπινο παράγοντα, ή σε εξωτερικά αίτια. Στον ορισμό περιλαμβάνεται ο νομικός κίνδυνος, όχι όμως και ο κίνδυνος στρατηγικής και φήμης. Βλ. Γκόρτσο, Χ. (2007), σελ. 61.

iii. Καθιερώνονται υποχρεώσεις δημοσιοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων για την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς με την παροχή στους ενδιαφερόμενους της δυνατότητας σύγκρισης τόσο της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων, της κεφαλαιακής και οργανωτικής επάρκειας των π.ι., παρέχοντας έτσι κίνητρο για την βελτίωσή τους, όσο και των μεθόδων και πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές (Πυλώνας ΙΙΙ – Πειθαρχία της αγοράς).

6.3.2.3.1. Επιμέρους ισχύουσες Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

6.3.2.3.1.1. Πυλώνας Ι

Με την ΠΔ/ΤΕ 2587/20.08.2007²⁸⁷ προσδιορίζονται αρχικά τα στοιχεία και η σύνθεση των ιδίων κεφαλαίων των π.ι., που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας· τα ίδια κεφάλαια διακρίνονται σε βασικά (tier I) και συμπληρωματικά (tier II) κεφάλαια²⁸⁸, εκ των οποίων τα μεν βασικά περιλαμβάνουν το μετοχικό κεφάλαιο του π.ι. συν τα κέρδη και τις ζημίες από τις δραστηριότητές του, τα δε συμπληρωματικά αποτελούνται από κάποιες κατηγορίες προνομιούχων μετοχών, υβριδικά κεφάλαια αλλά και μη εγγυημένο χρέος²⁸⁹. Με την ίδια ΠΔ/ΤΕ κωδικοποιούνται οι προϊσχύουσες σχετικές διατάξεις, περιλαμβανομένων αυτών που αφορούν στην αναγνώριση των υβριδικών τίτλων (hybrids) ως στοιχείων ιδίων κεφαλαίων των π.ι., καθώς και στην αφαίρεση από τα ίδια κεφάλαια του π.ι. των συμμετοχών και των δανείων που έχει χορηγήσει για την αγορά δικών του μετοχών, ώστε να αποφεύγεται ο διπλός υπολογισμός (double gearing) στα ίδια κεφάλαιά του.

Στη συνέχεια καθορίζεται ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο με βάση αφενός μεν την Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardised Approach), αφετέρου δε την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based Approach). Η τυποποιημένη μέθοδος²⁹⁰ είναι η απλούστερη από τις νέες εναλλακτικές σχετικές προσεγγίσεις. Σύμφωνα με αυτήν, η αξία κάθε στοιχείου σταθμίζεται με έναν από τους τέσσερις συντελεστές στάθμισης κινδύνου (0%, 20%, 50%, 100%), ώστε να προκύψει η κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένη αξία. Η νέα αυτή μέθοδος διατηρεί μεν τη λογική της εφαρμογής στα στοιχεία προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου, χαρακτηρίζεται όμως από μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο στο μέτρο που για τη διαμόρφωση των νέων συντελεστών κινδύνου λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως η πιστοληπτική διαβάθμιση του πιστούχου από αναγνωρισμένους Εξωτερικούς

²⁸⁷ «Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων των π.ι. που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα».

²⁸⁸ Στα βασικά ίδια κεφάλαια αναλυτικά περιλαμβάνονται οι κοινές και προνομιούχες μετοχές, η διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, τα πάσης φύσεως αποθεματικά, το υπόλοιπο κερδών που μεταφέρεται στη νέα χρήση, υπό όρους τα προσωρινά κέρδη της τρέχουσας χρήσης, καθώς και τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους. Στα συμπληρωματικά κεφάλαια εντάσσονται τα αποθεματικά από την αναπροσαρμογή της αξίας παγίων στοιχείων του ενεργητικού, διάφορες κατηγορίες διορθώσεων αξιών, οι τίτλοι μη καθορισμένης διάρκειας που έχουν εκδοθεί από το π.ι., οι προνομιούχες μετοχές που παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις, και τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης ορισμένης διάρκειας. Βλ. Στεφάνου, Κ., Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 305 και Basel Committee on Banking Supervision (2004), σελ. 15-47 και Dewatripont, M., Tirole, J. (1994), σελ. 49-52.

²⁸⁹ Βλ. Παπαδόπουλο, Γ., Πελετίδη, Γ. (2007), σελ. 49.

²⁹⁰ ΠΔ/ΤΕ 2588/20.08.2007 «Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Τυποποιημένη Προσέγγιση».

Οργανισμούς Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α.)²⁹¹, η διασπορά των κινδύνων που επιτρέπει τη μείωση από 100% σε 75% του συντελεστή στάθμισης για τον κίνδυνο των μέχρι ποσού 1 εκατ. ευρώ πιστώσεων προς φυσικά πρόσωπα ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η εξασφάλιση από κατοικίες που επιτρέπει τη μείωση του συντελεστή στάθμισης των δανείων από 50% σε 35%, ενώ, αντιθέτως, η εμφάνιση καθυστέρησης αποπληρωμής άνω των 90 ημερών οδηγεί σε αύξηση του συντελεστή. Τα ανωτέρω, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της κλίμακας των προκαθορισμένων συντελεστών, με τους οποίους σταθμίζεται κάθε κατηγορία χρηματοδότησης ή άλλου ανοίγματος του π.ι. και την αναγνώριση και άλλων ειδών εξασφαλίσεων, καθώς και πιο εξελιγμένων τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, όπως τα πιστωτικά παράγωγα²⁹² συνεπάγονται τη βελτίωση του προϊσχύοντος πλαισίου με την καθιέρωση αναλογικότερης σύνδεσης των ιδίων κεφαλαίων προς τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο²⁹³.

Πλάι στην τυποποιημένη προσέγγιση θεσπίζεται και η προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων²⁹⁴, σύμφωνα με την οποία οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των π.ι. έναντι του πιστωτικού κινδύνου σε ατομική και ενοποιημένη βάση ισούνται με το 8% των σταθμισμένων ανοιγμάτων, όπως αυτά υπολογίζονται με μία εξ ολοκλήρου νέα μεθοδολογία με βάση παραμέτρους κινδύνου, όπως η πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του πιστούχου (Probability of Default) και η ζημία του π.ι. σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default), επιτρέποντας για πρώτη φορά στα π.ι. να χρησιμοποιούν τα εσωτερικά τους συστήματα διαχείρισης και υποδείγματα για την εκτίμηση των παραμέτρων αυτών. Η χρησιμοποίηση της πιο πάνω προσέγγισης και της πιο εξελιγμένης εκδοχής της (Advanced IRB) προϋποθέτει την έγκριση της ΤτΕ ή της εποπτικής αρχής της χώρας-έδρας της μητρικής, εφόσον πρόκειται για θυγατρική τράπεζα με έδρα στην Ε.Ε, μετά από διαβούλευση στην οποία συμμετέχει και η ΤτΕ. Η έγκριση παρέχεται εφόσον διαπιστωθεί ότι ικανοποιούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις όσον αφορά στην επάρκεια των εσωτερικών συστημάτων που το π.ι. έχει αναπτύξει για τη διαβάθμιση των πιστούχων και των πιστοδοτήσεων, στην ποσοτικοποίηση των παραμέτρων κινδύνου, στην επικύρωση των σχετικών αποτελεσμάτων και στην αξιοποίησή τους στη λήψη των αποφάσεων για τη χορήγηση και την τιμολόγηση των δανείων.

Στο σημείο αυτό, θα αναφερθούμε και στη διαμόρφωση για πρώτη φορά ειδικού, αναλυτικού πλαισίου, για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου που απορρέει από τις καλούμενες τιτλοποιημένες απαιτήσεις (securitized assets)²⁹⁵, πλαίσιο το οποίο διαμορφώνεται με την ΠΔ/ΤΕ 2593/20.08.2007²⁹⁶ με την οποία καθορίζονται οι εναλλακτικές μέθοδοι για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των π.ι. σε σχέση με τα ανοίγματά τους που συνδέονται με τιτλοποιήσεις (securitisation), με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τα π.ι. διαθέτουν επαρκή κεφάλαια για την κάλυψη των κινδύνων που διατηρούν ή αποκτούν στο πλαίσιο της εν λόγω τεχνικής.

²⁹¹ Η ΤτΕ καθορίζει τα κριτήρια για την αναγνώριση των εξωτερικών οργανισμών πιστοληπτικής αξιολόγησης.

²⁹² Βλ. Βελέντζα, Γ. (2007), σελ. 111-112.

²⁹³ <http://www.bankofgreece.gr/pages/el/supervision/legal/f/creditinstitutions/supervisionrules/capitaladequacy.aspx>.

²⁹⁴ ΠΔ/ΤΕ 2589/20.8.2007: «Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων».

²⁹⁵ Για τον ορισμό της τιτλοποίησης, βλ. Παπαδόπουλο, Γ., Πελετίδη, Γ. (2007), σελ. 175 και Balthazar, L. (2006), σελ. 34-36.

²⁹⁶ «Υπολογισμός Σταθμισμένων Ανοιγμάτων για Θέσεις σε Τιτλοποίηση».

Πέραν του πιστωτικού κινδύνου, η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων και για το λειτουργικό κίνδυνο υπήρξε μία από τις σημαντικές καινοτομίες του νέου πλαισίου. Η έννοια του εν λόγω κινδύνου αφορά στις ενδεχόμενες ζημίες που μπορεί να προκληθούν από ανεπάρκεια, αστοχία εσωτερικών διαδικασιών, φυσικών προσώπων και συστημάτων, ή από εξωτερικά γεγονότα, καλύπτοντας και το νομικό κίνδυνο²⁹⁷. Επ' αυτού, παρέχεται η δυνατότητα στα π.ι.²⁹⁸ να επιλέγουν μεταξύ Τυποποιημένων και Εξελιγμένων προσεγγίσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αυτό. Σε ό, τι αφορά τις Τυποποιημένες προσεγγίσεις η επιλογή μεταξύ της Προσέγγισης του Βασικού Δείκτη ή της Τυποποιημένης Προσέγγισης, γίνεται μετά από σύμφωνη γνώμη της ΤτΕ ενώ για την επιλογή εξελιγμένων Προσεγγίσεων Μέτρησης, απαιτείται προηγούμενη άδεια της ΤτΕ. Η προσέγγιση που επιλέγεται κάθε φορά θα εφαρμόζεται τόσο σε ατομική όσο και σε ενοποιημένη βάση καλύπτοντας όλους τους σχετικούς επιχειρηματικούς τομείς του π.ι. και του ομίλου και θα πρέπει να είναι ανάλογη με την πολυπλοκότητα και το μέγεθος των κινδύνων που αναλαμβάνει το π.ι.. Τα π.ι., τα οποία χρησιμοποιούν την Τυποποιημένη Προσέγγιση ή τις Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης δεν επιτρέπεται να επανέλθουν στη χρήση απλούστερης προσέγγισης. Σε ειδικές περιπτώσεις, και μετά την υποβολή τεκμηριωμένου αιτήματος, η ΤτΕ μπορεί να χορηγήσει άδεια επιστροφής σε λιγότερο εξελιγμένη προσέγγιση, εφόσον υφίστανται αποδεδειγμένα σημαντικοί λόγοι.

Η κανονιστική δραστηριότητα της ΤτΕ στον τομέα των κεφαλαιακών απαιτήσεων των π.ι. επεκτείνεται και στην κάλυψη του κινδύνου αγοράς²⁹⁹, ο οποίος σχετίζεται με απώλειες, λόγω μεταβολής τιμών, από τοποθετήσεις που αφορούν τις απαιτήσεις (assets) που εμπεριέχονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (trading book) των π.ι. Ο κίνδυνος αυτός υποδιαιρείται σε κίνδυνο επιτοκίου, κίνδυνο τοποθέτησης σε μετοχές, κίνδυνο συναλλάγματος, εμπορευμάτων και δικαιωμάτων. Το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ενός π.ι. αποτελείται από το σύνολο των θέσεων σε χρηματοπιστωτικά μέσα και βασικά εμπορεύματα οι οποίες πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) κατέχονται είτε με σκοπό διαπραγμάτευσης, είτε με σκοπό την αντιστάθμιση κινδύνων σχετιζόμενων με άλλα στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, β) είτε δεν υπόκεινται σε καμία συμβατική ρήτρα που να περιορίζει την εμπορευσιμότητά τους ή είναι επιδεκτικές αντιστάθμισης κινδύνου. Με τον όρο «θέσεις» καλύπτονται οι κατά κυριότητα κατεχόμενες θέσεις, οι θέσεις που προκύπτουν από παροχή υπηρεσιών σε πελάτες και οι θέσεις από ειδική διαπραγμάτευση (market making). Ως θέσεις οι οποίες κατέχονται με σκοπό διαπραγμάτευσης ορίζονται εκείνες τις οποίες το π.ι. κατέχει με σκοπό είτε τη βραχυπρόθεσμη μεταπώλησή τους, και/ή την αποκόμιση κέρδους από πραγματικές ή αναμενόμενες βραχυπρόθεσμες αποκλίσεις μεταξύ των τιμών αγοράς και των τιμών πώλησης ή από άλλου είδους διακυμάνσεις των τιμών ή των επιτοκίων. Με την ανωτέρω, αφορούσα τον κίνδυνο αγοράς, ΠΔ/ΤΕ επέρχονται προσαρμογές στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου αγοράς, οι κυριότερες από τις οποίες αφορούν στους πρόσθετους παράγοντες κινδύνου που το κάθε π.ι. πρέπει να λαμβάνει υπόψη προκειμένου να εφαρμόσει δικά του υποδείγματα για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Το π.ι. θα πρέπει να έχει

²⁹⁷ Άρθρο 2 στ. 18 ν. 3601/2007.

²⁹⁸ ΠΔ/ΤΕ 2590/20.08.2007: «Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για το Λειτουργικό Κίνδυνο».

²⁹⁹ ΠΔ/ΤΕ 2591/20.08.2007: «Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για τον Κίνδυνο Αγοράς».

ξεκάθαρη και ταξινομημένη εικόνα σε ό, τι αφορά τα χρηματοοικονομικά προϊόντα που εμπεριέχονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών του και ποιες μεθόδους αποτίμησης μπορεί να χρησιμοποιήσει για αυτά. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορεί να οδηγηθεί σε έναν ακριβή υπολογισμό της κεφαλαιακής χρέωσης που αναλογεί στον κίνδυνο αγοράς που έχει αναλάβει³⁰⁰.

Με το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II, το οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΠΔ/ΤΕ 2594/20.08.2007³⁰¹, παρέχεται στα π.ι. η δυνατότητα χρησιμοποίησης και νέων εξελιγμένων μεθόδων για τον υπολογισμό της αξίας των ανοιγμάτων, ειδικά από συναλλαγές τύπου πώλησης και επαναγοράς (REPOS) και από συμβάσεις παραγωγών, προκειμένου να υπολογιστούν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου αντισυμβαλλομένου. Ο κίνδυνος αυτός αφορά στη ζημία που θα προκύψει για το π.ι. εάν ο αντισυμβαλλόμενος δεν ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, λαμβανομένων υπόψη και των πιθανών διακυμάνσεων των τιμών αγοράς των χρηματοπιστωτικών μέσων στα οποία αφορά η συναλλαγή.

Η ΤτΕ προσαρμόζει και κωδικοποιεί σε ενιαίο κείμενο³⁰² οι ισχύουσες διατάξεις σχετικά με τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων. Ένα χρηματοδοτικό άνοιγμα προς έναν πελάτη ή προς μία ομάδα συνδεδεμένων πελατών θεωρείται μεγάλο, όταν το ύψος του είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Για τις συνεταιριστικές τράπεζες, το ως άνω ποσοστό καθορίζεται αντίστοιχα στο 5% των ιδίων κεφαλαίων τους. Τα ανοίγματα αυτά δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 25% των ιδίων κεφαλαίων τους. Για τις συνεταιριστικές τράπεζες το ως άνω όριο ορίζεται σε 15% των ιδίων κεφαλαίων τους. Οι κυριότερες προσαρμογές που λαμβάνουν χώρα αφορούν: α) στην αναγνώριση εξασφαλίσεων που μειώνουν το ύψος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, κατ' αντιστοιχία με τα καθοριζόμενα στις προαναφερόμενες ΠΔ/ΤΕ, τις σχετικές με τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, και β) στον καθορισμό χωριστού ορίου για το σύνολο των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων της τράπεζας έναντι των σημαντικών μετόχων της και των συνδεδεμένων με αυτούς προσώπων και επιχειρήσεων. Προς τούτο, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αναλύουν τα ανοίγματά τους κατά εκδότη εξασφαλίσεων, προκειμένου να παρακολουθούν την ύπαρξη πιθανής συγκέντρωσης κινδύνων, να γνωστοποιούν, εφόσον τους ζητηθεί, τα αποτελέσματα αυτά στην Τράπεζα της Ελλάδος καθώς και, εφόσον κριθεί αναγκαίο, να λαμβάνουν τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα.

6.3.2.3.1.2. Πυλώνας II

Πλέον των προβλεπομένων στον Πυλώνα I, με Πράξη Διοικητή³⁰³ θεσπίζονται: α) ποιοτικού χαρακτήρα κριτήρια υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας κάθε π.ι., ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του· η έννοια των «εσωτερικών κεφαλαίων», η οποία είναι ευρύτερη εκείνης των «εποπτικών» που υπολογίζονται με τις μεθόδους του Πυλώνα I, καθώς αφορά στα κεφάλαια που το π.ι.

³⁰⁰ Βλ. Παπαδόπουλο, Γ., Πελετίδη, Γ. (2007), σελ. 217-218.

³⁰¹ «Κίνδυνος Αντισυμβαλλομένου». Για τον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάλυψη έναντι του κινδύνου αντισυμβαλλομένου, βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 75-82.

³⁰² ΠΔ/ΤΕ 2596/20.08.2007: «Εποπτεία και έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων».

³⁰³ ΠΔ/ΤΕ 2595/20.08.2007: «Καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να διέπουν τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την ΤτΕ».

πρέπει να διαθέτει σε επάρκεια από πλευράς ποσότητας, ποιότητας και κατανομής για την αντιμετώπιση των πάσης φύσεως κινδύνων που έχει αναλάβει ή στους οποίους ενδέχεται να εκτεθεί. Ως τέτοιοι κίνδυνοι θεωρούνται, ενδεικτικά, αυτοί που δεν καλύπτονται ή δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς στο πλαίσιο του Πυλώνα Ι, όπως ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο κίνδυνος στρατηγικής, ο κίνδυνος φήμης αλλά και εξωγενείς κίνδυνοι που απορρέουν από το θεσμικό, οικονομικό ή επιχειρηματικό περιβάλλον, β) η διαδικασία αξιολόγησης από την ΤτΕ της εν γένει συμμόρφωσης του π.ι. προς τις εποπτικές του υποχρεώσεις, η οποία θα αποτελεί αντικείμενο διαλόγου με το π.ι. Στόχο του διαλόγου αποτελεί η αμοιβαία κατανόηση των εφαρμοζόμενων μεθόδων και διαδικασιών και η έγκαιρη αντιμετώπιση των αδυναμιών τους. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ μπορεί να λαμβάνει τα εποπτικά μέτρα που προβλέπονται από τον ν. 3601/2007, μεταξύ των οποίων και η επιβολή πρόσθετων προβλέψεων ή, εφόσον κρίνει ότι με τα σχετικά διορθωτικά μέτρα δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς οι κίνδυνοι, να επιβάλλει πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Τα επιμέρους θέματα της σχετικής διαδικασίας, η οποία θα εφαρμόζεται ως προς το εύρος και τη συχνότητα, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, θα εξειδικευτούν περαιτέρω στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων της ΤτΕ με τα πιστωτικά ιδρύματα.

6.3.2.3.1.3. Πυλώνας ΙΙΙ

Έχοντας εντοπίσει τους κινδύνους που συνεπάγεται η δραστηριοποίησή τους, τα π.ι. ενέχουν την υποχρέωση να δημοσιοποιούν στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείριση αυτών. Στο πλαίσιο αυτό καθορίζονται³⁰⁴ τα γενικά κριτήρια και υποχρεώσεις δημοσιοποίησης από τα π.ι. πληροφοριών που αφορούν κυρίως: α) στις επιχειρήσεις του ομίλου του π.ι. (όπως ορίζεται για σκοπούς εποπτείας αλλά και για λογιστικούς), β) στα ίδια κεφάλαια και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας, και γ) στην έκθεσή τους σε κάθε κατηγορία κινδύνου, περιλαμβανομένων των στρατηγικών στόχων, των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κινδύνων αυτών. Επίσης, καθορίζονται η συχνότητα, ο τρόπος και τα μέσα δημοσιοποίησης και επαλήθευσης των πληροφοριών. Οι σχετικές πληροφορίες θα δημοσιοποιούνται, κατά κανόνα, τουλάχιστον μια φορά το χρόνο στον ιστοχώρο του π.ι.

6.3.2.4. Επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης- συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων

Ο ν. 3601/2007 στο άρθρο 26 προβλέπει την υποχρέωση κάθε π.ι. που εδρεύει στην Ελλάδα να διαθέτει άρτιο και αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, το οποίο περιλαμβάνει σαφή οργανωτική διάρθρωση με ευκρινείς, διαφανείς και συνεπείς γραμμές ευθύνης, αποτελεσματικές διαδικασίες εντοπισμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και αναφοράς των κινδύνων τους οποίους αναλαμβάνει ή ενδέχεται να αναλάβει, καθώς και επαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων κατάλληλων διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών. Με την ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006³⁰⁵ προσαρμόστηκαν στις τρέχουσες συνθήκες οι αρχές

³⁰⁴ ΠΔ/ΤΕ 2592/20.08.2007: «Δημοσιοποίηση εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείριση αυτών».

³⁰⁵ Για την ομαλή εφαρμογή της Πράξης, εξουσιοδοτήθηκε η αρμόδια Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της ΤτΕ να προβαίνει σε τεχνικές προσαρμογές για τα μικρά ιδίως π.ι. ή τα χρηματοδοτικά ιδρύματα χωρίς να αλλοιώνονται οι βασικές αρχές και κατευθύνσεις της Πράξης.

λειτουργίας και τα κριτήρια αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) των π.ι., τόσο σε επίπεδο ιδρύματος όσο και σε επίπεδο ομίλου. Οι βασικότερες προσαρμογές που πραγματοποιούνται αφορούν κυρίως: α) στη θέσπιση της υποχρέωσης σύστασης ανεξάρτητης υπηρεσιακής Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων σε όλα τα π.ι. προκειμένου να παρακολουθούνται αποτελεσματικά όλες οι μορφές κινδύνων, περιλαμβανομένου του λειτουργικού. Επιπλέον, ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων του κάθε π.ι., θεσπίζεται και υποχρέωση σύστασης Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων, β) στη θέσπιση υποχρέωσης σύστασης λειτουργίας κανονιστικής συμμόρφωσης, η οποία θα καλύπτει θέματα συμμόρφωσης του π.ι. με το ισχύον νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, με ιδιαίτερη αναφορά στα θέματα της πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, γ) στην πρόβλεψη της υποχρέωσης του Δ.Σ. του π.ι. να διαθέτει, συλλογικά, επαρκείς γνώσεις και εμπειρία για τις κύριες δραστηριότητες του π.ι., ώστε να έχει τη δυνατότητα άσκησης εποπτείας επί του συνόλου των λειτουργιών του, δ) στην ενίσχυση της σημασίας της διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πελάτες, καθώς και της διαφάνειας των συναλλαγών, ως αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου και ε) στον καθορισμό των βασικών αρχών που θα ισχύουν στην περίπτωση εκχώρησης δραστηριοτήτων σε τρίτους, περιλαμβανομένων των εργασιών είσπραξης οφειλών και διαχείρισης καρτών.

6.3.2.5. Παρακολούθηση της συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους κανόνες του εποπτικού πλαισίου

Η παρακολούθηση, εκ μέρους της ΤτΕ, της συμμόρφωσης των π.ι. προς τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τα ανωτέρω, πραγματοποιείται μέσω της θέσπισης της υποχρέωσης περιοδικής υποβολής εποπτικής φύσεως στοιχείων και πληροφοριών από τα π.ι. προς την ΤτΕ. Με την ΠΔ/ΤΕ 2606/21.2.2008³⁰⁶: α) προσαρμόζονται τα υποβαλλόμενα από τα π.ι. στοιχεία σχετικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, των ιδίων κεφαλαίων και της κεφαλαιακής τους επάρκειας προς τις απαιτήσεις που προβλέπει ο ν. 3601/2007, καθώς και των σχετικών αποφάσεων της ΤτΕ. Η υποβολή των ως άνω στοιχείων πραγματοποιείται με χρήση των Κοινών Υποδειγμάτων Υποβολής Εποπτικών Στοιχείων που έχουν προταθεί από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS)³⁰⁷, β)

³⁰⁶ «Κωδικοποίηση των στοιχείων και πληροφοριών που οφείλουν να υποβάλουν σε περιοδική βάση στην ΤτΕ τα π.ι. για σκοπούς άσκησης εποπτείας - Αντικατάσταση της ΠΔ/ΤΕ 2563/19.7.2005 - Καθορισμός προσώπων που έχουν ειδική σχέση με το π.ι.».

³⁰⁷ Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS) παρέχει συμβουλές προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέματα πολιτικής και κανονιστικά που σχετίζονται με την τραπεζική εποπτεία. Προωθεί επίσης τη συνεργασία και τη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως μέσω της ανάπτυξης των κατευθυντήριων γραμμών και συστάσεων, που απευθύνονται τόσο σε π.ι. όσο και τις εθνικές εποπτικές αρχές. Επιπλέον, η CEBS συμβάλλει στη συνεπή εφαρμογή αυτών των κατευθυντήριων γραμμών και συστάσεων, μέσω εκπαίδευσης κ.λ.π., και προωθεί μια κοινή εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας με ομότιμες αξιολογήσεις και άλλα εργαλεία. Από το 2009, η CEBS έχει καθήκον να παρέχει τακτική ανάλυση του τραπεζικού τομέα και να διενεργεί εκτιμήσεις σχετικά με τους κινδύνους, τις αδυναμίες κ.λ.π. του τραπεζικού τομέα και αναφέρει τα αποτελέσματά της περιοδικά στα πολιτικά θεσμικά όργανα της Ε.Ε. Στα πρώτα χρόνια, η CEBS επικεντρώθηκε στην εφαρμογή της οδηγίας περί κεφαλαιακών απαιτήσεων (CRD), η οποία βασίζεται στο πλαίσιο της Βασιλείας II. Από το 2008, όλες οι τράπεζες στην Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να εφαρμόσουν αυτή τη νέα οδηγία στο σύνολό της. Από το δεύτερο εξάμηνο του 2007, πολλοί φορείς έχουν επικεντρωθεί σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τις ρυθμιστικές και εποπτικές

καθιερώνεται υποχρέωση υποβολής στοιχείων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σύμφωνα με τα προταθέντα από την προαναφερθείσα Επιτροπή Υποδείγματα Παροχής Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, και γ) προβλέπεται παροχή εξειδικευμένης πληροφόρησης για ορισμένα επενδυτικά προϊόντα και νέες μορφές δραστηριοτήτων των π.ι., και τα πρόσωπα τα οποία ορίζονται για εποπτικούς σκοπούς ως έχοντα ειδική σχέση με τα π.ι., δυνάμει της εξουσιοδοτικής διάταξης του ν. 3601/2007. Με την παρούσα ΠΔ/ΤΕ ολοκληρώνεται και σε τεχνικό επίπεδο η εφαρμογή του πλαισίου εποπτείας της Βασιλείας ΙΙ και, ταυτοχρόνως, προσαρμόζεται στις τρέχουσες συνθήκες η παρεχόμενη από τα εποπτευόμενα ιδρύματα πληροφόρηση³⁰⁸. Προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια και η πειθαρχία της αγοράς με την ευρύτερη δυνατή έννοια (αντισυμβαλλόμενοι, θεσμικοί επενδυτές, κοινό) προβλέπεται η παροχή επαρκούς και κατάλληλης πληροφόρησης από τα π.ι., που συγκεκριμένα αποσκοπεί στη διευκόλυνση της αξιολόγησής τους, στη βελτίωση της στρατηγικής τους στην αγορά, του ελέγχου των κινδύνων και της εσωτερικής διαχειριστικής τους οργάνωσης. Στο πλαίσιο αυτό τα π.ι. έχουν την υποχρέωση να υιοθετούν πολιτική συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης που εκάστοτε θεσπίζει η ΤτΕ σύμφωνα με τις αντίστοιχες κοινοτικές ρυθμίσεις ή τις συστάσεις εναρμονιστικού χαρακτήρα των αρμοδίων επιτροπών της Ε.Ε. Παράλληλα, θεσπίζεται υποχρέωση των π.ι. να επεξηγούν γραπτά, εφόσον τους ζητηθεί από επιχειρήσεις που έχουν υποβάλλει αίτημα χορήγησης δανείου, την απόφασή τους σχετικά με την πιστοληπτική διαβάθμιση του αιτούντα, την οποία διενήργησαν, κατά την εφαρμογή της απόφασης της ΤτΕ για τον υπολογισμό των σταθμισμένων χρηματοδοτικών τους ανοιγμάτων με τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων, κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα³⁰⁹.

Πέραν των ανωτέρω στοιχείων, θεσπίζεται³¹⁰ η υποχρέωση παροχής στοιχείων από τα π.ι. που εδρεύουν στην Ελλάδα προς την ΤτΕ που αφορούν σε χρηματοδοτικά ανοίγματα προς κατοίκους εξωτερικού, με διάκριση κατά χώρα και ευρύτερη οικονομική και γεωγραφική ζώνη. Τα στοιχεία για τα χρηματοδοτικά ανοίγματα κατά χώρα θα αξιοποιηθούν, κυρίως, για εποπτικούς σκοπούς, ενώ θα αποτελέσουν και βάση δεδομένων για την υποβολή προς την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Consolidated International Banking Statistics of the Bank for International Settlements) των συγκεντρωτικών για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ενοποιημένων στατιστικών στοιχείων. Σύμφωνα με την ανωτέρω ΠΔ/ΤΕ, τα στοιχεία αφορούν τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού και περιλαμβάνουν: α) διασυνοριακά ανοίγματα μονάδων των π.ι. που βρίσκονται στην Ελλάδα προς αντισυμβαλλομένων που είναι κάτοικοι ξένων χωρών, και β) τοπικά ανοίγματα σε μη τοπικό νόμισμα μονάδων των π.ι. που βρίσκονται σε άλλη χώρα προς αντισυμβαλλομένων της αυτής χώρας.

συνέπειες της κρίσης και εγχειρήματα που συνδέονται με περαιτέρω αλλαγές του εποπτικού πλαισίου. Πιο πρόσφατα, η CEBS έχει αναμειχθεί στις αναμενόμενες αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο που προβλέπουν τη μετάβαση από τη CEBS στη μελλοντική Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) μέχρι το τέλος του 2010. Βλ. <http://www.c-ebs.org/>.

³⁰⁸<http://www.bankofgreece.gr/pages/el/supervision/legal/creditinstitutions/supervisionrules/data.aspx#2606>.

³⁰⁹Βλ. Βελέντζα, Γ. (2007), σελ. 115-116. Για τη διαπίστωση της ακρίβειας των υποβαλλομένων στοιχείων και της ορθής τήρησης από τα πιστωτικά ιδρύματα των απαραίτητων διαδικασιών και βιβλίων, βλ. Γκόρτσο, Χ. (2006), σελ. 181.

³¹⁰ΠΔ/ΤΕ 2520/10.2.2003: «Υποβολή στην Τράπεζα της Ελλάδος περιοδικών καταστάσεων των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων προς κατοίκους εξωτερικού, ανά χώρα και ανά ευρύτερη οικονομική και γεωγραφική ζώνη».

6.3.3. Κυρωτική αρμοδιότητα

Σύμφωνα με τα άρθρα 55^A του ΚΤτΕ και 64-69 ν. 3601/2007 και την ΠΔ/ΤΕ 2602/4.2.2008, η ΤτΕ επιβάλλει κατά πάντων των εποπτευόμενων από αυτήν προσώπων (π.ι., νόμιμοι εκπρόσωποι και διοικούντες αυτό), τις, κατά την κρίση της, προσήκουσες διοικητικές κυρώσεις, εκ των προβλεπομένων από την ισχύουσα νομοθεσία για τα π.ι., σε περίπτωση παράβασης των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά με την άσκηση των δραστηριοτήτων τους ή την παρακώλυση των κατά νόμο ελέγχων καθώς και τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: α) ευρώ 20.000.000, το ανώτατο όριο ποινής που επιβάλλεται με τη μορφή άτοκης κατάθεσης στην ΤτΕ, στην περίπτωση που το ποσό της παράβασης δε μπορεί να προσδιοριστεί (ποινή που ανάγεται ουσιαστικά σε διαφυγόντα για το π.ι. έσοδα από τόκους, το ύψος των οποίων εξαρτάται, κυρίως, από το κόστος ευκαιρίας για εναλλακτικές τοποθετήσεις), β) ευρώ 2.000.000, η ποινή που επιβάλλεται εφάπαξ και αποτελεί πρόστιμο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, και γ) ευρώ 3.000.000, η ανώτατη ποινή που μπορεί να επιβάλλεται σε περίπτωση υποτροπής. Οι πιο πάνω ποινές μπορεί να επιβάλλονται σε συνδυασμό και με άλλες διοικητικού χαρακτήρα κυρώσεις και διορθωτικά μέτρα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ΤτΕ καθιέρωσε με την ίδρυσή της, το 1927, το θεσμό της αμιγούς κεντρικής τράπεζας. Ωστόσο, το νομικό καθεστώς της γνώρισε αλλεπάλληλες μεταβολές, οι οποίες εντάθηκαν με την ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες αρχικά, και τη συμμετοχή στους μηχανισμούς και τις διαδικασίες της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης. Η υποκατάσταση του ευρώ στο εθνικό νόμισμα της χώρας, την 1.01.2001, επέφερε ριζικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ΤτΕ. Η κεντρική μας τράπεζα, κατέστη παράλληλα και αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ, στο πεδίο καθηκόντων του οποίου έχει πάψει να ασκεί αυτόνομες εθνικές αρμοδιότητες, οι οποίες έχουν πλέον περιέλθει σε κοινοτικό επίπεδο και ασκούνται στα πλαίσια του ΕΣΚΤ, συμφώνως προς το κοινοτικό δίκαιο. Η δράση της ΤτΕ στο πεδίο αυτό δεσμεύεται και οριοθετείται από την εσωτερική έννομη τάξη του ΕΣΚΤ και συνίσταται κυρίως στην αποκεντρωμένη εφαρμογή στην Ελλάδα των ενιαίων, για όλη την Ευρωζώνη, αποφάσεων που λαμβάνουν τα αρμόδια όργανα της ΕΚΤ. Κατά συνέπεια, η ΤτΕ έχει μετεξελιχθεί, μεταξύ άλλων, σε ένα διφυή οργανισμό της εθνικής και κοινοτικής έννομης τάξης, που εκπληρώνει στην Ελλάδα, ως κράτος μέλος της Ευρωζώνης, τους σκοπούς και τις λειτουργίες της κεντρικής τράπεζας, υπό την ιδιότητα πλέον του αναπόσπαστου μέρους του Ευρωσυστήματος.

Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, η ΤτΕ απολαμβάνει πλήρους θεσμικής ανεξαρτησίας, καθότι κατά ρητή επιταγή του κοινοτικού και εθνικού νομοθέτη δεν υπόκειται σε οδηγίες, υποδείξεις, ή άλλα μέσα εποπτείας από την Κυβέρνηση ή άλλους δημόσιους οργανισμούς. Η θεσμική ανεξαρτησία της ΤτΕ συμπληρώνεται από τα εχέγγυα προσωπικής ανεξαρτησίας των διοικητικών οργάνων της, την οικονομική της αυτοτέλεια έναντι του Δημοσίου και τη λειτουργική ανεξαρτησία υπό την έννοια της θέσεως στη διάθεσή της όλων των απαραίτητων για την άσκηση των κατωτέρω αρμοδιοτήτων της μέσων. Οι αρμοδιότητές της διακρίνονται κατά βάση σε εκείνες που ασκούνται στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ και εκείνες που ασκούνται σε εθνικό επίπεδο.

Στο νέο θεσμικό πλαίσιο του ΕΣΚΤ, η ΤτΕ συμμετέχει έχοντας απολέσει, ως ανωτέρω αναφέρθηκε, το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών κυριαρχικών αρμοδιοτήτων της, τις οποίες ασκούσε ανέκαθεν αυτόνομα. Εν προκειμένω, στερείται της δυνατότητας άσκησης αυτόνομης νομισματικής πολιτικής, ενώ ο ρόλος της στο πεδίο αυτό περιορίζεται στη συμβολή στην εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, η χάραξη της στρατηγικής, των κατευθύνσεων και των ενδιάμεσων στόχων της οποίας, ναι μεν λαμβάνει χώρα από το Δ.Σ. της ΕΚΤ, αλλά εφαρμόζεται από τις ΕθνΚΤ με πιστή τήρηση των οδηγιών της ΕΚΤ. Πέραν τούτου, η ΤτΕ δεν ασκεί πλέον ούτε αυτόνομη συναλλαγματική πολιτική, έχοντας προβεί σε μεταβίβαση τμήματος των συναλλαγματικών της διαθεσίμων στην ΕΚΤ, τα οποία διαχειρίζεται ως αντιπρόσωπός της βάσει των ενιαίων κανόνων, αρχών και διαδικασιών που προβλέπουν οι οικείες Κατευθυντήριες Γραμμές που εκδίδει, ενώ μόνο ως προς τα εναπομείναντα στην κατοχή της εθνικά συναλλαγματικά διαθέσιμα, έχει δικαίωμα αυτόνομης διαχείρισης. Ένα άλλο πεδίο στο οποίο εκδηλώνεται η ρυθμιστική αρμοδιότητα της ΤτΕ είναι τα συστήματα πληρωμών, ως προς τα οποία η αρμοδιότητά της ΤτΕ διαβαθμίζεται από την επίβλεψη και κανονιστική ρύθμιση μέχρι τη διαχείριση και την παροχή διευκολύνσεων και πραγματοποιείται επίσης στο πλαίσιο των επιταγών και των στόχων του ΕΣΚΤ. Τέλος, ως προς το παραδοσιακά

μονοπωλιακό εκδοτικό προνόμιο, η ΤτΕ από 1.01.2002 μπορεί να εκδίδει, μόνο κατόπιν εγκρίσεως της ΕΚΤ, τραπεζογραμμάτια σε ευρώ, τα οποία θα κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα μέσα στην Κοινότητα. Συνεπώς, ως προς την κατηγορία αυτή των αρμοδιοτήτων της, η ΤτΕ σε καμία περίπτωση δε διαθέτει αυτονομία στη λήψη αποφάσεων και στην ανάληψη δράσης, καθότι ο σχεδιασμός και η χάραξη του πλαισίου μέσα στο οποίο οφείλει να κινηθεί, λαμβάνει χώρα εντός του ΕΚΣΤ, από τα θεσμικά όργανα αυτού, ενώ η ΤτΕ, ενεργεί ουσιαστικά σαν εκτελεστικό όργανο, υλοποιώντας σε περιφερειακό επίπεδο ήδη ειλημμένες σε κεντρικό επίπεδο αποφάσεις, ακολουθώντας πιστά τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες των αρμοδίων με αποφασιστικές εξουσίες οργάνων.

Εκτός πεδίου καθηκόντων του ΕΣΚΤ, η ΤτΕ ασκεί, ως εθνικός αποκλειστικά οργανισμός, τις αρμοδιότητες της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, και ειδικώς των πιστωτικών ιδρυμάτων, και της παροχής δημοσιονομικών και ταμειακών υπηρεσιών σε φορείς του Δημόσιου τομέα. Σε αντιδιαστολή με τις προηγούμενες αρμοδιότητές της, η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι μία διακριτή και αυτοτελής λειτουργία της ΤτΕ. Σκοπός της είναι η διασφάλιση της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στην εποπτική αρμοδιότητα της ΤτΕ, υπάγονται κυρίως τα ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα, στα οποία χορηγεί άδεια λειτουργίας η ΤτΕ και τα υποκαταστήματα αυτών σε άλλα κράτη μέλη και σε τρίτες χώρες, καθώς και τα υποκαταστήματα στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων ετέρων κρατών μελών και τρίτων χωρών. Η αρμοδιότητα της ΤτΕ εστιάζεται στην άσκηση της προληπτικής εποπτείας των ανωτέρω ιδρυμάτων και επικεντρώνεται ειδικότερα στον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας, της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και της συγκέντρωσης κινδύνων. Οι αρμοδιότητες της ΤτΕ στον τομέα της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων ασκούνται από το Διοικητή της ή ειδικά εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανό της με την έκδοση διοικητικών πράξεων.

Στο σημείο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε και στον προβληματισμό που υπάρχει σχετικά με τον τρόπο διάρθρωσης της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, έναν προβληματισμό που εκτείνεται τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Από τη μία, η αυστηρή εναπόθεση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ΤτΕ, κατά το παραδοσιακό θεσμικό μοντέλο εποπτείας (institutional model), φέρνει στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας, δεδομένης της άνθισης των χρηματοοικονομικών ομίλων, οι οποίοι συνδυάζουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, ήτοι τραπεζικές, επενδυτικές και ασφαλιστικές, και οι οποίοι εκτίθενται σε κινδύνους που πηγάζουν από διαφορετικές πηγές, το ερώτημα σχετικά με την αναγκαιότητα αναδιάταξης της εποπτικής λειτουργίας σε διατομεακή βάση, έτσι ώστε η συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε ομίλους μικτού χαρακτήρα να αντικατοπτρίζεται στην εποπτεία από μία αρχή με ευθύνη για ολόκληρο το πεδίο των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων. Από την άλλη, σε ένα περιβάλλον έντονης «κοινοτικοποίησης», ιδίως ως προς τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, και χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης, και μετά και τη δημιουργία της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης, τίθεται το ερώτημα σχετικά με τη σκοπιμότητα ύπαρξης μιας υπερεθνικής εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Συμφώνως προς τα ανωτέρω εκτεθέντα, ούτε το ΕΣΚΤ, ούτε η ΕΚΤ έχουν αναχθεί σε υπερεθνική εποπτική αρχή του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει, ή έστω ενός από τους τομείς του. Έστω και αν η δυνατότητα αυτή επιφυλάσσεται δυνητικά στην ΕΚΤ από τη Συνθήκη και συγκεκριμένα από το άρθρο 105§6 αυτής, η υλοποίησή της παρουσιάζεται δυσχερής καθότι προϋποθέτει τη λήψη

ομόφωνης απόφασης από το Συμβούλιο Ecofin, με τη μορφή Κανονισμού, της οποίας πρέπει να έχει προηγηθεί η τοποθέτηση επί του θέματος περισσοτέρων κοινοτικών οργάνων και της ΕΚΤ. Ωστόσο, ακόμα και αν ήθελε ενεργοποιηθεί η ανωτέρω διάταξη, η ρητή εξαίρεση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, καθιστά αδύνατη την αναγωγή της ΕΚΤ σε κυριολεκτικά υπερεθνική ενιαία εποπτική αρχή.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Πρωτογενείς πηγές

Ξενόγλωσσες

Bank for International Settlements, (2001), *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, January.

Basel Committee on Banking Supervision, (2004), *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A revised framework*, Bank for International Settlements, June.

Basel Committee on Banking Supervision, (2006), *Core principles for Effective Banking Supervision*, Bank for International Settlements, October.

Committee for the Study of Economic and Monetary Union (1989): *Report on economic and monetary union in the European Community*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

European Central Bank, (2000), *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*, Monthly Bulletin, January.

European Central Bank, (2000), *The single monetary policy in Stage Three: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures*, November.

European Central Bank, (2002), Monthly Bulletin, April.

European Central Bank, (2002), *The single monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures*, April.

European Central Bank (2006), *Recent developments in supervisory structures in EU and acceding countries*, October.

European Commission (2004): *Europe in 12 lessons by Pascal Fontaine*, European Communities, Luxembourg.

European Commission (2008): *One currency for one Europe: The road to the Euro*, European Communities, Luxembourg.

Ελληνόγλωσσες

Απόφαση 98/345/EK του Συμβουλίου σχετικά με τους διορισμούς των μελών της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και τον καθορισμό της 1^{ης} Ιουνίου 1998 ως της ημερομηνίας για την ίδρυση του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ (*Επίσημη Εφημερίδα L 154 της 28.05.1998*).

Απόφαση 1998/317/EK του Συμβουλίου, της 3^{ης} Μαΐου 1998, συνερχόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων (*EE L 139 της 11/05/1998*).

Απόφαση 2000/427/EK του Συμβουλίου της 19^{ης} Ιουνίου 2000 σύμφωνα με το άρθρο 122§2 ΣυνθΕΚ για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την Ελλάδα από 1^η Ιανουαρίου 2001, (*EE L 167 της 7^{ης}.07.2000*).

Απόφαση ΕΚΤ/2000/14, της 16^{ης} Νοεμβρίου 2000, σχετικά με την καταβολή του κεφαλαίου και την εισφορά της ΤτΕ στα αποθεματικά και στους εξομοιωμένους προς αυτά λογαριασμούς της ΕΚΤ, την αρχική μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων από την ΤτΕ στην ΕΚΤ και συναφή θέματα (*EE L 336 της 30.12.2000*).

Απόφαση ΕΚΤ/2003/4, της 20ής Μαρτίου 2003 σχετικά με τις ονομαστικές αξίες, τις προδιαγραφές, την αναπαραγωγή, την ανταλλαγή και την απόσυρση των τραπεζογραμματίων ευρώ (*EE L 78 της 25.3.2003*).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1998), Έκθεση για τη σύγκλιση και σύσταση ενόψει της μετάβασης στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, COM(98) 1999 τελικό, 25 Μαρτίου.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2000), Πρόταση σχετικά με απόφαση του Συμβουλίου σύμφωνα με το άρθρο 122§2 ΣυνθΕΚ για την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος στην Ελλάδα από 1.01.2001, COM(2000) 274 τελικό, της 3^{ης}/05/2000.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2006), *Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ: Γενική τεκμηρίωση για τα μέσα και τις διαδικασίες νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος*, Σεπτέμβριος.

Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, (1997), Ετήσια Έκθεση 1996.

Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, (1998), Ετήσια Έκθεση 1997.

Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, (1998), Έκθεση Σύγκλισης, Μάρτιος.

Ενοποιημένη απόδοση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (*Επίσημη Εφημερίδα C 321E, της 29.12.2006*).

Κανονισμός 3181/78 του Συμβουλίου, της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1978 περί του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (*Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 379, της 30/12/1978*).

Κανονισμός 3603/1993 του Συμβουλίου, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 1993 περί της εξειδίκευσης των εννοιών για την εφαρμογή των απαγορεύσεων που αναφέρονται στα άρθρα 104 και 104^β της Συνθήκης (*Επίσημη Εφημερίδα L 332, της 31/12/1993*).

Κανονισμός 3604/1993 του Συμβουλίου, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 1993 περί της εξειδίκευσης των εννοιών για την εφαρμογή της απαγόρευσης προνομιακής πρόσβασης που αναφέρεται στο άρθρο 104^α της Συνθήκης (*Επίσημη Εφημερίδα L 332, της 31/12/1993*).

Κανονισμός 3605/1993 του Συμβουλίου, της 22ας Νοεμβρίου 1993 περί της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου για τη διαδικασία του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 332, της 31/12/1993*).

Κανονισμός 1467/97 του Συμβουλίου, της 7^{ης} Ιουλίου 1997, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας του υπερβολικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 209 της 2/08/1997*).

Κανονισμός 2531/98 του Συμβουλίου, της 23^{ης} Νοεμβρίου 1998, σχετικά με την εφαρμογή ελάχιστων αποθεματικών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (*Επίσημη Εφημερίδα L 318, της 27/11/1998*).

Κανονισμός 2532/98 του Συμβουλίου, της 23^{ης} Νοεμβρίου 1998, σχετικά με τις εξουσίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για επιβολή κυρώσεων (*Επίσημη Εφημερίδα L 318, της 27/11/1998*).

Κανονισμός 134/2002 του Συμβουλίου, της 22^{ας} Ιανουαρίου 2002, σχετικά με την εφαρμογή ελάχιστων αποθεματικών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (*Επίσημη Εφημερίδα L 24, της 26/01/2002*).

Κανονισμός 1745/2003 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ/2003/9), της 12ης Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με την εφαρμογή υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών (*Επίσημη Εφημερίδα L 250, της 2/10/2003*).

Κανονισμός 1056/2005 του Συμβουλίου, της 27^{ης} Ιουνίου 2005, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας του υπερβολικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 174, της 7/07/2005*).

Κανονισμός 640/2006 του Συμβουλίου, της 10^{ης} Απριλίου 2006 περί του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (*Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 115, της 28/04/2006*).

Κανονισμός 479/2009 του Συμβουλίου, της 25^{ης} Μαΐου 2009 περί της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου για τη διαδικασία του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος (*Επίσημη Εφημερίδα L 145, της 10/06/2009*).

Κατευθυντήρια γραμμή ΕΚΤ/2000/7, της 31ης Αυγούστου 2000 σχετικά με τα μέσα και τις διαδικασίες νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, (*Επίσημη Εφημερίδα L 310 της 11.12.2000*).

Νόμος 1667/1986, «αστικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 196/6.12.1986.

Νόμος 2076/1992, «ανάλυση και άσκηση δραστηριότητας π.ι. και άλλες συναφείς διατάξεις», ΦΕΚ Α' 130/1.08.1992.

Νόμος 3601/2007, «ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα π.ι., επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των π.ι. και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις», ΦΕΚ Α' 178/1.08.2007.

Νόμος 3606/2007, «αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 195/17.08.2007.

Οδηγία 88/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1988 για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της Συνθήκης (*Επίσημη Εφημερίδα L 178, της 08/07/1988*).

Οδηγία 89/646/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1988 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος και την τροποποίηση της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ (*Επίσημη Εφημερίδα L 386, της 30/12/1989*).

Οδηγία 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Απριλίου 2004 «για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου», (*Επίσημη Εφημερίδα L 145, της 30.4.2004*).

Οδηγία 2006/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουνίου 2006 «σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (Επίσημη Εφημερίδα L 177, της 30.06.2006).

Οδηγία 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουνίου 2006 «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων» (Επίσημη Εφημερίδα L 177, της 30.06.2006).

Οδηγία 2000/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Σεπτεμβρίου 2000 «για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος» (Επίσημη Εφημερίδα L 275, της 27.10.2000).

Πράξη Διοικητή 2520/10.2.2003: «υποβολή στην Τράπεζα της Ελλάδος περιοδικών καταστάσεων των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων προς κατοίκους εξωτερικού, ανά χώρα και ανά ευρύτερη οικονομική και γεωγραφική ζώνη».

Πράξη Διοικητή 2592/20.08.2007: «δημοσιοποίηση εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείριση αυτών».

Πράξη Διοικητή 2587/20.08.2007, «ορισμός των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα».

Πράξη Διοικητή 2588/20.08.2007, «υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την τυποποιημένη προσέγγιση».

Πράξη Διοικητή 2589/20.08.2007, «υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι πιστωτικού κινδύνου με προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων».

Πράξη Διοικητή 2590/20.08.2007, «ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων για το λειτουργικό κίνδυνο».

Πράξη Διοικητή 2591/20.08.2007, «υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για τον κίνδυνο αγοράς».

Πράξη Διοικητή 2592/20.08.2007, «δημοσιοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους».

Πράξη Διοικητή 2593/20.08.2007, «υπολογισμός σταθμισμένων ανοιγμάτων για θέσεις σε τιτλοποίηση».

Πράξη Διοικητή 2594/20.08.2007, «κίνδυνος αντισυμβαλλομένου».

Πράξη Διοικητή 2595/20.08.2007, «καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να διέπουν τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την Τράπεζα της Ελλάδος».

Πράξη Διοικητή 2596/20.08.2007, «εποπτεία και έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων».

Πράξη Διοικητή 2606/21.02.2008, «κωδικοποίηση των στοιχείων και πληροφοριών που οφείλουν να υποβάλουν σε περιοδική βάση στην Τράπεζα της Ελλάδος τα πιστωτικά ιδρύματα για σκοπούς άσκησης εποπτείας - Αντικατάσταση της ΠΔ/ΤΕ 2563/19.7.2005 - Καθορισμός προσώπων που έχουν ειδική σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα».

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 50/31.07.2002, για τον καθορισμό πλαισίου επίβλεψης συστημάτων πληρωμών.

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 54/27.2.2004, η οποία αφορά τα μέσα και τις διαδικασίες εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 64/13.11.2007, η οποία αφορά τα μέσα και τις διαδικασίες εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 65/13.11.2007, τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας του Συστήματος Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε ευρώ σε Συνεχή Χρόνο "ΕΡΜΗ"

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 66/08.04.2008, Κανονισμός Λειτουργίας του Συστήματος Ταχείας Μεταφοράς Κεφαλαίων και Διακανονισμού σε Συνεχή Χρόνο TARGET 2 - GR.

Πράξη Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής 69/27.1.2009, η οποία αφορά τα μέσα και τις διαδικασίες εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ενοποιημένη απόδοση) - Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 21 σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 121 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (*Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006*).

Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ενοποιημένη απόδοση) - Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 18 για το Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ (*Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006*).

Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ενοποιημένη απόδοση) - Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 36, περί προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1965), το οποίο προσαρτάται στις Συνθήκες περί ιδρύσεως της ΕΚ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (*Επίσημη Εφημερίδα C 321, της 29/12/2006*).

Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1992), (*Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, OJ C 191 of 29.7.1992*).

Σύσταση 98/318/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1998 όσον αφορά τους διορισμούς του προέδρου, του αντιπροέδρου καθώς και των λοιπών μελών της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ (*Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 139, της 11/05/1998*).

Τράπεζα της Ελλάδος, (2000): Καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος, Έκδοση Θ', Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2001): *Νομισματική Πολιτική 2000-2001*, Μάρτιος.

Βιβλιογραφία και αρθρογραφία

Ξενόγλωσση

Avgouleas, E. (2008): *The Regulation of Investment Services in Europe under MiFID: Implementation and Practice*, London, Tottel Publishing

Balthazar, L. (2006): *From Basel 1 to Basel 3: The Integration of State-of-the-Art Risk Modeling in Banking Regulation*, Palgrave Macmillan.

De Grauwe, P. (2001): *Τα οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

De Haan, J. (2000): *The history of the Bundesbank: lessons for the European central bank*, Taylor and Francis Group, Routledge.

De Haan, J., Eijffinger, S., Waller, S. (2005): *The European Central Bank: Centralization, Transparency and Credibility*, MIT Press Ltd, Cambridge.

De Haan, J., Eijffinger, S., Waller, S. (2002): The democratic accountability of the European Central Bank: a comment on two fairy-tales, *Journal of common market studies*, September, vol. 38, No. 3.

Dewatripont, M., Tirole, J. (1994): *The prudential Regulation of Banks*, The Walras – Pareto Lectures, Cambridge, Massachusetts, London, England, The MIT Press.

Di Giorgio, G., Di Noia, C. (2005): Towards a new architecture for financial market regulation and supervision in Europe, *Journal of Financial Transformation*, The capco institute.

Rochet, J. - C. (2008): *Why Are There So Many Banking Crises? The politics and Policy of Bank Regulation*, Princeton and Oxford, Princeton University Press.

Simon, P., (1998): Το ευρώ και τα συστήματα πληρωμών, Τεύχος Α, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Smits, R. (1997): *The European Central Bank: Institutional Aspects*, Kluwer Law International The Hague/London/Boston, Cambridge.

Weinboerner, S. (1998): *Die Stellung der Europäischen Zentralbank und der Nationalen Zentralbanken in der Wirtschafts – und Währungsunion nach dem Vertrag von Maastricht*, Frankfurt am Main.

Ελληνόγλωσση

Αγαπητός, Γ. (1993): *Η νέα Ευρώπη του Μάαστριχτ και η Ελλάδα του 2000*, Αθήνα, Εκδοτικές Επιχειρήσεις «Το Οικονομικό», Κ. & Π. Σμπύλιας Α.Ε.Β.Ε.

Αγραπίδη – Γκόρτσου, Β. (2006): *Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Αλεξάκης, Π. (1994): *Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση*, Αθήνα, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Αλογοσκούφης, Γ. (1995): Τεύχος Α, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Απέργης, Ν. (1999): Ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας και πληθωρισμός – Η εμπειρία της ελληνικής οικονομίας, Τεύχος Β, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Βελέντζας, Γ. (2004): *Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων (εργασιών)*, 3^η Έκδοση, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ius.

Βελέντζας, Γ. (2007): *Ο νέος βασικός τραπεζικός νόμος: Ν. 3601/2007, κατ' άρθρο ερμηνεία, σχόλια*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ius.

Βενέζης, Η. (1955): *Χρονικόν της Τραπεζής της Ελλάδος : Ιστορία μιας εικοσιπενταετίας 1928-1952, πρόλογος του ακαδημαϊκού Ξεν. Ε. Ζολώτα*, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Γεωργακόπουλος, Λ. (1999): *Χρηματοπιστηριακό και Τραπεζικό Δίκαιο: Το δίκαιο του ελληνικού συστήματος της κεφαλαιαγοράς και χρηματαγοράς*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Π. Ν.

Γκόρτσος, Χ. (1998): Το νομικό καθεστώς των κρατών μελών με παρέκκλιση στη ζώνη του ευρώ, Τεύχος Α, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Γκόρτσος, Χ. (1999): Η άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων στη ζώνη του ευρώ – η θεσμική διάσταση, Τεύχος Γ - Δ, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Γκόρτσος, Χ. (2000): *Τραπεζικό Περιβάλλον*, Τραπεζικό Δίκαιο, Τόμος Γ, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών.

Γκόρτσος, Χ. (2004): *Η αρχιτεκτονική για τη διασφάλιση της σταθερότητας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος*, σε Προβόπουλο, Γ., Γκόρτσο, Χ., Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον: τάσεις και προοπτικές, Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Γκόρτσος, Χ. (2006): σε Γκόρτσο, Χρ., Αλεξάκη, Π., Εισαγωγή στις τραπεζικές σπουδές, Αθήνα, Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Γκόρτσος, Χ. (2006a): *Το δίκαιο της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων*, Μέρος Τρίτο, Αθήνα, Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Γκόρτσος, Χ. (2007): *Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο*, Πανεπιστημιακές παραδόσεις – Draft paper, Ενότητα Δεύτερη.

Γκόρτσος, Χ. (2008): Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας («CEBS»): «πρόδρομος» μιας υπερεθνικής εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα(ς), *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Τεύχος 4^ο.

Γκόρτσος, Χ. (2008a): *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς*, προδημοσίευση από συλλογικό τόμο: *Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς*, Πρακτικά δεύτερης ετήσιας εσπερίδας της Ελληνικής Εταιρίας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη (υπό έκδοση).

Γκόρτσος, Χ. (2009): Η αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα σύμφωνα με την «έκθεση de Larosiere», *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Τεύχος 1^ο.

Γκόρτσος, Χ. (2009a), *Ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο: ΙΙ. Ειδικό Μέρος, Οι διατάξεις του Ευρωπαϊκού τραπεζικού δικαίου*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Draft, Φεβρουάριος.

Γκόρτσος, Χ., Κωνσταντινίδης, Μ., Παπιάς, Σ., Σαμόνη, Κ., Μπόσκοβιτς, Κ., Φραγκάκης, Ν., Κρεμλής, Γ., Παπαγιαννίδης, Α., Τριδήμας, Τ., Μητσολίδου, Α., Χριστογιαννόπουλος, Ν. (2006): *Ερμηνεία κατ' άρθρο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Τόμος ΙΙΙ/4, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα.

Δαγτόγλου, Π. (1997): *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Τέταρτη αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δημόπουλος, Γ. (1993): σε **Χριστοδουλίδη, Θ., Στεφάνου, Κ.:** *Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, Συνθετική θεώρηση*, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κέντρο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Μελέτες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη.

Δούβλης, Β. (2003): *Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο*, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δούκας, Π. (1999): *Η εποχή του Ευρώ και η Ελλάδα*, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Β΄ Έκδοση, Αθήνα, Ι. Σιδέρης.

Ευθυμιόπουλος, Α. (2000): *Η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας: η θεωρητική διαμάχη, οι εμπειρικές ενδείξεις και τα ζητήματα πολιτικής που παραμένουν ανοιχτά*, Τεύχος Α, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Ζολώτας, Ξ. (1978): *Τα πρώτα πενήντα χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών.

Καλλιμόπουλος, Γ. (1995): *Το δίκαιο του χρήματος*, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα.

Καλφάογλου, Φ. (2006): *Η επίπτωση του νέου πλαισίου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων τραπεζών (Βασιλεία ΙΙ) στη σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος*, Τεύχος Δ, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Κορδή – Αντωνοπούλου, Μ. (2008): *Το νομικό πλαίσιο των Αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων, σύμφωνα με το Ν. 3606/2007 [εναρμόνιση με την Οδηγία 2004/39/ΕΚ (MiFID)] & η Αγορά Αξιών της «Χρηματιστήριο Αθηνών Α.Ε.»*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κωστόπουλος, Γ. (2001): *Προκλήσεις και προοπτικές της εποπτείας του χρηματοοικονομικού τομέα*, Τεύχος Β - Γ, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Μαλινδρέτος, Π. (2000): *Νομισματική Πολιτική*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Μούσης, Ν. (2008): *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο οικονομία πολιτική*, 12^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Παπαδόπουλος, Γ. Πελετίδης, Γ. (2007): *Βασιλεία II: περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα*, Κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών, Μελέτες, 65, Αθήνα.

Πουρναράκης, Ε. (2004): *Διεθνής Οικονομική: Μία εισαγωγική προσέγγιση*, 3^η Έκδοση, Αθήνα.

Προβόπουλος, Γ., Γκόρτσος, Χ. (2004): *Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον: τάσεις και προοπτικές*, Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Προβόπουλος, Γ., Καπόπουλος, Π. (2001): *Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος*, Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

Προβόπουλος, Γ., Καπόπουλος, Π. (2004): *Έννοια και περιεχόμενο της Τραπεζικής Εποπτείας: Το θεωρητικό Υπόβαθρο*, σε Προβόπουλο, Γ., - Γκόρτσο, Χ., *Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον: τάσεις και προοπτικές*, Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Ρόκας, Ν. (2002): *Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου*, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Σκανδάμης, Ν. (1996): *Θεσμοί και έννομες τάξεις στη νέα φάση της Ευρωπαϊκής ανασύνταξης*, σε Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου – Επίκαιρα θέματα: Ευρωπαϊκή Ένωση, Πραγματικότητα, Προβλήματα και Προοπτικές μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, Αθήνα – Κομοτηνή.

Σκανδάμης, Ν. (1997): *Ευρωπαϊκό Δίκαιο: Θεσμοί και έννομες τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Τόμος I, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη, Αθήνα - Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Στεφάνου, Κ., Γκόρτσος, Χ. (2006): *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, Σειρά Μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Ταρνανίδου, Χ. (2008): *Η οργανωμένη αγορά: Κοινοτικό Δίκαιο και Εθνική Εναρμόνιση*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Τσιμπανούλης, Δ. (1989): *Οι επενδυτικές υπηρεσίες στο Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο, ιδίως επί χρηματιστηριακών συναλλαγών*, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, Αρχείο Μελετών και Ομιλιών, 65.

Τσιμπανούλης, Δ. (2004): *Εταιρική Διακυβέρνηση στο χρηματοπιστωτικό τομέα*, σε Προβόπουλο, Γ., - Γκόρτσο, Χ., Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον: τάσεις και προοπτικές, Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Τσιμπανούλης, Δ. (2005): σε: *Το δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας: Ερμηνεία κατ' άρθρο του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920, όπως ισχύει σήμερα*, Τόμος 7^{ος}, Έκδοση Β', Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Τσούκαλης, Α. (1998): *Η νέα ευρωπαϊκή οικονομία στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Τσουλφίδης, Α. (2003): *Οικονομική Ιστορία της Ελλάδας*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Χατζηεμμανουήλ, Χ. (2005): *Οργανωτική διάρθρωση της εποπτικής λειτουργίας στο χρηματοοικονομικό τομέα: η διεθνής συζήτηση*, σε Ενιαία Εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, Τιτλοποίηση Απαιτήσεων, Πρακτικά 1^{ου} ετήσιου συνεδρίου, ΕΚΠΑ, Βιβλιοθήκη Εμπορικού και Ναυτικού Δικαίου.

Χριστοδουλόπουλος, Α. (1998), *Η ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας :* *Επισκόπηση*, Τεύχος Β, *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*.

Ψυχομάνης, Σ. (2006): *Οι τράπεζες και η εποπτεία τους*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Ψυχομάνης, Σ. (2008): *Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, Τεύχος Ι, Γενικό Μέρος, Στ' Έκδοση, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Διευθύνσεις στο διαδίκτυο

Bank for International Settlements (<http://www.bis.org/>)

Bank of Greece (<http://www.bankofgreece.gr/>)

Committee of European Banking Supervisors (<http://www.c-eps.org/>.)

European Central Bank (<http://www.ecb.int/>)

European Commission (<http://ec.europa.eu/>)

European navigator - La première bibliothèque numérique sur l'histoire de l'Europe

(<http://www.ena.lu/>)

Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page)

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000108787